

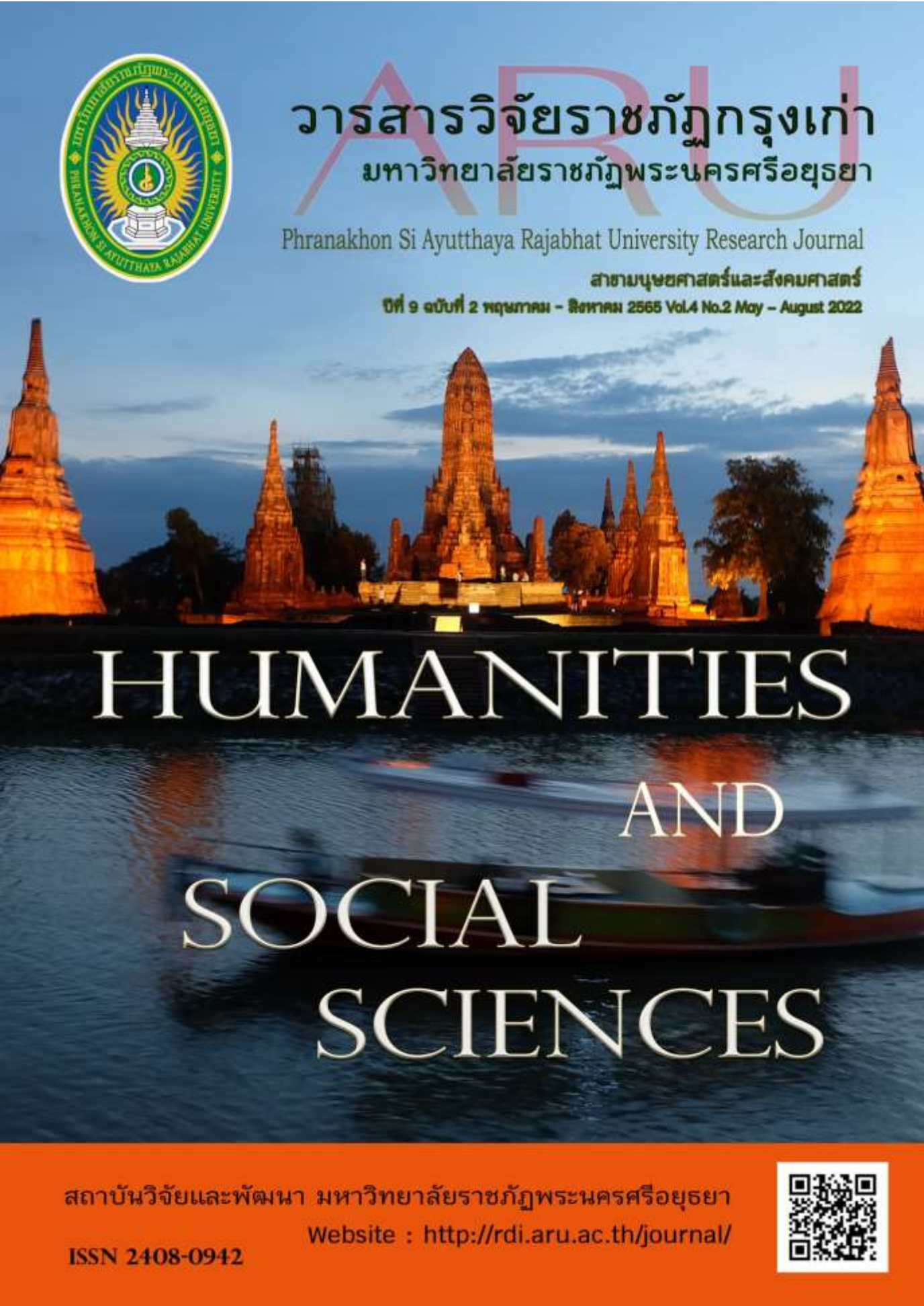

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Research Journal

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565 Vol.4 No.2 May - August 2022

HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Website : <http://rdi.aru.ac.th/journal/>

ISSN 2408-0942

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Research Journal

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2565 Vol.9 No.2 May - August 2022

บทความวิจัย

1. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต..... 1-10
2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา..... 11-24
3. การพัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ชุมชนเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร..... 25-38
4. แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง จากจังหวัดฉะเชิงเทรา..... 39-48
5. การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ที่ส่งผลต่อโมทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6..... 49-58
6. การศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิด อย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL..... 59-68
7. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก..... 69-78
8. การพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บนแพลตฟอร์มกูเกิ้ล โรงเรียนวัดคงข่อย จังหวัดพิษณุโลก..... 79-90
9. แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี..... 91-104
10. การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4..... 105-118
11. การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา ก่อนสืบพยานของประเทศไทย..... 119-130

บทความวิชาการ

12. การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็วสำหรับผู้เรียนชาวไทย..... 131-140
13. อีสานบ้านเฮา : พินิจสารคดีในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ 141-148
14. การเรียนรู้ทักษะชีวิตภายใต้ความปกติใหม่..... 149-158
15. พุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุขในห้วงแห่งความทุกข์ภายใต้สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)..... 159-170
16. การบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของสถานศึกษา..... 171-181

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุมด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกองบรรณาธิการอาจให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสารหรือศึกษาจากภาคผนวกท้ายเล่มของวารสาร

ข้อมูลเผยแพร่ : <http://rdi.aru.ac.th/journal/>

กำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ

มกราคม – เมษายน

พฤษภาคม – สิงหาคม

กันยายน – ธันวาคม

การส่งต้นฉบับบทความ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความโดยไม่ระบุชื่อ-ที่อยู่ผู้เขียนจำนวน 1 ชุด และระบุชื่อผู้เขียนจำนวน 1 ชุด โดยบทความวิจัยต้องมีความยาวไม่เกิน 8 หน้า กระดาษขนาด B5 และบทความวิชาการต้องมีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้ากระดาษ และไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 พร้อมทั้งกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความ โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <http://rdi.aru.ac.th/journal>

ขั้นตอนการดำเนินการของวารสาร

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติพนาวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย
 ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ มัลลิกะมาลย์
 ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี
 ศาสตราจารย์ ดร. อารยะ ปรีชาเมตตา
 รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะขันหมาก
 รองศาสตราจารย์ ดร.จิราภา วิทยาภิรักษ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีปทุม
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ วรรณธำ

ดร.ภาวินี ธนาอนวัช

ดร.จิราภรณ์ มีสง่า

ดร.ศิริประภา ดีประดิษฐ์

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสารภี พูลศิริ

นางสาวบงกช สมหวัง

นางสาวพิมพ์ประภา พลรักษ์

นางวรรณิศา นัยชิต

นางสาวสุธีรา มุลดี

นางสาวสุจิตรา งามบุญปลอด

นางสาวอัจฉรา วงษ์หา

นายอวิรุทธ์ เจียมฮวดหลี่

นายณัฐพงษ์ สาระเมฆ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

โทรศัพท์ 0-3532-2082 โทรสาร 0-3532-2082

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองฟู ศิริวงศ์
คณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานพ ชุ่มอุ่น
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิวัฒน์ สมานธิ
วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หฤทัย อนุสสรราชกิจ
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์
คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภพ วงศ์รอด
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะขันหมาก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วชิรา เครือคำอ้าย
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา บุญส่ง
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พิษทองหลาง
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร เชี่ยวจินดาگانต์
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จัยทอง
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญานี นิยมกิจ
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

ดร.สุมัทนา หาญสุริย์
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุพร มีทรัพย์ทอง
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.สืบวงศ์ ภาษวงศ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพคณะ
ศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร.สิริชัย ชูรอด
กองกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ดร.วาริ ว่องวโรปกรณ์
สำนักวิชาศิลปศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรา อะทะวงษา
คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เดชโฮม
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ชนาธิป ชินะนาวิน
ผู้พิพากษาชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษา
ศาลฎีกา

ดร.พรพิมล รอดเคราะห์
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิป สมหาโต
คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.ปาริชาติ โพธิ์
คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

ดร.หิรัญญา ปะดุกา
ข้าราชการบำนาญ
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดร.ปรเมศร์ กลิ่นหอม
คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2565

ดร.นรินทร์ นนทมาลย์
วิทยาลัยการศึกษา
มหาวิทยาลัยพะเยา

ดร.ธีรภาพ ปรีดีพจน์
สำนักวิชาจีนวิทยา
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ดร.วศิน สุขสมบูรณ์วงศ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ฉบับนี้เป็นวารสารประจำปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ.2565 ยังคงมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วารสารเปิดรับบทความวิจัย บทความวิชาการ โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น บทความจะผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น 3 ท่าน และบทความที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์จะต้องมีใบรับรองการผ่านการขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์เพื่อใช้พิจารณาในการลงตีพิมพ์เผยแพร่ กำหนดของการเผยแพร่วารสารจะเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ ในเดือน มกราคม – เมษายน พฤษภาคม – สิงหาคม และ กันยายน – ธันวาคม

กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบคุณผู้ส่งผลงานเข้ามาเผยแพร่ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลิศชาย สติธยพนาวงศ์

บรรณาธิการ

การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ จากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

Law Enforcement on Child Protection From the Sexual Exploitation of Tourism in Phuket

เพียงจิต ตันติจรสวโรดม¹ ศุภธัช ศรีวิพัฒน์² และวรากร อังศุมาลี³
Piangjit Tanticharatwarodom¹ Suphatut Srivipatana² and Warakorn Angsumalee³

บทคัดย่อ

การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กโดยใช้วิธีการท่องเที่ยวพบมากในจังหวัดภูเก็ต กฎหมายมีส่วนสำคัญในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ด้วยเหตุนี้จึงศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยมีกระบวนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์สาเหตุ สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ, พนักงานอัยการและผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 15 ราย ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลมาจัดสนทนากลุ่ม 20 ราย ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่จากสำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าของธุรกิจโรงแรม เจ้าของธุรกิจบันเทิงในจังหวัดภูเก็ต ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านกฎหมาย เพื่อระดมความคิดเห็น ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย การแก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการกฎหมายที่บังคับใช้ส่งผลให้หน่วยงานขาดการประสานงานและร่วมมือกันในการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และลักษณะการกระทำ ความผิดในการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวมีลักษณะความผิดที่มีหลายฝ่ายเกี่ยวข้องกัน ทำให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว เพื่อแก้ไขปัญหการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และก่อให้เกิดประโยชน์ในการคุ้มครองเด็ก

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย การคุ้มครองเด็ก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว

¹สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Bachelor of Laws, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Email: piangjit.t@pkru.ac.th

²สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Bachelor of Laws, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Email: Suphatut.s@gmail.com

³สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Chinese for Communication Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Email: warakorn.a@pkru.ac.th

Abstract

The sexual exploitation on children has mostly observed in Phuket. Laws played an important role in protecting children from sexual exploitation. The studies of laws enforcement for protecting children from sexual exploitation of tourism in Phuket. This research aimed to study related law enforcement in sexual exploitation, the research methods have been divided into 2 steps: The first was interview section, for studying laws enforcement by interviewing 15 local officers including police officers, prosecutors, judges, and social welfare staffs. The second was focus group by local sectors: police officers, prosecutors, judges, social development and human security officers, hotel entrepreneurs, entertainment business owners, and lawyers. This study investigated the law enforcement problems improving in Phuket.

The results showed there was the lack of cooperation in local officers and sectors for protecting children from the sexual exploitation in tourism. The law enforcement was not effective. The nature of sexual exploitation from tourism was characterized by offenses which many parties have involved. This realized the laws unable to be enforced in the problematic conditions. It was therefore necessary to establish provisions relating to the sexual exploitation in tourism. The law enforcement on the protection of children from sexual exploitation in Phuket has brought benefits for children protection.

Keywords: Law Enforcement, Child Protection, Sexual Exploitation in Tourism

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 24 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 25 มีนาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

เด็กถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การแสวงหาประโยชน์ทางเพศกับเด็ก (Sexual Exploitation of Children – SEC) ถือว่าเป็นการกระทำทารุณกรรมทางเพศที่ล่อลวงและผิดต่อสิทธิเด็กอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการต่าง ๆ มีการบังคับขู่เข็ญว่าจะทำร้ายร่างกายต่อเด็กโดยตรงหรือต่อบุคคลที่เด็กรัก การใช้ความรุนแรงทุบตีกักขังทรมาน การบังคับใช้แรงงานหนักเกินกำลังของเด็ก การปฏิบัติต่อเด็กเยี่ยงทาส เด็กถูกปฏิบัติเยี่ยงสินค้าหรือวัตถุทางเพศ โดยอาจมีค่าตอบแทนเป็นเงินสดหรือรางวัลอย่างอื่นให้กับเด็กโดยตรง หรือให้กับบุคคลที่สาม หรือบุคคลอื่นที่ได้รับประโยชน์จากเด็ก เด็กถือว่าเป็นผู้หย่อนความสามารถตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้ง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เป็นปัจจัยส่งผลให้ง่ายต่อการล่อลวง การแสวงหาประโยชน์ การล่อลวงและผิดต่อการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ จากเด็กมีหลากหลายวิธี ซึ่งการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งในการบั่นทอนสิทธิเด็กในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในวัยเยาว์ ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาเป็นระยะเวลานาน โดยเฉพาะจังหวัดภูเก็ต จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมของนักท่องเที่ยวแต่ละปี (องค์กรยูนิเซฟ, 2560, หน้า 50) จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ สภาพเศรษฐกิจในจังหวัดภูเก็ต และก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา

ท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต บุคคลบางกลุ่มเดินทางจากประเทศที่ร่ำรวยกว่าไปสู่ประเทศที่ด้อยพัฒนา นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เจตนาที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเพศกับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยเหยื่อหรือผู้ที่ถูกระงับจากการท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กมักมาจากครอบครัวที่มีปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ชนกลุ่มน้อย จากชุมชนคนพลัดถิ่นและจากกลุ่มคนชายขอบ เหยื่อเหล่านี้เป็นได้ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย ซึ่งบางคนอาจเป็นเหยื่อของการถูกทารุณกรรมในครอบครัว ครอบครัวแตกแยกและเด็กถูกทอดทิ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีการให้ผลตอบแทนเป็นรายได้เป็นครั้งคราวอาจตกเป็นเหยื่อของการท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กได้ (มูลนิธิเพื่อการยุติการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก, 2556, หน้า 12)

ในกรณีที่เด็กถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว เด็กได้รับการคุ้มครองสิทธิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาศัยอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองเด็กเป็นกรณีเฉพาะ หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่นำมาตราการทางกฎหมายมาบังคับใช้ ได้แก่

1. ประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวกับฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดเป็นรัฐจะจัดหาไปเพื่อตอบสนองความใคร่ของผู้อื่น (ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, 2562, หน้า 25)

2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณีพ.ศ. 2539 กฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กเฉพาะการแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวต้องเป็นกรณีที่น่าพาเด็กไปค้าประเวณีเท่านั้น (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2540, หน้า 15)

3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์พ.ศ. 2551 กฎหมายคุ้มครองเด็กในกรณีที่มีบุคคลเป็นรัฐ จัดหา ซื่อขาย จำหน่าย โดยนำเด็กไปค้ามนุษย์ (สุพิศ ประณีตพลกรัง, 2559, หน้า 35)

4. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้การคุ้มครอง “เด็ก” ตามกฎหมาย หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ให้การคุ้มครองเกี่ยวกับการดูแลเด็กทุกคน โดยกำหนดให้ผู้ปกครองมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็ก (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2549, หน้า 42)

5. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์พ.ศ. 2551 บัญญัติเพื่อประโยชน์ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นการเฉพาะ มีการประกาศเขตพื้นที่ในท้องถิ่น หรือชุมชน โดยกฎหมายยกเว้นให้มัคคุเทศก์ที่ไม่ได้รับอนุญาตสามารถทำหน้าที่ในพื้นที่ที่กฎหมาย ประกาศได้รวมถึงมัคคุเทศก์น้อย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2560, หน้า 25)

6. พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 การตรวจสอบบุคคลที่เข้า-ออกประเทศ แต่ไม่คุ้มครองเด็กเกี่ยวกับการนำพาเด็กออกนอกราชอาณาจักร (พงษ์นคร นครสันติภาพ, 2551, หน้า 63)

การนำกฎหมายที่มีในปัจจุบันมาบังคับใช้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่การบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับก่อให้เกิดปัญหาและขาดประสิทธิภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงาน ในการพิจารณาถึงปัญหานี้จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในเรื่องของหลักกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมายหรือ ข้อจำกัดของกฎหมายกระบวนการในการดำเนินคดีตามกฎหมาย และกระบวนการในการคุ้มครองตามกฎหมายว่ากฎหมายมีความชัดเจนเหมาะสม และเพียงพอต่อสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากเด็กด้วยวิธีการท่องเที่ยวแล้วหรือไม่ จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อจะได้ทราบถึง ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหายั่งยืนจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อสังคมโดยรวม และในการพัฒนานกฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว

- 1.2.2 เพื่อศึกษามาตราการทางกฎหมายเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กจากครอบครัวเด็กในจังหวัดภูเก็ต

- 1.2.3 เพื่อวิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งถึงการศึกษาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเด็กจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยสอบถามกระบวนการวิธีการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากครอบครัวเด็กในอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พร้อมทั้งพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อสร้างแนวทางในการป้องกันและแก้ไขให้เด็กได้รับความปลอดภัยจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการถูกแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว อีกทั้งกฎหมายที่บังคับใช้ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา, พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 การมีกฎหมายหลายฉบับและแต่ละฉบับไม่ได้กำหนดการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวเฉพาะ ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายก่อให้เกิดประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศจึงต้องมีการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่เพื่อให้เกิดการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต เพื่อหาแนวทางในการป้องกันและคุ้มครองสิทธิเด็กในจังหวัดภูเก็ตนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ ให้สามารถนำไปปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ให้เหมาะสมกับการบังคับใช้มากยิ่งขึ้น โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมเอกสาร ข้อมูลทางกฎหมายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นเอกสารข้อมูลที่ได้ผ่านวิเคราะห์ หรือตีความจากบุคคลอื่นมาแล้ว ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้บูรณาการข้อมูลที่ได้จากการศึกษา และค้นคว้าเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสำคัญ ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายเพื่อตอบคำถามระดมความคิดเห็น และเสนอแนะความคิดเห็นในทุกแง่มุมของปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการวิจัยภาคสนามไว้ 2 วิธี คือ

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ กลุ่มพนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลุ่มพนักงานอัยการและผู้พิพากษา และกลุ่มสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 15 ราย โดยสัมภาษณ์สาเหตุ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ และจัดสนทนากลุ่ม 20 ราย ได้แก่ พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการและผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เจ้าของธุรกิจโรงแรม เจ้าของธุรกิจบันเทิงในจังหวัดภูเก็ต ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านกฎหมาย สนทนาเกี่ยวกับหลักกฎหมาย ช่องว่างของกฎหมายหรือ ข้อจำกัดของกฎหมาย กระบวนการในการดำเนินคดีตามกฎหมาย และกระบวนการในการคุ้มครองตามกฎหมายว่ากฎหมายมีความชัดเจนเหมาะสม และเพียงพอต่อสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากเด็กด้วยวิธีการท่องเที่ยว

3. สรุปผลการวิจัย

การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในเด็กเป็นอาชญากรรมร้ายแรงและเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในการเดินทางและการท่องเที่ยวเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง มีกิจกรรมทางเพศกับเด็ก ซึ่งมักจะแลกเปลี่ยนกับเงินสด อาหาร ของขวัญ การเดินทาง หรือสิ่งอื่น ๆ ในขณะที่พวกเขาเดินทางอยู่ในประเทศของตนเองหรือในต่างประเทศ เราเรียกพวกเขาว่า ผู้ล่วงละเมิดทางเพศเด็กที่เดินทาง (travelling child sex offenders) และสามารถจำแนกพวกเขาได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ผู้ที่นิยมหรือเจตนาล่วงละเมิดทางเพศเด็ก (preferential offenders) คนกลุ่มนี้ตั้งใจเดินทางแสวงหาเด็กเพื่อมีเพศสัมพันธ์ กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ล่วงละเมิดทางเพศเด็กเพราะสถานการณ์เอื้ออำนวย (situational offenders) พวกเขาไม่ได้ตั้งใจเดินทางเพื่อที่จะแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก แต่หากโอกาสเอื้ออำนวยในระหว่างที่พวกเขากำลังเดินทางพวกเขาจะคว้าโอกาสนั้นไว้ ผู้ล่วงละเมิดทางเพศเด็กทั้ง 2 ประเภท ใช้สิ่งอำนวยความสะดวกของอุตสาหกรรมการเดินทางและท่องเที่ยว เช่น เที่ยวบิน โรงแรม มัคคุเทศก์ และเคลื่อนย้ายเพื่อเข้าถึงและแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวจึงใช้กฎหมายที่มีอยู่ทั่วไป ดังต่อไปนี้

1. ประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวกับฐานข่มขืนกระทำชำเรา ความผิดเป็นรัฐจะจัดหาไปเพื่อตอบสนองความใคร่ของผู้อื่น
2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 กฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กเฉพาะการแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวต้องเป็นกรณีที่น่าพาเด็กไปค้าประเวณีเท่านั้น
3. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 กฎหมายคุ้มครองเด็กในกรณีที่มีบุคคลเป็นรัฐ จัดหา ซื้อขาย จำหน่าย โดยนำเด็กไปค้ามนุษย์

กฎหมายที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องจำกัดความและห้ามไม่ให้มีการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในการเดินทางและการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนในทุกประเทศ รวมทั้ง ต้องเพิ่มทรัพยากรสำหรับการบังคับใช้กฎหมายและใช้ช่องทางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันให้มากขึ้น (หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น) เช่น หมายเขียว (Green Notices) ขององค์การตำรวจสากล และการขึ้นทะเบียนผู้กระทำผิดระดับชาติ (national offender registries) นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยความพยายามจากบ้านเพื่อป้องกันผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ พัฒนาศักยภาพให้แก่ฝ่ายยุติธรรม และจัดการกับการคอร์รัปชัน

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย The Prosecutorial Remedies and Other Tools to end the Exploitation of Children Today (The PROTECT Act 2003) เพื่ออุดช่องว่างของกฎหมายในหลายทาง โดยได้กำหนดให้ฐานความผิดในการพยายามเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก และเพิ่มการรับผิดชอบของผู้ที่จัดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กและได้ขยายเขตอำนาจศาลในการบัญญัติให้พลเมืองสหรัฐอเมริกา หรือบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาผู้เดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กในต่างประเทศสามารถลงโทษในสหรัฐอเมริกาได้โดยใช้หลัก Extraterritorial Jurisdiction และได้มีการประสานงานขอความร่วมมือกับศาลในต่างประเทศเพื่อขจัดอุปสรรคเรื่อง เขตอำนาจศาล อำนาจความสะดวกในการฟ้องร้องและการแสวงหาพยานหลักฐานนอกจากนี้ยังได้ยกเลิกการสิ้นอายุความเมื่อเด็กครบอายุ 25 ปี และแก้ไขเรื่องการพิสูจน์เจตนาที่แต่เดิมต้องพิสูจน์ให้เห็นความตั้งใจในการเดินทางไปเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กตั้งแต่ก่อนออกเดินทาง แต่กฎหมายที่แก้ไขใหม่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาตั้งแต่ก่อนเดินทาง

หากมีการเดินทางไปและมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็กในระหว่างการเดินทางก็ถือว่ามิเจตนาในการเดินทางเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กสามารถลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ได้ (Karlen, H, 2011, pp. 41)

พลเมืองชาวออสเตรเลียเป็นผู้กระทำความผิดในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กเป็น จำนวนมากเช่นเดียวกับพลเมืองชาวสหรัฐอเมริกาในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศที่การบังคับใช้กฎหมายหรือการดำเนินคดีขาดประสิทธิภาพเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กรัฐบาลออสเตรเลียจึงเห็นความจำเป็นที่จะป้องกันมิให้มีการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและการล่วงละเมิดทางเพศเด็กที่เกิดขึ้นในต่างประเทศที่เกิดจากการกระทำของพลเมืองตน จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กหลายฉบับ ได้แก่ The Crimes (Child Sex Tourism) Amendment Act 1994 เพื่อแก้ไข The Crimes Act 1914 เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ที่เกิดขึ้นนอกออสเตรเลียจากหลักคิดที่พยายามอุดช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพในประเทศที่ความผิดเกิดโดยบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัตินี้จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ บุคคลธรรมดาต้องเป็นพลเมืองออสเตรเลียหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในออสเตรเลีย ส่วนนิติบุคคลนั้นต้องเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายของเครือจักรภพของรัฐหรือออสเตรเลีย หรือเป็นนิติบุคคลใดที่เข้ามีการประกอบกิจการในออสเตรเลีย นอกจากนี้ได้มีการเพิ่มฐานความผิดเพื่อลงโทษบุคคลที่ให้การช่วยเหลือหรือได้รับประโยชน์จากการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กด้วย และมีการสืบพยานหลักฐานในการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในต่างประเทศสามารถใช้วิดีโอลิงค์ (Video-link) เพื่อเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้

การศึกษากฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศทำให้ทราบได้ว่ากฎหมายในประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติครอบคลุมถึงการคุ้มครองเด็กที่ถูกแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยวเช่นเดียวกันประเทศอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเพื่อให้ทราบปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในประเทศ โดยศึกษาในจังหวัดภูเก็ตซึ่งมีสถานบันเทิง โรงแรม ทักษิณภาพที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับเด็กด้วยวิธีการท่องเที่ยว

4. อภิปรายผล

การบังคับใช้กฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวแฝงตัวเข้ามาในรูปแบบนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการทางเพศจากเด็กในจังหวัดภูเก็ต จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาในจังหวัดภูเก็ตจะแฝงอยู่ในรูปแบบของขอทาน เกิดจากกลุ่มประชากรแฝงที่เข้ามาอาศัยที่ป่าตอง ชายพวงมาลัย ชายหมากฝรั่ง ชายแว่นตา เพราะเข้าถึงกลุ่ม ลูกค้าได้ง่าย ไม่ใช่เด็กในท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมีที่พักให้ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เด็กกลุ่มนี้จะไม่แสดงตัวชัดเจนและไม่ค่อยคุยกับคนไทย เด็กทำงานในสถานประกอบการด้วยความสมัครใจ เช่น คาราโอเกะ และเด็กทำอาชีพนี้แบบอิสระ ไม่มีสังกัด ขายเองโดยมีเครือข่ายคือ ยามและมอเตอร์ไซด์รับจ้าง สาเหตุที่เด็กในจังหวัดภูเก็ตเข้าสู่วงจรการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กเกิดจากความสมัครใจของเด็ก เด็กจากภาคอีสานมาขายบริการมากขึ้น ในจังหวัดภูเก็ตเด็กถูกล่อลวงมาโดยเฉพาะเด็กต่างด้าว เด็กพม่า กรณีเด็กไทยครั้งแรกอาจถูกล่อลวงโดยเพื่อนครั้งต่อไปก็เป็นการสมัครใจทำ และเด็กออกจากโรงเรียนกลางคัน เป็นเด็กเร่ร่อนชั่วคราว ครอบครัวมีปัญหา หันไปพึ่งยาเสพติด หลังจากนั้นก็เข้าสู่วงจรโดยอัตโนมัติ

นอกจากนี้สภาพแวดล้อม สังคม เพื่อน มีส่วนทำให้ประกอบอาชีพนี้ เช่น เพื่อนชักชวนให้ไปทำ อีกทั้งพื้นฐานครอบครัวของเด็กไม่ดี เด็กมีโอกาสเสี่ยงโดนล่อลวงไปส่งสรค์บ้านเพื่อน เด็กรู้สึกด้อยค่า ด้อยโอกาส ส่งผลให้ทำสิ่งไม่ดีต่อไป กรณีที่เป็นเด็กเร่ร่อนชั่วคราว ทะเลาะกับพ่อแม่ หนีออกจากบ้าน ออกจากโรงเรียนกลางคัน ตัวเด็กเองเด็กต้องการสิ่งฟุ่มเฟือย และธุรกิจท่องเที่ยวหาเงินได้ง่ายและเร็ว หรือเด็กติดยาเสพติดจนนำไปสู่วงจรเช่นเดียวกันเด็ก บางกลุ่มที่อยู่ในวงจรก็นำไปสู่การใช้จ่ายยาเสพติด และปัจจัยภายใน (อยากมีเหมือนเพื่อน) และภายนอก (งานหาง่าย ค่านิยม กระแสค่านิยม สื่อ และ เทคโนโลยี)

เด็กไทยในจังหวัดภูเก็ตไม่ทำงานในสถานประกอบการต้องจ้างแรงงานต่างชาติ ดังนั้น เจ้าของสถานประกอบการผับ / บาร์ ในจังหวัดภูเก็ตจะให้ที่พักแก่เด็กที่มาทำงานที่ร้าน หรือเป็นลักษณะเช่าที่อื่นให้พัก นักท่องเที่ยวหรือกลุ่มผู้ใช้บริการจะติดต่อเด็กผ่านทางมอเตอร์ไซด์รับจ้าง จากนั้นจะนำเด็กไปส่งให้แก่ผู้ใช้บริการ ขณะที่อีกด้านหนึ่งมอเตอร์ไซด์ก็เป็นกลุ่มที่ช่วยเฝ้าระวังและแจ้งเหตุ คนที่ทำงานร้านคาราโอเกะ สถานบันเทิง จะติดต่อลูกค้าโดยตรงผ่านโทรศัพท์ แต่ถ้าเป็นสถานบริการที่เป็นหลักแหล่งจะมีแม่เล้าคอยเป็นตัวกลางระหว่างเด็กและลูกค้า สำหรับเด็กที่อยู่ในชุมชนแต่ทำงานอาชีพนี้ก็อาศัยแม่เล้าเป็นตัวกลางติดต่อเช่นกัน กลุ่มที่ทำงานเหล่านี้จะไม่มีเครือข่ายเป็นหลักแหล่งและมีการเคลื่อนไหวได้เร็วจึงยากที่จะจับกุม และที่สำคัญเป็นการยินยอมของเด็กเองจึงไม่ค่อยปรากฏเป็นคดีความ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว ได้แก่ สำนักงานตำรวจ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานอัยการเด็ก ศาลเด็กและเยาวชน ด้วยมาตรการทางกฎหมายไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ในแต่ละหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่บ้านพักเด็กจังหวัดภูเก็ต กล่าวว่า บ้านพักเด็กมีหน้าที่ดูแลเด็กหลังจากที่เด็กถูกละเมิดทางเพศจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเกิดจากการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่รู้เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กทั่วไป คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติค่านุश्य พ.ศ. 2539 การรับรู้กฎหมายรับรู้เฉพาะเด็กคือ การดูแลเด็กหลังถูกละเมิดจากการท่องเที่ยวแล้ว

เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการถูกละเมิดจากการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เด็กที่ถูกละเมิดจะเป็นชาวต่างชาติ เจ้าหน้าที่อาศัยอำนาจตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติค่านุश्य พ.ศ. 2539

เจ้าหน้าที่ตำรวจ นำมาตรการทางกฎหมายมาบังคับใช้โดยมีหน้าที่จับกุมบุคคลที่กระทำความผิด แต่การคุ้มครองเด็กเป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบ้านพักเด็ก

เจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่เพียงปลายเหตุเท่านั้น คือ เมื่อเกิดเหตุข้อพิพาทขึ้นมีหน้าที่เข้าจับกุมผู้กระทำความผิด แต่หากพบการกระทำความผิดเพียงคาดว่าน่าจะมีการกระทำความผิดเกิดกับการท่องเที่ยวเจ้าหน้าที่บางท่านไม่แน่ใจว่าสามารถใช้อำนาจได้หรือไม่

เจ้าหน้าที่ปราบปรามการค้ามนุษย์ มีหน้าที่เจาะจงในกรณีที่มีการละเมิดทางเพศเด็กที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่ต้องเป็นการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2539 แต่กรณีเจ้าหน้าที่ไม่ทราบกระบวนการให้ความคุ้มครองเด็กในแนวทางอย่างไรเนื่องจากประเทศไทย บัญญัติกฎหมายไว้กว้าง ๆ แต่ไม่มีการเจาะจงเกี่ยวกับกระบวนการวิธีเพื่อให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กเป็นกรณีเฉพาะ จึงต้องอาศัยการคุ้มครองเด็กจากบ้านพักเด็ก

จากการสัมภาษณ์จึงนำมาวิเคราะห์ และสร้างประเด็นเพื่อนำมาใช้ในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

การสร้างกระบวนการคุ้มครองเด็ก คือ การจัดให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เด็กต้องพึ่งพาอาศัยและเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง โดยต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นตอนตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและสามารถปกป้องคุ้มครองเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจหรือพัฒนาการรวมทั้งพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดีสามารถแสดงบทบาท หน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม โดยการสร้างกระบวนการคุ้มครองเด็กอาจเป็นการสร้างกระบวนการในทางด้านนโยบาย การแก้ไข ปรับปรุงมาตรการทางด้านกฎหมาย หรืออาจเป็นวิธีการช่วยเหลือเด็กในเบื้องต้น ดังนั้น การสร้างกระบวนการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องศึกษาจากสภาพปัญหาแล้วนำมาสร้างกระบวนการปกป้องคุ้มครองเด็กเพื่อให้เด็กรอดพ้นจากการถูกทำร้ายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ

อีกทั้งมาตรการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันไม่เหมาะสมที่นำมาใช้กับการท่องเที่ยวส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถใช้กฎหมายในการคุ้มครองเด็กได้อย่างเต็มที่ การบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับก่อให้เกิดผลกระทบทำให้

หน่วยงานแยกกันปฏิบัติหน้าที่และมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ไม่บรรลุเป้าหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิดสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายที่ก่อให้เกิดผลต่อการดำเนินการในการคุ้มครองเด็กจากการถูกแสวงหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว ต้องใช้เกณฑ์อายุตามกฎหมายแต่ละฉบับ ส่งผลให้เด็กแต่ละช่วงอายุได้รับความคุ้มครองต่างกัน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 9 กำหนดเกณฑ์อายุของเด็ก ไว้ 2 ช่วง สำหรับกำหนดโทษของผู้กระทำความผิด คือ เด็กอายุไม่เกินสิบห้าปี และเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีแต่ยังไม่ถึงสิบแปดปี สำหรับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 เด็กอายุต่ำกว่าสิบแปดปี บริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 เด็ก หมายถึง บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี การคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจำเป็นต้องมีการกำหนดเกณฑ์ของเด็กให้ชัดเจน การบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กไว้แตกต่างกัน กรณีที่เด็กสมรสถือว่าบรรลุนิติภาวะ ส่งผลให้การคุ้มครองเด็กไม่ทั่วถึงกฎหมายมีช่องว่างส่งผลให้เด็กถูกละเมิดสิทธิได้ง่าย

ประการที่สอง หากบุคคลที่กระทำความผิดเป็นบิดา มารดา นำเด็กมาแสวงหาประโยชน์ทางเพศด้วยวิธีการท่องเที่ยว มีความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 มาตรา 9 วรสอง ประกอบกับมาตรา 10 ซึ่งกฎหมายลงโทษบิดา มารดามีโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปีแลปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท การกำหนดบทลงโทษทั้งจำคุกและปรับ อาจทำให้เด็กขาดผู้ปกครอง เด็กไร้ที่พึ่ง ขาดความอบอุ่น

ประการที่สาม โรงแรมเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้ในการจัดทำกิจกรรมในการแสวงหาประโยชน์สำหรับเด็กมากที่สุด ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 กฎหมายจำเป็นต้องเพิ่มมาตรา 35 กำหนดให้ผู้จัดการต้องจัดมีการบันทึกรายการ หากผู้พักอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์เข้าพักตามลำพังให้ผู้จัดการหรือผู้แทนลงลายมือชื่อกำกับไว้กฎหมายกำหนดหลวมเกินไป และแม้ว่าตามมาตรา 41(3) กำหนดความผิดเกี่ยวกับเพศ ซึ่งการกำหนดบทลงโทษเป็นการแก้ไขปัญหาลายเหตุ

ประการที่สี่ การบังคับใช้กฎหมายไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่น่าเด็กไปนอกราชอาณาจักรเพื่อล่องละเมิดทางเพศ ซึ่งตามกฎหมายประเทศไทยฐานความผิดที่สามารถลงโทษในการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำที่อยู่ภายใต้ขอบเขตการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อมีเพศสัมพันธ์กับเด็กในหลายฐานความผิด

ประการที่ห้า การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กด้วยวิธีการท่องเที่ยว มีวิธีการพิเศษกว่าการแสวงหาประโยชน์ทางเพศอื่น ๆ คือ นักท่องเที่ยวจะมีการเตรียมการกระทำความผิดตั้งแต่อุบัติในต่างประเทศ ซึ่งมีการเตรียมการกระทำความผิดมาตั้งแต่เริ่มต้น แต่กฎหมายที่บังคับใช้คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ผู้กระทำความผิดจะได้รับผิดเมื่อความผิดสำเร็จเท่านั้น หากเจ้าหน้าที่ทราบว่ามีกรณีเตรียมโดยการเดินทางท่องเที่ยวโดยแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก กฎหมายไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ ส่งผลให้ต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวไว้โดยเฉพาะ

การบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยว จึงสมควรมีกฎหมายเฉพาะโดยมีข้อกำหนดในกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. กำหนดเกณฑ์อายุเด็กที่ได้รับความคุ้มครอง กำหนดว่า “เด็กที่ได้รับความคุ้มครอง คือ เด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์”

2. กำหนดคำนิยามคำว่า “แสวงหาประโยชน์ทางเพศโดยใช้กิจกรรมการท่องเที่ยว” หมายถึง การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กโดยใช้การมีเพศสัมพันธ์หรือกิจกรรมทางเพศแลกเปลี่ยนกับยาเสพติด อาหาร ที่พัก การคุ้มครองสาธารณสุขโรคพื้นฐานอื่น ๆ และ / หรือเงิน ด้วยวิธีการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ

3. กำหนดฐานความผิดสำหรับผู้เดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อกระทำความผิดทางเพศ กำหนดว่า “ผู้ใดเดินทางโดยใช้วิธีการเดินทางท่องเที่ยวเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อกระทำความผิดหรือกระทำความผิดอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ต่อบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปีต้องระวางโทษ.....”

4. กำหนดฐานความผิดในการจัดการเดินทางเพื่อกระทำความผิดทางเพศ กำหนดว่า “ผู้ใดจัดการสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลอื่นในการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักร เพื่อกระทำความผิดหรือกระทำความผิดอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ต่อบุคคล อายุไม่เกินสิบแปดปีต้องระวางโทษ.....”

5. กำหนดฐานความผิดในกรณีเตรียมการกระทำความผิด กำหนดว่า “ผู้ใดเป็นผู้เดินทาง หรือผู้จัดการเดินทางท่องเที่ยว เตรียมเข้ามาในราชอาณาจักร โดยการกระทำความผิดหรือกระทำความผิดอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ต่อบุคคล อายุไม่เกินสิบแปดปีต้องระวางโทษ.....”

6. กำหนดความรับผิดในการโฆษณาเพื่อการค้าประเวณีเด็ก โดยกำหนดว่า “บุคคลโฆษณาหรือรับโฆษณาชักชวนหรือแนะนำด้วยเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือกระทำให้แพร่หลายด้วยวิธีใดไปยังสาธารณะในลักษณะที่เห็นได้ว่าเป็นการเรียกร้องหรือการติดต่อเพื่อการค้าประเวณีของตนเองหรือผู้อื่นต้องระวางโทษ....”

5. ข้อเสนอแนะ

การสร้างกระบวนการบังคับใช้กฎหมายการคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในการท่องเที่ยวควรมีกระบวนการดังต่อไปนี้

5.1 การคุ้มครองสิทธิเด็กทางด้านกฎหมาย ในประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่มีความเกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสิทธิเด็กเกี่ยวกับเพศ แต่ลักษณะการใช้การท่องเที่ยวมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากเด็กในบางกรณีกฎหมายที่มีอยู่ในประเทศไทยไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้จึงสมควรที่สร้างกระบวนการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยมีการตรวจพบปัญหาของกฎหมายเพื่อคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากการท่องเที่ยวไว้โดยเฉพาะ

5.2 กระบวนการคุ้มครองสิทธิเด็กทางด้านอื่น ๆ

5.2.1 ให้บริการด้านการฟื้นฟูและการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ แก่ผู้เสียหายจากการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในการเดินทางและการท่องเที่ยว ในกรณีที่รัฐบาลไม่สามารถให้บริการเหล่านี้ได้

5.2.2 จัดให้มีนโยบายคุ้มครองเด็กและแนวปฏิบัติสำหรับพนักงานและอาสาสมัคร (ทั้งคนในประเทศและชาวต่างชาติ) ที่ต้องติดต่อกับเด็กและได้รับการตรวจสอบประวัติเพื่อรับรองความปลอดภัยจากตำรวจ

5.2.3 การส่งเสริมเด็ก โดยการให้ความช่วยเหลือต่อเด็กและครอบครัวที่อยู่ในสภาวะที่จำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูและมีพัฒนาการที่เหมาะสม โดยที่เด็กเหล่านี้จะได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในการเลี้ยงดูอบรม ฝึกวิชาชีพหรือบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

6. การอ้างอิง

กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม. (2540). *กรมประชาสัมพันธ์ป้องกันและคุ้มครองเด็ก*

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2549). พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546.

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2562). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2560). *หลักการคุ้มครองเด็ก*. นนทบุรี: เฟิร์นข้าหลวง พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. *ปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539*, กรุงเทพมหานคร: กรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

พงษ์นคร นครสันติภาพ. (2551). *คำอธิบายกฎหมายคนเข้าเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มูลนิธิเพื่อการยุติการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก. (2556). *รู้เท่าทันการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก*.
เชียงใหม่: มูลนิธิเพื่อการยุติการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2559). *กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์*, กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- องค์กรยูนิเซฟ. (2560). *รายงานสรุป การวิเคราะห์สถานการณ์การแสวงหาประโยชน์ทางเพศเชิงพาณิชย์จากเด็กในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: เอ็คแพท อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล
- Bill. (2010). *the Ministerfor Home Affairs. Springer. The parliament of the commonwealth of Australia house of representative. Crimes*
- Helena Karlen. (2011). *The Commercial Sexual Exploitation of Children*. New York: Legislation Amendment (Sexual Offences against Children)

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคม อุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Development of Participation Model in Corporate Social Responsibility of Private Organizations in the Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province

อรยา พุ่มไสว¹ ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์² และลักษณพร คำดี³

Oraya Pumsawai¹ Preecha Dilokwutthisit² Laksanaporn Kamdee³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการศึกษครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยผู้บริหาร/ผู้แทนขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวนทั้งสิ้น 231 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญซึ่งประกอบด้วยผู้แทนขององค์กรภาคเอกชน ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้รับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษามีดังนี้

1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ (1) บริบทองค์กรซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2) ปัจจัยนำเข้าขององค์กรซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการ และทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในระดับมาก และปัจจัยด้านภาวะผู้นำและงบประมาณที่อยู่ในระดับปานกลาง (3) กระบวนการขององค์กรซึ่งประกอบด้วยการวางแผน และการประเมิน อยู่ในระดับปานกลาง

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนที่เน้นการตระหนักรู้ของผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรถึงศักยภาพของชุมชนและสิ่งแวดล้อม และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา และพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคม นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ องค์กรภาคเอกชน

¹ สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Email: gforceskywalker@gmail.com

² สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Email: mango6904@gmail.com

³ สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ Email: laxsana.rog@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to: 1) study factors affecting the participation in corporate social responsibility of private organizations in Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province; and 2) develop guidelines for participation model in corporate social responsibility of private organizations. In this study, the researcher used mixed methods of quantitative research and qualitative research. The sample used for quantitative research consisted of 231 administrators/representatives of private organizations in Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province, obtained by purposive sampling. The tool used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The sample for qualitative research was comprised of 20 key informants, namely: representatives of private organizations, community leaders, villagers, and related government officials. The tool for data collection were in-depth interviews. The collected data was analyzed by means of content analysis. The results of the study were as follows:

1) Factors affected the participation in corporate social responsibility of private organizations in Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province, were (1) organization context, which was comprised of social, economic, and political aspects which, as a whole, was at a moderate level; (2) organization input, which was comprised of management and personnel resources, which was at a high level, while leadership and budget was at a moderate level; and (3) organization process, which was comprised of planning and evaluation, as a whole, was at a moderate level.

2) The participation model in corporate social responsibility of private organizations, was approved by experts who remarked the model which stressed the realization of organization administrators, their personnel in the community, environment potentiality, and active participation in the development of the community and environment. There was appropriate and efficiently applicable in Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province, and other similar areas.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Gateway City Industrial Estate, Private Organization

วันที่รับบทความ : 3 สิงหาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 25 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 28 มีนาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ในประเทศไทยกำลังได้รับความสนใจและมีการดำเนินงานกันมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่การวิจัยที่มีการจำแนกถึงมิติของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในประเทศไทยว่ามีมิติใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินขององค์กรธุรกิจและส่งผลอย่างไรนั้น มีการศึกษากันค่อนข้างน้อย ด้วยการผลักดันนโยบายส่งเสริมการเติบโตเชิงปริมาณและคุณภาพไปพร้อมกับการสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ

สังคม และสิ่งแวดล้อมภายใต้หลักบรรษัทภิบาล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารของบริษัทได้ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาธุรกิจให้เกิดประโยชน์สูงสุดรวมทั้งแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจขององค์กรสำเร็จอย่างยั่งยืน (รังสรรค์ โนชัย, 2562: 22-31) องค์กรธุรกิจจะต้องประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม มีวัตถุประสงค์ที่ไม่มุ่งแต่การแสวงหากำไรเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมด้วย กล่าวคือจะต้องยกระดับความเป็นอยู่ของทั้งพนักงานและชุมชนโดยรอบองค์กรด้วย การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจมีศักยภาพทางบวกต่อองค์กรในการลดความเสี่ยงทางสังคมลงได้ แต่การที่จะได้รับความพึงพอใจมากน้อยเพียงใดนั้นจะขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรได้ดำเนินการ ดังนั้นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจึงถูกกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กรต่าง ๆ (Bird, Hall, Momentè, & Reggiani, 2007: 189-206)

กระแจากผู้บริหารที่ตระหนักถึงเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม เริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ.2523 ต้องการให้ธุรกิจเป็นมากกว่าบริษัทที่ต้องการกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว โดยละเว้นผลกระทบต่อชีวิตคนและสิ่งแวดล้อมบนโลกใบนี้ ในช่วงเวลานั้นจะเริ่มเห็นเรื่องการนำของกลับมาใช้ซ้ำ การนำของที่ใช้แล้วกลับไปผลิตซ้ำเป็นของใหม่มากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะในข้อเท็จจริงเมื่อเวลาผ่านไปองค์กรธุรกิจย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่า คงไม่มีประโยชน์อันใด ถ้าหากธุรกิจจะเติบโตท่ามกลางซากปรักหักพังของสังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารองค์กรเอกชนทั่วโลกจำนวนหนึ่งต้องใส่ใจในเรื่องดังกล่าวนี้ ในบทบาทที่เริ่มจากการบริจาค การให้ทุนการศึกษา การช่วยเหลือชุมชนในรูปแบบต่างๆ สะท้อนให้เห็นความเป็นองค์กรธุรกิจเพื่อบริหารหรือรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เพราะทุกคนมีจุดประสงค์ร่วมกันที่ต้องการโลกที่ดีกว่านี้ โดยเชื่อว่าชุมชนต้องการความช่วยเหลือและต้องการความร่วมมือ เพื่อช่วยให้สิ่งที่ต้องการนั้นเป็นความจริงขึ้นมา ภาคเอกชนต้องมองเห็นและตระหนักถึงโอกาสที่จะได้กำไรรวมถึงภาพลักษณ์อันงดงามในเวลาเดียวกัน (พรชัย ศักดานุวัฒน์วงศ์, วรนา รณแสงมณี, ชนนานันต์ สมหาทิโต และธีรพงษ์ ปิณิจเสติกุล, 2561: 227-237) อุตสาหกรรมทุกประเภทส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อมสู่ชุมชนบริเวณโดยรอบ ฉะนั้น การร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างโรงงานกับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การที่จะทำให้ชุมชนกับโรงงานอยู่ร่วมกันได้อย่างไร จึงเป็นโจทย์โดยตรงของทั้งสองฝ่าย ที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหา ขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ต้องเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการสำคัญคือ การตรวจสอบ การช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดิชม แนะนำ ข้อเสนอต่าง ๆ ผู้นำชุมชนถือว่ามีความสำคัญในการนำพาขณะเดียวกันโรงงานก็ต้องเปลี่ยนแนวทางในการทำงานร่วมแก้ปัญหา มีการจัดเวทีพูดคุย ว่าแนวทางอะไรบ้างที่ชุมชนต้องการ อะไรบ้างที่โรงงานสามารถสนับสนุน เน้นความต้องสอดคล้องต่อความต้องการของทั้งสองฝ่าย เมื่อโรงงานได้ลงไปช่วยชาวบ้านทำเรื่องนี้ก็ไม่ได้ใช้เงินทองมาก สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมก็ใช้เวลาว่าง ส่งกำลังคนไปช่วย ก็ทำให้เรารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ได้พูดคุยในปัญหาต่างๆ ประเด็นสำคัญต่างๆ ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน แต่ที่สำคัญที่สุดคือความตั้งใจของทั้งสองฝ่ายในการร่วมการแก้ไขปัญหาตนเอง (ฤกษ์ณะ เขียวเวช, 2562: 63-71)

การทำธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) อย่างจริงจังจะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาประเทศได้มาก เพราะรัฐมีความจำกัดในการดูแลประชาชน ขณะที่องค์กรภาคเอกชนมีจำนวนมากและยังมีความสามารถที่จะช่วยเหลือสังคมได้ อย่างไรก็ตาม การทำ CSR ยังไม่ถูกขับเคลื่อนไปเท่าที่ควร โดยสถิติระบุว่าบริษัทที่ทำ CSR ร้อยละ 90 เป็นบริษัทใหญ่และบริษัทข้ามชาติ แต่บริษัทเล็ก หรือ SMEs นั้นไม่ค่อยทำ CSR ทั้งนี้ผู้ประกอบการร้อยละ 99.8 ในประเทศไทยเป็น SMEs อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ปฏิเสธความจริงว่านวัตกรรม CSR เกิดน้อยในบริษัทขนาด SMEs แม้ว่าบริษัท SMEs ที่จดทะเบียนในตลาดใหม่ก็ตาม แทบจะกล่าวได้ว่าทำ CSR ไม่มากนัก ยิ่งเป็นบริษัท SMEs ไม่จดทะเบียนในตลาดใหม่ จะเห็นเรื่องราวแบบนี้บ่อยมาก เนื่องจากเป็นบริษัทที่มีข้อจำกัด ด้านเงินทุน บุคลากร เทคโนโลยี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงิน เพื่อหมุนเวียนการประกอบธุรกิจเป็นเรื่องหลัก นอกจากนี้บริษัทขนาดนี้มักจะเป็นผู้รับจ้างผลิตให้บริษัทขนาดใหญ่ ดังนั้นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับตราสินค้าในนโยบายของบริษัทจึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องดูแลมากนัก เพราะเป้าหมายของงานคือ ผลิตสินค้าถูกต้อง ตรงตามที่ต้องการ ตรงต่อเวลาส่ง

มอบงานให้กับลูกค้าก็เพียงพอที่จะสร้างธุรกิจให้มั่นคง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับธนาคารเมื่อเวลาต้องขอสินเชื่อมาใช้หมุนเวียนในการประกอบธุรกิจ ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของ SMEs ในประเทศมักจะทำงานเชิงเดียว จึงขาดการรวมกลุ่มที่จะร่วมมือกันช่วยรับผิดชอบสังคมทั้งในเรื่องธุรกิจ ชุมชน สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ไม่ว่าบริษัทนั้นจะตั้งอยู่เป็นบริษัทเดียวในที่ดินของตนเอง หรือตั้งอยู่พื้นที่เขตอุตสาหกรรม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2560, หน้า 6-21)

การสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชนกลุ่มบริษัทต่างๆ ในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ถือว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ เริ่มจากภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรจะต้องสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยจะต้องดำเนินการ เพื่อการพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นทุกองค์กรที่ร่วมต่างมีจุดหมายเดียวกันที่จะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม มีคุณธรรม โปร่งใส มีคุณภาพตรวจสอบได้ ในอนาคตสามารถนำประโยชน์กลับเข้าใช้เป็นองค์ความรู้ หรือให้บริการต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เดียวกันนี้ การดำเนินการเรื่อง CSR จะเกิดประสิทธิผลต่อเขตอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อชุมชน ต่อสิ่งแวดล้อม ต่อภาคราชการ และต่อกลุ่มบริษัทต่างๆ ในพื้นที่แห่งนี้ที่ได้ร่วมใจกันมีนวัตกรรมการสร้างการมีส่วนร่วมดังกล่าว ซึ่งบริษัทเหล่านี้ถือว่าได้ดำเนินธุรกิจสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่จะต้องอ้างอิง ISO (International Standardization and Organization) หรือองค์การมาตรฐานสากล ว่าด้วยมาตรฐานด้านเทคนิคและระบบต่างๆ ซึ่งหากแต่ละบริษัทสร้างเครือข่ายขององค์กรขึ้นและมีการปรึกษาหารือ กำหนดเป็นนโยบายส่วนรวม แล้วจัดขั้นตอนการดำเนินการด้าน CSR ให้เป็นรูปธรรม เป็นระบบมากขึ้น ก็จะสามารถจัดการด้านสภาพแวดล้อมหรือปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับสังคมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน กลุ่มบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาระหว่างโรงงานอุตสาหกรรมกับชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของภาคเอกชน ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

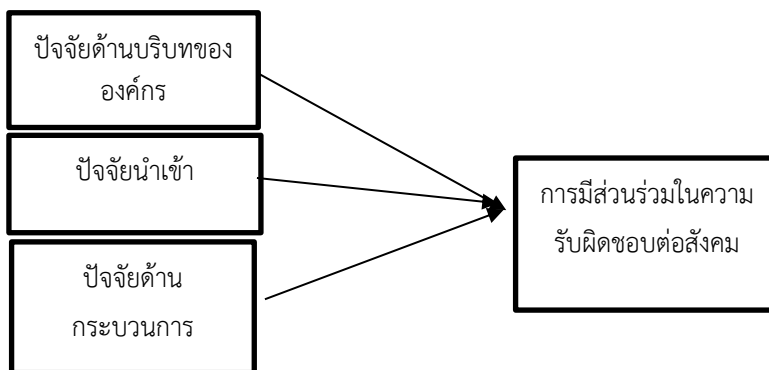
ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารขององค์กรเอกชน บริษัทต่าง ๆ ในเขตอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 77 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับต้น หรือผู้แทนที่ได้รับมอบหมาย ขององค์กรเอกชน บริษัทต่าง ๆ ในเขตอุตสาหกรรมนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา บริษัทละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 231 คน โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน กลุ่มบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา และการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 ราย และประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปร

ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งมีตัวแปรต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ปัจจัยด้านบริบทมี 3 ตัวแปร ประกอบด้วย สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 2) ปัจจัยนำเข้ามี 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการ และงบประมาณ 3) ปัจจัยด้านกระบวนการมี 3 ตัวแปรประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล และ 4) ปัจจัยด้านผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคม

ขององค์กร มี 3 ตัวแปร ประกอบด้วย การร่วมแก้ปัญหา การพัฒนายั่งยืน ประสิทธิภาพการตอบสนอง ความต้องการของสังคม เพื่อต้องการให้ได้ข้อมูล ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการทำงานขององค์กร เนื่องจาก การตัดสินใจในองค์กร การวางแผน วางกลยุทธ์ในองค์กร มาจากผู้บริหารระดับสูง ซึ่งจะทำให้การยืนยันหลักการ ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับแนวความคิดทฤษฎี หรือเรียกว่าเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญในขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการสร้างกรอบแนวความคิดในการวิจัยได้ ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา เมษายน-มิถุนายน 2564

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นการดำเนินการตอบสนองตามวัตถุประสงค์ทางการวิจัยที่ได้กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) การทำวิจัยครั้งนี้ทำเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน กลุ่มบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ คือ การค้นคว้าเอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม บทความ และกรณีศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้มีประสบการณ์ เพื่อหาข้อมูลเชิงลึกและยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา การหาความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ แบบครอนบาคอัลฟา (Cronbach Alpha) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นทั้งหมดไปทดลองใช้ (try out) กับบริษัทเอกชนในพื้นที่มคมตะนกร จังหวัดชลบุรี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรเป้าหมาย จำนวน 30 ราย ได้ค่า อัลฟาเท่ากับ 0.89 เพื่อให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ของข้อคำถาม และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาได้ค่าเท่ากับ 1.00 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรม ความคิดเห็น ด้านประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน บริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้แต่ละข้อคำถาม มีการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคือ จาก 1-5 คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำข้อมูลที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์การให้คะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ

- 4.50 – 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 เห็นด้วยมาก
- 2.50 – 3.49 เห็นด้วยปานกลาง
- 1.50 – 2.49 เห็นด้วยน้อย
- 1.00 – 1.49 เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับต้น หรือผู้แทน จำนวน 3 ราย ในแต่ละองค์กรภาคเอกชน บริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้น 231 ราย ใน 77 บริษัท ในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา โดยมีการทำแบบสอบถามตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเก็บรวบรวมเพื่อวิเคราะห์และสรุปผล โดยตั้งเป้าหมายเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้คัดเลือกไว้ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะใช้แนวคิด ทฤษฎี เป็นกรอบการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 1) การประเมินค่าข้อมูล 2) การตีความข้อมูล 3) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้หลักวิชาที่เป็นปรนัย การอ้างอิง การที่ได้ทำการศึกษากรณีศึกษา ได้ทำการทบทวนวรรณกรรม การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายทั้งผู้ชำนาญการและผู้บริหาร โดยให้หัวข้อคำถามที่ได้ออกแบบ และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไว้แล้ว นำมาใช้สัมภาษณ์เพื่อการตอบสนองตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้เครื่องมือการอัดเทปเพื่อที่จะนำข้อมูลทั้งหมดมาถอดเทป เพื่อความถูกต้อง แน่นนอน และละเอียดมากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะใช้ยืนยันและใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในการทำการวิจัยครั้งนี้โดยสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้แทนผู้บริหารองค์กรบริษัท ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจำนวน 20 ราย ในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา และการประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อยืนยันรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลบรรลุตามวัตถุประสงค์ ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปร โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสถิติ เพื่อจัดกลุ่มข้อคำถามตามตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านบริบท 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ 3) การเมือง ปัจจัยนำเข้า 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ทรัพยากรบุคคล 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) การบริหารจัดการ 4) งบประมาณ และ ปัจจัยด้านกระบวนการ มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การดำเนินการ 3) การประเมินผลปัจจัยด้านผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มี 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) การร่วมแก้ปัญหา 2) การพัฒนาอย่างยั่งยืน 3) ประสิทธิภาพการตอบสนองความต้องการของสังคม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาอิทธิพลระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์อธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม กล่าวคือ การวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

ผู้วิจัยได้นำวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพมาเพื่อหาตัวแปรในปัจจัยต่างๆ หรือยืนยันในตัวแปรต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม บทความ ภูมิศึกษา งานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชน บริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) มีขั้นตอนในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) บุคลากรกลุ่มบริษัทในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีขั้นตอนในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 20 ราย ประกอบด้วย ผู้แทนผู้บริหารของบริษัทในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 5 ราย ผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 5 ราย ชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 5 ราย ผู้แทนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย จากข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นร่างรูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทราเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านได้ประเมิน และยืนยันรูปแบบแนวทางการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงานจำแนกตามประเภทบริษัท พบว่าส่วนใหญ่เป็นบริษัทธุรกิจเอกชนจำนวน 59 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 76.62 รองลงมาเป็นบริษัทธุรกิจร่วมกับต่างประเทศ จำนวน 12 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 15.58 และท้ายสุดเป็น บริษัทต่างชาติ 6 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 7.80

ข้อมูลเบื้องต้นของหน่วยงานจำแนกตามรายได้รวมต่อปีของบริษัท พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้รวมต่อปีไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท/ปี จำนวน 39 บริษัท รองลงมา ไม่ต่ำกว่า 100 ล้านบาท/ปี จำนวน 39 บริษัท ไม่ต่ำกว่า 500 ล้านบาท/ปี จำนวน 11 บริษัท และท้ายสุด ไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท/ปี จำนวน 4 บริษัท ตามลำดับ

ภาพรวมข้อมูลปัจจัยบริบทองค์กร มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, $S.D. = 1.376$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านสังคมมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, $S.D. = 1.256$) 2) ด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, $S.D. = 1.456$) และ 3) ด้านการเมืองมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$, $S.D. = 1.418$)

จากการศึกษาและสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้านบริบท 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 / นโยบายภาครัฐ พบว่า เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้าน สิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท มีทิศทางและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและครบถ้วนครอบคลุม ผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัท 2) สถานะการแข่งขันทางธุรกิจ พบว่า ไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากการทำ CSR ของบริษัท ไม่ได้ทำเพื่อตามกระแสและแข่งขันกับบริษัทอื่นๆ แต่เป็นการมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของบริษัท และเพิ่มประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับ 3) แรงกดดันจากชุมชน พบว่า ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านบวก ทำให้บริษัทมีการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อลดผลกระทบและ 4) ทศณคติ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เนื่องมีผลต่อการยอมรับและความเข้าใจ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน

ภาพรวมข้อมูลปัจจัยนำเข้า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 1.306$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $S.D. = 1.267$) 2) ด้านทรัพยากรบุคคล มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, $S.D. = 1.182$) 3) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ย

ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, $S.D. = 1.383$) และ 4) ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, $S.D. = 1.394$)

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ปัจจัยนำเข้าที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เพื่อประเมินผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ประกอบด้วย 1) ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากเป็นเหมือนแนวทางที่กำหนดพนักงานได้รับรู้ว่าจะต้องดำเนินการอะไรบ้างและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของผู้บริหารในการให้ความสำคัญกับชุมชน 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของบริษัท พบว่า มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากทำให้เราทราบถึงผลกระทบ ปัญหา ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับการดำเนินงานของบริษัท ทำให้หน้าข้อมูล กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไปใช้ในการวางแผนสื่อสาร กำหนดแผน/กิจกรรม 3) บุคลากรและความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน พบว่า ความเพียงพอของบุคลากรในการดำเนินงานด้าน CSR ยังไม่เพียงพอทำให้ส่งผลกระทบต่อกิจกรรม CSR ทำให้เกิดความท่างเหินกับชุมชนและการทำกิจกรรม CSR ที่ทำร่วมกับชุมชนลดลง ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ความสามารถหลายด้าน เช่น ด้านเอกสาร ด้านการเงิน การสื่อสาร การลงพื้นที่ ช่วยทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย และ 4) งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า งบประมาณของบริษัทในการสนับสนุนกิจกรรม CSR ของบริษัทมีไม่เพียงพอต่อกิจกรรม CSR ที่กำหนดในแต่ละปี โดยการสนับสนุนกิจกรรมมีทั้งกิจกรรมที่บริษัทฯ จัดทำโครงการขึ้นและกิจกรรมที่มาจาก การเขียนโครงการจากชุมชนเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ

ภาพรวมข้อมูลปัจจัยกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, $S.D. = 1.371$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$, $S.D. = 1.346$) 2) ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, $S.D. = 1.355$) และ 3) ด้านการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$, $S.D. = 1.412$)

จากการศึกษาและสัมภาษณ์กระบวนการที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ประกอบด้วย 1) วิธีการ/แนวทางการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า บริษัทมีการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทอ้างอิงตามมาตรการรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รัศมี 3 กิโลเมตร 2) การได้รับมาตรฐานการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 9001 มีผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่ชุมชน การให้ความรู้และชี้แจงข้อมูลกับชุมชน รวมถึงการนำไปใช้ในการบริหารจัดการ 3) การเสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า บุคลากรมีการเสริมสร้างทักษะความรู้ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตามความเหมาะสมกับเวลา ซึ่งส่งผลการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน CSR 4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท พบว่า ข้อมูล ข่าวสาร ที่มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น ข้อมูลผลการดำเนินงานของบริษัท และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย แบ่งเป็น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านทางเสียง และการลงพื้นที่หรือการเข้าถึงผู้รับข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยวิเคราะห์ค่า Pearson Correlation พบว่าตัวแปร บริบทขององค์กร ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ตามลำดับคือ .308** .488** และ .411**

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ปัจจัยบริบทขององค์กร ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการสามารถพยากรณ์ผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ผลลัพธ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้ร้อยละ 65.50 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ ($S.E_{est}$) 0.3374 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ} \quad Y = 1.439 + .278 X_1 + 0.369 X_2 + 0.478 X_3$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้} \quad Z_r = 0.303 Z_1 + 0.253 Z_2 + 0.355 Z_3$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

(1) ด้านบริบทของบริษัท

จากการศึกษาและสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้านบริบท 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 และ นโยบายรัฐบาล พบว่า เป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท มีทิศทางและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและครบถ้วน ครอบคลุม ผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัทและผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท 2) สภาพการแข่งขันทางธุรกิจ พบว่า ไม่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากการทำ CSR ของบริษัท ไม่ได้ทำตามกระแสและแข่งขันกับบริษัท อื่นๆ แต่เป็นการมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของบริษัท และเพิ่ม ประโยชน์ที่ชุมชนควรได้รับ 3) แรงกดดันจากชุมชน พบว่าส่งผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านบวก ทำให้บริษัทมีการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อลดผลกระทบ และ 4) ทศณคติ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีของ ชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เนื่องจากมีผลต่อการยอมรับและความเข้าใจ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน

(2) ด้านปัจจัยนำเข้า

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ปัจจัยนำเข้าที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เพื่อประเมินผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ประกอบด้วย 1) ความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากเป็นเหมือนแนวทางที่กำหนดพนักงานได้รับรู้จะต้องดำเนินการอะไรบ้างและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ของผู้บริหารในการให้ความสำคัญกับชุมชน 2) ผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท พบว่า มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากทำให้เราทราบถึงผลกระทบ ปัญหา ที่ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการดำเนินงานของบริษัท ทำให้นำข้อมูลกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียไปใช้ในการวางแผนสื่อสาร กำหนดแผน/กิจกรรม 3) บุคลากรและความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน พบว่า ความเพียงพอของบุคลากรในการดำเนินงานด้าน CSR ยังไม่เพียงพอทำให้ส่งผลการลงพื้นที่ชุมชน ทำให้เกิดความห่างเหินกับชุมชนและการทำกิจกรรม CSR ที่ทำร่วมกับชุมชนลดลง ด้านความรู้ ความสามารถทักษะการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ความสามารถหลายด้าน เช่น ด้านเอกสาร ด้านการเงิน การสื่อสาร การลงพื้นที่ ช่วยทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมาย และ 4) งบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า งบประมาณของบริษัทในการสนับสนุนกิจกรรม CSR ของบริษัทมีไม่เพียงพอต่อกิจกรรม CSR ที่กำหนดในแต่ละปี โดยการสนับสนุนกิจกรรมมีทั้งกิจกรรมที่บริษัทฯ จัดทำโครงการขึ้นและกิจกรรมที่มาจากภายนอก การเขียน โครงการจากชุมชนเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ

(3) ด้านกระบวนการ (Process)

จากการศึกษาและสัมภาษณ์กระบวนการที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ประกอบด้วย 1) วิธีการ/แนวทางการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า บริษัทมีการกำหนดผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบ จากการดำเนินงานของบริษัทอ้างอิงตามมาตรฐานการรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รัศมี 3 กิโลเมตร 2) การได้รับมาตรฐานการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 9001 มีผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่ชุมชน การให้ความรู้และชี้แจงข้อมูล กับชุมชน รวมถึงการนำไปใช้ในการบริหารจัดการ 3) การเสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจด้านความ

รับผิดชอบต่อสังคม พบว่า บุคลากรมีการเสริมสร้างทักษะความรู้ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ตามความเหมาะสมกับเวลา ซึ่งส่งผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน CSR 4) การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท พบว่า ข้อมูล ข่าวสาร ที่มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น ข้อมูลผลการดำเนินงานของบริษัทและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย แบ่งเป็น การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านทางเสียง และการลงพื้นที่หรือการเข้าถึงผู้รับข้อมูล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทเอกชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัด ฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย บริบทขององค์กร กระบวนการ และปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย

1) ด้านบริบทขององค์กร

(1) ควรดำเนินการตามนโยบายภาครัฐ เป็นแนวทางในการการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โดยดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและครบถ้วน ครอบคลุม ตลอดจนพิจารณาผลกระทบจากการดำเนินงานของบริษัท และผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท

(2) จากสถานะการแข่งขันทางธุรกิจ บริษัทควรดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากการทำ CSR ของบริษัท ไม่ได้ทำเพื่อตามกระแสและแข่งขันกับบริษัท อื่นๆ แต่เป็นการมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ และชุมชน เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานของบริษัท และเพิ่มผลประโยชน์ที่ชุมชนควรที่จะได้รับ

(3) มุมมองด้านแรงกดดันจากชุมชนส่งต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านบวก ทำให้บริษัทมีการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเพื่อลดผลกระทบ

(4) ควรให้ความสำคัญต่อทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท เนื่องจากมีผลต่อการยอมรับและความเข้าใจ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน

2) ด้านกระบวนการ

(1) บริษัทควรกำหนดผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบ จากการดำเนินงานของบริษัทอ้างอิงตาม มาตรการรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รัศมี 3 กิโลเมตร

(2) การได้รับมาตรฐานการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 9001 มีผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเครื่องมือในการลงพื้นที่ชุมชน การให้ความรู้ และชี้แจงข้อมูล กับชุมชน รวมถึงการนำไปใช้ในการบริหารจัดการ

(3) การเสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยบุคลากรมีการเสริมสร้างทักษะความรู้ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อ สังคม ตามความเหมาะสมกับเวลา ซึ่งส่งผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน CSR

(4) สนับสนุนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ข้อมูล ข่าวสาร ที่มีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ แบ่งเป็น ข้อมูลผลการดำเนินงานของบริษัทและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านทางเสียง และการลงพื้นที่ หรือการเข้าถึงผู้รับข้อมูล

3) ด้านปัจจัยนำเข้า

(1) ปลุกจิตสำนึกสร้างความมุ่งมั่นของผู้บริหาร ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม และนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม เนื่องจากเป็นเหมือนแนวทางที่กำหนดพนักงานได้รับรู้ว่าต้องดำเนินการอะไรบ้างและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ของผู้บริหารในการให้ความสำคัญกับชุมชน

(2) ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้เสียของบริษัท เนื่องจากทำให้ทราบถึงผลกระทบปัญหา ที่ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการดำเนินงานของบริษัท ทำให้นำข้อมูล กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียไปใช้ในการวางแผนสื่อสาร กำหนดแผน/กิจกรรม

(3) ควรเพิ่มบุคลากรและความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ทำให้ส่งผลต่อการลงพื้นที่ชุมชน ทำให้เกิดความใกล้ชิดกับชุมชนและการทำกิจกรรม CSR ที่ทำร่วมกับ

(4) ควรเพิ่มงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยการสนับสนุนกิจกรรมมีทั้งกิจกรรมที่บริษัทฯ จัดทำโครงการขึ้นและกิจกรรมที่มาจาก การเขียนโครงการจากชุมชนเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ

4. อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ชีตี่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์พหุคูณ ปัจจัยบริบทขององค์กร ปัจจัยนำเข้า และปัจจัยกระบวนการ สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว ร่วมกันพยากรณ์ ได้ร้อยละ 65.50 สอดคล้องกับ เกียรติชัย ชินสมบูรณ์กิจ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (เกียรติชัย ชินสมบูรณ์กิจ และ พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2561: 179-191) ได้ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัทศรี ไทยซูเปอร์แวร์ จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ และมีค่าความแปรปรวนที่ถูกทำนายร่วมกันร้อยละ 52.9 นอกจากนี้ ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ และมีค่าความแปรปรวนที่ถูกทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 80 และสอดคล้องกับ นันทน์ภัส อริยจุฑาญาณ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (นันทน์ภัส อริยจุฑาญาณ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2561: 41-51) ได้ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรบริษัทพีทีทีโกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ระหว่าง 0.303 – 0.768 จากการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าความแปรปรวนที่ถูกทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 40 นอกจากนี้ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าความแปรปรวนที่ถูกอธิบายและทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 53 สุดท้ายพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าดัชนีความเหมาะสม $\chi^2/df = 1.02$, CFI = 1.00, NNFI = 1.00, RMSEA = 0.008 และ 90% CI for RMSEA = 0.00 และสอดคล้องกับ พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ และสุรมน ไทยเกษม: 244-255) ได้ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.456-0.690 และมีนัยสำคัญทุกตัวแปร จากการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างพบว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญและมีค่าความแปรปรวนที่ถูกทำนายโดยภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมร้อยละ 47.6 นอกจากนี้ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญและมีค่าความแปรปรวนที่ถูกทำนายร่วมกันร้อยละ 34.2 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีอิทธิพลทางตรงต่อการมี

ส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ และมีค่าดัชนีความเหมาะสม $\chi^2/df = 3.302$; CFI = 0.986; NNFI = 0.980; RMSEA = 0.076 และ 90% CI for RMSEA = 0.061 อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ชูติมันต์ บุญนวล, พนาร์ตน์ ปานมณี และวันชัย ประเสริฐศรี, 2560: 1-16) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยและผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศไทยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมและผลการปฏิบัติงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในขณะเดียวกันบทความนี้ศึกษาผลกระทบจากการเป็นปัจจัยส่งผ่านการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท จากการกำกับดูแลกิจการไปสู่ผลการดำเนินงานที่มั่นคง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ถือหุ้นองค์กร การที่รัฐบาลเข้ามาถือหุ้น และจำนวนของกรรมการอิสระมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมและผลการดำเนินงานของบริษัท และทั้งอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ส่วนความเป็นอิสระของคณะกรรมการมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในขณะที่บริษัทที่มีรัฐบาลเข้ามาถือหุ้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) เท่านั้น ผลการวิจัยยังพบการเปิดเผยข้อมูลด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยส่งผ่านอย่างสมบูรณ์ระหว่างผู้ถือหุ้นองค์กรและผลการดำเนินงานของกิจการ และเป็นปัจจัยส่งผ่านบางส่วนจากจำนวนกรรมการอิสระกับผลการดำเนินงานของบริษัท สำหรับกรณีที่มีรัฐบาลเข้ามาถือหุ้นในบริษัท การเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นปัจจัยส่งผ่านแบบสมบูรณ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) แต่เป็นปัจจัยส่งผ่านเพียงบางส่วนในอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และยิ่งสอดคล้องกับ Chen and Wang, 2011: 361-370) ได้ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและประสิทธิภาพทางการเงินของ บริษัทในประเทศจีน: การวิจัยเชิงประจักษ์จากบริษัทในประเทศจีน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) และประสิทธิภาพทางการเงินได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการ โดยเฉพาะด้านบริบททั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง หลายทศวรรษยังคงมีวรรณกรรมเชิงประจักษ์เพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง CSR บริษัทในประเทศจีนและประสิทธิภาพทางการเงิน งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย ที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับการออกแบบวิธีการ กรอบทฤษฎีถูกนำเสนอบนพื้นฐานของทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย การรับผิดชอบต่อสังคม การตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทที่สังคมสามารถร้องขอการให้ความช่วยเหลือสังคมจากบริษัทในปัจจุบัน มีผลอย่างมีนัยสำคัญกับกำไรและรายได้ของปีถัดไปและในทางกลับกัน การเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบต่อสังคมและประสิทธิภาพทางการเงินอย่างมีนัยสำคัญ สามารถมีอิทธิพลต่อกันและกัน ความล่าช้า และเงื่อนไขด้านเวลา ทำให้เกิดผลกระทบกับความสัมพันธ์ของความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นส่วนสนับสนุนต่อประสิทธิภาพการช่วยเหลือสังคม และยิ่งสอดคล้องกับ ชาญวิชัย อริยารัตน์, 2563: 14-22) ได้ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมในอุตสาหกรรมยานยนต์กรณีศึกษาบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ประเทศไทย จำกัด จากการศึกษาพบว่า บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ จำกัด เป็นหนึ่งในบริษัทอุตสาหกรรมยานยนต์ ที่มีการผลิตรถยนต์มากที่สุดในประเทศไทย ที่มีการตระหนักถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมอันดับต้นๆ ได้มีการก่อตั้งคณะกรรมการมาศึกษาและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2506 เป็นต้นมา นอกจากนั้นยังมีการรายงานการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน หรือ Sustainability Report ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2556 โดยมีเนื้อหาหลักที่เป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันองค์กรให้เข้าไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 หัวข้อ คือ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ ด้วยการนำเสนอข้อมูลอย่างโปร่งใสตามหลักมาตรฐานสากล อีกทั้งยังรายงาน GRI Index Reference (Global Report Initiative) ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดการดำเนินงานขององค์กรในลักษณะ 3 มิติ คือ ทางด้านเศรษฐกิจ ผลผลิต และการบริการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม เพื่อให้เป็นไปตามหลักสากล โดยที่บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ กลับคืนสู่สังคม และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมีพันธสัญญาด้านสิ่งแวดล้อมของโตโยต้าปี ค.ศ. 2050 หรือ พ.ศ. 2593 ที่จะลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้เป็น “ศูนย์” และเพิ่มผลกระทบเชิงบวกเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาสังคม

อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบต่อสังคมของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 8 ข้อดังนี้ 1. การกำกับดูแลกิจการที่ดี 2. การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม 3. การเคารพสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม 4. ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค 5. การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม 6. การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม 7. การเผยแพร่ข่าวสารจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม ในการดำเนินธุรกิจสามารถนำแนวความคิดความรับผิดชอบต่อสังคม 8. การจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมบริษัทฯ มีแนวปฏิบัติเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การกำกับดูแลกิจการที่ดี การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม การเคารพสิทธิมนุษยชนและการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค การร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการจัดทำรายงานด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม การกำกับดูแลกิจการที่ดี บริษัทฯ จะจัดให้มีระบบบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อนำไปสู่ความเติบโตอย่างยั่งยืนของธุรกิจ การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรมจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นกับผู้เกี่ยวข้อง อันจะเป็นผลดีต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ ในระยะยาว

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1.1 จากผลการวิจัยปัจจัยกระบวนการ มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้านวิธีการ/แนวทางการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การได้รับมาตรฐานการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 9001 มีผลต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การเสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และการสื่อสารประชาสัมพันธ์

5.1.2 จากผลการวิจัยปัจจัยบริบทขององค์กรมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท ด้านนโยบายของรัฐและแรงกดดันกับชุมชนโดยรอบเขตพื้นที่อุตสาหกรรมในเขตนิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ ซิตี้ จังหวัดฉะเชิงเทรา

5.1.3 การให้ความรู้แก่คนในชุมชน เกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิต การซ่อมบำรุงและการปรับปรุงภายในกระบวนการผลิต และผลการตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชน

5.1.4 ประชาชนในพื้นที่ ควรเปิดใจและยอมรับการลงพื้นที่ของทีมงาน CSR ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและความชัดเจน เกี่ยวกับผลกระทบที่ได้รับจากการดำเนินงานของบริษัท รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อทีมงาน CSR จะได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

5.1.5 ประชาชนควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน บริษัท และหน่วยงานภาครัฐ ในการทำกิจกรรมร่วมกัน และร่วมกันเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ด้วยการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมเฉพาะข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์จากตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป จึงควรศึกษาถึงผลกระทบเชิงสุขภาพของคนในชุมชนรอบสถานประกอบการ โดยรวบรวมผลทางสุขภาพในระยะยาว เพื่อหาความสัมพันธ์กับการประกอบกิจการของสถานประกอบการภาคเอกชน

5.2.2 ควรใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์การภาครัฐ องค์การภาคเอกชน และองค์การไม่แสวงหากำไร เพื่อทดสอบและยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล

7. เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ เชี่ยวเวช. (2562). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อความยั่งยืนของชุมชนในเขตประกอบการอุตสาหกรรม. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(1), 63-71.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อนำประเทศไทยสู่ประเทศรายได้สูง. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*, 12(1), 6-21.
- เกียรติชัย ชินสมบุญกิจ และ พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2561). อิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัทศรีไทยซูเปอร์แวร์ จำกัด (มหาชน). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 23(1), 179-191.
- ชาญวิชัย อริยารัตน์. (2563). ความรับผิดชอบต่อสังคมในอุตสาหกรรมยานยนต์กรณีศึกษาบริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 8(1), 14-22.
- ชุดิมนต์ บุญนวล, พนารัตน์ ปานมณี และวันชัย ประเสริฐศรี. (2560). ปัจจัยและผลกระทบของการเปิดเผยข้อมูลความรับผิดชอบต่อสังคมต่อผลการดำเนินงานของบริษัทในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ ศรีนครินทร์ วิโรฒ*, 8(2), 1-16.
- นันทน์ภัส อริยจุฑาภรณ์ และพิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2561). อิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม และพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากร บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด (มหาชน). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 23(3), 41-51
- พรชัย ศักดานุวัฒน์วงศ์, วนา รณแสงมณี, ชนายนต์ สมานิต และธีรพงษ์ ปิณิจเสติกุล. (2561). บรรษัทภิบาล (ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร) ทำการกุศลเพื่อภาพลักษณ์องค์กร และตอบสนองประเด็นสังคม (แปลเป็นภาษาไทยโดย ม.ร.ว. รมณีย์ ฉัตรแก้ว กิริยา). *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 8(2), 227-237.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ และสุรมน ไทยเกษม. (2560). อิทธิพลของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและพฤติกรรม การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงานธนาคารอาคารสงเคราะห์. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(1), 24.
- รังสรรค์ โนชัย. (2562). อิทธิพลของ ความแตกต่างในมิติของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่ง ประเทศไทย. *TNI Journal of Business Administration and Languages*, 7(2), 22-31
- Bird, R., Hall, A. D., Momentè, F., & Reggiani, F. (2007). What corporate social responsibility activities are valued by the market. *Journal of business ethics*, 76(2), 189-206.
- Chen, H. and Wang, X. (2011). Corporate social responsibility and corporate financial performance in China: an empirical research from Chinese firms, *Corporate Governance*, 11(4), 361-370.

การพัฒนาแบบศาสนสัมพันธ์ชุมชนเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร The Development of Interreligious Dialogue Model in Khlong Samwa District and Nong Chok District, Bangkok

ประสิทธิ์ หวังมีอาจ¹ และ ปรีชา ดิลกวุฒิสิทธิ์²
Prasit Wangmeagr¹ and Preecha Dilokwuttisit²

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และ 3) พัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มสนทนา กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มสนทนาประกอบด้วยผู้นำศาสนา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และผู้นำชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 21 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้รับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษามีดังนี้:

1) สภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

2) ปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร คือ มีคนบางคนไม่เข้าใจศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้อื่น และมีเจตคติทางลบต่อคนเหล่านั้น

3) รูปแบบการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ผู้นำทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องศาสนสัมพันธ์ โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รวมทั้งพระราชวงศ์ซึ่งทรงให้การอุปถัมภ์ศาสนาทั้งหลายทั้งปวงในราชอาณาจักรไทย ในกรณีของเขตคลองสามวาและเขตหนองจอกนั้น สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยือนประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ที่อาศัยอยู่บนฝั่งคลองแสนแสบในปี พ.ศ. 2537 นอกจากนั้น บรรดาผู้นำชุมชนต่างๆ ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก ก็ล้วนมีบทบาทสำคัญในเรื่องศาสนสัมพันธ์ (2) ศาสนิกชนของ 3 ศาสนาหลักที่เคารพความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของผู้อื่นที่อาศัยอยู่ในชุมชน และ (3) กิจกรรมดีๆ ที่คิดริเริ่มโดยบรรดาผู้นำและชาวบ้านในชุมชนที่ไม่มีการรังเกียจเหยียดฉันท์กันในเรื่องศาสนา และร่วมกันทำงานเพื่อเขตคลองสามวา เขตหนองจอก และราชอาณาจักรไทยโดยรวมค่า

คำสำคัญ: ศาสนสัมพันธ์ การพัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ เขตคลองสามวา เขตหนองจอก

¹สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Management for Development graduate school Rajabhat Rajanagarindra University
Email: wikanda25422@gmail.com

²สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Management for Development graduate school Rajabhat Rajanagarindra University
Email: kitivong-8@hotmail.com

Abstract

The purposes of this qualitative research were 1) to study present circumstances of interreligious dialogue in Khlong Samwa district and Nong Chok district, Bangkok; 2) to investigate problems and obstacles of interreligious dialogue; and 3) to develop a model of interreligious dialogue. The tools used for data collection were in-depth interviews and a focus group. The sample comprised of 21 religious leaders, school administrators, experts, and community leaders, obtained by purposive sampling. The collected data was analyzed by content analysis.

The results of the study were as follows:

1) The present circumstances of interreligious dialogue in Khlong Samwa district and Nong Chok district, Bangkok, as a whole, were at a satisfactory level.

2) For the problems and obstacles of interreligious dialogue, some people did not understand the religions, traditions, and ways of life. There were negative attitudes towards them.

3) In model of interreligious dialogue development in Khlong Samwa district and Nong Chok district, Bangkok, there comprised of 3 main factors, namely: (1) Leaders, both national and local level, who have been good models in interreligious dialogue, especially His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great, His Majesty King Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun, and the royal family, who have patronized all religions in the Kingdom of Thailand. In the case of Khlong Samwa district and Nong Chok district, Princess Maha Chakri Sirindhorn has visited Muslims, Buddhists, and Christians who lived in Khlong Sansaeb in 1994. Additionally, leaders of communities in Khlong Samwa district and Nong Chok district played an important role on religious dialogue. (2) Believers of 3 main religions who have respected the faith, traditions, and ways of life in communities; and (3) Good activities originated by leaders and villagers in communities who had no religious discrimination, and joined in working for the sake of Khlong Samwa district, Nong Chok district, and the Kingdom of Thailand.

Keywords: Interreligious Dialogue, Development of Interreligious Dialogue, Khlong Samwa District, Nong Chok District

วันที่รับบทความ : 3 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 29 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 18 พฤษภาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ประเทศไทยถึงจะได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่ได้ชื่อว่ามียุทธศาสตร์และวัฒนธรรมหลากหลายแต่ก็มีความละม้ายคล้ายคลึงกัน โดยแต่ละวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มชุมชนมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแต่มีจุดร่วมกันของวัฒนธรรมใหญ่ในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นคงและความสวยงามทางวัฒนธรรมการศึกษาแต่ละชุมชนทำให้เกิดความเข้าใจในอดีต รากเหง้า พื้นเพของแต่ละชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้คนในชาติรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยอมรับถือกันและกัน และสืบทอดปรับปรุงสู่ปัจจุบันอย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ และทันยุคทันสมัย พัฒนาไปสู่

อนาคตอย่างมีความเชื่อมั่น มีเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของตนเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง และผู้อื่นนั้นจะทำให้ลดหรือละอคติต่อกันและกันได้ (งามพิศ สัตย์สวณ, 2558, หน้า 1-353) ในแต่ละประเทศต่างก็มีชุมชนต่างๆที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ชุมชนเป็นสถานที่ที่มีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหลายเผ่าพันธุ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่สืบทอดกัน ซึ่งมีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันและมีหลากหลายวัฒนธรรมผสมผสานกับการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ที่อยู่อาศัยอยู่กับการอยู่ในวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประกอบด้วยการศึกษา การค้า ความผูกพัน การสมรส การประกอบอาชีพ และรักษาพยาบาล และการพึ่งพากันระหว่างกลุ่ม หรือการพึ่งพิงและสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่ม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

โรงเรียนและชุมชนศาสนาต่างๆ บริเวณริมคลองแสนแสบซึ่งขึ้นอยู่กับเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการปรับตัวเข้าหากัน และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเกิดและเติบโตมาในกลุ่มชาติพันธุ์มลายูที่นับถือศาสนาอิสลามในอาณาบริเวณดังกล่าวและเห็นการที่กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวที่มีความเชื่อทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชาวชุมชนอื่นๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียง สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนเหล่านั้นได้อย่างมีความปรองดองสมานฉันท์และมีความสุข จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องความประวัติความเป็นมาและศาสนสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลามในพื้นที่ดังกล่าว โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รูปแบบศาสนสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนเขตคลองสามวาและเขตหนองจอกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความสุขของประเทศไทยในพื้นที่ทั่วประเทศ รวมทั้งพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ที่ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างศาสนาได้นำไปสู่ความรุนแรงและความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน

การแก้ไขปัญหาในเรื่องความแตกต่างและความไม่เข้าใจกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศทั่วโลก เป็นต้นว่า บอสเนีย โคโซโว และแอฟริกาใต้ นั้น ได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดความสันติสุขขึ้นในสังคมประเทศชาติ ซึ่งสันติสุขนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือถ้าหากไร้สันติหรือความสงบสุข การพัฒนาที่แท้จริงก็เกิดขึ้นไม่ได้ และสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการยอมรับ และเคารพในความเป็นตัวของตัวเองหรืออัตลักษณ์ของกันและกันทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชนหรือสังคมทั่วไปโดยรวม (Mestiri, 2011, p. 54)

โรงเรียนเซนต์เทเรซาเป็นโรงเรียนคาทอลิกแห่งหนึ่งในเขตหนองจอก โรงเรียนดังกล่าวดำเนินการโดยนักบวชคริสตศาสนาและนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยเป็นโรงเรียนของเอกชนที่มุ่งเน้นให้คนในท้องถิ่นเขตหนองจอกและบริเวณใกล้เคียงมีความรู้โดยไม่คิดแบ่งแยกในเรื่องศาสนา โรงเรียนจึงสามารถดำเนินงานไม่เกิดความขัดแย้งกับชุมชนและอาจารย์ผู้สอนตลอดจนนักเรียนและผู้ปกครองที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ โรงเรียนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนใกล้เคียงทั้งชุมชนพุทธ คริสต์ และอิสลามได้อย่างสงบสุข การที่โรงเรียนและชุมชนศาสนาต่าง ๆ บริเวณริมคลองแสนแสบซึ่งขึ้นอยู่กับเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีการปรับตัวเข้าหากัน และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเกิดและเติบโตมาในกลุ่มชาติพันธุ์มลายูที่นับถือศาสนาอิสลามอาณาบริเวณ ดังกล่าวและเห็นการที่กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวที่มีความเชื่อทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากชาวชุมชนอื่นๆ ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนเหล่านั้นได้อย่างมีความปรองดองสมานฉันท์และมีความสุขจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงเรื่องประวัติความเป็นมาและศาสนสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามในพื้นที่ดังกล่าว โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบศาสนสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนเขตคลองสามวาและเขตหนองจอกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความมั่นคงและความสุขของประเทศไทยในพื้นที่ทั่วประเทศ รวมทั้งพื้นที่สามจังหวัด ภาคใต้ ที่ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างศาสนาได้นำไปสู่ความรุนแรงและ ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน การแก้ไขปัญหาในเรื่องความแตกต่างและความไม่เข้าใจกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศทั่วโลก เป็นต้นว่า บอสเนีย โคโซโว และแอฟริกาใต้ นั้น ได้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดความสันติสุขขึ้นในสังคมประเทศชาติ ซึ่งสันติสุขนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือถ้าหากไร้สันติหรือความสงบสุข การพัฒนาที่แท้จริงก็เกิดขึ้นไม่ได้ (มหาเธร์ โมฮัมหมัด ให้สัมภาษณ์ในรายการมิติโลก SPECIAL, NATION TV, 24 ธันวาคม 2561, เวลา 00.30 น.) และสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการยอมรับ และเคารพในความเป็นตัวของ

ตัวเองหรืออัตลักษณ์ของกันและกันทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับชุมชนหรือสังคมทั่วไปโดยรวม (Moyaert, 2012, pp. 25-52)

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงเชื่อมั่นว่างานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศาสนาสัมพันธ์ในเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานครนี้จะเป็นงานวิจัยที่สามารถก่อประโยชน์ในด้านความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา และส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืนในสังคม และประเทศชาติโดยรวมได้ไม่มากนักน้อยในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

1.2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรประกอบด้วยชาวมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยมาลาญจากปัตตานี และในปัจจุบันตั้งหลักแหล่งอยู่ในแขวงทรายกองดิน เขตคลองสามวา และแขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ และคริสต์ชนที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันพื้นที่ คือ เขตคลองสามวา และเขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร

1.3.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

- 1) ประวัติศาสตร์ศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม ในประเทศไทย
- 2) บริบทเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
- 3) อัตลักษณ์
- 4) การพัฒนาการของชาติพันธุ์

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา คือ ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2564

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวาเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) ผู้แทนศาสนา 3 ศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

2.1.1 นักบวชศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม

2.1.2 ผู้นำชุมชนของศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ในเขตคลองสามวา เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

2.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาของศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ในเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร และ ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาที่เกี่ยวข้อง

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารวิชาการ หนังสือ งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศ เป็นต้น

2.3 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวศาสนสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 2 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศาสนาสัมพันธ์ เขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวาเขต
หนองจอก กรุงเทพมหานคร ผู้แทนศาสนา 3 ศาสนา ประกอบด้วย ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และ
ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย

1. ผู้แทนศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม 3 ท่าน
2. ผู้บริหารสถานการศึกษาจำนวน 7 ท่าน
3. ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา และผู้เชี่ยวชาญศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. ผู้นำชุมชนแขวงทรายกองดิน เขตคลองสามวา และแขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก จำนวน 6 ท่าน

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาให้การรับรองรูปแบบการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ในเขต
คลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 สภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์

คำสอนศาสนาเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิต ช่วยพัฒนาสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
มีความปลอดภัยเพราะคำสอนทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้ทำความดี จะเว้นชั่วและทำให้จิตใจบริสุทธิ์
มีเมตตาเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความอดทนอดกลั้น การมีสัมมาคารวะ รักกันฉันพี่น้อง ทำให้ผู้นับถือศาสนาเป็น
มิตรที่ดีต่อกันโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติทำให้เกิดสันติสุขต่อสังคมและต่อโลก

ควรให้ผู้นำศาสนามาพบกันปีละครั้งเป็นอย่างน้อยแต่ผู้นำศาสนาจะต้องคุยกันก่อนทั้งในระดับประเทศ ระดับ
อำเภอ และระดับท้องถิ่น ต้องเป็นองค์กรกลางที่ไม่สังกัดหน่วยราชการ ไม่สังกัดศาสนาและต้องเป็นกลาง ควรจะมี
สภาศาสนาที่ไม่ต้องผ่านราชการ เดิมจะติดระบบราชการ ศาสนสัมพันธ์จะดีมากจะคล่องตัวมาก ศาสนามีพลังอยู่แล้ว
เพราะมีคนมากมาย ศาสนาเป็นตัวรวมพลัง เมื่อ 20 ที่ใต้หอนมีอุบัติภัยมีพระบิชอบมีโตะอิหม่ามเข้าไปร่วมกู้ภัยได้
อย่างรวดเร็ว ในประเทศไทยเมื่อน้ำท่วมใหญ่วัดประยุรวงค์ มีชุมชนสุเหร่าแถวนั้นสามารถกู้ภัยร่วมกับชุมชนพุทธได้
อย่างรวดเร็วเลย เร็วกว่าทุกชุมชนในกรุงเทพ จากเหตุการณ์พยามจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาเลยจัดงาน
สายน้ำสายสัมพันธ์ศาสนาในปี พ.ศ. 2555-2558 การจัดงานช่วง 3 ปีแรก เรียกว่า งานสัมพันธ์ฉันท์เครือญาติ จะสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาวาสโตะอิหม่าม และบาทหลวงในเขตหนองจอก ให้เป็นสัญลักษณ์ในชนชาติพันธุ์ ฌวน-มอญ
เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านมีการเล่นกีฬาแข่งขัน 9 โรงเรียน

พื้นที่นี้ต่างจากเดิม เริ่มปะปนโดยมีพุทธศาสนิกชนกับมุสลิมพอๆ กัน เมื่อก่อนมุสลิมจะมากกว่า โรงเรียนสาย
สามัญมื่ออิสลามศึกษาชี้แจงให้อธิบายให้เข้าใจ ปีนี้จะต้องโตะอิหม่ามเป็นประธานจัดงาน กลุ่มสันติภาพของมหิตล
3 ปีแรก พ.ศ. 2555-2558 วิธีคนคลองต้องการสนุกสนานให้มีการแข่งขันเรือพาย ว่ายน้ำในคลองเป็นวิถีชีวิต
วิถีวัฒนธรรมสองฝั่งคลอง นักท่องเที่ยวพานักศึกษาจาก 8 ประเทศมาเที่ยว มาเลเซีย อินโดนีเซีย รัสเซีย ศรีลังกา มาเลเซีย
มัสยิด ชมสองฝั่งคลองสามศาสนา ผ่านไปขึ้นโบสถ์คริสต์ แล้วไปขึ้นที่วัดปากบึงทองหลวง พยายามให้เกิดสัญลักษณ์ทาง
ชาติพันธุ์มลายูขึ้น มอญมาจากพม่า (ย้ายถิ่นมาจากจังหวัดสมุทรปราการ) ปีที่ 4-7 จะสร้างความเข้มแข็ง ให้คนหนุ่ม
พุทธศาสนิกชน เรียกว่า เพื่อความสัมพันธ์ฉันมิตร และเพื่อสร้างคนหนุ่มที่เป็นมุสลิมมลายูที่เป็นเครือญาติในสังคม หรือ
ญาติมิตรทางสังคม ทางโรงเรียนสามแยกท่าไข่ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้มาปรึกษาหารือในเรื่องการที่ ให้พระมาสวดมนต์
ในโรงเรียน ผู้นำชุมชนบอกว่าไม่เป็นปัญหา มีการมาศึกษาไปอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ เด็กมุสลิมมีการละหมาด
เขาก็อยากให้พระภิกษุมาสวดมนต์บ้าง มีการสอนของเข้าบ้าง อนุญาตให้มาสวดมนต์อาทิตย์ละครั้งแยกกลุ่มกับเด็ก
มลายูมุสลิม

มีการกล่าวหน้าเสาธง เด็กมุสลิมกล่าวปฏิญาณตน เด็กพุทธศาสนิกชนก็กล่าวปฏิญาณตนเหมือนกันในแบบของ
ศาสนาพุทธ ในงานสายน้ำ มีเรือแล่นกลางลำคลองมีกลองลำนะนา (กลองแบบเดียวกันกลองที่ใช้เล่นลำตัด) ซึ่งเป็น
กลองที่อัตลักษณ์ของคนมลายู และนำกลองยาวซึ่งกลองที่เป็นอัตลักษณ์ของคนไทยที่ชอบใช้ในการนำขบวนแห่ขันหมาก
และขบวนแห่นาค ซึ่งถูกบริภาษมากจากคนมุสลิมกันเองว่าเป็นงานบวชหรืองานกฐิน ต่อมาได้อธิบายให้คนในชุมชน

พอจะแยกได้ว่าอะไรคือวัฒนธรรม อะไรคือศาสนา ความเข้าใจของคนในชุมชนในเรื่องนี้มีน้อยมาก อาจจะติดมาจากคนมลายูรุ่นก่อนนี้เป็นกุศโลบายที่ไม่ต้องการให้เด็กมุสลิมไปสนใจสิ่งอื่นๆ นอกจากศาสนาตนเอง การทำเรื่องอย่างนี้ต้องใช้ความอดทนอย่างสูง อ้างทำแบบเขาก็เป็นพวกของเขา

การจัดงานสายน้ำสายสัมพันธ์สามศาสนานี้ก็เพื่อเป้าหมาย 3 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อการร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม
- 2) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ฉันมิตรฉันญาติ
- 3) เพื่อรักษาคล่องและรักษาสีงแวดล้อมและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์

ปัญหาอุปสรรค สร้างความเข้าใจในชุมชนให้เกิดความเข้าใจกัน ใช้เวลาอธิบายให้เข้าใจ และไว้วางใจกันต่อกัน เคารพในความแตกต่างของชาติพันธุ์ ความเชื่อ และวิถีชีวิต. ต้องให้มีกิจกรรมทางสังคม ต้องสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หรือเชิงสันถนาการ ความรู้ความเข้าใจ และไม่คัดค้านเรื่องความเชื่อ การทำกิจกรรมต้องลงทุน ทุนที่ได้มาจากชาวบ้านหากมีการลงทุนใช้งบในการจัดเป็นแสน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและนักการเมืองโดยไม่มีเงื่อนไข และให้ทุนการศึกษาเด็กโดยไม่แบ่งแยกเรื่องอัตลักษณ์

รูปแบบศาสนสัมพันธ์

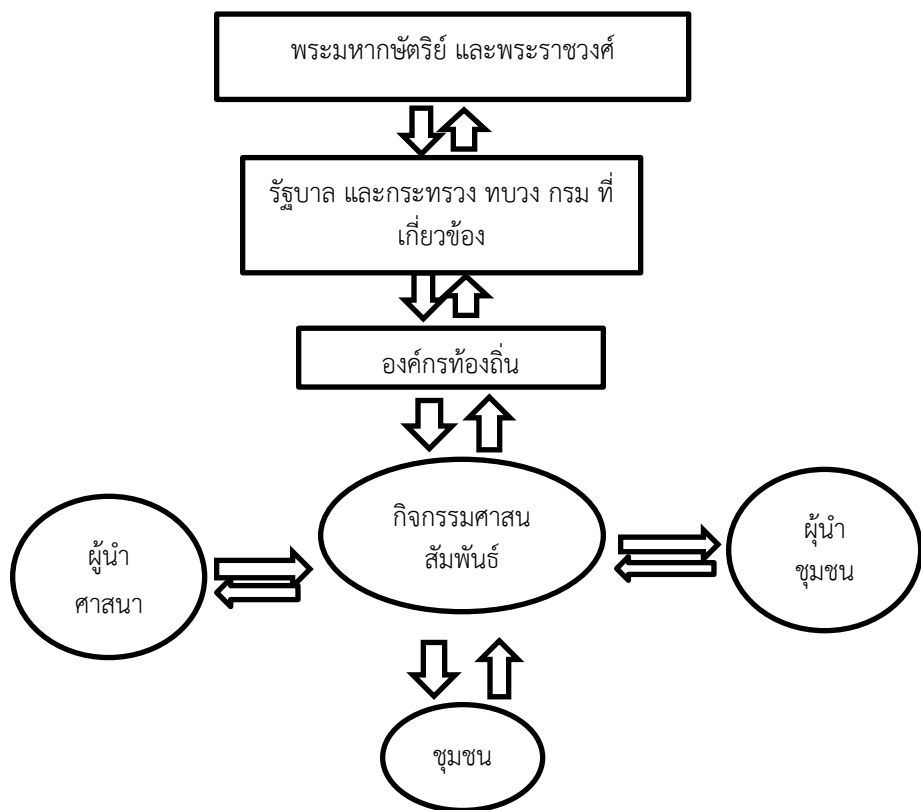
รูปแบบควรจะเป็น ร่วมเสวนา การรับฟังที่ควรจะเป็น เข้าใจความเป็นมุสลิมอย่างถูกต้องและต้องเข้าใจพุทธอย่างแท้จริง ความศรัทธาไม่ใช่เรื่องที่จะเปรียบเปรยกัน ต้องเข้าใจความเชื่อและความศรัทธาของศาสนาต่างๆ ควรให้ผู้นำศาสนาได้เสวนากันในทุกชุมชนหรือควรมีกิจกรรมสัมพันธ์ในทุกชุมชนหรือทุกประชาคม

การดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาให้การรับรองรูปแบบการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

- 1) นำผู้นำศาสนามาเสวนาร่วมกันซึ่งจะทำให้มีพลังในการทำกิจกรรมร่วมกัน และจะทำให้สังคมดีขึ้น
- 2) การที่จะจัดให้ผู้นำทั้งสามศาสนาได้พบกันหรือมาประชุมกันจะต้องเป็นสถานที่กลางๆ และไม่ควรที่รัฐเป็นผู้จัด จะต้องจัดโดยบุคคลที่เป็นกลางโดยไม่เข้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
- 3) ศาสนิกชนจะต้องเข้าใจศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น หรือวัฒนธรรมข้างเคียง
- 4) ในเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีโรงเรียนแบบวิถีพุทธและโรงเรียนแบบวิถีอิสลาม และมีโรงเรียนแบบวิถีคริสต์เป็นโรงเรียนเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ส่งเสริมกันและกันที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมานานที่มีความเข้าใจกันและได้ยึดถือความเป็นเครือญาติทางสังคมเป็นเขตที่มีศาสนาสถานที่ตั้งวัดและสุเหร่าและโบสถ์คริสต์ไปใกล้กัน

5) ในวันที่ 20 กันยายนของทุกปีเป็นวันคุลคล่องแห่งชาติสืบเนื่องมาจากการที่ผู้นำศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ที่ศาสนสถานติดคลองแสนแสบกราบบังคมทูลเชิญสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้ากรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประพาสคลองแสนแสบ และเยี่ยมพสกนิกรทุกศาสนาเป็นขวัญกำลังใจศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวาและเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

6) ในอดีตผู้นำทางศาสนาบางท่านเป็นต้นว่า (พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจ่าย รวินฺโน), 2563, หน้า 68-77) ได้นำปณิธานของท่านพุทธทาสภิกขุ 3 ข้อ มาใช้ในเรื่องศาสนสัมพันธ์ได้อย่างสมบูรณ์ ดังกล่าว ได้แก่ ปณิธาน ข้อ 1 การเรียนรู้ศาสนาของตน ปณิธาน ข้อ 2 การเรียนรู้ระหว่างศาสนา ปณิธานข้อ 3 การสละทรัพย์นำไปใช้ได้ทุกสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมเดียวหรือสังคมพหุวัฒนธรรม

ภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาศาสนาสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยสรุปหลักการพัฒนาศาสนาสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยหลักศาสนาสัมพันธ์ควรเป็นหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย คือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ มีความสอดคล้องกันคือ การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เคารพในความแตกต่างของกันและกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และต่อเนื่อง หลักการ อยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยตามหลักการทางศาสนาและหลักสิทธิมนุษยชน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือหลักการอยู่ร่วมกันของแต่ละศาสนาแม้จะมีลักษณะเฉพาะคำสอนที่แตกต่างกัน แต่มีหลักการที่ใกล้เคียงกัน เช่น หลักศีล 5 ในศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการ ในศาสนาคริสต์ หลักศรัทธา 6 ประการ ในศาสนาอิสลาม เป็นต้น ขณะที่หลักการอยู่ร่วมกันสอดคล้องกัน คือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การปฏิบัติตามหลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาของตนเอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนนั้นที่เน้นการเคารพในสิทธิและเสรีภาพ ของกันและกันในฐานะที่ทุกคนเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยทุกคนในสังคมต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และพลเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หลักการและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการสร้างมั่นคงทางสังคมจึงตั้งอยู่บนแนวทางที่พึงประสงค์สำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์และมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขเกิดขึ้นแก่คน องค์กร และส่วนรวมในสังคม โดยคำนึง ความเจริญ และความสงบสุขของประเทศชาติเป็นสำคัญ

4. อภิปรายผล

4.1 สภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ผลการศึกษาพบว่า ศาสนิกชนรุ่นใหม่เข้าใจศาสนาได้ดีกว่ารุ่นก่อน เพราะปัจจุบันเครื่องมือในการสื่อสารเข้าถึงง่าย และสามารถหาข้อเท็จจริงได้ง่าย ผู้นำทางศาสนามีความเข้าใจกัน แม้จะมีเชื้อชาติหลายเชื้อชาติได้เปลี่ยนไปแต่ยังรักษาลักษณะของตนไว้ไม่ว่าจะมาจากไหน มลายู มอญ เขมร พม่า หรือเป็นคนจีนที่มาเป็นชาวไทยที่มีอัตลักษณ์เดิมไว้ที่จะทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนและคนรุ่นหลังได้อยู่อย่างสงบสุข หนองจอกในอดีตคือความจดจำตั้งแต่ปี 2513 ไม่มีแม่น้ำสายใดที่จะสะอาดชาวชุมชนสามารถเอาน้ำไปดื่มทำกับข้าวกับปลาได้ ปี 2525 ได้เกิดไฟไหม้ตลาดหนองจอก คนมอญ คนไทย คนมลายู และคนจีนมาเยี่ยมคนในตลาด 2-3 วัน คนมลายูอิสลามก็มาเยี่ยมคนจีนในตลาด และเอาบุญ (ปลาต้ม) มาฝากคนจีนด้วย คนมลายูมุสลิมและคนจีนในตลาดมีความสัมพันธ์กันในส่วนหนึ่ง ตอนนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บ้านคู่ บ้านกระทุ่มราย บ้านหนองปลาหมอ บ้านมอญเป็นญาติกันหมดและคนจีนอาศัยอยู่ในตลาดเป็นเวลามากกว่า 100 ปี ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่สู้จะเคารพผู้ใหญ่ จะต้องมิจิตอาสาทำงาน ในเขตหนองจอกมีโรงเรียนแบบวิถิพุทธและโรงเรียนแบบวิถิอิสลามและมีโรงเรียนแบบวิถิคริสต์ ต้องมีกิจกรรมร่วมกันผู้นำทางศาสนาและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมาพูดคุยกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งพุทธทั้งคริสต์และอิสลามมาช่วยเหลือกัน ความเป็นคนสำคัญกว่าถอนศาสนาออกไว้นอกเปรียบเทียบโควิด 19 เท่าเทียมกันหมด ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม หรือศาสนาคริสต์ ในขณะเดียวกันผู้นำศาสนาคริสต์มาเยือนประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่สงบสุขทั้งที่มีศาสนาหลากหลาย เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และคริสต์และมีศาสนาอื่นๆ และเป็นประเทศที่บรรดาประเทศอื่นในโลกควรจะทำอย่างในการไม่ก่อให้เกิดความแบ่งแยก ให้ความสงบสุข ศาสนิกชนต่างๆ ในประเทศให้ความเคารพกันเนื่องจากการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นและมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สภาพการณ์ปัจจุบันของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร สอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ คือกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว ซึ่งความเป็นชาติพันธุ์จะมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากลักษณะของชาติพันธุ์อื่นๆ ความเป็นชาติพันธุ์ใดๆ จะพิจารณาได้จากความแตกต่างในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ลักษณะทางสังคมและการเมือง ความเป็นชาติพันธุ์ไม่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่อยู่หรือความเป็นประเทศ เนื่องจากโดยทั่วไปจะพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มไม่มีประเทศเป็นของตนเอง แต่จะอาศัยอยู่ในแผ่นดินของประเทศอื่นๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ ชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าในประเทศต่าง ๆ ของแต่ละประเทศทั่วโลก ความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันจะนำมาซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาตินั้น ๆ ก่อให้เกิดความสามัคคีและความเป็นพวกเดียวกัน อย่างไรก็ตามที่คืออัตลักษณ์หรือความเป็นตัวตนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ใด ๆ สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือถูกปรับเปลี่ยนได้เสมอ ดังนั้น อัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่จะอยู่ยืนยงคงที่ตลอดไป อัตลักษณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอเมื่อมีเงื่อนไขที่ดีกว่าเข้ามาแทนอัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิม หรือถูกกลืนด้วยอิทธิพลของอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีอำนาจเหนือกว่า สอดคล้องกับ ธงชัย วินิจจะกูล (2562, หน้า 1-285) ได้กล่าวว่า มนุษย์ความสามารถในการรวมกลุ่มได้อย่างกว้างขวาง และหลากหลายชนิด เช่น อาชีพ งานอดิเรก อายุ เพศ อาณาเขตหรือเขตการปกครอง ครอบครัว และชุมชนวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ปัจเจกสามารถระบุตนเองหรือย้ายตนเองจากกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่งได้อย่างง่ายดายตามต้องการ เมื่อเกิดความหลากหลายของอัตลักษณ์หลายอย่างในบุคคลคนหนึ่งทำให้พลังบางอย่างขึ้น โดยเฉพาะในอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม เช่นวรรณะ กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา และชาติ ในขณะที่อัตลักษณ์ร่วมอื่นๆ เช่น ชนชั้น เชื้อชาติ และเพศ เป็นกลุ่มที่มีมิติ และเป็นการตอบสนองต่อความต้องการร่วมทำให้การเป็นสิ่งหนึ่งหรืออัตลักษณ์หนึ่งหมายถึง สภาวะที่มีปริมาณพลอันคลุมเครือนั้นตกอยู่ภายใต้ระบอบของการคิดและปฏิบัติชนิดหนึ่งพลวัตเกิดจากการปะทะกันของความหมายต่างๆ เพื่อพยายามครองความเป็นใหญ่ สถาปนาตัวเองเป็นความหมายของสิ่งนั้นๆ อย่างไรก็ตาม การสร้างประเพณีแล้วนำไปใช้เพื่ออธิบายหรือประกอบการปฏิบัติทางสังคมอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อกันอาจก่อให้เกิดผลกระทบ เช่น ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของคนในกลุ่มในเชิงฐานะ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

หรือความชอบธรรมกับสถาบัน หรือคนบางกลุ่มในสังคมหรือเป็นการตอกย้ำค่านิยม ความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ในสังคมนั้น อยู่แล้ว ทำได้ในหลายกรณี การรับรู้ในเรื่องนิทาน นิยาย และความเชื่อต่างๆ ที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกันอาจนำไปพิจารณา ให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ประเพณีใหม่ๆ หรือกิจการสังคมใหม่ๆ ขึ้นมาให้สอดคล้องกับความเป็นมาในอดีตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในอนาคตอย่างมีความหมายโดยไม่ยาก ความสำคัญของชุมชนและอัตลักษณ์ได้ สร้างส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่ช่วยสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ เช่น ความทรงจำของการเสียสละในอดีต ความทรงจำในชัยชนะ ความทรงจำในเรื่องของวีรกรรมในอดีตได้ผลักดันความรู้สึกของการเชื่อมโยง ตนเองกับคนรุ่นก่อน ประเพณีและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกมั่นคงและมีรากฐานในชุมชน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545, หน้า 48) และยังสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2557, หน้า 219-242) ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์ พบว่า การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์สัมพันธ์เป็นประเด็นที่มีความโดดเด่นมากขึ้น ในวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์ของไทยในปัจจุบัน ซึ่งได้รับอิทธิพลโดยตรงจากแนวคิดทฤษฎีการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์ในตะวันตก สำหรับในประเทศไทยนั้นในช่วงต้นทศวรรษ 2500 เริ่มปรากฏการใช้คำว่า “ชาวเขา” ที่ใช้โดยนักวิชาการและนักพัฒนาของกรมประชาสงเคราะห์ในการเรียกกลุ่มคนต่างๆ ที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงใน อาศัยอยู่บนพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ที่หมายรวมถึงกลุ่มคนพื้นที่สูงในภาคเหนือและเงาะป่า ชาวไท กะเหรี่ยงในภาคใต้ด้วย ในปัจจุบันนักวิชาการด้านมนุษยวิทยาไทยได้มาใช้คำว่า “ชาติพันธุ์” “ชาติพันธุ์ธำรง และ “ชาติพันธุ์สัมพันธ์” กันมากขึ้นโดยที่คำว่า “ชาติพันธุ์สัมพันธ์” นั้นหมายรวมถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนความสัมพันธ์กับรัฐชาติและกระแสโลกาภิวัตน์

4.2 ปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ปัญหาอุปสรรคของศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร คือ ศาสนิกชนบาง คนหรือบางกลุ่มที่ไม่สนใจศาสนาอื่นจะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ตลอดจนมีคนบางคนไม่เข้าใจศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตของผู้อื่น และมีเจตคติทางลบต่อคนเหล่านั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Francis Bacon (1561-1626) (Wormald, & Goodwin, 1993) แนวคิดเทวรูป 4 เป็นคติประจำตัวของทุกคนต่างคนต่างมีโดย ไม่มีทางจะขัดแย้งออกไปเสียให้หมดสิ้นได้เทวรูปแห่งตระกูลอยู่ในสายเลือดถ้าจะตัดทิ้งให้หมดแล้วก็เปิดกับ ยมบาลเท่านั้นเองจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนควรยอมรับสภาพความเป็นจริงยอมรับว่าตนเองมีเทวรูปของตน คนอื่นเขาก็มี เทวรูปของเขา ต่างคนต่างมีไม่เหมือนกัน ใครมีเทวรูปอย่างไรก็จะมีความรู้สึกนึกคิดไปตามเทวรูปของตน ดังนี้ 1) ปัญญา สอนให้รู้จักมองเห็นปัญหาซึ่งคนธรรมดาคนมองไม่เห็น ปัญญาชนที่มองเห็นปัญหาขณะที่คนอื่นมองไม่เห็นย่อมได้เปรียบคน อื่น 2) ปรัชญาสอนให้รู้จักมองเห็นคำตอบทุกคำตอบที่เป็นไปได้ ปัญญาชนจะต้องเป็นคนรอบคอบเมื่อเห็นปัญหาแล้ว จะต้องมองดูคำตอบให้รอบตัวอย่างใจ เป็นการเสียก่อน เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทุกคำตอบเมื่อพิจารณารอบตัว พอสมควรแล้วจึงตัดสินใจเลือกวิถีทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดกับสถานการณ์ 3) การขัดคอคนอื่นเพราะเขาคิด ไม่เหมือนเรานั้นปัญญาชนจะไม่ทำเป็นอันขาดความรู้สึกที่ว่าฉันคนเดียวคิดถูกจะไม่มี อีกต่อไปสำหรับปัญญาชน เพราะตระหนักดีว่าแต่ละคนมีเทวรูปของตน ฉันคิดอย่างนี้เพราะฉันมีเทวรูปของฉัน คนอื่นคิดไม่เหมือนฉันเพราะเขามี เทวรูปของเขา ฉันเปลี่ยนเทวรูปไม่ได้ ก็เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดกันไม่ได้ปัญญาชนจะตระหนักและยอมรับสภาพนี้ แทนที่จะขัดคอคนที่คิดไม่เหมือนตน ปัญญาชนจะนั่งฟังและซักไซ้ไล่เลียงด้วยความสนใจ เพราะอยากรู้ว่าเขามีเทวรูป อยากรู้ ผิดกับเทวรูปของตนอย่างไรการกระทำเช่นนี้ปัญญาชนจะได้ประโยชน์สอง ต่อเหมือนขว้างหินก้อนเดียวจะได้ นกสองตัว คือตนเองจะได้เห็นทัศนะใหม่แตกต่างจากที่ตนเองถืออยู่และในเวลาเดียวกันจะได้มิตรเพิ่มขึ้นอีก 1 ราย ใครก็ตามที่มีความคิดเห็นและอยากพูดคุยยอมพอใจที่มีผู้อื่นใจฟัง 4) ปัญญาชนจะไม่ถือว่าเป็นการเสียเกียรติหรือขาด ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ในการที่ไม่ได้เสนอความคิดของตนเองตอบโต้ความคิดของผู้อื่นที่เห็นไม่ตรงกับตน เพราะปัญญาชนตระหนักดีว่าแม้ความจริงมีได้อย่างเดียวก็จริง แต่ก็รู้ว่าผู้ที่ใช้เหตุผลอย่างถูกต้องแต่มีเทวรูปต่างกัน ย่อมเข้าใจและอธิบายความจริงต่างกันได้ทั้งนี้โดยผ่านการกลั่นกรองของเทวรูปของแต่ละคนนั่นเอง เรื่องนี้จะเข้าใจได้ ชัดเจนมากขึ้นเมื่อได้ศึกษาวิชาปรัชญาต่อไป และสอดคล้องกับ กิริติ บุญเจือ (2548, หน้า 258) แนวคิดเรื่อง 5 กระบวน ทัศน์เป็นส่วนประกอบสำคัญส่วนหนึ่งในการ แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง หรือ การสร้าง เอกภาพในความหลากหลาย ได้กล่าวว่า ผู้มีกระบวนทัศน์ที่ 5 ก็ได้ทำการวิเคราะห์และประเมินค่าเรื่องราวต่างๆ ของศาสนา ทำให้ผู้นับถือศาสนาต่างกัน

หันหน้าเข้าหากัน ต่างลัทธิกันหันหน้าเข้าหากันต่างสำนักกันหันหน้าเข้าหากัน ต่างทฤษฎีกันหันหน้าเข้าหากัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์แก่กัน หวังความร่วมมือกันโดยไม่ต้องเชื่อเหมือนกัน สร้างบรรยากาศแห่งเอกภาพบนความหลากหลายสร้างความหวังให้กับสันติภาพอย่างกว้างขวาง เรียกว่าเป็นการเสวนาระหว่างศาสนา (interreligious dialogue) ถ้าเป็นการเสวนาระหว่างนิกายของชาวคริสต์ ด้วยกันก็เรียกว่าคริสตสัมพันธ (ecumenism) ต่อมาก็มีการเสวนากับวิชาการ กับวัฒนธรรม ฯลฯ ความร่วมมือระหว่างศาสนาอาจจะปฏิบัติได้เป็นขั้นๆ คือ 1) ไม่รังเกียจกัน 2) เคารพกัน 3) ช่วยเหลือกันตามมารยาททางสังคม 4) หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ 5) แบ่งปันความรู้และประสบการณ์แก่กันเพื่อพัฒนาไปด้วยกัน

จากการสนทนากลุ่มพบว่า ในสังคมที่แตกต่างต้องมีการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในชุมชนที่หลากหลายต้องมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างศาสนา กิจกรรมระหว่างศาสนามีส่วนทำให้เกิดทุนทางสังคม ทุนทางสังคมของผู้เข้าร่วมเป็นเงื่อนไขสำหรับการพัฒนากิจกรรมระหว่างศาสนา โดยการเชื่อมโยงองค์ประกอบของทุนทางสังคม แนวความคิดพื้นฐานแบบดรูรา ได้สนับสนุนการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์นั้นต้องวิเคราะห์เงื่อนไขและสิ่งเร้าของพฤติกรรม ซึ่งส่งผลให้เป็นตัวเสริมแรงให้เงื่อนไขนั้นๆ คงอยู่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดรูรา มีทัศนะว่าพฤติกรรม (behavior) ของมนุษย์ซึ่งศึกษาเป็นปัจจัยด้านที่ปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลักสองปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) และปัจจัยที่อิทธิพลต่อสภาพแวดล้อม (environmental influences) พฤติกรรมนั้นอาจจะได้รับอิทธิพลจากสองปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อปัจจัยทั้งสองด้วยโดยปัจจัยทั้งหลายนี้ต่างเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน และสิ่งเร้าของพฤติกรรมซึ่งส่งผลให้เป็นตัวเสริมแรงให้เงื่อนไขนั้นๆ คงอยู่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดรูรา มีทัศนะว่าพฤติกรรม ของมนุษย์ซึ่งศึกษาเป็นปัจจัยด้านที่ปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลักสองปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (personal factors) และปัจจัยที่อิทธิพลต่อสภาพแวดล้อม (environmental influences) พฤติกรรมนั้นอาจจะได้รับอิทธิพลจากสองปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อปัจจัยทั้งสองด้วย โดยปัจจัยทั้งหลายนี้ต่างเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสามปัจจัย ซึ่งเป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน คือ พฤติกรรม ปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อม แบบดรูราเรียกลักษณะนี้ว่าเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดซึ่งกันและกัน แบบดรูราเห็นว่าในชีวิตจริงของมนุษย์ นอกจากมนุษย์จะได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าแล้ว มนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อสิ่งเร้าด้วย นอกจากนี้ มนุษย์มีความคิดความเชื่อและความคาดหวังที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเองได้จากการเรียนรู้จากการสังเกต ในประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่ผ่านมาจะพบว่าพฤติกรรมและการเรียนรู้ส่วนมากที่บุคคลกระทำอยู่ เป็นพฤติกรรมที่บุคคลเรียนรู้มาจากการสังเกตพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีเมื่อพิจารณาจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ของบุคคลส่วนใหญ่คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบัน การศึกษา ชุมชน และสื่อมวลชนต่างๆ สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมระบุว่า การเรียนรู้เป็นเรื่องของกิจกรรมการประมวลข่าวสาร โดยข่าวสารในที่นี้หมายถึงคำพูด ลายลักษณ์อักษร ลักษณะหรือรายละเอียดของการแสดงพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม มนุษย์เรียนรู้การแสดงพฤติกรรมส่วนมากจากการสังเกตตัวแบบ (model) แล้วรับข่าวสารต่างๆ มาประมวลด้วย การแปรสภาพเป็นการแทนด้วยสัญลักษณ์ (symbolic representation) ที่จะเป็นเครื่องชี้แนะการกระทำในโอกาสต่อมา แบบดรูราให้คำนิยามการทำตามตัวแบบว่า หมายถึง กระบวนการทำตามทางจิต (psychological matching process) ความหมายนี้กว้างกว่าการเลียนแบบ (imitation) ซึ่งจะใช้ในความหมายว่า การทำพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ แต่การทำตามตัวแบบนี้รวมกระบวนการทางจิตใจการรับข่าวสาร การเก็บจำข่าวสาร การกระทำ และการตั้งใจเข้าไว้ด้วย แบบดรูราเห็นว่าการทำตามตัวแบบสามารถจำแนกตามประเภทของสื่อต่างๆ ได้หลายประเภท และมีผลต่อมนุษย์ได้หลายด้าน ตัวแบบมีหลายประเภททั้งที่มีชีวิตและที่เป็นสัญลักษณ์ โดยตัวแบบสามารถมีผ่านสื่อได้ 4 ประเภท คือ 1) การทำตามแบบที่เป็นพฤติกรรม (behavioral modeling) ตัวแบบในขณะนั้นแสดงพฤติกรรมให้บุคคลเห็น 2) การทำตามตัวแบบที่เป็นวาจา (verbal modeling) ตัวแบบประพุดบอกหรือเขียนบอกว่าจะทำอะไรได้อย่างไร 3) การทำตามตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic modeling) หมายถึง ตัวแบบที่บุคคลสังเกตผ่านสัญลักษณ์ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เป็นต้น 4) การทำตามตัวแบบที่เป็นความรู้สึกจากการสัมผัส (kinesthetic modeling) ตัวแบบชนิดนี้ใช้มากกับคนหูหนวก ตาบอด ในการฝึกพูด ฝึกอ่าน และฝึกเขียน เช่น ให้นักเรียนสัมผัสริมฝีปากและคอของครู กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (multi process analysis of observational-learning) การเรียนรู้จากการสังเกตเป็นวิธีการขั้นพื้นฐานอันหนึ่งของพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและสังคม บุคคลเรียนรู้จากการสังเกตตั้งแต่

ระยะเริ่มต้นของชีวิต ในขณะที่เด็กมีพัฒนาการไปพร้อมๆ กัน ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม ร่างกาย สติปัญญา และบรรลุมิติภาวะเป็นขั้นๆ ไปนั้น เด็กจะค่อยๆ เลียนแบบพ่อแม่และรับเอาคุณลักษณะต่างๆ เข้าไว้เมื่อสังคมของเด็กกว้างขวาง เด็กอาจจะเรียนรู้จากการสังเกตจากบุคคลอื่นจนกระทั่งโตเป็นผู้ใหญ่ การเรียนรู้จากการสังเกตก็ยังคงขึ้นอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลไม่ได้เหมือนกับตัวแบบที่ได้จากการสังเกตไปทุกอย่าง บุคคลจะรับเอามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจมีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างไปจากตัวแบบก็ได้ (Fryling, Johnston, & Hayes, 2011 pp. 191-203) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือบุคคลมักจะทำตามตัวแบบ (model) ที่เขาชื่นชอบและเห็นว่าพฤติกรรมของตัวแบบเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการตอบรับหรือได้รับรางวัลจากสังคม ในกรณีของชุมชนเขตคลองสามวาและเขตหนองจอกนั้น ชาวชุมชนจะทำตามตัวแบบที่ดีของผู้นำทั้งในระดับชาติ ตั้งแต่พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ที่ทรงให้ความอุปถัมภ์ทุกศาสนา ทุกพระองค์ทรงมุ่งให้คนไทยรู้และสามัคคีกันเพื่อความเจริญผาสุกของชุมชนและประเทศชาติโดยเพื่อความเจริญส่วนรวม ส่วนทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ Durkheim (1973, pp. 1-329) ซึ่งใช้วิเคราะห์สังคมและองค์ประกอบต่างๆ ของสังคมอย่างมีเหตุผล คือ (1) มองสังคมเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยหน้าที่ (2) ระบบสังคมมีเขตแน่นอน มีระบบ ควบคุมตนเอง มีกระบวนการรักษาบูรณาการภายในระบบ และมีแนวโน้มที่ส่วนประกอบต่างๆ พึ่งพาอาศัยกันจนสามารถรักษาดุลยภาพของสังคมไว้ได้ (3) ส่วนประกอบของสังคม คือโครงสร้างของสังคม ได้แก่ สถาบันต่างๆ ซึ่งกลุ่มบทบาทที่มั่นคงแน่นอน บัญญัติออกมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมบางประการ (4) สังคมเปรียบเสมือนอินทรีย์ (organic analogy) มีความต้องการสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ เมื่อสนองได้แล้ว สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ แต่ละส่วนของสังคมเหมือนกับอวัยวะต่างๆ ของอินทรีย์ มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน แต่ก็พึ่งพาอาศัยกัน และมีดุลยภาพที่สามารถรักษาไว้ได้ (5) โดยที่สังคมเป็นระบบที่ต้องการความจำเป็นเพื่อการคงอยู่ สังคมจึงต้องมีโครงสร้างเพื่อเป็นหลักประกันให้มีการพึ่งพา (homo stasis) มีดุลยภาพ (equilibrium) และมีการมีชีวิตอยู่รอด (survival) กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมอธิบายลักษณะของสังคม โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่า สังคมเหมือนอินทรีย์ที่มีชีวิตอย่างหนึ่ง แต่เป็นสิ่งมีชีวิตระดับสูง (superorganic) และได้ชื่อว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เพราะได้อธิบายความเป็นปึกแผ่นของสังคมว่า เนื่องด้วยส่วนประกอบต่างๆ ของสังคมที่รวมกันเป็นโครงสร้างของสังคม โดยแต่ละส่วนประกอบของสังคมทุกส่วนมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติ ส่วนประกอบหลักของสังคมก็คือครอบครัว สถาบันการเมือง การปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา นอกจากนี้มีส่วนประกอบย่อยที่พัฒนาจากสถาบันดังกล่าวออกไป ซึ่งปฏิบัติที่เป็นเอกเทศปลีกย่อยออกไปตามความถนัดของตนเองและตามแต่สภาพของสังคมจะเป็นตัวกำหนดในที่สุด (จันทน์ อธิวัฒน์สิทธิ์, 2542, หน้า 4-24)

ในการทำศาสนสัมพันธ์นั้น ศาสนิกชนของศาสนาต่างๆ จะต้องเคารพในความเชื่อความศรัทธาของศาสนิกชนของศาสนาอื่น ในขณะเดียวกันก็ปฏิบัติตามแนวทางคำสอนของศาสนาของตนอย่างเคร่งครัด โดยไม่ดูถูกดูแคลนหรือก่อให้เกิดความเป็นปฏิกิริยากับศาสนิกชนของศาสนาอื่น ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ อุทัย สติมัน (2559, หน้า 37-48) ได้สรุปประเด็นเกี่ยวกับศาสนสัมพันธ์และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนาไว้ 4 ประการ 1) ศาสนาแตกต่างกันจนไม่มีทางสัมพันธ์กันได้เมื่อเชื่อว่าศาสนาของตนถูกต้อง ศาสนาอื่นก็ต้องเท็จ ศาสนาของตนก็ต้องไม่ตีผลตามมาก็คือการไม่ผ่อนปรนการดูถูกเหยียดหยามศาสนาอื่น 2) ศาสนาเหมือนกันทุกศาสนาไม่มีอะไรแตกต่างกันเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนาจะหายไปกลายเป็นศาสนารวมใครจะนับถือศาสนาใดหรือนับถือก็ศาสนาที่มีค่าเท่ากันเป็นการเข้าใจคำว่า “ศาสนาไหน ๆ ก็ดีทั้งนั้น” อย่างไม่ถูกต้องคำว่า “ดีทั้งนั้น” ไม่ได้หมายความว่าต้องเหมือนกันแต่อาจจะดีคนละอย่าง 3) แต่ละศาสนาต่างเดินไปคนละทางแต่ไปบรรจบกันที่จุดหมายปลายทางยอมรับว่าศาสนาแตกต่างกันคือเดินคนละทางและเหมือนกันคือมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกันแต่ไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กันในโลกนี้จะไปสัมพันธ์กันในโลกหน้า 4) แต่ละศาสนามีทั้งสิ่งที่เหมือนและแตกต่างกันแต่มีความกลมเกลียวกันทำให้เกิดมิติใหม่ที่สวยงามและหลากหลายโดยอาศัยเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนาเปรียบเสมือนเพชรงามหลายชนิดมาประดับเรือนแหวนหรือสร้อยเส้นเดียวกันช่วยเพิ่มคุณค่าและความงามยิ่งขึ้น นี่คือการที่ของศาสนสัมพันธ์ที่ถูกต้องและการสนับสนุนการเข้าถึงศาสนาอื่นนั้นยากยิ่งและแทบจะเป็นสิ่งที่ไปไม่ได้ การตัดสินศาสนาอื่นนั้นจะต้องเข้าถึงศาสนานั้นจริงๆ ซึ่งมีใช้เพียงเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาเท่านั้นแต่หมายถึงต้องมีประสบการณ์ด้วยตนเองจึงจะเรียกว่าเข้าถึงศาสนานั้นจริงๆ ตัวอย่างเช่นคนที่เข้าถึงคริสต์ศาสนาจริงๆ ก็ต้องเข้ามาปฏิบัติจริงๆ ด้วยจึงจะเข้าใจว่าภาวนาแบบคริสต์นั้นคืออะไร ศิลมศาสนาหนึ่งคือ

ผู้วิจัยสรุปหลักการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยหลักศาสนสัมพันธ์ควรเป็นหลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย คือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ มีความสอดคล้องกันคือ การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน เคารพในความแตกต่างของกันและกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง หลักการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยตามหลักการทางศาสนาและหลักสิทธิมนุษยชน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือหลักการอยู่ร่วมกันของแต่ละศาสนาแม้จะมีลักษณะเฉพาะคำสอนที่แตกต่างกัน แต่มีหลักการที่ใกล้เคียงกัน เช่น หลักศีล 5 ในศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการ ในศาสนาคริสต์ หลักศรัทธา 6 ประการ ในศาสนาอิสลาม เป็นต้น ขณะที่หลักการอยู่ร่วมกันสอดคล้องกัน คือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การปฏิบัติตามหลักธรรม คำสั่งสอนของศาสนาของตนเอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน และการมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องระหว่างคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนนั้นที่เน้นการเคารพในสิทธิและเสรีภาพ ของกันและกันในฐานะที่ทุกคนเป็นมนุษย์ด้วยกัน โดยทุกคนในสังคมต้องให้ความสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์และพลเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ หลักการและวิธีการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการสร้างมั่นคงทางสังคมจึงตั้งอยู่บนแนวทางที่พึงประสงค์สำหรับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์และ มีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขเกิดขึ้นแก่คน องค์กร และส่วนรวมในสังคม โดยคำนึง ความเจริญ และความสงบสุขของประเทศชาติเป็นสำคัญ ทั้งทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมและทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ต่างก็เติมเต็มซึ่งกันและกันในการอธิบายบทบาทหน้าที่ของผู้นำทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นในการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ กล่าวคือ ผู้นำที่เป็นตัวแบบที่ดีโดยทำหน้าที่ (function) ทั้งในบทบาทหน้าที่เป็นทางการ (formal role) และบทบาทหน้าที่ประชาชนคาดหวังในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนา และได้รับการเคารพยกย่องเชิดชูจากสังคม โดยทั่วไป ก็จะมีคนกระทำตามพฤติกรรมที่ดีในเรื่องศาสนสัมพันธ์นั้น ซึ่งจะนำไปสู่การเข้าใจเข้าถึง และพัฒนา “สังคมให้มีความสุขความเจริญอย่างแท้จริงตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร”

ผลการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาศาสนสัมพันธ์ชุมชนเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ที่เน้นถึงบทบาทของผู้นำทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในการสร้างความรัก ความสามัคคีระหว่างคนในชุมชน พหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนหลายชาติพันธุ์ หลายศาสนา ครั้นนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ วิสัณห์ วงศ์แก้ว (2558) ที่ศึกษาเรื่อง การตั้งถิ่นฐานและพัฒนารองชุมชนคาทอลิกหัวไผ่ พบว่า พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาได้ ทรงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา และทรงให้การอุปถัมภ์ศาสนิกชนของทุกศาสนาภายใต้พระบรมโพธิ์สมภารโดยทั่วหน้า กัน โดยเฉพาะตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานที่ดินให้พระศาสนจักรโรมันคาทอลิกทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัดใช้ในการสร้างวัด โรงเรียน โรงพยาบาล ฯลฯ รวมทั้งวัดคาทอลิกหัวไผ่ที่ได้รับพระราชทานที่ดินสี่หมื่นกว่าไร่ในรัชกาลที่ 5 ซึ่งนอกจากใช้ในกิจการศาสนาแล้ว สัตบุรุษวัดคาทอลิกหัวไผ่ซึ่งบางคนเคยเป็นทาสมาก่อนก็ได้มีที่ดินอยู่อาศัยและประกอบอาชีพต่างๆ อย่างร่มเย็นเป็นสุข มาจนกระทั่งทุกวันนี้ นอกจากนี้ นักบวชทั้งสองศาสนาคือพุทธศาสนา และคริสต์ศาสนาก็มีความสมานฉันท์กันดี ที่หน้า สุสานวัดคาทอลิกหัวไผ่เคยมีรูปภาพขนาดใหญ่ที่เป็นภาพบาทหลวงหลายรูปยืนอยู่ท่ามกลางพระภิกษุจำนวนมาก มีตัวหนังสือเขียนบนภาพนั้นว่า “ถึงเราจะมีความเชื่อต่างกัน แต่เราก็เป็นหนึ่งเดียวกัน” นอกจากนี้นักบวชจะสมานสามัคคีกัน ดังกล่าวแล้ว ผู้นำชุมชนตลอดจนชาวบ้านก็มีความสนิทสนมกันอันฉันพี่น้อง ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างไปจากนักบวช ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในเขตคลองสามวา และเขตหนองจอก ที่มีความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน และร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและสันติสุข ในรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ก็ทรงบำเพ็ญ

พระองค์เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกที่ประเสริฐยิ่ง ทรงให้การอุปถัมภ์ทุกศาสนาภายใต้พระบรมโพธิสมภารโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง นอกจากทรงสร้างวัดประจำรัชกาลและให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพุทธศาสนาเป็นอย่างดีแล้ว ก็ยังทรงให้การอุปถัมภ์ศาสนาอื่นๆ เป็นต้นว่าได้พระราชทานพระราชทรัพย์สร้างโบสถ์ในคริสต์ศาสนา และพระราชทานพระราชทรัพย์ให้มีการแปลพระคัมภีร์อัลกุรอาน (Al-quran) และทรงให้การอุปถัมภ์ศาสนาในรูปแบบต่างๆ อีกนานัปการ ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้เสด็จไปร่วมงานของศาสนาต่างๆ เช่น เสด็จไปร่วมงานเมาลิดกลางทุกปีตั้งแต่ครั้งยังทรงพระราโชิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร และทรงให้การต้อนรับสมเด็จพระสันตะปาปาฟรานซิส ที่เสด็จมาเยือนประเทศไทยอย่างสมพระเกียรติยิ่ง

สรุปได้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกที่ประเสริฐยิ่ง นอกจากนี้ ผู้นำในระดับต่างๆ ของสังคมไทยก็ส่วนใหญ่แล้วเป็นตัวอย่างที่ดีในการสร้างศาสนสัมพันธ์ทำให้สังคมไทยอยู่เป็นปกติสุขเรื่อยมาโดยไม่มีเหตุรุนแรงระหว่างศาสนาจนกระทั่งทุกวันนี้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1.1) รัฐบาล และหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านความมั่นคง ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ควรมีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะนโยบายด้านความมั่นคงและ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ควรมีความชัดเจนในการ สนับสนุนส่งเสริม ทั้งยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้คนหรือชุมชนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขร่มเย็น ลดความ หวาดระแวงความไม่ไว้วางใจและการแทรกแซงระหว่างกัน

5.1.2) ผู้นำทางศาสนาทุกศาสนาและทุกระดับในสังคมไทย ควรตระหนักถึง บทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในการร่วมมือกันป้องกันปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วร่วมกัน อย่างจริงจัง โดยถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องทำให้ผู้ที่นับถือศาสนาของตน ศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจ หลักธรรมคำสั่งสอนที่ถูกต้องในศาสนาของตน และสามารถนำเอาสาระสำคัญของคำสอนนั้น เข้าไปอยู่ในภาคปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

5.1.3) ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ๆ ต้องให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกันในแนวทางดีงาม สร้างสรรค์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในสังคมให้มากขึ้น เพราะจากสภาพสังคมปัจจุบัน ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้การดำเนินชีวิตของทุกคนเป็นไปอย่างเร่งรีบค้ำคึงถึงแต่ตนเองขาด ความรัก ความปรารถนาดีต่อคนอื่น มุ่งเน้นแต่ประโยชน์ตนเอง

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1) ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบศาสนสัมพันธ์ในชุมชนอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนหรือสังคมพหุวัฒนธรรมส่งผลต่อการอยู่ร่วมกัน เพราะที่ผ่านมายังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนเพียงพอ การศึกษาในประเด็นนี้อาจช่วยให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถใช้เป็นต้นแบบของชุมชนอื่นๆ ได้

5.2.2) ควรศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบหลักการอยู่ร่วมกันในพระพุทธศาสนากับหลักการของศาสนา อื่นๆ ที่สำคัญในพื้นที่อื่นๆ การศึกษาประเด็นนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการของศาสนาต่างๆ อย่างชัดเจน ในประเด็นที่สอดคล้องหรือแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม ในการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างระหว่างศาสนาทั้งหลาย เพื่อสร้างความสมานฉันท์ ความปรองดอง

6. เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2548). บทบาทของกระบวนทัศน์ในการสอนปรัชญา. *ราชบัณฑิตยสถาน, งามพิศ สัตย์สวณ.* (2558). *มานุษยวิทยากายภาพวิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม.* สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. (2542). พุทธศาสนากับการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 6(2), 4-24*
- ธงชัย วินิจจะกูล. (2562). เมื่อสยามพลิกผัน. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2557). กระบวนทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(3), 219-242.*
- พระครูปริยัติกิจจาภิรม (กระจาย รวิธโน). (2563). การประยุกต์ใช้อรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุในแนวทาง การเสริมสร้างพหุนิยมทางศาสนาในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. *วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(6), 68-77.*
- วิสันท์ วงษ์แก้ว, ภารดี มหาขันธ์ และ สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธ์. (2560). การตั้งถิ่นฐานและพัฒนากการของชุมชนคาทอลิก หัวไร่. *วารสารวิชาการแสงธรรม, 9(1), 66-79.*
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อุทัย สติมัน. (2559). ศาสนสัมพันธ์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในประชาคมอาเซียน. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(1), 37-48.*
- Durkheim, Emile. (1973). *On Morality and Society*. Edited by Robert Bellah. Chicago: University of Chicago Press.
- Fryling, M. J., Johnston, C., & Hayes, L. J. (2011). Understanding observational learning: An interbehavioral approach. *The Analysis of verbal behavior, 27(1), 191-203.*
- Mestiri, S. (2011). Débat public, démocratie délibérative et démocratie contestataire: pour un concept de démocratie post-libérale. *Archives de Philosophie du Droit, 54.*
- Moyaert, M. (2012). Recent developments in the theology of interreligious dialogue: From soteriological openness to hermeneutical openness. *Modern Theology, 28(1), 25-52.*
- Wormald, B. H. G., & Goodwin, W. B. H. (1993). *Francis Bacon: history, politics and science, 1561-1626.* Cambridge University Press.

แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา

Guidelines for Developing Marketing Channels to Supermarkets and Community Tourist Attractions for Mangoes and Mango Products in Chachoengsao Province

สินีนาด เริ่มลาวรรณ¹
Sineenat Rermlawan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาช่องทางการตลาด และแนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากตัวแทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ประกอบการที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พ่อค้าคนกลางที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต และเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงและผลิตผลิตภัณฑ์มะม่วง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) เกษตรกรจำหน่ายให้ซูเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นผู้จำหน่ายให้ผู้บริโภค 2) การแบ่งเปอร์เซ็นต์จากรายได้จากการจำหน่ายให้ซูเปอร์มาร์เก็ต และ 3) การจำหน่ายตามนโยบายของซูเปอร์มาร์เก็ต ส่วนช่องทางการตลาดไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 2 ช่องทาง ได้แก่ 1) เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง และ 2) พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภค และแนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว 2) การนำผลผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนอกจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) การจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตตามนโยบายของซูเปอร์มาร์เก็ต

คำสำคัญ: ช่องทางการตลาด ซูเปอร์มาร์เก็ต แหล่งท่องเที่ยวชุมชน มะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง

¹สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Management Program Faculty of Management Science Rajabhat Rajanagarindra Rajabhat University

Email: sineenat.rer@rru.ac.th

Abstract

These purposes of research were to study marketing channels, guidelines for developing marketing channels to supermarkets, community tourist attractions for mangoes and mango products in Chachoengsao Province, using qualitative research. A semi-structured interview was used to collect data. The sample selected using specific sampling was supermarket informants in Bangkok and Chachoengsao, entrepreneurs selling mangoes and mango products in community tourist attractions in Chachoengsao Province, middleman selling mangoes and mango products to the supermarket, and mango growers producing mango products in Chachoengsao Province. Data were analyzed using content analysis.

In results of the research, there were 3 marketing channels to supermarkets and community tourist attractions for mangoes and mango products in Chachoengsao Province including 1) selling to supermarkets by farmers and supermarkets as distributors to consumers; 2) percentage sharing from sales revenues to supermarkets; and 3) distribution according to the supermarket policies. For community tourist attractions, there were 2 marketing channels for mangoes and mango products in Chachoengsao Province; 1) the farmers were the direct distributors to the consumers; 2) the middlemen were the distributors to the consumers. There were 3 guidelines for developing marketing channels and creating marketing channels for supermarkets and community tourist attractions including 1) increasing activities/exhibitions on mangoes and good products of Paetrew; 2) selling in supermarkets and tourist sites outside of Chachoengsao Province; and 3) selling in supermarkets with supermarket policies.

Keywords: marketing channel, supermarket, community tourist attraction, mangoes and mango products.

วันที่รับบทความ : 3 พฤศจิกายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 25 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 18 พฤษภาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

“มะม่วง” เป็นผลไม้หน้าร้อนรสชาติดี สามารถบริโภคได้ทั้งผลสุกและผลดิบ กอปรกับเป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระ เสริมการทำงานของระบบย่อยอาหาร บำรุงหัวใจ บำรุงสายตา ตลอดจนดูแลสุขภาพผิว และผิว จึงทำให้ได้รับความนิยมบริโภคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งชาวไทยและต่างชาติ มีผลผลิตออกมาทั้งในฤดูและนอกฤดู ซึ่งฤดูการผลิตมะม่วงอยู่ระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน และมีพันธุ์หลายชนิดออกนอกฤดูกาลอีกด้วย ผลมะม่วงเป็นแบบผลสด รูปทรง ขนาด และสีผิวแล้วแต่ชนิดพันธุ์นั้นๆ บริโภคได้ทั้งผลดิบและผลสุก มีรสเปรี้ยวมัน และหวาน (ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยและเรือนปลูกพืชทดลอง, ม.ป.ป.) มะม่วงเป็นผลไม้เศรษฐกิจ ปลูกเป็นพืชสวน ซึ่งประเทศไทยส่งออกมะม่วงเป็นอันดับ 3 รองจากฟิลิปปินส์ และเม็กซิโก สำหรับประเทศไทย มะม่วงเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย โดยในปี 2561 พื้นที่ปลูกมะม่วง

ของประเทศไทยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1.97 ล้านไร่ ผลผลิตรวม 3.12 ล้านตัน ผลผลิตเฉลี่ย 1,583 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิต 5.42 บาทต่อกิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 29.75 บาทต่อกิโลกรัม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

จากการสำรวจความนิยมในการรับประทานมะม่วงของผู้วิจัย พบว่า พันธุ์มะม่วงที่นิยมมากที่สุด คือ น้ำดอกไม้สีทอง และน้ำดอกไม้เบอร์ 4 รองลงมา คือ เขียวเสวย แรด มั่นเดือนแก้ว และพันธุ์มะม่วงที่กำลังขยายพื้นที่ปลูก ได้แก่ มะม่วงชายตึก ซึ่งเป็นมะม่วงไทยโบราณ และมีความนิยมบริโภคมากขึ้นทุกปี ส่งผลให้เกษตรกรมีการปลูกมะม่วงสายพันธุ์ต่างๆ เพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงฤดูการผลิตมะม่วงระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน จะมีผลผลิตมะม่วงทั้งพันธุ์ที่รับประทานผลสุกและผลดิบ และผลิตภัณฑ์มะม่วงออกสู่ตลาดจำนวนมาก หากมีการกระจายผลผลิตไปยังแหล่งจำหน่ายต่างๆ ไม่ทันเวลา จะทำให้มะม่วงเน่าเสียไม่นำรับประทานหรือรับประทานไม่ได้ ซึ่งมะม่วงเวลาสุกผิวจะเป็นจุดสีน้ำตาลเข้มหรือสีดำ จะมีราคาถูกลงและจะขายไม่ได้ ส่งผลต่อต้นทุนการผลิตมะม่วงและรายได้ของเกษตรกรด้วย

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่างที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงมากเป็นลำดับที่ 7 ของประเทศ โดยมีพื้นที่สำหรับการปลูกมะม่วง จำนวน 18,989 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 60 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ซึ่งมีพื้นที่ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ 12,284 ไร่ มีเกษตรกรจำนวน 7,326 ราย ผลผลิตเฉลี่ย 741.91 กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่าของผลผลิต 485.44 ล้านบาทต่อปี (สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2560) ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทราได้ร่วมกับประธานวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก ชมรมชาวสวนมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา จำกัด รวมทั้งผู้นำเกษตรกร วางแผนการผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้มีผลผลิตออกทั้งปีในทุกอำเภอที่มีการปลูกมะม่วง รวมทั้งให้มีคุณภาพเท่ากับผลผลิตในฤดูการผลิต ทั้งนี้ ในปี 2562-2563 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการปลูกมะม่วงทั้ง 11 อำเภอ บนพื้นที่จำนวน 22,644 ไร่ และมีผู้ปลูกมะม่วง จำนวน 6,729 ราย โดยอำเภอที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงมากที่สุด คือ อำเภอบางคล้า ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีชื่อเสียงของมะม่วงสายพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง และน้ำดอกไม้เบอร์ 4 เมื่อผลมะม่วงสุกจัดผิวเปลือกจะมีสีเหลืองที่เข้มข้น เนื้อด้านในมีสีเหลืองทอง และรสชาติหวานหอมนำรับประทาน เป็นหนึ่งในมะม่วงยอดนิยมของคนไทยและชาวต่างชาติ โดยอำเภอบางคล้ามีพื้นที่ปลูกมะม่วงจำนวน 7,677.50 ไร่ มีผู้ปลูกมะม่วง จำนวน 1,711 ราย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลการปลูกมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา ปี 2562/2563

ลำดับที่	อำเภอ	ข้อมูลการปลูกมะม่วงจังหวัดฉะเชิงเทรา	
		ไร่	ผู้ปลูกมะม่วง (ราย)
1	บางคล้า	7,677.50	1,711
2	พนมสารคาม	2,955.25	283
3	คลองเขื่อน	2,556.25	476
4	ราชสาส์น	2,438.00	217
5	เมือง	1,943.00	1296
6	บางน้ำเปรี้ยว	1,790.00	2077
7	สนามชัยเขต	1,407.00	101
8	แปลงยาว	784.00	50
9	ท่าตะเกียบ	586.75	94
10	บ้านโพธิ์	485.00	410
11	บางปะกง	21.25	14
รวม		22,644.00	6,729

ข้อมูล ณ กันยายน 2563

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2563

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า “มะม่วง” เป็นผลผลิตที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน และเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะมะม่วงที่ปลูกที่อำเภอบางคล้า เป็นมะม่วงที่เป็นที่ยอมรับถึงคุณภาพโดยทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาช่องทางการตลาดสำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้มีความหลากหลายตรงตามกลุ่มผู้บริโภค โดยเฉพาะซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมสินค้าและบริการต่างๆ อย่างครบครัน ให้ผู้บริโภคมาจับจ่ายใช้สอยอย่างสะดวกสบายตามความต้องการ ซึ่งจะตอบสนองผู้บริโภคที่อยู่ในเขตเมือง และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตที่แตกต่าง วัฒนธรรมดั้งเดิม รวมทั้งภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร และสามารถถอดทุนสินค้าของชุมชนรวมทั้งมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงกลับไปบริโภค หรือเป็นของฝากได้ ซึ่งจะเป็นการกระจายผลผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงเข้าถึงผู้บริโภคในกลุ่มต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง ผู้บริโภคสามารถบริโภคได้ตลอดปีและในราคาที่เป็นธรรม ตลอดจนเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้บริโภคโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งต้องการให้มะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงของจังหวัดฉะเชิงเทรา กระจายไปยังผู้บริโภคกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปมากขึ้น อันจะส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราอีกด้วย เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มจากมะม่วงในจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีความยั่งยืน และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเผยแพร่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้ประกอบการที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พ่อค้าคนกลางที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต (ซึ่งเป็นการระบุแหล่งข้อมูลพ่อค้าคนกลางที่สืบเนื่องจากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ต โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่

1. ผู้แทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 แห่ง
2. ผู้ประกอบการที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 แห่ง
3. พ่อค้าคนกลาง ที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งเป็นการระบุแหล่งข้อมูลพ่อค้าคนกลางที่สืบเนื่องจากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ต จำนวน 30 แห่ง
4. เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 30 แห่ง

1.3.2 ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดฉะเชิงเทรา และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3.3 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษารั้งนี้มีระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม 2562 ถึง มกราคม 2563

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้แทนผู้ให้ข้อมูลของซูเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดฉะเชิงเทรา พ่อค้าคนกลางที่จำหน่ายมะม่วง และผลิตภัณฑ์มะม่วงให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต ผู้ประกอบการที่จำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา และเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงและผลิตผลิตภัณฑ์มะม่วงในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snow ball) จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Data Saturation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา ดังนี้

3.1.1 ช่องทางการตลาดสำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่าช่องทางการตลาดที่สามารถนำมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่ามีช่องทางการตลาด 3 ช่องทาง ดังนี้

ช่องทางที่ 1 เกษตรกรจำหน่ายให้ซูเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นผู้จำหน่ายให้ผู้บริโภค พบว่า การจำหน่ายในกรณีนี้ เกษตรกรจะทำการจำหน่ายให้ซูเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์มาร์เก็ตจะนำมะม่วงมาวางจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตให้ผู้บริโภคเอง โดยซูเปอร์มาร์เก็ตจะจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากการขาย อัตราประมาณร้อยละ 20-25 ของยอดขาย และมี Credit Term ประมาณ 15 วัน ทั้งนี้ซูเปอร์มาร์เก็ตจะเป็นผู้รับผิดชอบการจำหน่ายผลผลิตทั้งหมด รวมทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากการรับมะม่วงของเกษตรกรมาจำหน่าย เช่น มะม่วงมีความสุกเกินไป มีจุดดำหรือรอยช้ำบนผิวมะม่วง เป็นต้น

ช่องทางที่ 2 การแบ่งเปอร์เซ็นต์จากรายได้จากการจำหน่ายให้ซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่า การจำหน่ายในกรณีนี้ แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1) จำหน่ายโดยซูเปอร์มาร์เก็ต การจำหน่ายในกรณีนี้ พบว่า ซูเปอร์มาร์เก็ตจะเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภค ทั้งนี้เกษตรกรจะทำการส่งมะม่วงให้กับสาขาของซูเปอร์มาร์เก็ตที่ระบุหรือต้องการที่จะวางมะม่วงจำหน่ายโดยตรง พร้อมจัดวางสินค้าในพื้นที่ที่ซูเปอร์มาร์เก็ตกำหนดให้เอง โดยมีพนักงานของซูเปอร์มาร์เก็ตเข้ามาดูแลและช่วยเหลือในการติดบาร์โค้ดและเกษตรกรจะต้องเข้ามาเติมหรือเปลี่ยนมะม่วงที่มีลักษณะหรือสภาพไม่พร้อมจำหน่ายเป็นระยะๆ โดยซูเปอร์มาร์เก็ตสาขานั้นๆ จะเป็นผู้กำกับดูแลคุณภาพของสินค้าที่เกษตรกรจำหน่ายให้เป็นไปตามข้อมูลที่สำนักงานใหญ่ โดยซูเปอร์มาร์เก็ตจะจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากรายได้จากการขาย อัตราประมาณร้อยละ 20 - 25 ของยอดขาย และมี Credit Term ประมาณ 15 วัน ทั้งนี้เกษตรกรจะเป็นผู้รับผิดชอบการจำหน่ายมะม่วงทั้งหมด รวมทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากการนำมะม่วงที่นำมาวางจำหน่ายด้วย เช่น มะม่วงมีความสุกเกินไป มีจุดดำหรือรอยช้ำบนผิวมะม่วง เป็นต้น

2) จำหน่ายโดยเกษตรกร และรายได้จากการจำหน่ายเข้าสู่ซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่า การจำหน่ายมะม่วงในกรณีนี้ เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายมะม่วงให้กับผู้บริโภคในบริเวณพื้นที่ที่จัดไว้ให้ของซูเปอร์มาร์เก็ตในสาขาที่ต้องการวางจำหน่าย เกษตรกรจะเป็นผู้จัดวาง/เรียงและเป็นผู้จำหน่ายมะม่วงให้ลูกค้าเองทั้งหมด และมะม่วงที่จะนำมาจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตในกรณีนี้เกษตรกรสามารถนำมะม่วงมาวางจำหน่ายได้หลากหลายลักษณะ เช่น มะม่วงผลสุก มะม่วงผลดิบ มะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทาน เช่น มะม่วงน้ำปลาหวาน ข้าวเหนียว

มะม่วง มะม่วงมันตัดแต่ง เป็นต้น ทั้งนี้เกษตรกรต้องติดบาร์โค้ดราคาสินค้าที่ซูเปอร์มาร์เก็ตออกให้ก่อนการจำหน่ายให้กับผู้บริโภค โดยซูเปอร์มาร์เก็ตไม่เก็บจัดเก็บค่าเช่าพื้นที่สำหรับการวางจำหน่าย แต่จะจัดเก็บค่าธรรมเนียมจากรายได้จากการขาย อัตราประมาณร้อยละ 20 - 25 ของยอดขาย และมี Credit Term ประมาณ 15 วัน ทั้งนี้เกษตรกรจะเป็นผู้รับผิดชอบสินค้าที่ทำการจำหน่ายทั้งหมด เช่น การดูแลพื้นที่และการจัดวางสินค้าบริเวณพื้นที่ที่ซูเปอร์มาร์เก็ตจัดให้ ตลอดจนความเสี่ยงที่เกิดจากการจำหน่าย เช่น มะม่วงที่มีสภาพไม่สามารถจำหน่ายได้ การจำหน่ายมะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทานไม่หมดในแต่ละวัน เป็นต้น

ช่องทางที่ 3 การจำหน่ายตามนโยบายของซูเปอร์มาร์เก็ต พบว่า การดำเนินงานของซูเปอร์มาร์เก็ตมีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรในท้องถิ่น โดยเป็นตัวกลางในการกระจายผลผลิตของเกษตรกรไปยังลูกค้า ในบริเวณพื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ตสาขาท้องถิ่นๆ ซึ่งการพื้นที่ที่ซูเปอร์มาร์เก็ตสามารถให้เกษตรกรนำมะม่วงมาวางจำหน่ายได้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นพื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ต และส่วนที่เป็นพื้นที่ให้เช่าของซูเปอร์มาร์เก็ต ดังนี้

1) การใช้พื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นการในพื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ตจำหน่ายผลผลิตมะม่วงเป็นผลมะม่วงสด ทั้งผลสุกและผลดิบ มะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทาน เช่น มะม่วงน้ำปลาหวาน ข้าวเหนียวมะม่วง มะม่วงมันตัดแต่ง เป็นต้น โดยทำการติดบาร์โค้ดของซูเปอร์มาร์เก็ตที่ภาชนะบรรจุสินค้าทุกชิ้น ทั้งนี้ซูเปอร์มาร์เก็ตเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภคเอง หรือเกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงก็ได้ และซูเปอร์มาร์เก็ตจะหักรายได้จากการขายของเกษตรกรในอัตราร้อยละ 20-25 ของยอดขาย และมี Credit Term ประมาณ 15 วัน ทั้งนี้เกษตรกรจะเป็นผู้รับผิดชอบมะม่วงที่ทำการจำหน่ายทั้งหมด เช่น การดูแลพื้นที่และการจัดวางสินค้าบริเวณพื้นที่ที่ซูเปอร์มาร์เก็ตจัดให้ การเติมมะม่วงผลสุกและผลดิบ รวมทั้งมะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทานให้มีปริมาณที่เหมาะสม และทันต่อความต้องการของลูกค้า ตลอดจนความเสี่ยงที่เกิดจากการจำหน่าย เช่น มะม่วงที่มีสภาพไม่สามารถจำหน่ายได้ การจำหน่ายมะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทานไม่หมดในแต่ละวัน เป็นต้น

2) การใช้พื้นที่ให้เช่าของซูเปอร์มาร์เก็ต การใช้พื้นที่ให้เช่าของซูเปอร์มาร์เก็ตสำหรับเกษตรกรในท้องถิ่น หรือชุมชนสำหรับการกระจายผลผลิตในช่วงฤดูกาลที่มีผลผลิตปริมาณมาก โดยเกษตรกรจะส่งตัวแทนของเกษตรกรเข้าไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของซูเปอร์มาร์เก็ต ณ สาขาที่เกษตรกรจะนำมะม่วงเข้ามาจำหน่ายให้ผู้บริโภค เช่น ขนาดของพื้นที่ ปริมาณของมะม่วง ชนิดของมะม่วง ระยะเวลาการขอใช้พื้นที่ เป็นต้น ระยะเวลาในการติดต่ออย่างน้อย 15 วันก่อนการใช้พื้นที่ เพื่อเจ้าหน้าที่ของสาขาซูเปอร์มาร์เก็ตนั้นๆ จะดำเนินการประสานงานกับสำนักงานใหญ่หรือส่วนกลาง การจำหน่ายมะม่วงในซูเปอร์มาร์เก็ตตามนโยบายของซูเปอร์มาร์เก็ตนี้ ซูเปอร์มาร์เก็ตจะไม่คิดค่าใช้จ่ายในการใช้พื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ตและเกษตรกรจะเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ณ สาขาที่เกษตรกรระบุ หรือแจ้งไว้กับซูเปอร์มาร์เก็ต และรายได้จากการจำหน่ายจะเข้าสู่เกษตรกรโดยตรง รวมทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากการจำหน่าย เช่น มะม่วงที่มีสภาพไม่สามารถจำหน่ายได้ การจำหน่ายมะม่วงตัดแต่งพร้อมรับประทานไม่หมดในแต่ละวัน เป็นต้น เกษตรกรจะเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด

3.1.2 ช่องทางการตลาดสำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่า ช่องทางการตลาดที่สามารถนำมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่า ช่องทางการตลาดมี 2 ช่องทาง ดังนี้

ช่องทางที่ 1 เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง พบว่า เกษตรกรที่มีสวนมะม่วงเป็นของตนเอง เมื่อมะม่วงออกผลผลิต และความสุกของผลมะม่วงอยู่ในระดับที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ เกษตรกรจะมีการรวมกลุ่มกันจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยมีช่องทางการจำหน่าย ได้แก่ จัดกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปะศรีวิ และจำหน่ายบริเวณแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่าง ๆ ส่วนผลิตภัณฑ์มะม่วงส่วนใหญ่จะมีลักษณะพร้อมรับประทาน เช่น มะม่วงกวนหรือมะม่วงแผ่น ไอศกรีมมะม่วง เป็นต้น โดยจะวางจำหน่ายร่วมกับมะม่วงผลสุกและผลดิบ

ช่องทางที่ 2 พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภค พบว่า พ่อค้าคนกลางจะเข้าไปซื้อผลผลิตมะม่วงจากสวนต่างๆ ทั้งในจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดใกล้เคียง และต่างจังหวัด เช่น ปราจีนบุรี สระแก้ว ชัยภูมิ เชียงราย นครราชสีมา เป็นต้น มาจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดฉะเชิงเทรา และมีจำหน่ายตลอดปี หากเป็นช่วงฤดูกาลประมาณเดือนมีนาคม-พฤษภาคมที่มะม่วงออกผลมาก จะมีมะม่วงให้เลือกซื้อหลายสายพันธุ์หลายชนิดทั้งผลสุกและผลดิบ เช่น น้ำดอกไม้เขียวเสวย แก้วขมื่น ขายตึก มหาชนก เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์มะม่วงส่วนใหญ่จะมีลักษณะพร้อมรับประทาน เช่น ข้าวเหนียวมะม่วง มะม่วงน้ำปลาหวาน มะม่วงแช่อิ่ม มะม่วงดอง มะม่วงหิโย เป็นต้น โดยจะวางจำหน่ายร่วมกับมะม่วงผลสุกและผลดิบ

3.2 แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พบว่ามีแนวทาง 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การจัดกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว ด้วยความร่วมมือและการประสานงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ในจังหวัดฉะเชิงเทราที่เกี่ยวข้อง หรือส่วนงานอื่นๆ โดยมีการจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการประจำปีเพิ่มขึ้น จากปีละ 1 ครั้ง เป็นปีละ 2-3 ครั้ง ทั้งนี้อาจมีการกำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้วเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ มีนาคม-เมษายน กรกฎาคม-สิงหาคม และพฤศจิกายน-ธันวาคม เพื่อให้มีการกระจายผลผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงนอกเหนือจากการจำหน่ายในช่วงฤดูกาลประมาณเดือนมีนาคม-พฤษภาคม รวมทั้งจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติได้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา

แนวทางที่ 2 การนำผลผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนอกจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือพื้นที่ใกล้เคียงกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ในบริเวณที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ที่มีชาวต่างชาติทำงานและพำนักอาศัย เช่น พัทยา ศรีราชา แหลมฉบัง เป็นต้น จะสามารถจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าการวางจำหน่ายในจังหวัดฉะเชิงเทรา และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่ชื่นชอบในการบริโภคมะม่วงด้วย เกษตรกรสามารถจำหน่ายมะม่วงได้ทั้งผลสุก ผลดิบ และมะม่วงพร้อมรับประทาน เช่น ข้าวเหนียวมะม่วง มะม่วงน้ำปลาหวาน มะม่วงดัดแต่ง เป็นต้น และผลิตภัณฑ์มะม่วงหรือมะม่วงแปรรูป เช่น มะม่วงกวน น้ำมะม่วง มะม่วงหิโย เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรหรือชาวสวนมะม่วงมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรชาวสวนมะม่วงของจังหวัดฉะเชิงเทรา และเป็นการประชาสัมพันธ์ทางการเกษตรโดยเฉพาะมะม่วงของจังหวัดฉะเชิงเทรา

แนวทางที่ 3 การจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตตามนโยบายของซูเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์มาร์เก็ตมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนผลผลิตของเกษตรกรในชุมชนหรือท้องถิ่นที่สาขาของซูเปอร์มาร์เก็ตตั้งอยู่ จึงไม่จำกัดเก็บค่าเช่า หรือค่าใช้พื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ต ทั้งพื้นที่ของซูเปอร์มาร์เก็ตและพื้นที่ให้เช่าของซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงมาวางจำหน่ายได้ ทั้งลักษณะที่เป็นผลมะม่วงสด ทั้งผลสุกและผลดิบ มะม่วงดัดแต่งพร้อมรับประทาน เช่น มะม่วงน้ำปลาหวาน ข้าวเหนียวมะม่วง มะม่วงมัน เป็นต้น โดยเกษตรกร จะต้องรักษาคุณภาพและมาตรฐานของมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงให้เป็นไปตามมาตรฐานของซูเปอร์มาร์เก็ต

4. อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา มีประเด็นที่น่าสนใจ และนำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

4.1 จากผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการตลาดที่เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งเกษตรกรจะมีการรวมกลุ่มกันจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง โดยมีช่องทางการจำหน่าย ได้แก่ จัดกิจกรรม/นิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว และจำหน่ายบริเวณแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต่าง ๆ และช่องทางการตลาดที่พ่อค้าคนกลางจะเป็นผู้จำหน่ายให้กับผู้บริโภค สอดคล้องกับ ปฐมพงษ์ บำเรบ (2562) ได้ศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบางพลี ปุณนิภา เดคูพาง มีลักษณะช่องทางการจัดจำหน่าย 2 ประเภทได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่ายทางตรง คือ หน้าร้าน ซึ่งตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 67/10 ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ช่องทางการจัดจำหน่ายทางเว็บไซต์ ช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ และช่องทางการจัดจำหน่ายโดยการออกร้านตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ และช่องทางการจัดจำหน่ายทางอ้อม คือ การขายสินค้าผ่านตัวแทนทางการตลาดผ่านพ่อค้าคนกลาง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายของวิสาหกิจชุมชนบางพลี ปุณนิภา เดคูพาง สามารถจำแนกแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพออกเป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด และสอดคล้องกับ ประสิทธิ์ รัตนพันธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในจังหวัดสงขลา พบว่า แนวโน้มของช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมมากขึ้น และอุปสรรคสำคัญ คือ การแข่งขันที่สูงขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ราคาวัตถุดิบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แนวทางการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายโดยการดำเนินการลักษณะโครงการที่ช่วยน้อม เป็นการดำเนินการในลักษณะที่ผู้ประกอบการที่มีช่องทางการตลาดที่มีศักยภาพให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประกอบการอื่น ๆ ควรพัฒนาด้านการจัดวางสินค้าบนชั้นวางให้มีความโดดเด่น ควรมีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์หลากหลาย เพื่อสามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารต้องเน้นคุณภาพ และมาตรฐานของตัวสินค้า มีความแตกต่างมีเอกลักษณ์ สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า และต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ เย็นจิต นาคพุ่ม และคณะ (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจำหน่ายผ่านศูนย์ผลิตของที่ระลึกมากที่สุด

4.2 จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาช่องทางการตลาดและกลไกการสร้างช่องทางการตลาดไปสู่ซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สำหรับมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจากจังหวัดฉะเชิงเทรา 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการเกี่ยวกับมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว 2) การนำผลผลิตมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนอกจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือพื้นที่ใกล้เคียง และ 3) การจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านส่งเสริมการตลาด แต่เนื่องจากการจำหน่ายมะม่วง และผลิตภัณฑ์มะม่วงต้องใช้ส่วนประสมเช่นเดียวกับตลาดสินค้าอื่นๆ เพื่อให้ครอบคลุมส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) เพื่อตอบสนองความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีของ Kotler and Lee (2009) เสรี วงษ์มณฑา (2542) Kotler et al. (2019). และ Anuwichanont et al. (2020) ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาด ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผู้ขายสามารถควบคุมได้ กิจกรรมธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางกลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน คือ ด้านสินค้า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะ ทางกายภาพ และสอดคล้องกับ สุเมธ พิสิก และคณะ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรแปรรูปในเขตพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า สามารถเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าอีกหนึ่งช่องทางให้กับผู้ประกอบการได้ และจากการประเมินผลความพึงพอใจของช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า

เกษตรแปรรูป ด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ใช้มีความพึงพอใจด้านความสามารถของระบบต่อผู้ใช้งานด้านการออกแบบระบบ และด้านประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 ช่องทางการจำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง บางช่องทางสามารถให้เกษตรกรเป็นผู้จำหน่ายเองได้ แต่บางช่องทางควรจะใช้พ่อค้าคนกลางเป็นผู้จำหน่าย โดยเฉพาะการนำไปจำหน่ายในช่องทางเฉพาะ เช่น สนามบินหรือท่าอากาศยานนานาชาติ เป็นต้น เนื่องจากเป็นช่องทางที่มีขั้นตอนในการดำเนินการค่อนข้างมาก

5.1.2 ปัจจุบันมีการนำมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงไปจำหน่ายตามร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของฝากในสนามบินหรือท่าอากาศยานนานาชาติ และส่งผลต่อการรับรู้ของชาวต่างชาติมากขึ้น หากเกษตรกรจะนำมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วงเข้าไปจำหน่ายในสนามบินหรือท่าอากาศยานนานาชาติ ควรมีพ่อค้าคนกลางตัวแทน หรือมีการสร้างเครือข่าย/คลัสเตอร์ สำหรับการจำหน่ายโดยช่องทางนี้ในอนาคต

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาช่องทางการจำหน่ายมะม่วงและผลิตภัณฑ์มะม่วง นอกเหนือจากซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นร้านจำหน่ายผลผลิตมะม่วงเป็นหลัก เช่น ร้านกาแฟ ร้านอาหารในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

5.2.2 ควรศึกษารูปแบบของระบบการขนส่ง หรือ Logistic Management ที่เหมาะสมของมะม่วงสดจากแหล่งเพาะปลูกหรือสวนของเกษตรกร ไปยังแหล่งจำหน่ายทั้งซูเปอร์มาร์เก็ตและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

6. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านเกษตร. สืบค้น 14 กันยายน 2564,

จาก <http://production.doae.go.th>

ปฐมพงษ์ บำเรบ. (2562). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนบางพลี ปลูกผักเคคูพาง (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

สมุทรปราการ

ประสิทธิ์ รัตนพันธ์, มณีรัตน์ รัตนพันธ์ และจาริณี แซ่ว่อง. (2561). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหาร จังหวัดสงขลา. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*, 11(4), 42-52.

เย็นจิต นาคพุ่ม, ชไมพร พาหุกาญจน์ และ เกษภา ร่มเย็น. (2562, มิถุนายน). Digital Learning,

Communication and Multimedia. *แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในจังหวัดกระบี่* ในการประชุมวิชาการระดับชาติ สารสนเทศศาสตร์วิชาการ ครั้งที่ 1 วันที่ 25-26 มิถุนายน 2562. (8), 1-6. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2560). ข้อมูลการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญจังหวัดฉะเชิงเทรา

ปี 2559/2560. สืบค้น 14 กันยายน 2564, จาก <http://www.chachoengsao.doae.go.th>.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). การประชาสัมพันธ์: ทฤษฎีเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

สุเมธ พิสิฐ, จิตาพัชญ์ ไชยสิทธิ์, และ ฤฎาภา แผนสุวรรณ. (2563). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรแปรรูปในเขตพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 8(2), 217-228.

- Anuwichanont, J., Serirat, S., Mechinda, P., & Archarungroj, P. (2020). Examining Tourists' Attitude Towards the Religious Tourism in Thailand. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 9(3), 55-66.
- Cochran, W. G. (1977). The estimation of sample size. *Sampling techniques*, 3, 72-90.
- Kotler, P. T., & Lee, N. R. (2009). *Up and out of poverty: The social marketing solution*. Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2019). Marketing 3.0: From products to customers to the human spirit. In *Marketing wisdom* (pp. 139-156). Springer, Singapore.

การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ที่ส่งผลต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Effects of the Simulation Learning Management toward Mathematics Concept of Grade 6 Students

วรรณวิสาข์ ปิติไหว¹ สุวรรณ จัยทอง² และ ฐิติพร พิชญกุล³

Wanwisa Pitiwai¹ Suwanna Juithong² and Thitiporn Pichayakul³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาล วัดบางนางบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน จำนวน 13 แผน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\bar{X} = 7.08$ และ $S.D. = 2.18$)
- 2) มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังที่ได้รับจากคะแนนเต็ม 16 คะแนน และ $S.D. = 1.60$)

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน

¹ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email : wanwis1a@gmail.com

² สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email : su_jui2012@hotmail.com

³ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email ; thiti_aor@hotmail.com

Abstract

The objectives of research were 1) to compare the mathematics concept of grade 6 students using addition, subtraction, multiplication, division of fractions with the pretest and posttest score using the effects of the simulation learning management; and 2) to compare the mathematics concept of grade 6 students using addition, subtraction, multiplication, division of fractions after using the effects of the simulation learning management with the criterion of 60 percent of the full marks. The sample consisted of 40 grade 6 students of academic year 2020 at Anubanwatbangnangboon School under Pathumthani Primary Educational Service Area Office 1, using multi-stage random sampling. The research instruments were 13 lesson plans for the simulation learning management using addition, subtraction, multiplication, division of fractions. The study was at the highest appropriate level, the mathematics concept test on addition, subtraction, multiplication, division of fractions with a reliability of 0.83. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test for one sample.

The research findings were as follows:

1. The mathematics concept of grade 6 students using addition, subtraction, multiplication, division of fractions with the posttest score was higher than the pretest of the full marks at the 0.05 level of statistical significance. ($\bar{X}$ = 7.08, and S.D. = 2.18)
2. The mathematics concept of grade 6 students using addition, subtraction, multiplication, division of fractions was higher than the criterion of 60 percent of the full marks at the 0.05 level of statistical significance. ($\bar{X}$ = 12.75 from total 16 scores, and S.D. = 1.60)

Keywords: Simulation Learning Management, Mathematics Concept, Addition, Subtraction, Multiplication, Division of Fractions

วันที่รับบทความ : 5 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 21 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 3 สิงหาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

จากการประเมินผลพบว่า ข้อมูลรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2561 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน วิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษา เฉลี่ยร้อยละ 35.65 มีนักเรียนสอบไม่ผ่าน และการประเมินผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 ประสบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้ศึกษาหาสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับชั้นเดียวกันพบว่า ลักษณะรายวิชาของวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เป็นนามธรรม โดยเฉพาะเรื่อง เศษส่วน ที่มีเนื้อหาสลับซับซ้อนผู้เรียนจะต้องเข้าใจหลักการที่สำคัญ

ของการบวก ลบ เศษส่วน คือถ้าตัวส่วนไม่เท่ากันต้องทำตัวส่วนให้เท่ากันก่อน โดยการหาตัวมาคูณแล้วจึงนำมาบวก ลบ กันจึงเป็นการยากที่นักเรียนที่เรียนอ่อนจะเข้าใจได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โธมัส (Thomas, 1976, อ้างถึงใน อุไร ลิขธวงศานนท์, 2534) ได้รวบรวมงานวิจัย ที่เกี่ยวกับ เรื่อง การบวก และการคูณเศษส่วนทำให้พบว่าเศษส่วนเป็นเรื่องยากสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา เพราะเด็กจะมีความคิดรวบยอดที่สับสน การสอนเศษส่วนในขณะที่เด็กมีทักษะทางด้านการคำนวณน้อย และไม่เข้าใจความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเศษส่วน นั้นครูมักจะประสบความล้มเหลวเด็กส่วนมากตอบข้อสอบโดยขาดความคิดพื้นฐานทางจำนวน และในตอนท้ายได้เสนอแนะว่าการเรียนการสอนเศษส่วนให้ได้ผลดีนั้นควรจะให้ความสนใจสัมพันธ์กันระหว่างกระบวนการเรียนการสอนกับการพัฒนาความคิดรวบยอดและควรจะเน้นการปฏิบัติที่ต้องใช้รูปธรรมให้มากที่สุด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการใช้สถานการณ์จำลอง เพราะการใช้สถานการณ์จำลองเป็นกระบวนการสอนที่เสริมสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียน และมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพความเป็นจริง เกิดความเข้าใจสถานการณ์ที่ใกล้เคียงชีวิตจริง อีกทั้งมีกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการสื่อสาร กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการคิด โดยการนำเทคนิคต่าง ๆ มาประกอบการฝึก เช่น การให้คำแนะนำ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการให้การเสริมแรงทางบวก ดังที่ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ให้ความหมายของการจัดรูปแบบสถานการณ์จำลองไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมา ซึ่งสถานการณ์จำลองนั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดทั้งสภาพแวดล้อม และปฏิสัมพันธ์โดยมีบทบาท ข้อมูล และกติกาไว้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจจากสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งผู้เรียนนั้นจะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับ ประกอบกับวิจารณ์ญาณของตนเองเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 1 อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 51 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 1,597 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ของอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 40 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

1) สุ่มอำเภอทั้งหมด 7 อำเภอ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มา 1 อำเภอ ได้อำเภอเมืองปทุมธานี

2) สุ่มโรงเรียนทั้งหมด 25 โรงเรียน จากอำเภอเมืองปทุมธานี มา 1 โรงเรียนได้โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ

3) สุ่มห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากทั้งหมด 3 ห้องเรียนมา 1 ห้องเรียน ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 จำนวน 40 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาที่ 6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551(ฉบับปรับปรุง 2560) ของกระทรวงศึกษาธิการ 1) สารที่ 1 จำนวนและพีชคณิต มาตราฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวนระบบจำนวนการดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้ป.6/1 เปรียบเทียบเรียงลำดับเศษส่วน และจำนวนคละจากสถานการณ์ต่าง ๆ 2) สารที่ 1 จำนวนและพีชคณิต

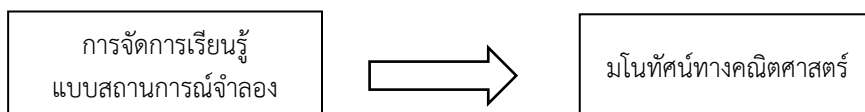
มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวนระบบจำนวนการดำเนินการของจำนวน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการสมบัติของการดำเนินการ และนำไปใช้ ป.6/7 หาผลลัพธ์ของการบวก ลบ คูณ หาร ระคนของเศษส่วน และจำนวนคละ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลาวิจัยจำนวน 4 สัปดาห์ รวม 13 ชั่วโมง

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสถานการณ์ ในการจัดการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 13 แผนการจัดการเรียนรู้

2.1.2 แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินในการให้คะแนนแบบรูบริค (Rubric scoring) ในแบบการให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic scoring) ในการวัดความสามารถในการคิดคำนวณ โดยให้ประเมินบันทึกคะแนนเป็น 5 ระดับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ เรื่อง วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง จากเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาเนื้อหาสาระการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน และศึกษาองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วนจำนวน 13 แผนโดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ (เนื้อหา) จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการจัดการเรียนรู้ (แบบฝึกการคิดคำนวณ) การวัดและประเมินผล และบันทึกผลหลังการสอน

3) นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับมีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับมีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมาก
- 3 หมายถึง ระดับมีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับมีความเหมาะสมหรือความสอดคล้องน้อย
- 1 หมายถึง ระดับมีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนมีดังต่อไปนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 แปลความว่ามีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 แปลความว่ามีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 แปลความว่ามีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 แปลความว่ามีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 แปลความว่ามีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ผลการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด สำหรับ ขั้นตอนเสนอสถานการณ์จำลอง และขั้นตอนในสถานการณ์จำลอง มีระดับความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.40) สำหรับขั้นเลือกบทบาท และขั้นประเมินผล มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49) สำหรับขั้นอภิปรายกลุ่มโน้ตชน และขั้นนำมโนทัศน์สู่แบบฝึกมีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) และ สำหรับขั้นเตรียมการมีความเหมาะสม

5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 2 แผน การจัดการเรียนรู้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คนเพื่อตรวจสอบคุณภาพและพิจารณา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้กับเวลาที่กำหนด แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.2.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์

มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบดังนี้

- 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จุดมุ่งหมาย ขอบเขตเนื้อหา และรูปแบบของข้อสอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- 2) ศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์
- 3) สร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและ จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์ข้อสอบ โดยจัดทำข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 8 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric scoring) แบบองค์รวม (Holistic Coring) ในการวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยประเมินบันทึกคะแนนเป็น 5 ระดับดังนี้

- 4 คะแนน หมายถึง คำตอบถูก แนวคิดชัดเจนตามหลักการ บวก ลบ คูณ หหารเศษส่วน
- 3 คะแนน หมายถึง คำตอบถูก อาจมีข้อผิดพลาดเล็กน้อย
- 2 คะแนน หมายถึง เหตุผลหรือการคำนวณผิดพลาด แต่มีแนวทางที่จะนำไปสู่คำตอบ
- 1 คะแนน หมายถึง แสดงวิธีคิดเล็กน้อยแต่ยังไม่ได้คำตอบ
- 0 คะแนน หมายถึง ไม่ตอบหรือตอบไม่ถูกเลย

5) นำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

6) นำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และด้านการวัดผลทางการศึกษาจำนวน 5 ท่านทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ว่าแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ แต่ละข้อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามตารางวิเคราะห์ข้อสอบหรือไม่โดยใช้เกณฑ์ประเมินดังนี้

- + 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดได้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดไม่ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้

นำผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยถือเกณฑ์ว่า แบบทดสอบที่มีค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 เป็นแบบทดสอบที่ใช้ได้ ผลการพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 นำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ จำนวน 39 คนซึ่งเคยเรียนเรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วนมาแล้ว นำผลการทดสอบมาหาคุณภาพของแบบทดสอบได้ค่าความยากง่าย (PE) อยู่ระหว่าง 0.58-0.76 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.58-0.71 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ทั้งฉบับโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538) มีค่าเท่ากับ 0.83

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนโดยนำแผนการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ซึ่งใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 13 แผน ใช้เวลาสอนแผนละ 1 ชั่วโมง

2.3.2 เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วจึงดำเนินการทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ จำนวน 4 ข้อ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง

2.3.3 นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ มาวิเคราะห์ผลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และบันทึกคะแนนเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

3. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ที่ส่งผลต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการวิจัยดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองของกลุ่มตัวอย่าง โดยเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกลุ่มทดลองที่ไม่เป็นอิสระต่อกันปรากฏผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง

คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	5.68	1.02	39	20.56*	0.000
หลังเรียน	12.75	1.60			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนเท่ากับ 5.68 และหลังเรียนเท่ากับ 12.75 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่ามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

3.2 การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเมื่อเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม ด้วยการทดสอบค่า t-test for one sample ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

คะแนน มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์	ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม $\approx$ 10 คะแนน					
	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
	16	12.75	1.60	39	10.89*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองมีคะแนนเฉลี่ย 12.75 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 79.69 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. อภิปรายผล

4.1 มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองทั้ง 7 ขั้น คือ 1) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่ผู้สอนเตรียมสถานการณ์จำลอง ที่จะใช้จัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนจะสร้างสถานการณ์ขึ้นเอง ในเนื้อหา การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน รวมทั้งเตรียมวัสดุอุปกรณ์สิ่งจำเป็นต่าง ๆ 2) ขั้นนำเสนอสถานการณ์จำลอง เป็นขั้นที่ผู้สอน จัดเตรียมข้อมูลทุกอย่างไว้ให้พร้อมในการนำเสนอสถานการณ์นั้น ๆ โดยเริ่มด้วยการบอกเหตุผล วัตถุประสงค์ ภาพรวมของสถานการณ์จำลองทั้งหมด แล้วจึงให้ข้อมูลรายละเอียดที่จำเป็น เช่น บทบาท กติกา พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนหรือผู้แสดงซักถามเพื่อความเข้าใจได้

3) ชั้นเลือกบทบาท เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้าใจภาพรวม บทบาท กติกา ของสถานการณ์จำลองนั้นผู้เรียนทุกคนได้รับบทบาทในการแสดง ซึ่งผู้สอน เป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนได้ตามความเหมาะสม ซึ่งบางครั้งผู้เรียนบางคนอาจจะได้รับบทบาทที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพ หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน แต่บางคนอาจจะได้รับบทบาทที่ไม่ตรงกับบุคลิกภาพ หรือแตกต่างจากชีวิตจริง ซึ่งตามเนื้อหาที่เรียนในแต่ละชั่วโมง ทั้งนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แนวคิดใหม่ขึ้นมาได้

4) ชั้นแสดงในสถานการณ์จำลอง เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมแสดงในสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับเนื้อหาการบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน จะต้องใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ให้ไว้ประกอบกับวิจารณ์ญาณของตนเอง เพื่อปฏิบัติหน้าที่หรือแก้ปัญหาตามสถานการณ์นั้นให้ดีที่สุด

5) ชั้นอภิปรายสู่สมโนทัศน์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนอภิปรายเนื้อหาหลังการเรียนรู้จากสถานการณ์ การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน เพื่อสร้างสมโนทัศน์ในเนื้อหาที่ปฏิบัติจริง โดยแต่ละกลุ่มระดมความคิด อะไรบ้างที่มีส่วนทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจ พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ปัญหา

6) ชั้นนำสมโนทัศน์สู่แบบฝึก เป็นขั้นที่ผู้สอนร่วมกับผู้เรียนสรุปสาระสำคัญและนำสมโนทัศน์ที่ได้จากการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองในเนื้อหาการบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน มาทำแบบฝึกการคิดคำนวณ เพื่อให้เกิดทักษะด้านการคิดคำนวณที่เกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน

7) ชั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ผู้สอนร่วมกับผู้เรียน เฉลยแบบฝึกการคิดคำนวณที่เกี่ยวกับการบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ทิศนา ขัมมณี (2558) กล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือกระบวนการ ที่ผู้สอนใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และได้ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับข้อมูลในความเป็นจริง เพื่อช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ จะช่วยพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545ก) กล่าวว่า มโนทัศน์ คือ ความคิดความเข้าใจที่สรุปเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเรื่องหนึ่งที่เกิดจากการสังเกต หรือการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงเดือน อาตมยนิษฐ์ (2557) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนามโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา พบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้แบบซิปปาหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4.2 มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองมีคะแนนเฉลี่ย 12.75 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 79.69 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร เศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ผู้เรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดา เจ๊ะอูมา (2556) ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดย้อนกลับตามทฤษฎีของเพียเจท์ ของเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่าความสามารถในการคิดย้อนกลับตามทฤษฎีของเพียเจท์นั้น ทั้งโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการคิดย้อนเชิงอนุรักษ์ เชิงเปรียบเทียบ เชิงพื้นฐานคณิตศาสตร์ และเชิงจริยธรรมของเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 ก่อนและหลังการทำกิจกรรมตามสถานการณ์จำลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองนั้น ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ คือ เด็กที่มีอายุน้อย ๆ จะเรียนได้ดีที่สุดจากกิจกรรม ที่ใช้สื่อรูปธรรม (Jean Piaget, 1969) และผลที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลองสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1.1 ผู้สอนต้องศึกษาและทำความเข้าใจ ขั้นตอนแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง เป็นอย่างดีมีความอดทนในการรอฟังความคิดเห็นต่าง ๆ จากผู้เรียน ใส่ใจ และคอยให้คำชี้แนะอย่างทั่วถึง ไม่ลำเอียง หรืออคติ สร้างความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน

5.1.2 ในการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ครูผู้สอนควรให้กำลังใจเมื่อนักเรียนสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น ปรบมือ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ และกล้าแสดงออกมากขึ้น

5.1.3 ผู้สอนควรแนะนำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ทั้ง 7 ขั้นตอน ให้ผู้เรียนเข้าใจก่อน ดำเนินการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

6. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.

ทิตินา แชนมณี. (2558). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1. (2561). *รายงานผลการประเมินคุณภาพ การศึกษา*. ปทุมธานี : กลุ่มนิเทศ ติดตามผลการประเมินการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติการศึกษามาคำบังคับ พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

สุดา เจืออูมา. (2556). *ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความสามารถในการคิดย้อนกลับตามทฤษฎีของเพียเจต์ ของเด็กปฐมวัยชั้นปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช.

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2545ก). *การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2545ข). *21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบความคิด*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

แสงเดือน อาตมยันทน์. (2557). *การพัฒนาโมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุไร สันธวงศานนท์. (2534). *ผลของการใช้ชุดการสอนเพื่อซ่อมเสริมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Piajet, J. (1969). *The psychology of the child*. New York: Basic Book.

การศึกษาความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL

A Study of Reasoning Ability of Grade 11 Student by Using Critical Thinking Instruction with KWDL Technique

วีนา บุญยัง¹ สุวรรณ จัยทอง² และ วัสส์พร จิโรจพันธ์³
Vina Boonyoung¹ Suwana Juithong² Wassaporn Jirophan³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL จำนวน 8 แผน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เรื่องเลขยกกำลัง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($\bar{X}$ = 15.32 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และ S.D. = 2.58)

¹ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email : perth806@gmail.com

² สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email : su_jui2012@hotmail.com

³ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

Master of Education Curriculum and Instruction Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage
Email : Yingyim@gmail.com

คำสำคัญ: ความสามารถในการให้เหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เทคนิค KWDL

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the mathematics reasoning ability before and after using critical thinking instruction with KWDL technique; and 2) to compare the mathematics reasoning ability of grade 11 students after using critical thinking instruction with KWDL technique with the criterion of 60 percent of the full marks. The sample used in this research consisted of 28 grade 11 students studying in the first semester of the academic year 2020 at Banmo Phatthanakul school under Secondary Educational Service Area Office 4, using multi-stage random sampling. The research instruments were 8 lesson plans using critical thinking instruction with KWDL technique at the highest appropriate level, a reasoning exponential ability test on with a reliability of 0.79. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test for one sample.

The research findings were as follows: 1) The mathematics reasoning abilities of the grade 11 students after using the critical thinking instruction with KWDL technique were higher than before using the critical thinking instruction with KWDL technique at the 0.05 level of statistical significance. 2) The mathematics reasoning abilities of the grade 11 students after using critical thinking instruction with KWDL technique were higher than the criterion of 60 percent of the full marks at the 0.05 level of statistical significance. ($\bar{X}$ = 15.32 from 20 scores, and S.D. = 2.58)

Keywords: Reasoning Ability, Critical Thinking Instruction, KWDL Technique

วันที่รับบทความ : 5 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 9 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 19 กรกฎาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

การให้เหตุผลเป็นธรรมชาติของคณิตศาสตร์ เป็นทักษะกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญดังที่ (ยุพิน พิพิธกุล : 2545) กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุผล และที่สำคัญการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงตรรกะ ในทางคณิตศาสตร์การให้เหตุผลมีความสำคัญมาก เนื่องจากในกระบวนการให้เหตุผลของผู้เรียนต้องใช้การคิดหลายลักษณะ เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง ดังนั้นในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ : 2551) ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่จำเป็นไว้ 5 มาตรฐานดังนี้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความสามารถในการให้เหตุผล มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์และการนำเสนอ มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ทาง

คณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆได้ และมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรม กำหนดสถานการณ์หรือปัญหาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้ง 5 มาตรฐาน นั้นจะเห็นได้ว่าการให้เหตุผลเป็นทักษะกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญ การให้เหตุผลถือว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งในการเรียนการสอนและการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งไม่สามารถดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ได้โดยปราศจากการให้เหตุผล (The National Council of Teacher of Mathematics (NCTM) : 1989) การให้เหตุผลเป็นส่วนหนึ่งของการคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับการสร้างหลักการการสรุปแนวคิดที่สมเหตุสมผล และการหาความสัมพันธ์แนวคิดการเป็นผู้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนจะเป็นเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสามารถนำไปใช้ทั้งในการทำงานและการดำรงชีวิต เช่น การเลือกซื้อสินค้า การเลือกประกอบอาชีพ เป็นต้น

การให้เหตุผลจึงเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ของศาสตร์ต่างๆ มากมาย การแสดงเหตุผลที่ดีมีคุณค่ามากกว่าการหาคำตอบที่ถูกต้อง การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการให้ เหตุผลช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาออกเหนือไปจากการจดจำข้อเท็จจริง กฎ และการดำเนินการ การเน้นการให้เหตุผลช่วยให้ผู้เรียนเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่สามารถให้เหตุผลได้อย่างเป็นระบบมีความหมาย และทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์สามารถประยุกต์ไปใช้ในสาขาอื่นๆ ได้ (สมเดช บุญประจักษ์ : 2543) ความสามารถในการให้เหตุผลของนักเรียนเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพราะจะช่วยนักเรียนให้ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยง และสร้างความหมายของคณิตศาสตร์ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์และเกิดทักษะในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ควรทำในบริบททางคณิตศาสตร์ เช่น ในขณะที่เรียนเนื้อหาคณิตศาสตร์ ในขณะที่ทำกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ มากกว่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญหรือให้เรียนรู้การให้เหตุผลเดียวๆ แยกจากสิ่งอื่น โดยอาจทำในการสอนเนื้อหาบทใดบทหนึ่งหรือการแก้ปัญหา ในการแก้ปัญหาผู้สอนไม่ควรคำนึงถึงคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับเหตุผล จากที่กล่าวมาวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการคิดและการให้เหตุผล คณิตศาสตร์ฝึกให้คนคิดอย่างมีระเบียบการจัดเตรียมและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนเพื่อให้นักเรียนสามารถหากระบวนการ หรือวิธีการมาใช้ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพนักเรียนควรต้องมีความรู้ทางคณิตศาสตร์ รู้ขั้นตอนและกระบวนการแก้ปัญหอย่างถูกต้องรู้จักเลือกใช้ทฤษฎีอย่างเหมาะสมและหลากหลายตลอดจนควรมีประสบการณ์ในการปัญหาคณิตศาสตร์อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังต้องรู้แหล่งความรู้อื่นๆ ที่สามารถสืบค้นได้อย่างพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ที่ได้มาจากแนวคิดของโอเกล (Ogle : 1986) ซึ่งเป็นคำที่ย่อมาจาก K = (What we know) เรารู้อะไร หรือโจทย์บอกอะไรบ้าง W = (What we want to know) เราต้องการรู้ต้องการทราบอะไร หรือโจทย์บอกอะไรบ้าง D = (What we do to find out) เราทำอะไร อย่างไร เรามีวิธีการหาคำตอบอย่างไร L = (What we learned) เราเรียนรู้อะไร หาคำตอบสาระความรู้ วิธีศึกษาคำตอบ และขั้นตอนการคิดคำนวณ (วัชร เล่าเรียนดี : 2547) จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเทคนิครูปแบบการสอนต่างๆ ที่ใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการให้เหตุผลเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจถึงการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL

1.3.2 ความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

1.4. ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 4 จำนวน 11,136 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ที่ได้มาโดยการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi Stage Cluster Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. สุ่มจังหวัดทั้งหมด 2 จังหวัด จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตที่ 4 มา 1 จังหวัด ได้จังหวัดสระบุรี

2. สุ่มกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด 4 กลุ่มโรงเรียน จากจังหวัดสระบุรีมา 1 กลุ่มโรงเรียนได้กลุ่มโรงเรียนปัญญาภาคี

3. สุ่มโรงเรียนทั้งหมด 5 โรงเรียน จากกลุ่มโรงเรียนปัญญาภาคี มา 1 โรงเรียนได้โรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล”

4. สุ่มห้องเรียนห้องเรียนทั้งหมด 5 ห้องเรียน จากโรงเรียนบ้านหมอ “พัฒนานุกูล” มา 1 ห้องเรียน ได้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 จำนวน 28 คน

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เรื่อง เลขยกกำลัง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

1.4.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1.4.3.1 ตัวแปรอิสระได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL

1.4.3.2 ตัวแปรตามได้แก่ ความสามารถในการให้เหตุผล

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasiexperimental research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ The single group pretest – posttest design มีกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและหลังการทดลอง

2.2 เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

2.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

2.2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เลขยกกำลัง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์จำนวน 1 ฉบับ เป็นข้อสอบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ

2.3 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้การวิจัย

2.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL

2.3.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุงปี พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และคู่มือการสอนคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาพื้นฐาน ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ

2.3.1.2 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เลขยกกำลัง เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้

2.3.1.3 ศึกษาวิธีการสร้างและวิธีหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL

2.3.1.4 จัดทำแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง เลขยกกำลัง ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้โดยมีแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแผนการจัดการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนประกอบด้วย

1. มาตรฐานการเรียนรู้
2. ตัวชี้วัด
3. สาระสำคัญ
4. จุดประสงค์การเรียนรู้
5. สาระการเรียนรู้
6. กิจกรรมการเรียนรู้
7. สื่อการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้
8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
9. บันทึกหลังการสอน
10. ข้อเสนอแนะ

2.3.1.5 นำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL เสนอต่อประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม คลอบคลุมเนื้อหา และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

2.3.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเสนอต่อเสนอต่อประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้ คะแนนคำตอบดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมาก
- 3 หมายถึง ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ย ในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 แปลความว่า ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 แปลความว่า ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 แปลความว่า ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 แปลความว่า ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 แปลความว่า ระดับความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้องน้อยที่สุด

ผลการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ทุกองค์ประกอบในแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด สำหรับขั้นกำหนดปัญหา ขั้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล ขั้นการให้เหตุผล ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล มีระดับความเหมาะสมหรือสอดคล้องกันมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.80)

2.3.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL ไปใช้ในการวิจัย

2.3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เลขยกกำลัง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์จำนวน 1 ฉบับ เป็นข้อสอบอัตนัยจำนวน 4 ข้อ

2.3.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ปรับปรุงปี พ.ศ. 2560) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

2.3.2.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ หลักการสร้างแบบทดสอบการให้เหตุผล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

2.3.2.3 สร้างแบบแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยจัดทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ จำนวน 4 ข้อ โดยกำหนดการให้คะแนนเป็นรูบริค (Rubric scoring) ในแบบการให้คะแนนแบบองค์รวม (Holistic scoring) ในการวัดความสามารถในการให้เหตุผล โดยให้ประเมินบันทึกเป็น 6 ระดับ (0 – 5 คะแนน) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3.2.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.3.2.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์และด้านวัดผลทางการศึกษาจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ว่าแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ แต่ละข้อสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรหรือไม่ โดยใช้เกณฑ์การประเมินดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนั้น

2.3.2.6 นำผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาหาค่าเฉลี่ย โดยถือเกณฑ์ว่าแบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมากกว่าหรือเท่ากับ 5 เป็นแบบทดสอบที่ใช้ได้ ผลการพิจารณาได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

2.3.2.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น และปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหมอ“พัฒนานุกุล” จำนวน 36 คน ซึ่งเคยเรียน เรื่อง เลขยกกำลัง มาแล้ว นำผลการวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบได้ค่าความยากง่าย (P_E) อยู่ระหว่าง 0.45-0.61 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.30-0.77 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยการคำนวณจากสูตร ของครอนบัก (Cronbach) โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.79

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.4.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.4.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL เรื่อง เลขยกกำลัง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

2.4.3 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน หลังจากได้รับจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

2.4.4 ผู้วิจัยนำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และบันทึกคะแนน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL ด้วยการทดสอบค่าที (t-test for One Samples)

2.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มด้วยการทดสอบค่าที (t-test for One Samples)

3. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL	28	8.29	4.63	12.90*	.000
หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL	28	15.32	2.59		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL มีคะแนนเท่ากับ 8.29 คะแนน และคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับ เทคนิค KWDL มีคะแนนเท่ากับ 15.32 คะแนน แสดงว่าคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับ เทคนิค KWDL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์	ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	df	t	P
	$\bar{X}$					
	12	15.32	2.58	27	6.81*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

($\bar{X}$ = 15.32 คิดเป็นร้อยละ 65.98 ของคะแนนเต็ม)

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ย 15.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 65.98 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม แสดงว่าคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

4.1 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL มีคะแนนเท่ากับ 8.29 คะแนนแสดงว่าคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถหากระบวนการหรือวิธีการมาใช้ในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา พิจารณาตรวจสอบ ไตร่ตรองข้อมูลที่เกี่ยวข้องทางคณิตศาสตร์อย่างละเอียด รอบคอบ

เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด โดยครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำเป็นผู้ควบคุมกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับ วลัยพร โล่ห์เส็ง และสิทธิพล อาจอินทร์ (2558) ได้ทำการวิจัยการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิค KWDL ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 37.85 คิดเป็นร้อยละ 75.70 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 77.50 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ยเท่ากับ 21.95 คิดเป็นร้อยละ 73.17 ของคะแนนเต็มและมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 เมื่อเปรียบเทียบความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL กับเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม พบว่า คะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL มีคะแนนเฉลี่ย 15.32 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 65.98 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม แสดงว่าคะแนนความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกับเทคนิค KWDL เน้นการสอนในขั้นการให้เหตุผล ซึ่งนักเรียนต้องระบุนสาเหตุและผลความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์ ตัดสินข้อมูลได้จากแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ จนสามารถนำข้อมูลมาหาข้อสรุปเพื่อตอบปัญหาของสิ่งที่เราต้องการรู้ได้ โดยสามารถระบุขั้นตอนในการหาคำตอบและสิ่งต่าง ๆ ที่เราได้เรียนรู้ในการแก้ปัญหา ทำให้เกิดความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ นักเรียนสามารถแก้ปัญหาและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จได้ ผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนได้ตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับ พชรภรณ์ เขียงสิน และมารุต พัฒนา ซึ่งได้ทำการวิจัยการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอน และ 4) การประเมิน โดยในขั้นตอนของรูปแบบมี กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นการคิด 2) ขั้นปฏิบัติการเรียนรู้ 3) ขั้นนำเสนอ และ 4) ขั้นสะท้อน ภายหลังจากผู้เรียนนำเสนอขั้นตอนการแก้ปัญหาเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนจะให้ข้อมูลป้อนกลับไปยังผู้เรียน เน้นแนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์ โดยผู้สอนใช้วิธีที่หลากหลายในการประเมินและประเมินตามสภาพจริงเป็นระยะๆ ตั้งแต่การระบุประเด็นปัญหา การพิจารณาข้อมูล การตัดสินใจแก้ปัญหาและการนำเสนอ ระหว่างการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์ในระยะที่ 1 ถึง 4 เป็นเวลา 5 สัปดาห์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยการประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.1.1 ครูต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและสนับสนุนให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้เพื่อนำข้อมูลมาช่วยในการตัดสินใจและให้เหตุผลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5.1.2 การจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีความสามารถในการควบคุมกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การควบคุมเวลา สังเกตความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการให้คำแนะนำและช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้

5.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 5.2.1 ควรมีการศึกษาการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ร่วมกับเทคนิค KWDL เช่น ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น
- 5.2.2 ควรมีการบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่นที่นำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2545). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2547). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้สำหรับครูมืออาชีพ*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร
- วลัยพร โล่ห์เส้ง และ สิทธิพล อางอินทร์. (2558). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิค KWDL. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*. 11(1) : 142-152.
- สมเดช บุญประจักษ์. (2543). แนวคิดในการพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์. *วารสารคณิตศาสตร์*. 44(506-508): 33-37.
- พชรภรณ์ เขียงสิน และมารุต พัฒนาผล. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 11(1) : 698-716.
- Ogle, Donna. (1986). *K-W-L : A Teaching Model Than Develops Active Reading of Expository Text*. Reading Teacher. 39 : 564 - 70.
- The National Council of Teacher of Mathematics (NCTM). (1989). *Curricu and evaluation Standards for school mathemayics*. Reston, Virginia : NCTM

การพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก The Fine Motor Skills Development for Toddlers Using of Fine Motor Training Kits

พรพิมล กิ่งทอง¹ และ บุญไท เจริญผล²

Pornpimon Kingthong¹ and Boonthai Charoenpol²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย – หญิง อายุ 2 – 3 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเตรียมปฐมวัย 1 โรงเรียนสาธิตปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย จำนวน 6 ชุด ได้แก่ 1. ชุดฝึกทักษะดึงแกะแปะติด 2. ชุดฝึกทักษะไม้หนีบกระดาษ 3. ชุดฝึกทักษะเรียงร้อยผ้าพาเพลิน 4. ชุดฝึกทักษะโลกใต้ทะเล 5. ชุดฝึกทักษะฝึกแต่งตัวกันเกาะ 6. ชุดฝึกทักษะมือน้อยร้อยसान 2) แผนการจัดประสบการณ์ชั้นเตรียมปฐมวัย 3) แบบประเมินทักษะด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก เพื่อพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.83/96.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) การพัฒนาทักษะด้านกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก เด็กเตรียมปฐมวัย

¹สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail : phonpimon38@gmail.com

²สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

E-mail : charoenpol56@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study fine motor skills development of toddlers using fine motor training kits according to standard criterion of 80/80; and 2) to compare fine motor skills development of toddlers before and after using fine motor training kits. The sample used in this research consisted of 29 male and female toddlers aged 2 - 3 years old who were currently studying in Nursery 1 during the second semester of academic year 2020 in Early Childhood Laboratory School, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University. They were selected using purposive sampling technique. The instruments used in this research were 1) The fine motor training kits consisted of 6 skill sets including 1. Pulling picked out sticking, 2. Fun clamp, 3. Enjoy weave fabric, 4. Sea world, 5 Let's practice dressing, and 6 Little hand weaving; 2) The learning experience lesson plans for toddlers; and 3) The fine motor skills assessment for toddlers. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as followed 1) The fine motor training kits were efficiently found at the level of 94.83/96.42 which was higher than the standard criterion of 80/80; and 2) The fine motor skills development after the use of the fine motor training kits was higher than the former study statistically significant at level .05

Keywords: Fine motor skills development, Fine motor training kits, Toddlers

วันที่รับบทความ : 7 พฤศจิกายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 21 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 23 มิถุนายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ พัฒนาการของเด็กจะมีลำดับขั้นตอนในลักษณะเดียวกันตามวัยของเด็ก แต่อัตราการเจริญเติบโตและระยะเวลาในการผ่านขั้นตอนต่างๆ ของเด็กแต่ละคนอาจแตกต่างกันได้โดยในขั้นตอนแรกๆ จะเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการขั้นต่อไป พัฒนาการประกอบด้วย ด้านร่างกายอารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งพัฒนาการแต่ละด้านมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน รวมทั้งส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็กในแต่ละด้าน อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการด้านร่างกาย อธิบายว่า การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กมีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน และทฤษฎีพัฒนาการด้านสติปัญญาอธิบายว่า เด็กเกิดมาพร้อมความสามารถในการเรียนรู้ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ รวมทั้งค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้รับ (สิริมา ภิญโญนนท์พงษ์, 2553) การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องตลอดเวลาจากการเล่นและประสบการณ์ตรงในวิถีชีวิตประจำวัน ผ่านการลงมือปฏิบัติการใช้ประสาทสัมผัสในการสำรวจ และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งต่างๆ รอบตัวเพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการถ่ายทอดจากผู้ที่มีประสบการณ์และมีความรู้มากกว่า การเรียนรู้ควรยึดเด็กเป็นสำคัญ โดยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกตามความสนใจ ลงมือกระทำผ่านสื่ออุปกรณ์และของเล่นที่ตอบสนองการเรียนรู้ เปิดกว้างและมีความยืดหยุ่น

โดยการเรียนรู้ของเด็กส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการลองผิดลองถูก การได้สัมผัสกระทำและการกระทำซ้ำ ๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเด็กจะมีความสนใจอยากรู้ อยากเห็น เกิดการค้นพบและการแก้ปัญหา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2551)

พัฒนาการด้านร่างกายมีผลต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการด้านสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็กปฐมวัย คือการเรียนรู้ผ่านการเคลื่อนไหวและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ในช่วงปฐมวัยควรเป็นช่วงเวลาสำหรับเด็กปฐมวัยมีอิสระที่จะเลือกทำกิจกรรม และมีทักษะในการเคลื่อนไหวอันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็ก การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เริ่มจากการเคลื่อนไหวอวัยวะในส่วนต่าง ๆ ที่เรียกว่ากล้ามเนื้อใหญ่ก่อนแล้วค่อย ๆ พัฒนามาเป็นการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งจะเป็นไปตามวุฒิภาวะและการเรียนรู้ของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ให้การเสริมแรงและกระตุ้นเด็กโดยการจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจ และเป็นกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมือและตาให้ประสานสัมพันธ์กัน การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นและปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย การพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อเล็กนั้นกระทำได้ โดยฝึกทักษะในการใช้กล้ามเนื้อในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เป็นการส่งเสริมให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างสายตากับมือเป็นไปอย่างกลมกลืน ทั้งนี้กิจกรรมที่สร้างความสนใจจะช่วยให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น (ทศนา เขมมณี, 2545)

การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย จะพัฒนาช้ากว่ากล้ามเนื้อใหญ่และยังไม่ทำงานประสานกันดีพอ โดยเฉพาะกล้ามเนื้อมือและตา มีผลทำให้เด็กไม่สามารถใช้มือได้อย่างคล่องแคล่วเหมือนผู้ใหญ่ เช่น การขีดเขียนหรือใช้กรรไกรตัดกระดาษ เด็กปฐมวัยสามารถทำได้แต่ไม่ดีเท่ากับเด็กในวัยเรียนหรือผู้ใหญ่ พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อเล็ก เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการอ่านและการเขียนหนังสือของเด็ก เด็กต้องสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็กได้ก่อน จึงสามารถจับดินสอเขียนตัวอักษร หรืออ่านหนังสือจากซ้ายไปขวาได้ ดังนั้น พัฒนาการทางด้านร่างกายในด้านความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก จึงเป็นพัฒนาการด้านหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่ความสามารถในด้านต่าง ๆ (นิตยา ประพฤติกิจ, 2539) ดังที่ เพียเจต์ ได้กล่าวว่าพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ความสามารถ อารมณ์ สังคม มีเงื่อนไขหรือรากฐานการพัฒนาจากพัฒนาการทางด้านร่างกาย เพราะการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการรับรู้เพื่อนำกลับไปสู่การทำงานของระบบประสาทส่วนกลางเกิดเป็นโครงสร้างทางสติปัญญาและมีผลสืบเนื่องถึงพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ (ภรณ์ ศุรุตนะ, 2535) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ยังมีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมด้านการเขียนตลอดจนการใช้มือ และการฝึกประสาทให้สัมพันธ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้เพราะการเขียนที่ดีจะต้องมีการประสานกันอย่างดีระหว่างสายตา มือและการควบคุมกล้ามเนื้อ

การเล่นและการฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความพร้อมทางมือและตามากที่สุด เด็กจะเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เด็กจะใช้มือในการหยิบจับวัสดุต่าง ๆ ทำให้เข้าใจวิธีการใช้นิ้วจับดินสอได้อย่างถูกต้องวิธี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียน เพราะความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อนิ้วมือมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการเขียนของเด็ก (พัฒนา ชัชพงศ์, 2541) ซึ่งกิจกรรมหรืออุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็กกับสายตาให้ประสานสัมพันธ์กัน ได้แก่ การร้อยลูกปัด ร้อยเชือก ร้อยดอกไม้ เย็บกระดาษ รูดเชิป เรียงสี ปักหมุด ตอกตะปู เป็นต้น (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) การที่เด็กปฐมวัยได้ฝึกทักษะ การใช้มืออย่างแม่นยำ และว่องไวด้วยตนเองตั้งแต่เล็กจะเกิดความคล่องตัว และมีความมั่นใจพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการเรียนรู้ ในการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนหนังสือของเด็ก ให้มีความพร้อมในด้านการอ่าน และการเขียน แก่เด็กเล็ก ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมไปเรียนในชั้นประถมศึกษาต่อไป จุดเริ่มต้นของการพัฒนาความสามารถของเด็ก คือ พัฒนานิ้วมือ การที่เด็กได้พัฒนาการเคลื่อนไหวใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก การส่งเสริมทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย ทำได้โดยการฝึกฝนการทำงานโดยการใช้มือ นิ้วมือ และการประสานสัมพันธ์กันระหว่างมือกับตา โดยให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย ให้เด็กได้ฝึกฝนจากง่ายไปหายากตามความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

จากความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับชั้นเตรียมปฐมวัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อให้เด็กเตรียมปฐมวัยได้พัฒนากล้ามเนื้อเล็กได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุ 2-3 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเตรียมปฐมวัย จำนวน 58 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุ 2-3 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเตรียมปฐมวัย 1 จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสาธิตปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก

1.3.3 ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในช่วงเวลา 10.40 – 11.00 น.

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

1.4.2 เด็กเตรียมปฐมวัยมีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงขึ้นหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย จำนวน 6 ชุด ได้แก่

1) ชุดฝึกทักษะดึงแคะและปะติด เป็นชุดฝึกที่ให้เด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยการดึงแคะ อุปกรณ์ผ้ารูปสัตว์ ผลไม้ และรูปทรงเรขาคณิต แล้วนำไปปะติดที่ภาพเงานั้น ๆ ให้ตรงกัน

2) ชุดฝึกทักษะไม้หนีบกระดาษ เป็นชุดฝึกที่ให้เด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยการนำไม้หนีบไปหนีบเสื้อกับราวตากผ้า

3) ชุดฝึกทักษะเรียงร้อยผ้าพาเพลิน เป็นชุดฝึกที่ให้เด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยการนำแผ่นริบบิ้นผ้าหลากลายขนาดมาร้อยเข้าด้วยกันโดยติดกระดุมเข้ากับรูของอีกฝั่งหนึ่งของปลายริบบิ้นผ้านั้น

4) ชุดฝึกทักษะโลกใต้ทะเล เป็นชุดฝึกที่ให้เด็กมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยนำตัวสัตว์ทะเลหลากลายชนิดมาติดกับกระดุมบนแผ่นกระดาษที่ออกแบบเป็นโลกใต้ทะเล

5) ชุดฝึกทักษะฝึกแต่งตัวกันเถอะ เป็นชุดฝึกที่ให้ได้มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยการติดกระดุม รูดซิป และร้อยเชือกกรองเท้า จากแผ่นกระดานผ้าที่ออกแบบเป็นชุดเสื้อผ้า และชุดร้อยเชือกกรองเท้ารูปแบบต่าง ๆ กัน

6) ชุดฝึกทักษะมือน้อยร้อยसान เป็นชุดฝึกที่ให้ได้มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อเล็กโดยการนำผ้าที่ตัดเป็นเส้นๆ สำหรับसान มาให้เด็กฝึกการร้อยขึ้นลงในแผ่นตารางผ้า

2.1.2 แผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย จำนวน 18 แผน

2.1.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานอันเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

3) จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และหนังสือที่เกี่ยวกับชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกกิจกรรมและสื่อในการพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อเล็กที่เหมาะสมกับเด็กเตรียมปฐมวัย โดยแบ่งออกเป็น 6 ชุด ประกอบด้วยลักษณะ แกะ ดึง ตัด ต่อ หันป ร้อย ผูก รูด สาน นำมาออกแบบเป็นชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย

4) ดำเนินการสร้างชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย และคู่มือการใช้ โดยแบ่งออกเป็น 6 ชุด ตามลักษณะและวิธีการเล่น ซึ่งมุ่งเสริมทักษะด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยเป็นหลัก ดังนี้ คือ

- 4.1) ชุดฝึกทักษะดึงแกะแปะติด
- 4.2) ชุดฝึกทักษะไม้หนีบหรรษา
- 4.3) ชุดฝึกทักษะเรียงร้อยผ้าปาเพลิน
- 4.4) ชุดฝึกทักษะโลกใต้ทะเล
- 4.5) ชุดฝึกทักษะแต่งตัวกันเถอะ
- 4.6) ชุดฝึกทักษะมือน้อยร้อยसान

5) นำชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทั้ง 6 ชุด เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

6) นำชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย และคู่มือการใช้มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2.2.2 แผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก

3) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย

4) ดำเนินการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย โดยกำหนดกรอบของรายละเอียด ดังนี้

- 4.1) ชื่อกิจกรรม
- 4.2) จุดประสงค์การเรียนรู้
- 4.3) สารการเรียนรู้
- 4.4) กิจกรรมการเรียนรู้
- 4.5) สื่อการเรียนรู้ (ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก)
- 4.6) การประเมินผลการเรียนรู้

5) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

6) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2.2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 1) ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 2-3 ปี
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและการประเมินพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของ เกสร วรวงศ์ (2555) ผกานันต์ น้อมเนียม (2556) วิพร ผาดาน (2557)
- 3) นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย จำนวน 9 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็นทักษะต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1) การทำงานด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก จำนวน 3 ข้อ
 - 3.2) การทำงานประสานกันระหว่างมือกับตา จำนวน 3 ข้อ
 - 3.3) การใช้อุปกรณ์ในการเขียน การวาดภาพและระบายสี จำนวน 3 ข้อ
- 4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00
- 5) นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กเตรียมปฐมวัยห้อง 2 จำนวน 29 คน ของโรงเรียนสาธิตปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.85 และนำมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

2.3 แบบแผนการทดลอง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ประเมินทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก (Pre-test) โดยใช้แบบประเมินทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.4.2 ดำเนินการทดลองโดยการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย กับกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในช่วงเวลา 10.40 – 11.00 น. ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2563 – 26 กุมภาพันธ์ 2564 รวม 18 ครั้ง จนสิ้นสุดการทดลอง กิจกรรมชุดฝึกทักษะ

กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ได้แก่ 1) ขูดดึงแกะแปะติด 2) ขูดฝึกทักษะไม้หนีบหรรษา 3) ขูดฝึกทักษะเรียงร้อยผ้าพาเพลิน 4) ขูดฝึกทักษะโลกใต้ทะเล 5) ขูดฝึกทักษะฝึกแต่งตัวกันเถอะ 6) ขูดฝึกทักษะมือน้อยร้อยसान

2.4.3 ประเมินทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยหลังการใช้ขูดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก (Post-test) โดยใช้แบบประเมินทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยชุดเดิม

2.4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 หาค่าประสิทธิภาพของการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ขูดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก โดยใช้สูตร E_1/E_2

2.5.2 ศึกษาการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ขูดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.5.3 เปรียบเทียบการพัฒนากล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ขูดฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (t-test for Dependent Samples)

3. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลได้ดังนี้

3.1 ผลการหาประสิทธิภาพของขูดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.83/96.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของขูดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย

จำนวน เด็กเตรียม ปฐมวัย	ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)			ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)		
	คะแนนเต็มของ การทดสอบหลัง การใช้ชุด ฝึกทักษะฯ 6 ชุด (ชุดละ 3 ข้อ)	คะแนนรวมของเด็ก เตรียมปฐมวัยจาก การใช้ชุดฝึกทักษะฯ แต่ละชุด	E_1	คะแนนเต็มของ แบบทดสอบ หลังการใช้ ชุดฝึกทักษะฯ	คะแนนรวม หลังการใช้ ชุดฝึกทักษะฯ	E_2
29	18	495	94.83	27	755	96.42

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบระหว่างการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย จำนวน 6 ชุด มีคะแนนรวม 495 คะแนนเฉลี่ย 17.07 คิดเป็นร้อยละ 84.82 และผลการทดสอบหลังการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย มีคะแนนรวม 755 คะแนนเฉลี่ย 26.03 คิดเป็นร้อยละ 98.97 ดังนั้น ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยที่สร้างขึ้นจึงมีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.83/96.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

3.2 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็ก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็ก

การพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย	N	$\bar{X}$	S.D.	d.f.	t	p
ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็ก	29	14.27	1.43	28	52.13*	.000
หลังการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็ก	29	26.03	0.73			

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าเด็กเตรียมปฐมวัยมีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมือเล็กสูงขึ้นหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็ก โดยก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย $\bar{X} = 14.27$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.43 และคะแนนหลังการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย $\bar{X} = 26.03$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.73 แสดงว่าเด็กเตรียมปฐมวัยมีพัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมือเล็กสูงขึ้นหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

4. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

4.1 ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยในการพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 94.83/96.42 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ซึ่งชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยทั้ง 6 ชุด ได้แก่ ชุดดิ่งแฉกแปดติด ชุดไม้หนีบกระดาษ ชุดเรียงร้อยผ้าพาเพลิน ชุดโลกใต้ทะเล ชุดฝึกแต่งตัวกันเถอะ ชุดฝึกมือน้อยร้อยसान ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างขึ้นโดยยึดหลักพัฒนาการของเด็กวัย 2-3 ปี เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมือเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ดังที่ ฟิชเชอร์ และ เทอร์รี่ (Fisher, & Terry, 1977) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก เพื่อส่งเสริมกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กก่อนที่จะเรียนเขียน สามารถทำได้โดยให้เด็กได้ฝึกทักษะต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญญา อุบลกาญจน์ (2553) ที่พบว่าชุดฝึกทักษะเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา ซึ่งธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นวัยของการสำรวจ ค้นคว้า มีความอยากรู้อยากเห็น การได้ลงมือกระทำ การจับต้องสัมผัส ทำให้เด็กเข้าใจ และรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประสบการณ์สำคัญสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจท์ ที่กล่าวว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำกับสื่อวัสดุด้วยตนเอง และใช้ทุกส่วนของร่างกายในการทำกิจกรรม การพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง เด็กก็จะพร้อมที่จะลากเส้นสไล่มือ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียน (พัฒนา ชัชพงศ์, 2541; อ้างอิงจาก Piaget, n.d.) และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2547) กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมือเล็กเป็นการพัฒนากล้ามเนื้อมือนิ้วมือที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะเด็กต้องใช้มือในการทำกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเขียนหนังสือ การหยิบจับ ปั่นแต่งสิ่งต่าง ๆ ทั้งยังช่วยให้กล้ามเนื้อมือและตาสัมพันธ์กัน ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ เขียนอ่าน

4.2 การพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 แสดงว่าชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อมือเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยทั้ง 6 ชุด เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการลงมือกระทำและปฏิบัติจริงโดยผ่านการใช้ประสาทสัมผัส และเป็น

การส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อนิ้วมือ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยสัมพันธ์กับการใช้สายตา ดังที่ แอนเดอร์สัน และแลมป์ (Anderson, & Lapp, D., 1979) กล่าวว่า วิธีการฝึกความพร้อมทางการใช้กล้ามเนื้อของเด็กปฐมวัย สามารถทำได้ด้วย กิจกรรมสร้างสรรค์ต่อไปนี้ เช่น การเล่นเกมการเปลี่ยนชุดตุ๊กตา การตัดกระดาษด้วยกรรไกร การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ หรือการถักสาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2541) ที่กล่าวว่า การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก ให้แข็งแรง ทำให้เด็กพร้อมที่จะใช้กล้ามเนื้อเล็กซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียน เพราะความคล่องแคล่ว ของกล้ามเนื้อ นิ้วมือนี้อาจมีความสัมพันธ์มากกับการเขียนของเด็ก ซึ่งกิจกรรมหรือสื่ออุปกรณ์จะส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็กกับสายตาให้ ประสานสัมพันธ์กัน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กจึงมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ตา เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของร่างกายได้อย่างประสานสัมพันธ์กัน และเพื่อวางรากฐานในการใช้มือที่ถนัดและเตรียมความพร้อมที่จะเขียนต่อไป สอดคล้องกับ แมคคาฟี และลีอง (McAfee, O, & Leong, D., 2004) ได้ศึกษาผลของการเล่นทางการศึกษาที่มีต่อทักษะกล้ามเนื้อเล็กในเด็กปฐมวัย พบว่า กิจกรรมการเล่นทางการศึกษา มีผลต่อพัฒนาการทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างมือซ้ายและขวา การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา รวมทั้งความรวดเร็ว และความคล่องแคล่วในการใช้มือ และวิพร ผาदान (2557) กล่าวว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของกล้ามเนื้อ นิ้วมือ และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เป็นพื้นฐานสำคัญ ในชีวิตประจำวันและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการเคลื่อนไหว สัมผัส หยิบจับ สิ่งต่าง ๆ ของเด็กยังพัฒนาไม่เต็มที่ ต้องอาศัย การฝึกหัดและเตรียมความพร้อม ซึ่งเด็กต้องสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็กได้ก่อน จึงสามารถจับดินสอ เขียนตัวอักษร หรืออ่านหนังสือจากซ้ายไปขวาได้ สอดคล้องกับ ดลกร จันทร์กลาง (2554) กล่าวว่า การที่เด็กปฐมวัย ได้ฝึกทักษะ การใช้มืออย่างแม่นยำและว่องไวด้วยตนเอง ตั้งแต่เล็กจะเกิดความคล่องตัว และมีความมั่นใจพร้อมที่จะเกิด การเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการเรียนรู้ ในการพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เป็นการสร้างความพร้อมในการเรียนหนังสือของเด็กให้มีความพร้อมในด้านการอ่าน และการเขียนแก่เด็กเล็ก ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมไปเรียนในชั้น ประถมศึกษา จะทำให้เด็กเกิดความสบายใจ ไม่รู้สึกลำบากใจ เพราะได้ฝึกความพร้อมในการใช้มือกับสายตาตามที จุดเริ่มต้นของการพัฒนาความสามารถของเด็ก คือ พัฒนานิ้วมือ การที่เด็กได้พัฒนาการเคลื่อนไหวในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก การฝึกประสาทสัมผัส และการฝึกคิดโดยมีสิ่งเร้าทั้งที่เป็นตัวบุคคลและวัตถุช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการพัฒนาการทุกด้าน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

5.1.1 ครูควรมีบทบาทในการดูแลให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ กระตุ้นเด็กโดยให้เด็กมีความมั่นใจในการตัดสินใจทำกิจกรรม ให้แรงเสริมกล่าวคำชมเชย เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรม

5.1.2 การจัดประสบการณ์โดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็ก ครูต้องจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมของเด็ก โดยคำนึงถึงศักยภาพ และความพร้อมของเด็ก ไม่บังคับกดดันให้เด็กเกิดความเครียด ยกย่องชื่นชม แสดงบุคลิกภาพของการเป็นมิตรกับเด็ก ให้เด็กเกิดความมั่นใจ เปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมอย่างเต็มที่

5.1.3 ในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมครูควรมีแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก เพื่อจะได้จดบันทึกข้อมูล เพื่อนำผลมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือพฤติกรรมที่ต้องแก้ไขและควรบันทึกข้อมูลเป็นรายบุคคล

5.1.4 เมื่อเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ครูและเด็กควรมีการสนทนาร่วมกัน สรุปถึงการทำกิจกรรมในแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร (สะท้อนคิด)

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กในรูปแบบอื่นๆ และพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ครอบคลุมในด้านอารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา หรือเด็กที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรม

5.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กเตรียมปฐมวัยโดยใช้ชุดฝึกทักษะกล้ามเนื้อเล็กกับการจัดประสบการณ์แบบอื่น ๆ

6. เอกสารอ้างอิง

- กุลยา ตันติผลลาชีวะ. (2545). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัยเตาะแตะ. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6(3), 67.
- _____. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบิร์น-เบส บุ๊คส์
- เกสร วรวงศ์. (2555). การพัฒนาแบบวัดความสามารถด้านกล้ามเนื้อเล็กของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2541). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล*. กรุงเทพฯ: ไทยพานิช.
- ดลกร จันทร์กลาง. (2554). *การศึกษาและพัฒนาของเล่นเสริมทักษะด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย*. (ปริญญา นิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ทีศนา แซมมณี และคณะ. (2545). *หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย*. กรุงเทพฯ: หน่วยปฏิบัติการศึกษาวิจัยการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา ประพฤติกิจ. (2539). *การพัฒนาเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ปริญญา อุบลกาญจน์. (2553). *การสร้างชุดฝึกทักษะแบบใช้เกมการศึกษเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ สำหรับเด็กปฐมวัย โรงเรียนไทยรัฐวิทยา22 (ไทร่ร่มเย็น)*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.
- ผกานต์ น้อมนิยม. (2556). *ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอายุ 4-5 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยดิน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัฒนา ชัชพงศ์. (2541). *ทฤษฎีและปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2535). *การเล่นของเด็ก*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอฟ กราฟฟิคดีไซน์.
- วิพร ผาด่าน. (2557). *ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2553). *การวัดผลการประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *แนวดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์พัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กองการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- Anderson, P.S., & Lapp, D., (1979). *Language Skills in Elementary Education* (4th ed.). New York: Macmillan.
- Fish, J., & Terry, A., (1977). *Childrens Language and The Language Arts*. New York: McGraw-Hill.
- Mcafee, o., & Leong, D., (2004) *Assessing and Guiding Young Children's Development Learning*. Toronto: Allyn, And Bacon.

การพัฒนากระบวนการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้บนแพลตฟอร์มกูเกิล โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก The Development of Knowledge Management System of Sufficient Economy Philosophy for Promoting Learning Achievement on Google Platform in Wat Dong Khoi School, Phitsanulok Province

เพ็ญศิริ ใจวัน¹ และเจษฎา แสงจันทร์²
Pensiri Jaiwan¹ and Jetsada Sangian²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก 2) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก และ 3) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อน-หลังเรียนผ่านระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก และ 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2563 จำนวน 53 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้อำนวยการและครู แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจต่อระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนการสอนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย คือ โรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมและเรียนรู้เนื้อหาความรู้ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม และมิติ ด้านวัตถุ 2) ระบบจัดการองค์ความรู้พัฒนาจากชุดแอปพลิเคชันบนระบบคำพูดของ Google ได้แก่ Google site, Google form, Google และ Google classroom 3) ผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนผ่านระบบสูงกว่าก่อนเรียนและ 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อระบบ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ระบบการจัดการองค์ความรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก

Faculty of Science and Agricultural Technology Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok

Email : golf1559@gmail.com

² โรงเรียนวัดดงข่อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก2

Wat Dong Khoi School of Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2

Email : jetsada267@gmail.com

Abstract

This research aimed 1) to study the guidelines of studying and teaching and knowledge of sufficient economy philosophy 2) to develop the knowledge management system (KMS) of the sufficient economy philosophy for promoting students' learning achievement and 3) to assess the students' learning achievement by pre-test and post-test score and 4) to assess the students' satisfaction to KMS in Watdongkhoei school, Phitsanulok. The population were 53 people who were school the director, teachers and students in Watdongkhoei school, Phitsanulok in semester 2020. The research tools were in-dept interview, pre-test and post-test, and satisfaction assessment form to KMS. The statistics for data analysis was frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that 1) the guidelines of studying and teaching and knowledge of sufficient economy philosophy were that the school promotes students to participate in activities and learn about the sufficient economy philosophy in 4 dimensions including culture, environment, society, and object 2) KMS was developed from Google applications on cloud architecture including Google site, Google form, Google map, and Google classroom 3) the result of testing the learning achievement, it found that the students' post-test than students' pre-test and these were different at significant level .05 and 4) the student has satisfaction to KMS at high level.

Keywords : Knowledge management system, Sufficient economy philosophy, Primary school, Wat Dong Khoei School school

วันที่รับบทความ : 29 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 9 สิงหาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 11 สิงหาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์บนพื้นฐานของความพอเพียงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงระบบเพื่อรอดพ้นจากวิกฤติและปัญหาต่างๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และต้องประกอบไปด้วยสองเงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม (ณ ฐพงศ์ ทองภักดี, 2550) โรงเรียนวัดดงข่อยมีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมจากในชั้นเรียนจากการทำกิจกรรมในชุมชน ซึ่งสามารถพัฒนาทักษะความรู้และทักษะชีวิตบนฐานขององค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (โรงเรียนวัดดงข่อย, 2563)

จากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนวัดดงข่อย ประสบปัญหาเกี่ยวกับ ครูไม่ครบชั้น สื่อที่ขาดการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่ตอบโจทย์การศึกษายุคใหม่ นักเรียนขาดความพร้อมในการเรียนเนื่องจากมีฐานะยากจนทำให้เป็นอุปสรรคในการใช้เครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และนักเรียนต้องการสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวิดีโอ

ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (โรงเรียน วัดดงข่อย, 2563)

ระบบจัดการองค์ความรู้ อาจอยู่ในรูปแบบของเว็บไซต์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในการรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจาก ข้อมูล ไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดความรู้ และปัญญา ในที่สุด การพัฒนาสื่อองค์ความรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาอาจพัฒนามาบนพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ คอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นการสร้างความรู้ของนักเรียน และได้้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งคุณธรรมและ ค่านิยมไทยของผู้เรียน มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ฯ ผนวกกับการออกแบบสื่อใน ลักษณะมัลติมีเดีย ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ (สมาลี ชัยมงคล และคณะ, 2559) ซึ่งในการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้และองค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ จะสามารถประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มกูเกิล ซึ่งเป็นบริการ ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายของบริษัทยูทิลิตี้ ประกอบด้วยชุดโปรแกรม ได้แก่ Google site, Google form, Google map และ Google classroom เป็นต้น (วิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ, 2564) ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้ได้ให้บริการบนระบบ คลาวด์คอมพิวเตอร์ ที่ผู้ใช้ไม่ต้องดาวน์โหลดมาติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ให้สิ้นเปลืองพื้นที่การทำงานการนำ เทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ จะสามารถบริการสื่อเพื่อการเรียนการสอนผ่านออนไลน์ ซึ่งทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนมี ความสะดวกสบายในการเข้าถึงความรู้จากทุกสถานที่ ทุกเวลา รวมทั้งสื่อต่างๆ จะอยู่ในรูปแบบสื่อมัลติมีเดีย ที่ผู้เรียน สามารถเข้ามาปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจจากทฤษฎีสู่การฝึกปฏิบัติตามองค์ความรู้ของผู้เรียนในระดับ ประถมศึกษาได้

จากความสำคัญและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีเดิมสู่การประยุกต์ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี เพื่อการจัดการองค์ความรู้ระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บน แพลตฟอร์มกูเกิล โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก จะช่วยสร้างระบบการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานกับการเรียน การสอนในห้องเรียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความรู้ สร้างแรงจูงใจแก่นักเรียนในการเรียนผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในระดับชาติและนานาชาติได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนและองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับ ประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก

1.2.2 เพื่อพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้บน แพลตฟอร์มกูเกิลของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย จังหวัดพิษณุโลก

1.2.3 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อน-หลังเรียนผ่านระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

1.2.4 เพื่อประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ต่อระบบระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1. ประชากรที่ใช้รวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ คือ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 4 คน และนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 48 คน โรงเรียนวัดดงข่อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 ในปีการศึกษา 2563 รวมจำนวนทั้งหมด 53 คน

2.2 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนการสอนและองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 คำถาม ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนของนักเรียนเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนอย่างไรบ้าง 2) โรงเรียนมี การจัดกิจกรรมในเชิงประยุกต์การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนอกโรงเรียนอย่างไรบ้าง และ 3) นักเรียน

ต้องการสื่อการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบใด จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาชุมชน จำนวน 3 คน ทำการตรวจทาน และหาค่าความสอดคล้องของคำถามสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) โดยทุกคำถามได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นทำการปรับปรุงคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และสร้างแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ชุด รวบรวมข้อมูลกับผู้อำนวยการและครู

2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ แอปพลิเคชันบนระบบคลาวด์ของ Google ได้แก่ Google site, Google form, Google map และ Google classroom โดยเนื้อหาสื่อการเรียนการสอนบนระบบจัดการองค์ความรู้ จะถูกประเมินประสิทธิภาพให้เป็นตามเกณฑ์ 80/80 จากนักเรียนระดับชั้นป. 1- 6 จำนวน 48 คน โดยการเก็บคะแนนการทำแบบฝึกหัด และการแบบทดสอบท้ายบทในแต่ละบทเรียนเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลประสิทธิภาพของบทเรียน ทั้งนี้ค่าประสิทธิภาพที่ได้จากการทดสอบจากตัวแทนนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำพรม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ชั้น ป.1 - ป.6 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ มีค่าเท่ากับ 83.3/80 (คะแนนทำแบบฝึกหัดเฉลี่ยเท่ากับ 12.5 คะแนน และคะแนนทดสอบหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 12 คะแนน)

2.2.3 แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน จากระบบจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยทำการสำรวจสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศาสตร์ของระดับชั้นประถมศึกษา 1- 6 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกข้อสอบวัดความรู้ก่อน-หลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นข้อสอบแบบ 4 ตัวเลือกคำตอบ จากนั้นนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 คน ทำการตรวจทานความสอดคล้องของข้อสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในกลุ่มสาระสังคมศาสตร์ และหาค่า IOC โดยทุกคำถามได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นทำการปรับปรุงแบบทดสอบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบทดสอบไปทดสอบกับตัวแทนนักเรียนโรงเรียนบ้านน้ำพรม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ชั้น ป.2 และ ป.5 จำนวน 30 คน เพื่อประเมินคุณภาพของแบบทดสอบ โดยในภาพรวมแบบทดสอบก่อนเรียนมีค่าความยากง่ายเท่ากับ 0.52 (ยากพอเหมาะ) ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.52 (อำนาจจำแนกดี) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.708 และแบบทดสอบหลังเรียน $p = 0.57$ (ยากพอเหมาะ) ค่าอำนาจจำแนก $r = 0.48$ (อำนาจจำแนกดี) และค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.702 จากนั้นสร้างแบบทดสอบจำนวน 48 ชุด เพื่อใช้วัดความรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 โรงเรียนวัดคงข่อย ปีการศึกษา 2564

2.2.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อระบบจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาโครงสร้างและเนื้อหาองค์ความรู้ระบบจัดการองค์ความรู้ จากนั้นทำการสร้างคำถามการประเมินความพึงพอใจต่อระบบ และให้ผู้เชี่ยวชาญในข้อ 3.3.1 และ 3.3.2 ทำการตรวจทานความสอดคล้องของคำถามสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย และนำมาหาค่า IOC โดยทุกคำถามได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นทำการปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และทำการสร้างแบบประเมินจำนวน 53 ชุด เพื่อทำการรวบรวมข้อมูลกับผู้อำนวยการ ครู และนักเรียน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนในการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขออนุญาตจากคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคงข่อย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวันเวลาที่กำหนด โดยการนัดสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและครู และทำการทดสอบประสิทธิภาพเนื้อหาการเรียนรู้ ทดลองการเรียนรู้ และประเมินระบบฯ กับนักเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในขั้นต่อไป

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนการสอนและองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปประเด็นความรู้เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้

2.4.2 การวิเคราะห์ผลการประสิทธิภาพเนื้อหาการเรียนรู้ระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยจากคะแนนการทำแบบฝึกหัด และการแบบทดสอบท้ายบทในแต่ละบทเรียน เพื่อนำสรุปผลตามเกณฑ์ 80/80

2.4.3 การวิเคราะห์ผลการทดสอบก่อน-หลังเรียนจากระบบจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยแสดงเป็นคำร้อยละ

2.4.4 การวิเคราะห์ผลการประเมินความพึงพอใจต่อระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดตองข่อย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า โรงเรียน 1) มีการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน โดยครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ 2) มีการส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมจากในชั้นเรียน โดยให้นักเรียนได้อ่านหนังสือนอกเวลาเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำแปลงพืชผักสวนครัว และส่งเสริมให้นักเรียนออมเงิน และ 3) มีกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือชุมชนที่ประสบภัยน้ำท่วม กิจกรรมปลูกต้นไม้ ปลูกหญ้าแฝก ปล่อยปลา กิจกรรมทัศนศึกษาฝึกปลูกข้าว ศึกษาระบบออมเงินของหมู่บ้าน และการทำผ้าทอจากแนวทางข้างต้น ร่วมกับการรวบรวมความคิดเห็นของผู้อำนวยการ และครู สามารถสร้างกรอบองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ที่นักเรียนป.1 – 6 สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านวัตถุ คือ การใช้วัสดุที่มีอยู่ในโรงเรียน และชุมชน ในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง 2) มิติด้านสังคม คือ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแบ่งปันและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของต่อผู้อื่นๆ 3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม คือ การปลูกพืช และ การจัดการขยะและรักษาสิ่งแวดล้อม และ 4) มิติด้านวัฒนธรรม คือ การมีวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม และการแต่งกายตามประเพณีและเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

3.2 ผลการพัฒนาระบบจัดองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) เว็บไซต์องค์ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 และโครงการที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจนำมาประยุกต์ใช้ การทำไร่นาสวนผสม และแนวคิด 3 ห่วง 2 เงื่อนไขที่นักเรียนสามารถนำมาใช้ได้ชุมชนท้องถิ่น 2) แบบทดสอบวัดความรู้ Quiz test ซึ่งแบบทดสอบจะเป็นแบบปรนัย 2 ตัวเลือก โดยข้อคำถามจะวัดความรู้เกี่ยวกับการออมและหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างๆ 3) แผนที่ยังคงความรู้ที่แสดงพิกัด ที่ตั้งของโครงการและชุมชนที่มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อคลิกลิ้งค์จะมีการให้การให้ความรู้แก่นักเรียน ผ่านสื่อมัลติมีเดีย หรือคลิปวิดีโอสั้น และ 4) ห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งจะใช้ google classroom ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้สอนสามารถแนบคลิปหรือแบบฝึกหัดเพื่อให้นักเรียนได้ และสามารถให้คะแนนหรือตัดเกรดจากงานที่ส่งใน google classroom ได้ ซึ่งผลพัฒนาระบบสามารถแสดงดังรูปที่ 1-4

รูปที่ 1 การพัฒนาระบบจัดการความรู้ด้วย Google Site

จากรูปที่ 1 เว็บไซต์ความรู้ Google site ประกอบด้วยเมนูที่นำเสนอเนื้อหาตามโครงสร้างความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม และมิติด้านวัตถุ โดยสื่อเน้นการนำเสนอที่น่าสนใจผ่านสื่อมัลติมีเดียในหัวข้อย่อยเพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับการออม การแต่งกาย การคบเพื่อนที่ดี และหลักปรัชญาเศรษฐกิจที่ปฏิบัติได้จริงในโรงเรียนและชุมชน ซึ่ง Google Site เป็นเว็บไซต์หลักของระบบจัดการความรู้ที่มีการเชื่อมโยงไปสู่ฟังก์ชันส่งเสริมการเรียนรู้ 3 ส่วน ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ แผนทึ่งองค์ความรู้ และการสร้างห้องเรียนเสมือนจริงด้วย Google classroom

แบบทดสอบเรื่อง การออม

วัตถุประสงค์: เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่อง การออมเงิน และเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความรู้เรื่อง การออมเงิน

ชื่อ: _____

1. นักเรียนคิดว่า การออมเงินเป็นอย่างไร? (เลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว)

☐ 1. เพื่อใช้เงินในอนาคต

☐ 2. เพื่อใช้เงินในปัจจุบัน

☐ 3. เพื่อใช้เงินในอนาคต

2. การออมเงินมีประโยชน์อย่างไร? (เลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว)

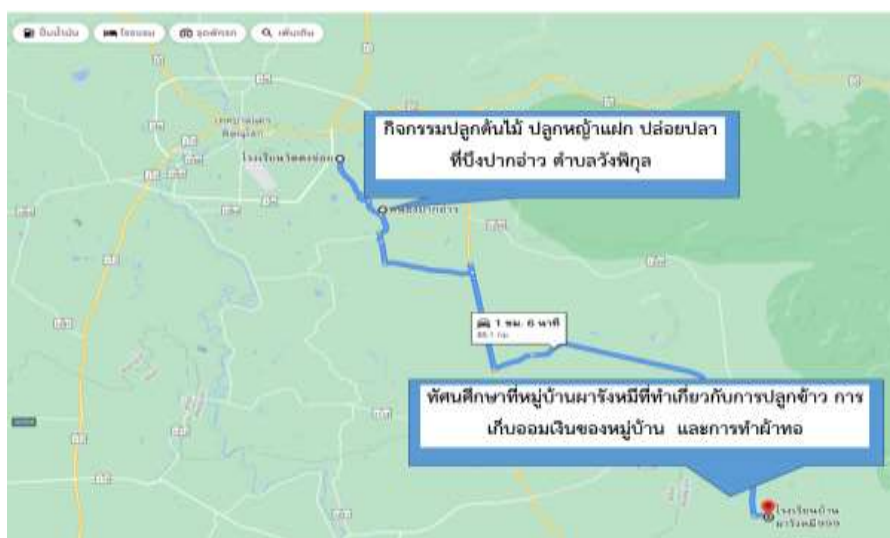
☐ 1. เพื่อใช้เงินในอนาคต

☐ 2. เพื่อใช้เงินในปัจจุบัน

☐ 3. เพื่อใช้เงินในอนาคต

รูปที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ Quiz test บน Google form

จากรูปที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ Quiz test ซึ่งหลังผู้เรียนๆ จบแต่ละหัวข้อจะต้องทำแบบทดสอบวัดความรู้ Quiz test จาก Google form ซึ่งระบบจะทำการตรวจสอบข้อสอบอัตโนมัติ เพื่อให้ครูผู้สอนและนักเรียนทราบผลได้แบบทันทีทันใด

รูปที่ 3 แผนที่องค์ความรู้จากการทัศนศึกษาโดย Google map

จากรูปที่ 3 แผนที่การทัศนศึกษาเรียนรู้สถานี่ สร้างด้วย Google map ซึ่งสามารถใส่รายละเอียดในรูปแบบข้อความและลิงค์ไปยังรายละเอียดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบนเว็บเพจในรูปที่ 1 เพื่อแสดงองค์ความรู้บนป้ายในจุดพิกัดของสถานที่ ๆ บอกระยะทาง และเส้นทางการเดินทางไปยังสถานที่ ๆ มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3 ช่อง 2 เดือนชื่ออะไร มาศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้

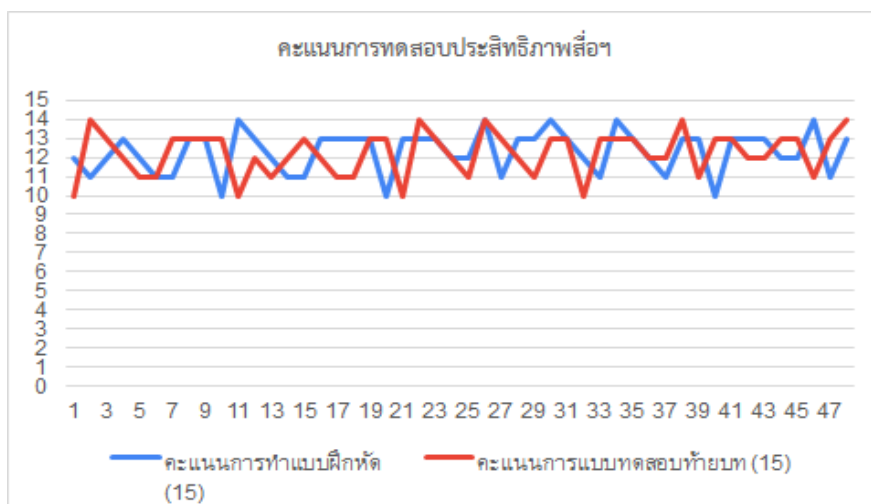
ดู https://sites.google.com/d/7WVULXb_D0eRq3_4pUUX6Y7nF5BNV9eJg/rSFwXEEANV6JL1f5DQjtm_2a6nV4/edit

รูปที่ 4 การสร้างห้องเรียนเสมือนจริงด้วย Google classroom

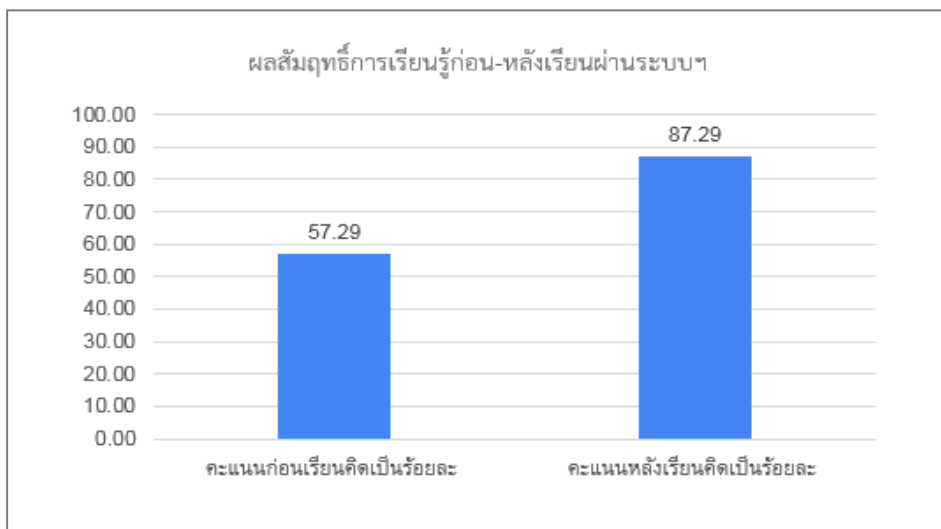
จากรูปที่ 4 ห้องเรียนเสมือนจริงถูกสร้างด้วย Google classroom โดยระบบสามารถนำเสนอบทเรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้จากเว็บจัดการองค์ความรู้ที่พัฒนาด้วย Google site เพื่อให้ผู้เรียนคลิกเชื่อมโยงเข้าไปศึกษาประกอบการทำงานชิ้นงานส่ง ดังที่ผู้สอนมอบหมายให้ ทั้งนี้ผู้สอนจะเข้ามาตรวจการบ้าน และให้คะแนนผู้เรียนเพื่อประมวลผลการเรียนรู้ และแสดงผลไปยังผู้เรียนผ่าน Google classroom ได้แบบทันทีทันใด

ผลการประเมินประสิทธิภาพของเนื้อหาความรู้บนระบบจัดการความรู้ จากนักเรียนชั้น ป.1 - ป.6 จำนวน 48 คน พบว่าในภาพรวมนักเรียนทำคะแนนการทำแบบฝึกหัด ได้ 12.33 คะแนน เต็ม 15 คะแนน และทำคะแนน การแบบทดสอบท้ายบท ได้ 12.27 คะแนน เต็ม 15 คะแนน ทั้งนี้ได้ค่าร้อยละของคะแนนการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 82.22/81.81 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์ 80/80 ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 ประสิทธิภาพของเนื้อหาความรู้บนระบบจัดการความรู้

3.3 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อน-หลังเรียนผ่านระบบการจัดการองค์ความรู้ พบว่า ในภาพรวม นักเรียนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนผ่านระบบการจัดการองค์ความรู้ (87.29%, 17.46 คะแนน เต็ม 20 คะแนน) สูงกว่าก่อนเรียน (57.29%, 11.46 คะแนน เต็ม 20 คะแนน) ดังรูปที่ 6

รูปที่ 6 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อน-หลังเรียนผ่านระบบการจัดการองค์ความรู้

3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ต่อระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจผู้ใช้ต่อระบบระบบการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการประเมิน	μ	σ	ระดับความพึงพอใจ
1. ความสวยงามและความน่าสนใจของสื่อ / ระบบการจัดการเรียนรู้	4.06 (2)	0.722	มาก
2. การจัดเมนูการใช้งานที่สะดวกต่อการใช้งาน	4.23 (1)	0.633	มาก
3. คู่มือการใช้งานระบบฯ อธิบายได้ละเอียด/เข้าใจง่าย	3.96 (3)	0.612	มาก
4. การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบการจัดการเรียนรู้กับผู้ใช้	3.84 (5)	0.564	มาก
5. การจัดเรียงลำดับและการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้อย่างเป็นระบบ	3.89 (4)	0.831	มาก
เฉลี่ยรวมทั้งสิ้น	4.00	0.672	มาก

ตารางที่ 1 พบว่า ผู้ใช้ระบบ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย มีความพึงพอใจต่อระบบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$, $\sigma=0.672$) หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ใช้พึงพอใจทุกข้ออยู่ในระดับมาก และสามารถเรียงลำดับข้อที่ผู้ใช้พึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การจัดเมนูการใช้งานที่สะดวกต่อการใช้งาน ($\mu=4.23$, $\sigma=0.633$) 2) ความสวยงามและความน่าสนใจของสื่อ/ระบบการจัดการเรียนรู้ ($\mu=4.06$, $\sigma=0.722$) 3) คู่มือการใช้งาน ระบบฯ อธิบายได้ละเอียด/เข้าใจง่าย ($\mu=3.96$, $\sigma=0.612$) 4) การจัดเรียงลำดับและการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้อย่างเป็นระบบ ($\mu=3.89$, $\sigma=0.831$) และ 5) การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียน ($\mu=3.84$, $\sigma=0.564$)

4. อภิปรายผล

แนวทางการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดดงข่อย มีการสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน โดยครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ในและนอกชั้นเรียน คลอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านวัฒนธรรม มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสังคม และมิติด้านวัตถุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณพ บ่อมดำ (2561) ได้ทำการวิจัยเพื่อการขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ซึ่งพบว่า การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนซึมซับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยครูเป็นผู้ขับเคลื่อนแนวคิดสู่การปฏิบัติ และการจัดการเรียนการสอนควรเน้นกิจกรรม 4 ขั้น ตั้งแต่ขั้นการเตรียมความพร้อม การจัดระบบการเรียนรู้ การมีกิจกรรมในและนอกโรงเรียนพัฒนาผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงบริบท และการสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนและชุมชนอื่นๆ

การใช้ระบบคลาวด์ของ Google จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการซื้อลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ รองรับการทำงานในสภาพแวดล้อมออนไลน์ และเชื่อมประสานกับโปรแกรมต่างๆ ได้โดยสะดวก รวมทั้งตอบโจทย์การเรียนการสอนแบบ New normal ได้ ทั้งนี้ สุรศักดิ์ ทิพย์พิมล (2561) ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google classroom ในรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า Google classroom สามารถใช้พัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ช่วยสร้างความน่าสนใจแก่ผู้เรียน รวมทั้งรองรับการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนแบบสองทางผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสนับสนุนการเข้าถึงองค์ความรู้/บทเรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

การพัฒนากระบวนการจัดการองค์ความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Elfegy & Masadeh (2016) พบว่า การจัดการเรียนรู้ผ่านโทรศัพท์มือถือในรายวิชาทักษะการสนทนาภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบเดิม ช่วยให้นักเรียนได้โต้ตอบและอภิปรายในหัวข้อการเรียนรู้กับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอนทุกที่ทุกเวลา โดยมีคะแนนการทดสอบหลังการเรียนรู้ 2 สัปดาห์ สูงกว่าคะแนนทดสอบหลังเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นักเรียนมีความพึงพอใจต่อระบบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปราโมทย์ สิทธิจักร และวิไลวรรณ แสนชนะ (2560) ซึ่งพบว่า ระบบบริหารจัดการเรียนรู้และเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นผ่านโมบาย ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน และช่วยนำเสนอองค์ความรู้ไปยังกลุ่มนักเรียนที่สนใจในเรื่องเดียวกันบนเครือข่ายสังคม และระบบช่วยให้นักเรียนจดจำเนื้อหาและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีขึ้นและการพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้ด้วยชุดแพลตฟอร์มกูเกิ้ล ช่วยให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อระบบอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวรรณ เจริญนาน (2562) พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย Google Classroom เรื่องการสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยไมโครซอฟท์เพาเวอร์พ้อย อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ วงศ์จินดา และคณะ (2564) พบว่า ผู้เรียนเกิดการยอมรับอยู่ในระดับมากต่อการใช้ชุดแพลตฟอร์มกูเกิ้ล เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 การพัฒนาระบบจัดการองค์ความรู้ เพื่อใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาควรเป็นสื่อเสริมความรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้สอนและติดตามประเมินผลโดยตรงร่วมด้วย

5.2 ควรมีการแต่งตั้งหน้าที่ของครูและนักเรียนในการปรับปรุงข้อมูลบนระบบจัดการองค์ความรู้ ให้ความทันสมัยอยู่เสมอ

5.3 ควรมีการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเข้าใช้ระบบ อาจอยู่ในรูปแบบของการให้คะแนนพิเศษ หรือกิจกรรมการแข่งขันการถ่ายคลิปวิดีโอการทำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง และตัดสินผลและให้รางวัลเพื่อนำคลิปวิดีโอมาสร้างเป็นสื่อในระบบหลักที่วิจัยและพัฒนาขึ้น

6. เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพงศ์ ทองภักดี. (2550). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:ความเป็นมาและความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนวรรณ เจริญนาน. (2562). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย GOOGLE CLASSROOM เรื่องการสร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยไมโครซอฟท์เพาเวอร์พ้อย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร)*. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- ปราโมทย์ สิทธิจักร และวิไลวรรณ แสนชนะ. (2560). การพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับเครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 11(2), 59-82.
- โรงเรียนวัดดงข่อย. (2563). *ผลการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการสื่อการเรียนรู้ โรงเรียนวัดดงข่อย*. พิษณุโลก : โรงเรียนวัดดงข่อย.
- โรงเรียนวัดดงข่อย. (2563). *รายงานการประเมินตนเองระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดงข่อย*. พิษณุโลก : โรงเรียนวัดดงข่อย.
- วิไลวรรณ วงศ์จินดา สุวิมล พิบูลย์ และอนันท์ คัมภีรานนท์. (2564). *แพลตฟอร์มการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มสาขาวิชาทางการศึกษา*. สุพรรณบุรี : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- สมาลี ชัยมงคล อิศรา กำนจกร จารุณี ชามาตย์ และประมะ แขวงเมือง.(2559). การออกแบบและพัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคุณธรรมและค่านิยมไทยสำหรับการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 15(2), 110-117.
- สุรศักดิ์ ทิพย์พิมล. (2561). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสื่ออินโฟกราฟิก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- อรรณณ บ่อมดำ. (2561). *การขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Elfeky, A.I.M. and Masadeh, T.S.Y. (2016). The Effect of Mobile Learning on Students' Achievement and Conversational Skills. *International Journal of Higher Education*. Canada: Sciedu Press.

แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

The Competency Enhancing Guidelines for Student Teachers in Rambhai Barni Rajabhat University

พัชรินทร์ รุจิรานุกูล¹, อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์² และ สूरีย์มาศ สุขกลี³
Patcharin Rujiranukul¹ Atchaya Patsat² and Sureemas Sukkasi³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ได้มาโดยวิธีการเจาะจงตามเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มที่กำหนดไว้ ใช้วิธีการสนทนากลุ่มและวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ โดยให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านวิชาการความรู้ให้มากขึ้น รองลงมาคือ ด้านทักษะการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ตามลำดับ การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาทำได้ด้วยตนเองตามความสนใจของนักศึกษา ร่วมกับทางหลักสูตร คณะครุศาสตร์ และสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การให้ทุนสนับสนุนตามความเหมาะสม

คำสำคัญ: การเสริมสร้างสมรรถภาพ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

¹ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Department of Social Studies, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Email : patcharin.r@rbru.ac.th

² ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Department of Psychology and Guidance, Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Email : atchaya.p@rbru.ac.th

³ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Research and Development Institute Rambhai Barni Rajabhat University

Email : sukkasi14@hotmail.com

Abstract

The purpose of this research was to find competency enhancing guidelines for student teachers, Rambhai Barni Rajabhat University. The tool used in the research was group discussion. There were 10 key informants including 2 educational experts, 3 mentor teachers, 1 administrator in faculty of education, Rambhai Barni Rajabhat University, 2 lecturers teaching professional teachers, and 2 school administrators. The content analysis with the focus group framework performed the competency enhancing guidelines for student teachers, Rambhai Barni Rajabhat University. The results founded that there were competency enhancing guidelines for student teachers, Rambhai Barni Rajabhat University with 3 aspects including knowledge, instruction, and desirable characteristics of profession respectively. The students could keep up the competency enhancement by themselves according to their interest, the curriculum, faculty of education, and their internship schools in forms of training projects, mutual knowledge sharing activities, and appropriate scholarships.

Keywords: Competency Enhancing, Student Teachers

วันที่รับบทความ : 20 กรกฎาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 1 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 18 กรกฎาคม 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

สมรรถภาพ (Competency) หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีคุณภาพ (ลัดดา พรหมวัน (2544 : 7) หรือความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 นิยามคำว่า สมรรถภาพ ว่าหมายถึง ความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่า สมรรถภาพเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมรรถภาพของครู ซึ่งสถาบันผลิตครูจะต้องมีกระบวนการเพื่อพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพ มีอุดมการณ์ในวิชาชีพและมีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอันนำไปสู่ การพัฒนาประเทศ (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล, 2560 : 2) อาจกล่าวได้ว่า สถาบันผลิตครูจะต้องมีกระบวนการเพื่อพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีสมรรถภาพของความเป็นครูที่มีทั้งความรู้วิชาการ มีทักษะการสอน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางวิชาชีพที่เหมาะสม เพราะครูนั้นเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ ครูมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (ชาโรณี ตริวรวิญญู, 2550 : 1) หากผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ก็จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ตามความมุ่งหมายที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครูถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา โดยครูจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่มีทั้งความดี ความเก่ง และทันสมัย สามารถเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงงามแก่ผู้เรียน ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้เรียนและคนในสังคม สามารถดำรงชีวิตที่พึงงาม และมีความสุข (สุพัฒน์ เศรษฐคุณกุล, 2556 : 1)

การพัฒนาครูนั้นควรเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการต้นทาง คือ กระบวนการผลิตครู โดยเริ่มที่การพัฒนาบ่มเพาะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ต้องไปประกอบอาชีพครูในอนาคต สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏถือได้ว่าเป็นสถาบันการผลิตครูที่มีความสำคัญอย่างมาก มีรากฐานที่เติบโตมาจากวิทยาลัยฝึกหัดครู ซึ่งตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 (2547 : 2-3) ที่กล่าวไว้ในมาตราที่ 8 ข้อ 5 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีหน้าที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง จึงอาจกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการผลิตครูที่เก่าแก่และมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งนี้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในฐานะสถาบันการผลิตครูแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตครูตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตหลากหลายสาขาวิชา เพื่อผลิตครูไปรับใช้สังคม ประเทศชาติ และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างนักศึกษาครูให้มีความรู้ความสามารถ มีสมรรถภาพอย่างเหมาะสม เพื่อไปเป็นครูที่มีคุณภาพศักยภาพในการไปรับใช้สังคมต่อไป ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีการศึกษา 2563 จำนวน 203 คน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตามความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 ด้านทักษะการสอน มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และด้านวิชาการความรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 (พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และคณะ, 2563 : บทคัดย่อ) ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวเบื้องต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการที่จะพัฒนาส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้ดียิ่งขึ้นและโดดเด่นในทุก ๆ ด้าน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องและสนองตอบต่อสถานศึกษาต่าง ๆ ได้ จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางสำหรับการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้มีสมรรถภาพของความเป็นครูที่มีทั้งความรู้วิชาการ มีทักษะการสอน และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยนี้ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มไว้จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน โดยมีการกำหนดเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มไว้

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประเด็นการสนทนากลุ่ม วิธีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.1 ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มีกลุ่มสนทนาประมาณ 5-15 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งการกำหนดผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มครั้งนี้เป็นไปตามหลักการในการจัดสนทนากลุ่มของคุกกิง วงศ์วิวัฒนา (2555 : 109) ที่กล่าวไว้ว่า กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยตัวแทนจากประชากรเป้าหมายประมาณ 5-15 คน ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้มาโดยวิธีการเจาะจง ตามเกณฑ์คุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ดังนี้

2.1.1 ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะคือ เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนรู้ และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนด้านการจัดการเรียนรู้ ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.1.2 ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีคุณลักษณะคือ เป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2.1.3 ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีคุณลักษณะคือ เป็นผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้งในระดับคณะหรือภาควิชาหรือหลักสูตร และเป็นผู้ทำงานเกี่ยวข้อง หรือมีความสนใจในด้านการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา และด้านการพัฒนานักศึกษา

2.1.4 ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคุณลักษณะคือ เป็นคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ หรือมีความสนใจในด้านการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา และด้านการพัฒนานักศึกษา

2.1.5 ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา มีคุณลักษณะคือ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี และเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ฝึกประสบการณ์สอนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

ซึ่งจากเกณฑ์คุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ในงานวิจัยผู้วิจัยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน และตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการสนทนากลุ่ม เพื่อการหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 2) แบบบันทึกสาระสำคัญของการสนทนากลุ่ม

2.3 ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อการหาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย แนวทางในการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์

วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในด้านวิชาการความรู้ ด้านทักษะการสอน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.4 การยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Rambhai Barni Rajabhat University Institutional Review Board) ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยและได้รับการรับรองใบรับรองเลขที่ IRB-08/2563

2.5 วิธีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

วิธีดำเนินการจัดเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

2.5.1 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามหรือหัวเรื่องที่จะศึกษาและนำมาสร้างเป็นกรอบคำถามและแนวทางในการสนทนากลุ่ม เป็นประเด็นกว้าง ๆ แล้วถามเจาะลึกในรายละเอียด โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่ม คือ แนวทางในการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

2.5.2 ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ไปยังผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ผ่านคุณลักษณะในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมแนบเอกสารชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (AF 06-02) และเอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (AF 06-03.01 โดยขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความประสงค์ในการเข้าร่วมการวิจัยกลับมายังผู้วิจัยล่วงหน้า 2 สัปดาห์ การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปโดยสมัครใจ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ยินยอมและเต็มใจให้ข้อมูลเท่านั้น

2.5.3 ผู้วิจัยทำการนัดหมายการสนทนากลุ่ม พร้อมส่งประเด็นการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มล่วงหน้า 2 สัปดาห์ จากนั้นจัดเตรียมการสนทนากลุ่ม โดยจัดคณะทำงาน ประกอบด้วย ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกการสนทนาและบันทึกเทป และผู้ช่วยและผู้บริการทั่วไป

2.5.4 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มในวันเวลาที่กำหนด โดยก่อนเริ่มการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และรายละเอียดต่าง ๆ กับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จากนั้นทำการขออนุญาตให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มบันทึกเทปการสนทนากลุ่ม และชี้แจงการเก็บรักษาความลับของข้อมูล ตลอดจนการทำลายข้อมูล

2.5.5 นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาทำการถอดเทป และวิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบการสนทนากลุ่มเพื่อนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบความเรียง

2.5.6 นำข้อมูลผลการวิเคราะห์ตามกรอบการสนทนากลุ่มที่ได้ในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 นำเสนอในการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 เพื่อเป็นการทบทวนและตรวจสอบข้อมูลที่ได้ร่วมกัน

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาประกอบความเรียง พร้อมยกตัวอย่างคำพูดในการสนทนากลุ่มประกอบ

3. สรุปผลการวิจัย

ในการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน 2) ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 3 คน 3) ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำนวน 1 คน 4) ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู จำนวน 2 คน 5) ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า

3.1 แนวทางในการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ด้านทักษะการสอน และด้านวิชาการความรู้โดยสาขาวิชา ภายใต้การดูแลของประธานหลักสูตร/หัวหน้าภาควิชา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริมสมรรถภาพของ

นักศึกษาในสาขาวิชา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 ให้มีความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์ในชั้นปีที่ 5 ทั้ง 3 ด้าน แต่อาจเพิ่มเติมและเน้นในแต่ละด้านมากขึ้นแตกต่างกันตามความเหมาะสม สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ควรให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านวิชาการความรู้ให้มากขึ้น รองลงมาคือ ด้านทักษะการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 1 แนวทางการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ	ด้านทักษะการสอน	ด้านวิชาการความรู้
ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตระหนักถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองนักเรียน ฝึกให้นักศึกษาเป็นผู้หน้าที่ดี ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้ตื่นตัวสนใจ ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารและเหตุการณ์ มีความทันสมัย ติดตามข่าวสารและเหตุการณ์บ้านเมืองเสมอ	ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมและฝึกฝนให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังเป็นที่สนใจของสังคมมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน ปลุกฝังและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเห็นความสำคัญในจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียน ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย	ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิดด้านจิตวิทยาไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการ เรื่องโครงสร้างของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาการความรู้เรื่องจิตวิทยาในการสอน

ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้

“จากข้อมูลที่น่าเสนอเกี่ยวกับผลการวิจัยในตอนที 1 ผมมีความคิดเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้ง 3 ด้าน คือ ทั้งด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ด้านทักษะการสอน และด้านวิชาการความรู้ แต่ละด้านเน้นมากขึ้นแตกต่างกันตามความเหมาะสม...”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“สาขาวิชา นำโดยประธานหลักสูตร/หัวหน้าภาควิชา ควรให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาในสาขาวิชา เอาตั้งแต่ปีที่ 1-4 ให้มีความพร้อมก่อนออกฝึกในปีที่ 5...”

(ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“ควรมีการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้ง 3 ด้าน ผลการวิจัยตามนั้นเลย เร่งพัฒนาด้านวิชาการความรู้ให้มากขึ้น รองลงมาที่ด้านทักษะการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ตามลำดับ เพิ่มเติมและเน้นในแต่ละด้านมากขึ้นแตกต่างกันตามความเหมาะสม...”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“เสนอว่า เราควรให้แนวทางตามผลการวิจัยที่พบ เติมสิ่งที่ขาดหรือน้อยให้เต็ม เช่น ด้านวิชาการความรู้ ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาครูสามารถที่จะวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิด ด้านจิตวิทยาในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการเรื่อง โครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน วิชาการความรู้เรื่อง จิตวิทยาในการสอน เน้นแหล่งตอบโจทยสถานศึกษาที่เขาสะท้อนออกมา...”

(ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“เห็นด้วย เพราะเรามีผลการวิจัยตอนที่ 1 เป็นตัวสะท้อนว่าควรเพิ่มเติมเรื่องอะไร อย่างด้านทักษะ การสอน ถ้าตามผลวิจัยที่พบก็ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมและฝึกฝนให้นักศึกษาครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังเป็นที่สนใจของสังคมมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน ปลูกฝังและส่งเสริมให้นักศึกษาครู เห็นความสำคัญในจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียน ส่งเสริมให้นักศึกษาครู ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย แบบนี้เป็นต้น...”

(ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คนที่ 3, 2564, เมษายน 30)

“สรุปได้ว่า เราควรพัฒนานักศึกษาครูทั้ง 3 ด้าน ตั้งแต่ปีที่ 1-4 ให้มีความพร้อมก่อนออกฝึกในปีที่ 5 แต่ละด้านเน้นมากน้อยต่างกันตามความเหมาะสม ถ้ามองจากผลการวิจัยตอนที่ 1 จะชัดเจนว่าแต่ละด้านควรเพิ่มเติม เน้นย้ำเรื่องอะไรให้มากยิ่งขึ้น ตามผลการวิจัยที่พบ...”

(ตัวแทนผู้บริหารคณะครุศาสตร์, 2564, เมษายน 30)

3.2 ลักษณะการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังตาราง

ตารางที่ 2 ลักษณะการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลักษณะที่ 1	ลักษณะการส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่งเสริมให้มีการเข้าศึกษาอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็น ต่ออาชีพครู และให้ทุนสนับสนุนบางส่วนโดยคณะ
ลักษณะที่ 2	ลักษณะการส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยหลักสูตร อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี ส่งเสริมในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม
ลักษณะที่ 3	ลักษณะการส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยคณะครุศาสตร์ อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี หรือปีละ 1 ครั้ง ส่งเสริมในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม
ลักษณะที่ 4	ลักษณะการส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อย่างน้อย 1 ครั้ง ส่งเสริมในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม

ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้

“การส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทำได้หลายแบบ ต้องร่วมมือ กันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องช่วยกันขับเคลื่อนทั้งหลักสูตรเอง คณะครุศาสตร์ แม้แต่โรงเรียนที่นักศึกษาไปฝึกก็ตาม...”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษา โดยส่งเสริมในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม คิดว่าทำได้ง่ายและเกิดการพัฒนาด้านนักศึกษาไม่มากนักน้อย...”

(ตัวแทนครูที่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คนที่ 3, 2564, เมษายน 30)

“กิจกรรมที่คณะเป็นผู้นำ เป็นแกนนำในการพัฒนาเด็กทุกเอกในคณะครุศาสตร์ อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี หรือปีละ 1 ครั้ง โดยส่งเสริมในลักษณะอย่างที่ทำนกล่าเมื่อสักครู ออกมาในลักษณะของโครงการฝึกอบรม การจัด กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม...”

(ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“อาจต้องเป็นความร่วมมือในการพัฒนาจากหลักสูตร ที่เห็นพัฒนาการของเด็กสาขาตนเองตั้งแต่แรก การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยหลักสูตร อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี ลองพิจารณาพร้อมกับคณะฯ ว่าคณะฯ พัฒนาเรื่องอะไร หลักสูตรพัฒนาเรื่องอะไร...”

(ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“ดังนั้นสถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา ก็น่าสนใจเพราะจะเห็นว่าเด็กที่มาฝึกเขายังขาด ควรเติมเต็มเรื่องอะไรก็อาจจะจัดเสริมเข้าไป ก็นับได้ว่าเป็นอีกลักษณะของการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาได้อีกลักษณะหนึ่ง แต่สถานศึกษาที่เป็นหน่วยฝึกเองอาจจะทำอะไรได้ไม่มากเพราะมาสัมผัสกับเด็กในช่วงปลายแล้ว ไม่เหมือนหลักสูตรและคณะ แต่ก็สามารถทำได้ อย่างน้อยสัก 1 ครั้ง เพื่อพัฒนานักศึกษา...”

(ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“เห็นด้วย ถ้านักศึกษาไปพัฒนาส่งเสริมตามความสนใจด้วยตนเองก็ดี เพราะสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาที่เด็กพร้อมและสะดวก แต่สำคัญคือ เราต้องมีแรงจูงใจ หรือมีการสนับสนุน เช่น การให้ทุนสนับสนุน เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ยังดี...”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

3.3 ตัวอย่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จากผลการสนทนากลุ่มได้เสนอรูปแบบไว้ดังตาราง

ตารางที่ 3 รูปแบบการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ	ด้านทักษะการสอน	ด้านวิชาการความรู้
สอดคล้องในการจัดเรียนการสอนในรายวิชาวิชาชีพครู	มีรายวิชาให้ฝึกปฏิบัติการสอนก่อนฝึกประสบการณ์	มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครูทุกปี
มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา เช่น กิจกรรมโครงการ ค่าย	เชิญวิทยากร / ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์จริงมาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา	มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาเอกทุกปี
	มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการสอนช่วงปิดภาคเรียนทดลองฝึกสอนกับผู้เรียนจริง	
	มีการจัดค่ายหรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะการสอน โดยครูประจำการในสถานศึกษา รุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ	

ดังตัวอย่างความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้

“ตัวอย่างรูปแบบการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่ส่วนตัวคิดว่าทำได้และเหมาะสม เช่น ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ก็เป็นรูปแบบการสอดแทรกในการจัดเรียนการสอนในรายวิชาชีพครูพวกนี้แหละ หรือรูปแบบของกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา เช่น กิจกรรมโครงการ กิจกรรมค่าย...”

(ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“รูปแบบที่ส่งเสริมด้านทักษะการสอน ควรมียาวหลัก ๆ ให้ฝึกปฏิบัติการสอนก่อนฝึกประสบการณ์หรือไม่ก็วิชาที่พัฒนาทักษะการสอน ถ้ามีวิชาพวกนี้อยู่แล้วก็นำในรายวิชาเรื่องนี้หน่อย หรือเป็นไปในรูปแบบของการเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์จริงมาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา...”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“เพิ่มเติมด้านทักษะการสอน ส่วนตัวคิดว่าน่าจะมีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการสอนของนักศึกษา ถ้าทำได้ อาจเป็นช่วงปิดภาคเรียน ให้เขาได้มีโอกาสทดลองฝึกสอนกับนักเรียนจริง ซึ่งผู้ปกครองเด็กนักเรียนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมคงดีใจที่สุด ๆ มีโอกาสมาเรียนกับว่าที่คุณครู ได้ความรู้ดีกว่าลูกอยู่ที่บ้าน”

(ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“ในด้านการพัฒนาทักษะการสอน อาจมีรูปแบบทั่ว ๆ ไป เช่น มีการจัดค่ายหรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะการสอน โดยครูประจำการในสถานศึกษา รุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ ให้เขาได้มาถ่ายทอดเคล็ดลับของการสอน เป็นต้น”

(ตัวแทนครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

“ด้านวิชาการความรู้ เป็นด้านที่เราต้องเพิ่มเติมเน้นย้ำให้มากกว่าด้านอื่น ๆ คิดว่าอาจทำให้รูปแบบของการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู และก็ให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาเอกที่เป็นศาสตร์เฉพาะด้านแต่ละเอก เป็นต้น...”

(ตัวแทนผู้บริหารสถานศึกษา คนที่ 2, 2564, เมษายน 30)

“เพิ่มเติมเกี่ยวกับด้านวิชาการความรู้ เราควรเติมความรู้ให้นักศึกษาทั้งวิชาชีพครูและวิชาเอกของเรา ทำทุก ๆ ปี ขึ้นอยู่กับแต่ละปีจะให้ความรู้เรื่องอะไรต้องวางแผนดี ๆ สำนวญความต้องการจากเด็กนักศึกษาก็ได้”

(ตัวแทนคณาจารย์ผู้สอนเกี่ยวกับวิชาชีพครู คนที่ 1, 2564, เมษายน 30)

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบแนวทางเดิมและแนวทางใหม่ในการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติมา	แนวทางใหม่ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้
1. ให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ด้านทักษะการสอน และด้านวิชาการความรู้	1. มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพด้านทักษะการสอน และด้านวิชาการความรู้ตั้งแต่ นักศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1-4 ให้มีความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์ในระดับชั้นปีที่ 5 ทั้ง 3 ด้าน แต่อาจเพิ่มเติมและเน้นในแต่ละด้านมากขึ้นแตกต่างกันตามความเหมาะสม

แนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติมา	แนวทางใหม่ที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้
2. มีลักษณะการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เช่น การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดย คณะครุศาสตร์เป็นแกนหลัก ในลักษณะกิจกรรมและโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามความเหมาะสม	2. มีลักษณะการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 4 ลักษณะ ดังนี้ 2.1 การส่งเสริมด้วยตนเองตามความสนใจ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยการเข้าศึกษาเข้าอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่ออาชีพครู และให้ทุนสนับสนุนบางส่วนโดยคณะ 2.2 การส่งเสริมโดยหลักสูตร อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี ในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามความเหมาะสม 2.3 การส่งเสริมโดยคณะครุศาสตร์ อย่างน้อยปีละ 1 ชั้นปี หรือปีละ 1 ครั้ง ในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม 2.4 การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดย สถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามความเหมาะสม
3. รูปแบบการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้ 3.1 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ โดยการสอดแทรกในการจัดเรียนการสอนในรายวิชาชีพครู และมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา 3.2 ด้านทักษะการสอน มีรายวิชาให้ฝึกปฏิบัติการสอนก่อนฝึกประสบการณ์ มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะการสอน 3.3 ด้านวิชาการความรู้ มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู	3. รูปแบบการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ดังนี้ 3.1 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพโดยการสอดแทรกในการจัดเรียนการสอนในรายวิชาชีพครู และมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา เช่น กิจกรรมโครงการ ค่าย 3.2 ด้านทักษะการสอน มีรายวิชาให้ฝึกปฏิบัติการสอนก่อนฝึกประสบการณ์ เชิญวิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญผู้มีประสบการณ์จริงมาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะการสอนช่วงปิดภาคเรียนทดลองฝึกสอนกับนักเรียนจริง มีการจัดค่ายหรือกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะการสอน โดยครูประจำการในสถานศึกษา รุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ 3.3 ด้านวิชาการความรู้ มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู และวิชาเอกทุกปี

4. อภิปรายผล

4.1 จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า ควรมีแนวทางในการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ทั้ง 3 ด้าน โดยให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านวิชาการความรู้ให้มากขึ้น รองลงมา คือ ด้านทักษะการสอน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ตามลำดับ โดยด้านวิชาการความรู้ควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของทฤษฎีการเรียนรู้ และแนวคิดด้านจิตวิทยาไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาการความรู้เรื่องจิตวิทยาในการสอน ด้านทักษะการสอนควรเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมและฝึกฝนให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังเป็นที่สนใจ

ของสังคมมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเรื่องที่สอน ปูทางและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเห็นความสำคัญ ในจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียน ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพครูเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ตระหนักถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองนักเรียน ฝึกให้มีความเป็นผู้นำที่ดี ส่งเสริมให้นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้ตื่นตัวสนใจ ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารและเหตุการณ์ มีความทันสมัย ติดตามข่าวสาร และเหตุการณ์บ้านเมืองเสมอ ซึ่ง สอดคล้องกับที่สมจิต สวอนไพบูลย์ และคนอื่น ๆ (2545 : 8-10) ได้กล่าวถึง สมรรถภาพครูหรือสมรรถนะทางวิชาชีพครู ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ คือ ความเข้าใจในกลุ่มสาขาวิชาชีพครู ด้านการศึกษาหลักสูตร หลักการสอน ทักษะและกระบวนการแสวงหาความรู้ การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา แหล่งการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและ ประเมินผล การผลิต-ใช้-เก็บรักษา อุปกรณ์การสอน การปกครองชั้นเรียน การวิจัยและพัฒนา และความรู้พื้นฐานใน กลุ่มสาขาวิชาเฉพาะ ได้แก่ ความรู้ด้านภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น 2) ด้านการปฏิบัติการสอน คือ ความสามารถทางการจัดการเรียน การสอน และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 3) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางวิชาชีพครู คือ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพครู มีเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมไทย มีความเป็นผู้นำ และมีคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับที่กัลยาณี พรหมทอง (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะครูและ บุคลากรทางการศึกษา (Teacher and personal competency) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งเกิดจากการรวม ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะ (Character) ทัศนคติ (Attitude) และแรงจูงใจ (Motivation) ของบุคคล และส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทอย่างโดดเด่น และสอดคล้องกับที่ลินดา นาคโปย (2555 : 84) ได้กล่าวถึงตัวอย่างลักษณะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่าประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ คือ ความรู้ การสอน และคุณธรรม

4.2 ผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม พบว่า การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาทำได้ด้วยตนเอง ตามความสนใจของนักศึกษา โดยหลักสูตร โดยคณะครุศาสตร์ และโดยสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งใน ลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การให้ทุนสนับสนุน ตามความเหมาะสม ซึ่งสะท้อน ให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษานั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายร่วมกัน โดยการวางแผนร่วมกัน อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับที่ สุพัฒน์ เศรษฐาคมกุล (2556 : 11) ได้กล่าวว่า รูปแบบการส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาให้ ประสบความสำเร็จควรได้รับความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1.1 คณะครุศาสตร์ควรให้ความสำคัญกับรายวิชาทางด้านจิตวิทยา โดยให้นักศึกษาได้มีการศึกษาหรือ กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับทางด้านจิตวิทยาให้มากขึ้น

5.1.2 ควรมีแนวทางในการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ ด้านทักษะการสอน และด้านวิชาการความรู้ โดยสาขาวิชา ภายใต้การดูแลของประธานหลักสูตร/หัวหน้าภาควิชา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษา ในสาขาวิชา ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 ให้มีความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์ในชั้นปีที่ 5 ทั้ง 3 ด้าน แต่อาจเพิ่มเติมและเน้นใน แต่ละด้านมากขึ้นแตกต่างกันตามความเหมาะสม สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพ พรรณี ควรให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านวิชาการความรู้ให้มากขึ้น โดยเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์ความคิดรวบยอดของทฤษฎีการเรียนรู้และแนวคิดด้านจิตวิทยาสู่การจัดการ เรียนการสอนให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการเรื่องโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาการความรู้เรื่อง จิตวิทยาในการสอน รองลงมาคือ ด้านทักษะการสอน โดยเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมและฝึกฝนให้นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจัดการเรียนการสอนโดยใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและกำลังเป็นที่สนใจของสังคมมาเชื่อมโยงสัมพันธ์

กับเรื่องที่สอน ปลูกฝังและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเห็นความสำคัญในจัดสอนซ่อมเสริมให้ผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียน ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพ โดยเพิ่มเติมและเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตระหนักถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ปกครองนักเรียน ฝึกให้มีความเป็นผู้นำที่ดี ส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นผู้ต้นตัวสนใจ ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารและเหตุการณ์ มีความทันสมัย ติดตามข่าวสารและเหตุการณ์บ้านเมืองเสมอ

5.1.3 การจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิชาชีพครูเกี่ยวกับทักษะการสอน คณะครุศาสตร์ควรมีการเน้นย้ำการเชื่อมโยงความรู้จากเรื่องใกล้ตัวและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันกับเรื่องที่สอน เน้นการสอนแบบบูรณาการความรู้

5.1.4 ในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ควรมีการมอบหมายชิ้นงานที่ทำให้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน

5.1.5 คณะครุศาสตร์ควรมีการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ใน 4 ลักษณะ คือ การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจ การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยหลักสูตร การส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยคณะครุศาสตร์ และการส่งเสริมพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาโดยสถานศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยส่งเสริมในลักษณะโครงการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ตามความเหมาะสม

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาส่งเสริมสมรรถภาพตนเองตามความต้องการของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

5.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏ

5.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

6. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ประจำปีงบประมาณ 2563 เลขที่สัญญา 2218/2563 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

7. เอกสารอ้างอิง

- ชาโรณี ตรีวิธัญญ์. (2550). *การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษิตตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2547. (2547, 14 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. 2-3. พชรินทร์ รุจิรานุกูล และคณะ. (2563). *รายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แนวทางการสร้างเสริมสมรรถภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.*
- พชรินทร์ รุจิรานุกูล. (2560). *การพัฒนาแผนการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ลัดดา พรหมวัน. (2544). *การศึกษาสมรรถภาพของครูสังคมศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.*
- ลินดา นาคโปย. (2555). *ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.*

- สมจิต สวธนไพบูลย์ และคนอื่น ๆ. (2545). รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาอาจารย์และชุดเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกามนตรี.
- สุพัฒน์ เศรษฐาคมกุล. (2556). กิจกรรมสร้างเสริมวินัยในตนเองของนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยการใช้กระบวนกรแนวจิตตปัญญาศึกษา (วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคม ของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0

The Psychological Training Program Development for Enhancing Social Adjustment of the Middle Ages for Preparation to the Elderly Age in 4.0 Era

พิชชา ถนอมเสียง¹ เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์² อนงค์รัตน์ รินแสงปิน³ และวิมพ์วิภา บุญกลิ่น⁴
Pitcha Thanomsiang¹ Kedthip Sirichaisin² Anongrat Rinsangpin³
and Wimwipa Boonklin⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน 2) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน กลุ่มเป้าหมาย คือ วัยกลางคนที่มีอายุระหว่าง 45-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรา แบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0 และแบบประเมินความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการประยุกต์ใช้คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การปรับตัวทางสังคมด้านการรับรู้ การปรับตัวทางสังคมด้านบทบาทหน้าที่

¹ สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Psychology and Guidance, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: pitchatha@gmail.com

² สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: kate20142014@outlook.co.th

³ สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Psychology and Guidance, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: rinsangpin@gmail.com

⁴ สาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Psychology and Guidance, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand
E-mail: wimma74@hotmail.com

การปรับตัวทางสังคมด้านอารมณ์ การปรับตัวทางสังคมด้านการแสดงออกทางสังคม และการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีความสุข โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$)

2. การปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) และหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) มีคะแนนพัฒนาการคิดเป็นร้อยละ 14.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์พัฒนาการระดับต้น

3. ความพึงพอใจของวัยกลางคนที่ต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$)

คำสำคัญ: โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยา การปรับตัวทางสังคม วัยกลางคน

Abstract

The specific objectives of this research were 1) to develop a psychological training program in enhancing the social adaptation of middle-aged people; 2) to study the effect of a psychological training program; and 3) to study the satisfaction of middle-aged people with psychological training programs. The target group consisted of 30 middle-aged people aged 45 - 59 years living in Thung Fai Subdistrict, Mueang District, Lampang Province. The target group was selected using a specific method. The instruments consisted of the social adaptation scale of middle-aged people to prepare for old age in the 4.0 era, psychological training program to enhance the social adaptation of middle-aged people in preparation for old age and a satisfaction assessment form for the psychological training program. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and the application of growth score.

The results were as follows.

1) The psychology training program consisted of six activities: building relationships, cognitive social adaptation, social adaptation in roles and responsibilities, emotional social adaptation, social adaptation in social expression and preparing to enter the elderly society happily. The results of the quality assessment of the program by experts found that overall, it was at the greatest level of suitability ($\bar{x} = 4.74$).

2) The social adaptation among middle-aged adults was found to be at a high level ($\bar{x} = 3.69$) before the program and after joining the program, the average was at a high level ($\bar{x} = 3.88$). There was a growth score of 14.50%, which was in the elementary development criteria.

3. The satisfaction with the psychological training program for enhancing the social adaptation of middle-aged people was high level ($\bar{x} = 4.34$).

Keywords: Psychological training program, Social adaptation, Middle age

วันที่รับบทความ : 30 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 28 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 14 มิถุนายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยปี พ.ศ. 2562 มีประชากรผู้สูงอายุมากถึง 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมดจำนวน 69.3 ล้านคน และจากการคาดประมาณประชากรใน ปี พ.ศ. 2576 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดเมื่อสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงขึ้นร้อยละ 28 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย , 2563) การเตรียมความพร้อมของวัยกลางคนเพื่อเข้าสู่วัยชราจึงมีความจำเป็นเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในเชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2553) ที่กล่าวถึงการสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุและการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่าผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ ผู้ที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ครอบครัวยุติธรรม สุข สงบ อ่อนแอทร อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม มีหลักประกันที่มั่นคง อยู่อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีส่วนร่วมในครอบครัว ชุมชน สังคม และมีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

วัยกลางคนเป็นช่วงวัยที่อยู่ระหว่างวัยผู้ใหญ่ตอนต้นกับวัยชรา อยู่ในระยะที่เปลี่ยนวัยจากความเป็นหนุ่มสาว เข้าสู่วัยแรกเริ่มสูงอายุ วัยกลางคนส่วนมากเป็นคนวัยทำงานที่มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม คนวัยกลางคนทั่วไปทั้งหญิงและชายไม่ว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมระดับใดจะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ งานอาชีพ ความสนใจ ค่านิยม ความเป็นอยู่ในครัวเรือน และอื่น ๆ อย่างหนีไม่พ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ช่วงปลายของวัยกลางคนที่จะเข้าสู่วัยชรา สมรรถภาพทางกายเป็นไปในทางเสื่อมถอย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางกายนี้มีความสัมพันธ์กับอารมณ์จิตใจและสัมพันธ์กับบุคคลอื่นรอบข้าง นอกจากนี้วัยกลางคนต้องเตรียมตัวเตรียมใจรับกับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การปรับตัวทางอาชีพ การปรับตัวในบทบาทครอบครัว การปรับตัวต่อการสูญเสียของคู่สมรสหรือเพื่อนฝูง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก ดังที่โฮล์มส์กับราเฮ (Holmes and Rahe, 1967) ได้จัดลำดับเหตุการณ์ในชีวิตที่ส่งผลต่อค่าการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิต (Life Event and Weighted Values) โดยระบุว่าความเครียดต่อเหตุการณ์ที่สามหรือการสูญเสียชีวิตมีค่าน้ำหนักความเครียดมากที่สุด นอกจากนี้มีเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเครียด เช่น การเกษียณอายุจากการทำงาน การเปลี่ยนกิจกรรมทางสังคม

การปรับตัวทางสังคม เป็นพฤติกรรมแสดงออกตามบทบาททางสังคมของบุคคล โดยรับอิทธิพลมาจากความรู้สึกนึกคิดภายในของแต่ละบุคคล บุคคลที่ปรับตัวทางสังคมได้ดีจะสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขและมีคุณภาพ หากบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวทางสังคมได้ก็จะส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของบุคคลนั้นได้ ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson, 1968) ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางสังคมของบุคคลเป็น 8 ขั้น เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา สำหรับวัยกลางคนจัดให้อยู่ในขั้นพัฒนาการขั้นที่ 7 คือความรับผิดชอบกับความรู้สึกสิ้นหวัง (Generativity VS Stagnation) หากมีพัฒนาการอย่างสมบูรณ์บุคคลที่อยู่ในช่วงวัยนี้จะเป็นวัยแห่งความสำเร็จทั้งในหน้าที่การงานและครอบครัว มีการแบ่งปันเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น ทำประโยชน์แก่สังคม มีกิจกรรมทางสังคม สร้างสรรค์ผลงานที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและการเห็นคุณค่าของตนเอง เนื่องด้วยสังคมของวัยกลางคนจึงเป็นครอบครัวและสังคมที่ทำงาน ดังนั้น บุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือเพื่อนร่วมงานจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดบทบาทหน้าที่ วัยกลางคนที่อยู่ในช่วงปลายของวัยทำงานก็เข้าสู่วัยใกล้เกษียณอายุการทำงาน บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีก็จะสามารถก้าวผ่านในช่วงวัยนี้เพื่อเตรียมตัวสู่ช่วงวัยต่อไปอย่างราบรื่น ส่วนบุคคลที่มีปรับตัวไม่ดีพอก็จะรู้สึกท้อแท้ มองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ ส่งผลต่อสุขภาพจิตซึ่งอาจมีอาการซึมเศร้าได้ (Lefrangois, 1996)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมของวัยชราพบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมน้อยลงดังงานวิจัยของปัทมาพร เกิดแจ้ง และสรวรยา ธรรมอภิพล (2561) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตและการปรับตัวของข้าราชการครูหลังเกษียณในกลุ่มโรงเรียนมาลัยแมน จังหวัดนครปฐม พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต

ด้านสังคมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมการท่องเที่ยวและการสังสรรค์กับเพื่อนน้อยลง โดยเลือกเฉพาะกิจกรรมที่สำคัญจริง ๆ เพื่อเข้าร่วมเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของมนพัทธ์ อารัมภวิโรจน์ และคณะ (2554) ได้ศึกษาการปรับตัวและการสนับสนุนด้านสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี พบว่า ผู้สูงอายุมีการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหาการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวอยู่ในระดับที่ดีด้านปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ได้แก่ สถานภาพสมรสและลักษณะครอบครัว นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงจะมีการปรับตัวที่ดีกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า การจะเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ ในขณะที่ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับน้อยกับการปรับตัวของผู้สูงอายุในด้านตัวแปรที่ส่งผลในการทำนายนการปรับตัวของผู้สูงอายุ พบว่า มีเพียงตัวแปรการเผชิญหน้าปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหและการสนับสนุนทางสังคมเท่านั้นมีผลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ

การทำวิจัยนี้จึงเป็นการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาในการเตรียมบุคคลวัยกลางคนให้พร้อมที่จะเผชิญความจริง ยอมรับและปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงอย่างเข้าใจ ใช้แนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีจิตวิทยาโดยมุ่งประเด็นความแตกต่างระหว่างบุคคลและปัญหาของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้สมาชิกมีโอกาสได้สร้างปฏิสัมพันธ์กัน มีส่วนร่วมในการรับและให้ความช่วยเหลือกันเพื่อให้วัยกลางคนมีทักษะในการปรับตัวทางสังคมพร้อมที่จะก้าวสู่วัยชราได้อย่างมีความสุขในยุค 4.0

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน
- 1.2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัว

ทางสังคมของวัยกลางคน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน
ตัวแปรตาม คือ การปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ วัยกลางคนที่มีอายุระหว่าง 45-59 ปี ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม
- 2) มีร่างกายแข็งแรงสามารถทำกิจกรรมเคลื่อนไหวได้
- 3) สามารถเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมทางจิตวิทยาได้ตั้งแต่ต้นจนจบ

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0 โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรมทางจิตวิทยา ซึ่งได้ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์สัมพันธ์ คือ ทฤษฎีหน้าต่างโจฮารี (The Johari's Windows) และแนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการศึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง ทฤษฎีการศึกษาแบบพฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการศึกษาเชิงกลยุทธ์ ทฤษฎีการศึกษาแบบโซลูชันโฟกัส ทฤษฎีการศึกษาแบบพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรม ทฤษฎีการศึกษาแบบวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพ และทฤษฎีการศึกษาแบบเผชิญความจริง

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

ตำบลทุ่งผาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1.3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2563 ถึง เดือนมีนาคม 2564

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยกึ่งการทดลองกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design)

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

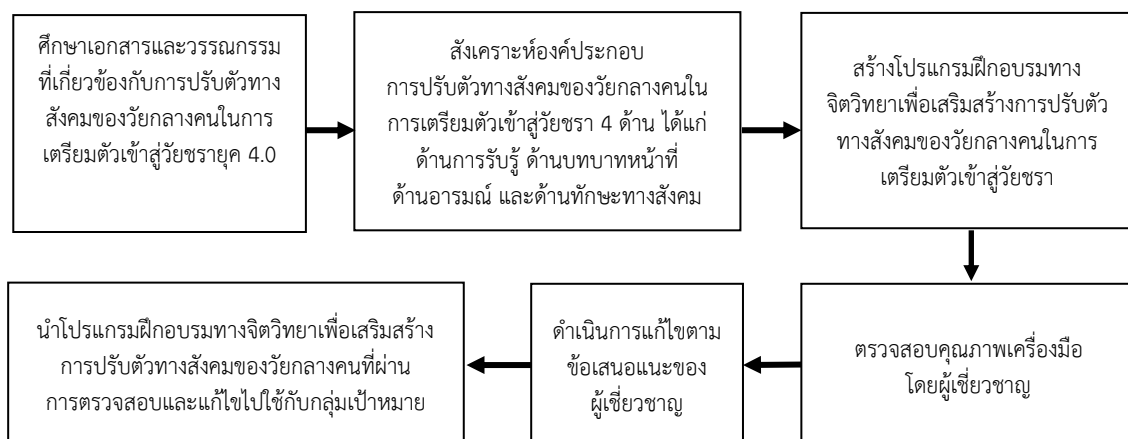
2.1.1 โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรา เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยรวมผลการตรวจสอบคุณภาพโปรแกรม เท่ากับ 4.74 อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด

2.1.2 แบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรา 4.0 จำนวน 36 ข้อ ประกอบด้วย การปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านอารมณ์ และ ด้านทักษะสังคม ผ่านการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.6 - 1.0

2.1.3 แบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อใช้ประเมินหลังได้รับโปรแกรมการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรา ประกอบด้วย รูปแบบการฝึกอบรม วิทยากร สถานที่ที่ใช้อบรม ระยะเวลาการฝึกอบรม การเรียนรู้การปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน การนำไปใช้ และความพึงพอใจในภาพรวม

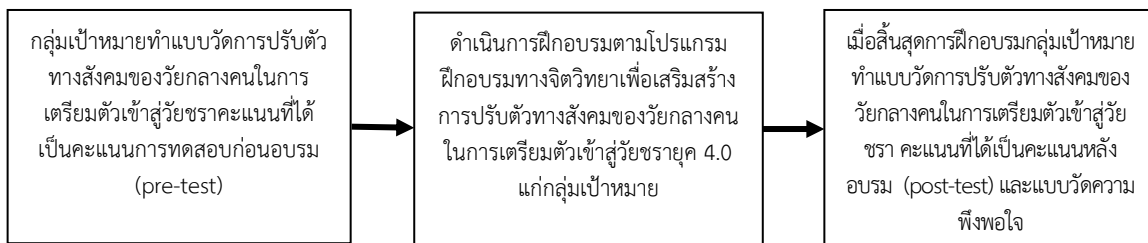
2.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.2.1 ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

2.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน และศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

ภาพที่ 2 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน และศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ประสานและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0

2.3.2 ดำเนินการยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง สถาบันพระบรมราชชนก ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย และได้เอกสารรับรอง เลขที่ E 2563-147

2.3.3 คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความสมัครใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดช่วงระยะเวลาการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน จำนวน 30 คน และทำแบบวัดการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนก่อนการเข้าร่วมการฝึกอบรม

2.3.4 ดำเนินการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราตามโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

2.3.5 ประเมินผลกลุ่มเป้าหมายหลังได้รับโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราก่อนและหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรม

2.3.6 ประเมินผลความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนหลังการเข้าร่วมการฝึกอบรม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของการปรับตัวทางสังคมก่อนและหลังการให้โปรแกรมฯ ด้วยสูตรคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของศิริชัย กาญจนาวาสี (2552)

2.4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

3.1 ผลการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน เป็นกระบวนการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะของผู้เข้ารับการอบรมโดยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา ครอบคลุมองค์ประกอบการปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวทางสังคมด้านการรับรู้ การปรับตัวทางสังคมด้านบทบาทหน้าที่ การปรับตัวทางสังคมด้านอารมณ์ และการปรับตัวทางสังคมด้านการแสดงออกทางสังคม ประกอบด้วยกิจกรรม จำนวน 6 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โปรแกรมการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรา

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา
1	การสร้างสัมพันธภาพ	1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้ารับการอบรม และระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0 ตลอดจนกระบวนการฝึกอบรม บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและผู้เข้ารับการอบรม	เทคนิคของทฤษฎีการปรึกษาแบบผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข การสะท้อนความรู้สึก การทำให้เกิดความกระจ่าง การใช้คำถามปลายเปิดและการฟังอย่างใส่ใจ
2	การปรับตัวทางสังคมด้านการรับรู้	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการจากวัยกลางคนสู่วัยชราได้ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองทั้งที่เกิดขึ้นภายในตนเอง และจากมุมมองจากบุคคลอื่น	แนวคิดการมีปฏิสัมพันธ์ตามทฤษฎีหน้าต่างโຈາຣີ โดยมียอดองค์ประกอบสำคัญคือการเปิดเผยตนเองและการได้รับข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะทำให้บุคคลเกิดการตระหนักรู้ในตนเองและเกิดการสำรวจตนเอง การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ยอมรับคำวิจารณ์ของผู้อื่นเพื่อนำไปปรับปรุงตนเอง
3	การปรับตัวทางสังคมด้านบทบาทหน้าที่	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่จากวัยกลางคนสู่วัยชราได้ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถปรับบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่สังคมคาดหวังได้อย่างเหมาะสม	ทฤษฎีการปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยมโดยการเรียนรู้จากตัวแบบและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในกลุ่ม เทคนิคการมองภาพใหม่ตามแนวคิดทฤษฎีการปรึกษาเชิงกลยุทธเพื่อเปลี่ยนความคิดโดยการเปลี่ยนมุมมองให้เป็นทางบวกที่เป็นไปได้ในเหตุการณ์
4	การปรับตัวทางสังคมด้านอารมณ์	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถ	เทคนิคคำถามจัดระดับตามแนวคิดทฤษฎีการปรึกษาแบบโซลูชันโฟกัส เทคนิคการสอนและการแสดงบทบาทสมมติตาม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยา
		สื่อสารด้วยคำพูดและสีหน้าท่าทางแทนอารมณ์ความรู้สึกได้อย่างเหมาะสม 3. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถตอบสนองทางอารมณ์ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในรูปแบบที่สังคมยอมรับได้	แนวคิดทฤษฎีการศึกษารูปแบบพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรม
5	การปรับตัวทางสังคมด้านการแสดงออกทางสังคม	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเห็นความสำคัญของการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและการแบ่งปัน 2. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสถานการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ	ทฤษฎีการศึกษารูปแบบวิเคราะห์สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การใส่ใจและรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลเพื่อช่วยให้ตระหนักรู้และเข้าใจตนเองในสิ่งแวดล้อมตามความเป็นจริง สามารถแสดงความรู้สึกได้อย่างแท้จริง มีความยืดหยุ่นและมีความรับผิดชอบมีความใกล้ชิดสนิทสนมสามารถติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
6	การเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยุค 4.0 อย่างมีความสุข	1. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วางแผนการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยุค 4.0 อย่างมีความสุข 2. เพื่อยุติการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน ในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยชรายุค 4.0	เทคนิค WDEP ตามแนวคิดทฤษฎีการศึกษารูปแบบเผชิญความจริง โดยการวางแผนในการเตรียมตัวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีความสุขใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกการตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีความสุขในยุค 4.0 ขั้นที่สองวิธีการดำเนินการจัดการตนเองให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ ขั้นที่สามประเมินผลว่าสิ่งที่ทำในปัจจุบันตอบสนองต่อเป้าหมายหรือไม่ และขั้นที่สี่การวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีความสุขในยุค 4.0

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนโดยผู้เชี่ยวชาญ

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	ชื่อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา	4.80	0.45	มากที่สุด
2	เวลาที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.80	0.45	มากที่สุด
3	แนวคิดสำคัญใช้ภาษาเรียบเรียงต่อเนื่องทำให้เห็นภาพรวมและจุดเน้นของโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด
4	วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับเนื้อหา วิธีการดำเนินการและการประเมินผล	4.80	0.45	มากที่สุด
5	สื่ออุปกรณ์มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าอบรม	4.80	0.45	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
6	วิธีดำเนินการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความชัดเจนในการจัดการฝึกอบรมได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7	การประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม	4.80	0.45	มากที่สุด
	รวม	4.74	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีความสอดคล้องสูงสุดเท่ากัน คือ ข้อเรื่องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา เวลาที่กำหนดไว้ในโปรแกรมการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิธีการดำเนินการและการประเมินผล สื่ออุปกรณ์มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้าอบรม และการประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรม รองลงมา คือ แนวคิดสำคัญใช้ภาษาเรียบเรียงต่อเนื่องทำให้เห็นภาพรวมและจุดเน้นของโปรแกรม และวิธีดำเนินการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีความชัดเจนในการจัดการฝึกอบรมได้

3.2 ผลการศึกษาผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลการปรับตัวของวัยกลางคนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม แยกตามองค์ประกอบการปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน

องค์ประกอบของการปรับตัวทางสังคม	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม			หลังเข้าร่วมโปรแกรม		
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	$\bar{X}$	SD.	แปลผล
1. ด้านการรับรู้	3.79	0.84	มาก	3.79	0.80	มาก
2. ด้านบทบาทหน้าที่	3.74	0.87	มาก	3.96	0.78	มาก
3. ด้านอารมณ์	3.33	0.92	ปานกลาง	3.67	0.81	มาก
4. ด้านการแสดงออกทางสังคม	3.90	0.83	มาก	4.03	0.78	มาก
รวม	3.69	0.86	มาก	3.88	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) และหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อแยกตามองค์ประกอบ 4 ด้าน พบว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนมีค่าเฉลี่ยรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และมีด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อวัดผลหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ผลการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน จำแนกตามรายบุคคล

คนที่	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม			หลังเข้าร่วมโปรแกรม			ร้อยละของ การเปลี่ยนแปลง	ระดับ พัฒนาการ
	$\bar{X}$	SD.	แปลผล	$\bar{X}$	SD.	แปลผล		
1	4.31	0.75	มาก	4.47	0.65	มาก	23.19	ระดับต้น
2	3.42	0.91	ปานกลาง	3.53	0.51	มาก	6.96	ระดับต้น
3	4.03	0.84	มาก	4.08	0.55	มาก	5.15	ระดับต้น
4	4.31	0.75	มาก	4.39	0.49	มาก	11.59	ระดับต้น
5	4.50	0.56	มาก	4.69	0.47	มาก	38.00	ระดับกลาง
6	3.47	0.65	ปานกลาง	3.64	0.54	มาก	11.11	ระดับต้น
7	3.44	0.61	ปานกลาง	3.83	0.56	มาก	25.00	ระดับต้น
8	3.83	0.51	มาก	3.92	0.28	มาก	7.69	ระดับต้น
9	3.72	1.00	มาก	4.33	0.68	มาก	47.66	ระดับกลาง
10	3.75	1.13	มาก	3.78	0.64	มาก	2.40	ระดับต้น
11	3.86	0.87	มาก	3.97	0.81	มาก	9.65	ระดับต้น
12	3.42	0.91	ปานกลาง	3.72	0.61	มาก	18.99	ระดับต้น
13	4.17	0.91	มาก	4.28	0.91	มาก	13.25	ระดับต้น
14	3.47	1.08	ปานกลาง	3.58	1.00	มาก	7.19	ระดับต้น
15	3.28	0.81	ปานกลาง	3.44	0.65	ปานกลาง	9.30	ระดับต้น
16	3.50	1.08	ปานกลาง	3.69	1.39	มาก	12.67	ระดับต้น
17	3.64	0.76	มาก	3.83	0.70	มาก	13.97	ระดับต้น
18	3.44	0.77	ปานกลาง	3.56	0.69	มาก	7.69	ระดับต้น
19	3.75	1.34	มาก	4.17	0.94	มาก	33.60	ระดับกลาง
20	3.36	0.72	ปานกลาง	3.58	0.50	มาก	13.41	ระดับต้น
21	3.28	0.88	ปานกลาง	3.53	0.51	มาก	14.53	ระดับต้น
22	3.89	0.78	มาก	3.92	0.50	มาก	2.70	ระดับต้น
23	4.11	0.92	มาก	4.17	0.45	มาก	6.74	ระดับต้น
24	3.75	1.40	มาก	4.17	1.08	มาก	33.60	ระดับกลาง
25	3.83	0.85	มาก	4.03	1.03	มาก	17.09	ระดับต้น
26	3.69	0.89	มาก	3.97	0.74	มาก	21.37	ระดับต้น
27	3.19	0.47	ปานกลาง	3.31	0.47	ปานกลาง	6.63	ระดับต้น
28	3.44	0.50	ปานกลาง	3.64	0.87	มาก	12.82	ระดับต้น
29	3.39	1.23	ปานกลาง	3.67	1.37	มาก	17.39	ระดับต้น
30	3.44	0.88	ปานกลาง	3.61	0.77	มาก	10.90	ระดับต้น
รวม	3.69	0.86	มาก	3.88	0.71	มาก	14.50	ระดับต้น

จากตารางที่ 4 ผลการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน จำแนกตามรายบุคคล พบว่า การปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนก่อนเข้าร่วมฝึกอบรมในภาพรวมมีการปรับตัวทางสังคม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 หลังเข้าร่วมฝึกอบรมมี

การปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ผลการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน ก่อนและหลังเข้าร่วมฝึกอบรม พบว่า วัยกลางคนมีร้อยละการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกคน โดยมีคะแนนพัฒนาการสูงสุดร้อยละ 47.66 อยู่ในเกณฑ์พัฒนาการระดับกลาง และมีคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยร้อยละ 14.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์พัฒนาการระดับต้น

3.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลความพึงพอใจของวัยกลางคนต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคม

ที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	รูปแบบการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.43	0.63	มาก
2	วิทยากรมีความรู้ความสามารถ	4.57	0.50	มากที่สุด
3	สถานที่ใช้อบรมมีความเหมาะสม	4.40	0.62	มาก
4	ระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.37	0.61	มาก
5	การเรียนรู้เรื่องการรับรู้	4.27	0.69	มาก
6	การเรียนรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของตนเอง	4.07	0.64	มาก
7	การเรียนรู้เรื่องอารมณ์	4.33	0.61	มาก
8	การเรียนรู้เรื่องการแสดงออกทางสังคม	4.27	0.58	มาก
9	สิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมสามารถนำไปเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราในยุค 4.0 ได้จริง	4.40	0.62	มาก
10	ความพึงพอใจในภาพรวม	4.33	0.66	มาก
	รวม	4.34	0.62	มาก

จากตารางที่ 5 ผลความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคม พบว่า ความพึงพอใจของวัยกลางคนต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพึงพอใจในเรื่องวิทยากรมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือรูปแบบการฝึกอบรมมีความเหมาะสม สถานที่ใช้อบรมมีความเหมาะสม และสิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมสามารถนำไปเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราในยุค 4.0 ได้จริงอยู่ในระดับมาก

4. อภิปรายผล

ผลการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน โดยผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวมมีความเหมาะสมสอดคล้องในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีความเหมาะสม ในทุกข้อในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำวิจัยอย่างเป็นระบบขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของวัยกลางคนและวัยชรา การปรับตัวทางสังคม ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร มีการประชุมร่วมกันในทีมนักวิจัยเพื่อช่วยกันตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องจิตวิทยาตรวจสอบคุณภาพแล้วปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จนได้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนที่น่าสนใจทฤษฎีทางจิตวิทยา มาผสมผสานเพื่อใช้ส่งเสริมการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิศรา ใจเปี่ยมและคณะ (2558) ที่พัฒนารูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณา

การเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ โดยการบูรณาการเทคนิคแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ทางจิตวิทยาไปใช้เสริมสร้างการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จทางด้านสังคม เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงความสำคัญของการมีกิจกรรมในสังคม มีการดำรงไว้ ซึ่งการติดต่อกับคนในครอบครัวหรือเพื่อนฝูงและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถแสดงพฤติกรรมในสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข

ผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่า การปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนเพิ่มขึ้นทุกคนหลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน ทั้งนี้เพราะการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน ที่ครอบคลุมการปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านอารมณ์ และด้านการแสดงออกทางสังคม การใช้เทคนิคแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เหมาะสมกับการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมในแต่ละด้านของวัยกลางคน สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก นันทะชาติและคณะ (2558) ที่ศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์พบว่า หญิงวัยรุ่นมีการปรับตัวทางสังคมทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มสูงขึ้นหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม ทั้งนี้เกิดจากการนำทฤษฎี แนวคิด เทคนิคต่าง ๆ มาผสมผสานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง สภาพปัญหาและความต้องการ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยยังพบว่า การเปลี่ยนแปลงการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน มีคะแนนพัฒนาการอยู่ในเกณฑ์พัฒนาการระดับต้น ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนถึงข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า วัยกลางคนส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ร้อยละ 76.67 ซึ่งจะเป็นแกนนำในการทำกิจกรรมของชุมชนจึงอาจส่งผลให้เป็นผู้ที่มีพื้นฐานและทักษะการปรับตัวทางสังคมที่ดีก่อนเข้าร่วมการอบรม นอกจากนี้อาจเป็นเพราะข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการจัดอบรม ซึ่งต้องจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันตามให้ผู้เข้าร่วมสะดวกทำให้ขาดโอกาสในการนำสิ่งที่ได้รับการอบรมไปปฏิบัติใช้จำนวนวันอบรมน้อยและขาดการนำไปฝึกฝนหรือการไปใช้ปฏิบัติจริง

ผลการศึกษาความพึงพอใจของวัยกลางคนที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน พบว่า ความพึงพอใจของวัยกลางคนต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพึงพอใจในเรื่องวิทยากรมีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือรูปแบบการฝึกอบรมมีความเหมาะสม สถานที่ใช้อบรมมีความเหมาะสม สิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมสามารถนำไปเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราในยุค 4.0 ได้จริงอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเพราะวิทยากรนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจทางทฤษฎีทางจิตวิทยาเข้าใจในธรรมชาติและการเรียนรู้ของวัยกลางคน ตลอดจนวัยกลางคนเข้าร่วมการอบรมด้วยความสมัครใจจึงทำให้มีความพร้อมในการเข้าร่วมการอบรมสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ (1966) ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำแล้วได้ลงมือกระทำย่อมเกิดความพอใจ อีกทั้งโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนเปิดโอกาสให้วัยกลางคนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะบทบาทหรือแนวทางการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน ขณะดำเนินกิจกรรมมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น กำหนดช่วงระยะเวลาในการฝึกอบรมให้ผู้เข้าร่วมอบรมสามารถเข้าร่วมได้อย่างสะดวก สถานที่จัดสามารถเข้าถึงง่ายและมีพื้นที่กว้างขวางเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุขอรุณ วงษ์ทิม (2560) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กร พบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกอบรมในทุกประเด็น ทั้งนี้เพราะบูรณาการเทคนิคตามทฤษฎีการปรึกษาและเทคนิคทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาในการฝึกอบรมแต่ละครั้งมีความแน่นอนเป็นช่วงเวลาที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ เวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่มากหรือน้อยเกินไป การจัดสถานที่มีความกว้างพอดีมีความสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอและเงียบสงบด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้จึงทำให้วัยกลางคนที่เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคน

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

5.1.1 เนื่องจากโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนเป็นโปรแกรมที่มีการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีและเทคนิคทางจิตวิทยา ดังนั้นผู้ที่นำไปใช้ต้องศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีและเทคนิคทางจิตวิทยา รวมถึงรายละเอียดขั้นตอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมวัยกลางคนให้มีการปรับตัวทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดอบรมในแต่ละครั้ง ควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่อาจมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ หรือความแตกต่างในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ตลอดจนการกำหนดให้การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีระยะเวลาที่ห่างกันเพื่อจะได้นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของวัยกลางคนในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน เช่น จำแนกตามระดับความสามารถในการปรับตัวทางสังคม อาชีพ เพศ ลักษณะครอบครัว

5.2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างการปรับตัววัยกลางคนด้านอื่น ๆ ได้แก่ สุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ เพื่อให้เป็นเสริมสร้างการปรับตัววัยกลางคนเพื่อเข้าสู่วัยชราแบบองค์รวม

6. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพปัญญานิสย์.
- ขวัญชนก นันทชาติ, ครรชิต แสนอุบล, และวิไลลักษณ์ ลังกา. (2558). ผลของการให้คำปรึกษากลุ่มแบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์. *รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 2(6), 81-92.
- ปัทมาพร เกิดแจ้ง และสรวรยา ธรรมอภิพล. (2561). รูปแบบการดำเนินชีวิตและการปรับตัวของข้าราชการครูหลังเกษียณในสังกัดกลุ่มโรงเรียนมาลัยแมน จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*. 10(2), 397-410.
- มนพัทธ์ อารัมภวิโรจน์, อนันต์ ไชยกุลวัฒนา, นิตยา สุวรรณเพชร, ยมนา ชนะนิล. (2554). การปรับตัวและการสนับสนุนด้านสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี. *วารสารศรีนครินทร์เวชสาร*, 26(3), 196-206.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562*. นครปฐม: บริษัทพรินเตอร์จำกัด.
- วิศรดา ใจเปี่ยม ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ และประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2558). รูปแบบการให้การปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการเป็นผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 16(1), 51-61.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 2*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขอรุณ วงษ์ทิม. (2560). รูปแบบการฝึกอบรมทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างค่านิยมในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *วารสารตำรวจ*, 9(1), 1-12.

Erikson, Erik H. (1968). *Identity, Youth, and Crisis*. New York: W.W. Norton.

- Lefrancois, Guy R. (1996). *The lifespan (3rd Edited)*. Belmont California: Wadsworth Publishing Company.
- Holmes, T.H. and Rahe, R.H. (1967). The Social Readjustment Rating Scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 11, 213-218.
- Thorndike, Edward L. (1966). *Human learning*. Cambridge, Mass: M.I.T. Press.

การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย The Evidence Examination in Criminal Proceedings Prior to the Testimony in Thailand

หิรัญญา ปะดุกา¹ และ ปันณธร หอมบุญมา²
Hirunya Paduka¹ and Pannathorn Hombunma²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาความหมาย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยาน 2) ศึกษาถึงแนวคิดของกระบวนการการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยานของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) 3) ศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยานและ 4) เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ระเบียบ ประกาศและเอกสารอื่น ๆ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาในแต่ละประเด็นปัญหา ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือการตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนวันนัดสืบพยานในระบบกฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 วรรคแรก บัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้มีวันเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานซึ่งจะมีขึ้นหรือไม่ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลซึ่งไม่ได้ใช้ในคดีอาญาทุกคดีและกับพยานหลักฐานทุกประเภท ทำให้ในคดีอาญาที่ไม่มีการตรวจพยานหลักฐาน จำเลยก็จะมีสิทธิโต้แย้งกล่าว รวมถึงแนวทางการตรวจพยานหลักฐานและการยื่นข้อพิพาทพยานหลักฐานเป็นไปในแนวทางของการค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดี (Adversarial System หรือ Fight Theory) ในคดีแพ่ง ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่มีความเท่าเทียมกัน จึงไม่เหมาะสมในการนำมาใช้กับคดีอาญา ส่งผลให้กระบวนการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทยยังมีปัญหาในทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: การตรวจพยานหลักฐาน คดีอาญา ก่อนสืบพยาน

¹ข้าราชการบำนาญสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, นักวิชาการอิสระ
pensioner Office of the National Human Rights Commission, Independent Scholar
E-mail: hirunya2002@yahoo.com

²สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Jurisprudence Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
E-mail: pannathorn1970@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the meaning of concepts and theories related to evidence examination in criminal cases before a testimony; 2) to study the concept of evidence examination process in criminal cases before a testimony in the Common law and the Civil law procedures ; 3) to study the laws of Thailand relating to evidence examination in criminal cases before a testimony; and 4) to determine the appropriate guidelines for the evidence examination process in criminal cases before a testimony in Thailand. This qualitative research was conducted with content analysis of all relevant concepts, theories and documents relating to laws, Supreme Court judgments, regulations, announcements, and other materials. It was presented in the description of each issue. The result of the study performed that the process of disclosing or examining evidence before a testimony in criminal case in Thai legal system. The Criminal Procedure Code, Section 173/1 and Section 173/2, the first paragraph, stipulates that the court showed the power to designate the date for disclosing or examining evidences before testimony in a criminal case. Nevertheless, it was up to the court's discretion and was not applicably used to all criminal cases, and with all types of evidence. This caused in the criminal cases without examination of evidences. The defendant would not have such rights. It was also including the guidelines for the evidence examination, and the submission of list of evidences indicating them as the means of searching for truth in an Adversarial System or Fight Theory, in civil cases. There was an equality between a private entity and a private entity, which was not suitable for the use in criminal cases. As a result, the evidence examination procedure in criminal proceedings before a testimony in Thailand still had practical problems.

Keywords: Evidence Examination, Criminal Case, Prior to the Testimony

วันที่รับบทความ : 20 เมษายน 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 27 มิถุนายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 30 มิถุนายน 2565

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ความยุติธรรม” เป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนล้วนต้องการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐจะต้องปฏิบัติและมอบให้แก่ประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเพศ อายุ ศาสนา หรือเชื้อชาติ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินคดีทางอาญา เพื่อให้ระบบการพิจารณาดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่าย และเป็นไปด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยควรใช้ระบบ “กล่าวหา” ตามหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติแยกหน้าที่การสอบสวน ฟ้องร้อง และพิจารณาพิพากษาออกจากกัน ใช้หลักการค้นหาความจริงโดยการรับฟังจากพยานหลักฐานที่นำเข้าสู่การพิจารณาคดีของศาล แต่ในปัจจุบันระบบการพิจารณาคดีและสืบพยานของประเทศไทยมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงตามกฎหมาย

พยานหลักฐานของแต่ละประเทศ แต่ละระบบต่างก็มีที่มาและวิธีการแสวงหาความจริงที่แตกต่างกันไป การจะศึกษาถึงการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาจึงจำเป็นต้องศึกษาระบบกฎหมายทั้ง 2 ระบบ

การตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา จึงมีความสำคัญอันสูงสุดที่จะทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับความเป็นธรรม ไม่เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบต่อกัน การดำเนินกระบวนการพิจารณาย่อมเป็นไปอย่างเป็นธรรม ทำให้ผลของคำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของคู่ความทั้งสองฝ่าย การที่คู่ความสามารถล่วงรู้พยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งว่ามีหลักฐานประเภทใดบ้าง เมื่อมีการตรวจพยานหลักฐานก่อนสืบพยาน ย่อมเปิดโอกาสให้คู่ความแต่ละฝ่ายหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ, พยานเอกสาร, หรือพยานในลักษณะที่เป็นนิติวิทยาศาสตร์ มาเป็นพยานฝ่ายของตน เพื่อทำลายน้ำหนักหักล้างพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหลักเกณฑ์ โดยทั่วไปแล้ว ในคดีอาญาระบบการพิสูจน์ยอมตกแก่ฝ่ายโจทก์ โจทก์มีหน้าที่จะต้องนำพยานหลักฐานเข้านำเสนอต่อศาลก่อนฝ่ายจำเลย เมื่อโจทก์นำเสนอครบถ้วนสมบูรณ์ จึงเป็นหน้าที่ของฝ่ายจำเลยที่จะต้องนำพยานหลักฐานของฝ่ายตนมาหักล้างพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ คดีอาญาพื้นฐานอยู่บนหลักฐานการค้นหาคำความจริง คู่ความมีฐานะเท่าเทียมกัน แต่ในการดำเนินคดีอาญาของไทยส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ที่มีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ช่วยเหลือในการแสวงหาพยานหลักฐาน ทำให้จำเลยอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าขาดโอกาสและเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐาน เมื่อจำเลยอยู่ในสภาพที่ด้อยกว่ารัฐทั้งฐานะ โอกาส และยังไม่ล่วงรู้พยานหลักฐานของพนักงานอัยการก็ย่อมปราศจากความพร้อมในการที่จะต่อสู้คดี ไม่อาจรู้ได้ว่าพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการจะใช้อ้างต่อศาลเพื่อพิสูจน์ความผิดว่ามีประการใดและมีความถูกต้องแท้จริงแค่ไหน เพียงใด ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่มักจะปรากฏให้เห็นอยู่เสมอในการพิจารณาคดีอาญาก็คือ การพยายามปกปิดพยานหลักฐาน อาทิ ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์มักจะใช้คำว่า “สรรพเอกสารในสำนวนสอบสวนทั้งหมด” ซึ่งจำเลยไม่สามารถทราบได้เลยว่าสรรพเอกสารในสำนวนสอบสวนนั้นหมายถึงพยานเอกสารฉบับใดอันจะมีผลให้จำเลยไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานเอกสารฉบับนั้น ๆ ได้ นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการค้นหาคำความจริงเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 ได้กำหนดให้มีขั้นตอนอันสำคัญที่จะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความทั้งสองฝ่ายได้คือ “การตรวจพยานหลักฐาน” แต่ในทางปฏิบัติอันแท้จริงของกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ยังไม่สามารถใช้หลักเกณฑ์ดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นเครื่องมือที่จะนำความยุติธรรมให้แก่คู่ความได้อย่างสมบูรณ์ โดยเครื่องมือดังกล่าวกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติเท่านั้นว่าจะต้องยื่นบัญชีระบุพยานอย่างไร คดีใดจะตรวจพยานหลักฐาน หรือจะไม่ต้องตรวจพยานหลักฐาน แต่เครื่องมือดังกล่าวยังไม่มีสภาพบังคับอันแท้จริง โดยเฉพาะคดีที่ฝ่ายรัฐเป็นโจทก์ จากความสำคัญที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยาน
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดของกระบวนการการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยานของระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law)
- 1.2.3 เพื่อศึกษากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยาน
- 1.2.4 เพื่อกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (1) มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 และ 173/2 (2) ระบบกฎหมายต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนการสืบพยานในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบกฎหมายซีวิลลอว์

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 วิธีการวิจัย

วิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกฎหมาย (Legal Research) ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) ตำรากฎหมายทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากคำพิพากษาศาลฎีกา แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมาย ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ รวมทั้งการสอบถามจากผู้รู้และผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 การยื่นขอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเสนอเพื่อขอพิจารณาแบบยกเว้นจริยธรรมในมนุษย์ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยได้รับการรับรองหมายเลขโครงการ : 004/65

2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนาตามประเด็นปัญหาของงานวิจัยที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทสรุปและข้อเสนอแนะตามลำดับ

3. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การตรวจสอบพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา

แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดเผยพยานหลักฐาน ทั่วโลกมีระบบกฎหมายที่ใช้กันอยู่ 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (สมชาย วิมลสุข,2549)

3.1.1 ระบบการดำเนินคดีอาญามี 2 ระบบคือ (1) ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) (อุดม รัฐอมฤต ,2538) เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคือออกจากกัน การดำเนินคดีทั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีมีอำนาจหน้าที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือลดสืบพยาน ศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจได้กว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก ลักษณะการดำเนินคดีเป็นการดำเนินการระหว่างศาลกับจำเลย โจทก์มีบทบาทเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลค้นหาพยานหลักฐาน ส่วนระดับความช่วยเหลือที่โจทก์กับศาลจะร่วมมือกันมีน้อยมากเพียงใดขึ้นอยู่กับระบบแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศฝรั่งเศส พนักงานอัยการอาจยื่นนั่งซักถามพยานบัลลังก์เคียงคู่ผู้พิพากษาได้ ไม่มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่มีการห้ามพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด แต่เปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาล และศาลมีอำนาจใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวาง (2) ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่มีการแยกหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่พิจารณาพิพากษาคือออกจากกัน มีองค์กรในการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสอง ศาลมีบทบาทจำกัด โดยเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน โจทก์กับจำเลยมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ส่วนศาลมีโอกาสใช้ดุลยพินิจได้น้อย มีพยานหลักฐานเด็ดขาดไม่ยอมให้ศาลรับพยานเข้าสู่สำนวนความ และการใช้คำถามในการซักถามพยานหรือถามค้นพยาน ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัด ดังนั้น ศาลอาจยกฟ้องโจทก์ทั้ง ๆ ที่ปรากฏว่า จำเลยกระทำความผิดได้ถ้าพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาแสดงต่อศาลนั้นเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ จึงได้มีการตัดอำนาจผู้พิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับการสอบสวนฟ้องร้องออกไป ให้องค์กรอีกองค์กรหนึ่ง คือ “อัยการ” หรือ “พนักงานอัยการ” เป็นผู้ใช้หรือเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนอำนาจหน้าที่ของศาลก็คงเหลือแต่ “อำนาจพิจารณาพิพากษาคดี”

3.1.2 ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์จะใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาทั้งสิ้น จะมีความแตกต่าง แต่เฉพาะหลักการค้นหาความจริง กล่าวคือ ในระบบคอมมอนลอว์จะใช้วิธีค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีกัน (Adversarial System หรือ

Fight Theory) (ประทุมพร กลัดอ้า, 2533) ส่วนในระบบประมวลกฎหมายหรือระบบชีวิลลอว์จะใช้วิธีค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้ (Non-Adversarial System หรือ Inquisitorial system)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของจำเลย

สิทธิ ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487 ได้กล่าวไว้ว่า “พูดถึงสิทธิหากจะกล่าวโดยย่อและรวบรัดแล้ว ก็ได้แก่ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ ก็ต้องแล้วแต่ว่าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพประโยชน์นั้นก็เป็นสิทธิ กล่าวคือได้รับการรับรองและคุ้มครองกฎหมาย” ดังนั้น สิทธิจึงหมายถึงอำนาจที่กฎหมายให้การรับรองแก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เป็นอำนาจที่กฎหมายรับรองให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นคนหนึ่งหรือหลายคนต้องกระทำการบางอย่างให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เป็นเจ้าของสิทธินั้น สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2547)

3.2.1 สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันที่จะต้องปฏิบัติตาม เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่สำคัญมีดังนี้ 1) มหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Great Charter หรือ Magna Carta) ญัฎฐุติ พรหมศร (2547) 2) The Bill of Rights องค์การสหประชาชาติได้มีการกล่าวถึงสิทธิมนุษยชนไว้ในคำปรารภกฎบัตรสหประชาชาติ เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาคีสมาชิกมีความเห็นพ้องต้องกันว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อมาเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันในปฏิญญาดังกล่าวด้วย นอกจากนั้นสหประชาชาติยังได้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักการโดยมีการจัดทำอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อนำสิทธิมนุษยชนมาดำเนินการให้มีผลและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติถึงเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยกย่องบทบัญญัติ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และมีผลต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาหลายประการ แต่ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของจำเลยในการได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

3.2.2 สิทธิของจำเลย

มาตรฐานสากลของสิทธิของจำเลยในการได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา 1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ได้บัญญัติสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างดำเนินคดี และสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 กติกาฉบับนี้มีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศมีผลผูกพันทางกฎหมาย ระหว่างประเทศแก่รัฐภาคี ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคี เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 1996 โดยประเทศไทยไม่ได้ตั้งข้อสงวนเลยแม้แต่ข้อเดียว ในกติกาได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญา สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของจำเลยในการได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญาในข้อ 14 สำหรับสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ความคุ้มครองเพิ่มมากขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 241 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื้อหาตามมาตรา 241 วรรคสามดังกล่าว ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ แต่ยังคงมีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนชาวไทย รวมถึงหมวดนโยบายแห่งรัฐที่กำหนดให้รัฐจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมในทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ

3.3 ความหมายและวิวัฒนาการของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

3.3.1 ความหมายของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน (Discovery) โดยทั่วไปหมายถึงกระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาพิพากษาที่ใช้กันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง บางครั้งก็เรียกว่า Pre-trial Discovery สำหรับในทางอาญานั้นอาจเรียกว่าเป็นกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนพิจารณา (Discovery in Criminal Process) (พินาร์ตัน ชินพิทักษ์, 2548) ดังนั้น การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน (Pre-trial Discovery) หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อเท็จจริงก่อนพิจารณาพิพากษาที่ใช้กันโดยคู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถรับทราบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้

3.3.2 วิวัฒนาการของการเปิดเผยพยานหลักฐาน

วิวัฒนาการของการเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน มีแนวคิดพื้นฐานมาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา (วิสาร์ พันธนะ, 2521) ที่ใช้ระบบกล่าวหา (Accusatory System) ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาพิพากษายึดหลักการที่ว่า “คู่ความมีสิทธิเท่าเทียมกัน” โดยมีลักษณะเด่นก็คือศาลจะมีบทบาทจำกัดเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐาน การดำเนินกระบวนการพิจารณาจะมีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ศาลมีโอกาสดูคลุมนิติได้น้อยจึงทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในคดีอาญา ศาลจะไม่ช่วยโจทก์แสวงหาพยานหลักฐาน (แซมซีย์ ชูติวงศ์, 2542) และระบบนี้ถือว่าพนักงานอัยการมีฐานะเป็นคู่ความในคดีที่เท่าเทียมกับจำเลย (กุลพล พลวัน, 2524) ลักษณะของการดำเนินคดีอาญาของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ดังกล่าว จึงมีลักษณะดังเช่นเอกชนคนหนึ่งฟ้องเอกชนอีกคนหนึ่ง ผู้ฟ้องหรือโจทก์กับผู้ถูกฟ้องหรือจำเลยจึงถือได้ว่ามีฐานะเท่าเทียมกันทำนองเดียวกับโจทก์และจำเลยในคดีแพ่ง ส่วนระบบกฎหมายซีวิลลอว์แม้จะมีได้บัญญัติในเรื่องกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานไว้ก็ตาม แต่ให้อำนาจศาลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษากว้างขวาง ศาลจึงมีบทบาทในการค้นหาความจริงโดยไม่วางเฉย ส่วนคู่ความไม่มีบทบาทในการต่อสู้กันเพื่อค้นหาความจริงเช่นเดียวกับคู่ความในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

3.4 วัตถุประสงค์ของการเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญา

การเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาในคดีอาญา มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้มีการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดีอาญา คือ 1) เพื่อสนับสนุนให้มีข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ที่สุดมาแสดง 2) เพื่อลดโอกาสของความผิดพลาดอันเกิดจากพยานหลักฐานเท็จ 3) เพื่อขจัดร่องรอยของการดำเนินคดีที่ถือว่าการต่อสู้ การที่จะได้มาซึ่งความจริงนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการพิจารณาความอาญาที่สำคัญคือ รัฐต้องให้หลักประกันแก่จำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างเป็นธรรม (Fair Trial) ทั้งก่อนการพิจารณาและระหว่างพิจารณาพิพากษาของศาล ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการนำเอากระบวนการที่เรียกว่า การเปิดเผยพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงในคดีอาญาก่อนพิจารณา (เปรมศักดิ์ ชื่นชวน, 2550) มาใช้ในคดีอาญา โดยชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องของทฤษฎีที่ทำให้จำเลยตกอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่ารัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสำคัญคือความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาและเป็นอุปสรรคต่อการค้นหาความจริง (คณิต ณ นคร, 2551)

3.5 ระบบการพิจารณาพิพากษาและสืบพยานของไทยในปัจจุบัน

ระบบการพิจารณาพิพากษาและสืบพยานของไทยได้นำหลักการจากระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนมาใช้ผสมผสานกันแต่การดำเนินคดีในศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้พิพากษาและการสืบพยานหลักฐานยังยึดหลักการของระบบกล่าวหาอยู่เป็นส่วนใหญ่จึงน่าจะกล่าวได้ว่าระบบของเราเป็นระบบผสมระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน (จิตติ เจริญฉ่ำ, 2538)

3.6 ความหมายของพยานหลักฐานและแบ่งประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่แสดงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาลซึ่งรวมถึงพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ตลอดจนบันทึกคำเบิกความ คำให้การชั้นสอบสวน รายงานการตรวจวัตถุ สถานที่ ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ หรือสิ่งใด ๆ

ที่นำเสนอต่อศาลเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง พยานหลักฐานแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามรูปลักษณะ ได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ได้บัญญัติรับรองว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชื้อ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” (คณิต ณ นคร, 2552)

4. สรุปผลการวิจัย

การเปิดเผยพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนพิจารณา เป็นกระบวนการหนึ่งของวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดพื้นฐานบนหลักการของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่สำคัญคือ การยืนยันถึงหน้าที่ที่รัฐมีอยู่ในอันที่จะต้องให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยว่าจะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ระบบการค้นหาความจริงในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาในระบบกล่าวหาทั้งสิ้น จะมีความแตกต่าง แต่เฉพาะหลักการค้นหาความจริง กล่าวคือ ในระบบคอมมอนลอว์จะใช้วิธีค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีกันส่วนในระบบประมวลกฎหมายหรือระบบซีวิลลอว์จะใช้วิธีค้นหาความจริงแบบไม่ต่อสู้ (กุลพล พลวัน, 2547)

สำหรับกระบวนการเปิดเผยพยานหลักฐานหรือการตรวจสอบพยานหลักฐานในระบบกฎหมายไทยนั้น แต่เดิมการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาลมิได้มีกฎหมายหรือมาตรการกำหนดให้คู่ความต้องเปิดเผยพยานหลักฐานให้คู่ความอีกฝ่ายได้ทราบแต่อย่างใด แต่เพื่อเป็นการให้โอกาสในการรู้แนวทางพยานของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ในการเตรียมต่อสู้คดี ศาลไทยจึงได้อนุโลมหลักการยื่นบัญชีระบุพยานในคดีแพ่งมาใช้กับคดีอาญา ทำให้จำเลยได้มีโอกาสเห็นบัญชีพยานของโจทก์ได้ล่วงหน้า แต่เนื่องจากพื้นฐานการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งมีหลักการในการคุ้มครองสิทธิที่แตกต่างกัน ประกอบกับได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในส่วนของการพิจารณาคดีต่อเนื่องขึ้น จึงทำให้กระบวนการยื่นบัญชีระบุพยานในคดีแพ่งไม่เหมาะสมเพียงพอกับโอกาสในการต่อสู้คดีของจำเลย เพราะการที่จำเลยเห็นเพียงบัญชีระบุพยานซึ่งไม่มีการแจกแจงรายละเอียดของพยานที่ระบุไว้ ทำให้จำเลยไม่มีโอกาสเตรียมพยาน เพื่อหักล้างหรือตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานฝ่ายโจทก์ รวมถึงเมื่อเข้ากระบวนการพิจารณาคดีต่อเนื่องยิ่งทำให้ฝ่ายจำเลยไม่มีเวลาเพียงพอที่จะค้นหาและแสวงหาพยานหลักฐานของฝ่ายตน เพื่อมาคัดค้านพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ได้ทัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่จำเลยได้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 กำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยาน โดยจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน และมีการส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของตนต่อศาล เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งตรวจสอบรวมทั้งมีการแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล และให้ศาลสอบถามคู่ความถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิง ตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง จากการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกประเภทและยังมีปัญหาในสภาพบังคับในกรณีฝ่ายผิดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 ในเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานและกระบวนการตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดสืบพยาน และโดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) มาตรา 40 (7) “ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร...” จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ.2551 ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 229/1 และมาตรา 240 เกี่ยวกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและการตรวจและส่งสำเนาพยานเอกสาร บทบัญญัตินี้ใช้สำหรับการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป และศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนวันนัดสืบพยาน มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 วรรคแรก บัญญัติให้ศาลมีอำนาจกำหนดให้มีวันเปิดเผย หรือตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน

ในคดีอาญาชั้น กระบวนการเปิดเผยหรือการตรวจสอบพยานจะมีขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการกำหนดให้มีการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานของศาล หากศาลกำหนดให้มีการเปิดเผยหรือตรวจสอบพยานหลักฐานชั้นแล้ว คู่ความทั้งพนักงานอัยการและจำเลยต้องเข้าสู่กระบวนการ การเปิดเผยหรือตรวจสอบพยาน กฎหมายบังคับให้คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องทำการเปิดเผยพยานหลักฐานซึ่งอยู่ในความครอบครองของตนหรือของบุคคลอื่นให้ศาลและคู่ความได้ทราบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยาน รวมถึงศาลสามารถใช้ดุลพินิจตัดพยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือยออกไปจากคดีได้ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาสืบพยานที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี ส่วนจำเลยก็จะมีโอกาสได้เห็นแนวทางพยานของฝ่ายอัยการล่วงหน้าจึงมีเวลาในการแสวงหาพยานเพื่อมาหักล้างพยานฝ่ายอัยการได้ถูกทางและเพื่อสนับสนุนความบริสุทธิ์ของตนด้วย

แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรา 173/1 มาตรา 173/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการตรวจพยานหลักฐานและการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเป็นไปในแนวทางของการค้นหาความจริงแบบต่อสู้คดีเป็นหลักการค้นหาความจริงในคดีแพ่ง ซึ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่มีความเท่าเทียมกัน แต่คดีอาญาเป็นเรื่องที่กระทบต่อส่วนรวมด้วยเหตุนี้จึงต้องมีข้อยกเว้นต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิจำเลย ในขณะเดียวกันจะให้โจทก์เปิดเผยพยานหลักฐานทั้งหมดก็ได้ เพราะการค้นหาความจริงยังเป็นแบบต่อสู้คดีกัน จึงส่งผลให้กระบวนการตรวจพยานหลักฐานจึงยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่นั่นเอง

5. อภิปรายผล

ปัญหาจากการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2

เนื่องจากพื้นฐานของคดีอาญาจะแตกต่างจากคดีแพ่ง ทั้งในส่วนฐานะของคู่ความและกระบวนการดำเนินคดี รวมถึงหลักการเดิมในเรื่องหน้าที่นำสืบและภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลย การเปิดเผยพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาคดีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยได้

5.1 ทักษะคดีของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาบางส่วนยังยึดติดอยู่กับการดำเนินคดีอาญาแบบเดิม คือ มุ่งถึงผลแพ้ชนะของคดีและทำทุกวิถีทางที่จะนำพยานหลักฐานมาสืบหักล้างกันในการพิจารณาคดี โดยไม่คำนึงถึงการร่วมกันค้นหาความจริง ดังนั้นกระบวนการค้นหาพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นสืบสวนสอบสวนก็มุ่งหาพยานหลักฐานที่จะนำมาลงโทษผู้ต้องหาให้ได้ แม้จะมีบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นว่าการสอบสวนจะต้องดำเนินไป โดยพนักงานสอบสวนต้องวางตัวเป็นกลาง และรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหา แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเน้นหนักไปในทางที่เป็นโทษแก่ผู้ต้องหา ส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้ต้องหาจะดเว้นหรือไม่ยอมรับรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน กล่าวอีกนัยหนึ่งพนักงานสอบสวนกลับตั้งตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหาเสียเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องดำเนินคดีด้วยความรอบคอบและเที่ยงธรรมในการรวบรวมข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยมิใช่รวบรวมเฉพาะพยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาเท่านั้น ส่วนพนักงานอัยการนั้นพยายามดำเนินการต่อสู้คดีเพื่อชี้ให้ศาลเห็นถึงการกระทำความผิดของจำเลย และทนายจำเลย ก็จะเป็นตัวแทนของจำเลยในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความบริสุทธิ์ของจำเลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พนักงานอัยการต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมากในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะของโจทก์เพื่อรักษารูปคดีของตนด้วยความเคร่งครัดและย่อมจะส่งผลให้ไม่มีแรงจูงใจที่จะค้นหาพยานหลักฐานที่เป็นคุณแก่ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมากเท่ากับพยานหลักฐานที่เป็นโทษ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนนั้นก็ไม่มีอะไรเป็นหลักประกันว่าจะถูกต้องสมบูรณ์ทุกประการ เพราะในการสืบสวนสอบสวนนั้นอาจมีการปั้นแต่งพยานหลักฐานเพื่อปกรับจำเลยได้ ด้วยเหตุนี้เองจำเลยในคดีอาญาจึงไม่สามารถล่วงรู้ถึงสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้เลย ประเทศฝรั่งเศสมีบทบัญญัติให้สิทธิแก่ทนายที่จะทำการตรวจพยานหลักฐานจากสำนวนคดีก่อนยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อความแน่นอนว่าพยานหลักฐานในสำนวนคำฟ้องเป็นพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่เช่นเดียวกัน ได้พัฒนาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ

การตรวจสอบและเปิดเผยพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครองของพนักงานอัยการให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบก่อนการพิจารณาด้วยวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้มีการนำพยานหลักฐานที่ถูกต้องแท้จริงมาแสดงต่อศาลในชั้นพิจารณา

5.2 การกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานจำกัดเฉพาะคดีอาญาบางประเภทเท่านั้น

การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นใหม่ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีอาญาเพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วต่อเนื่อง และเป็นธรรม ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดให้มีการตรวจและเปิดเผยพยานหลักฐานตามมาตรา 173/1 และ 173/2 ยังจำกัดอยู่เฉพาะคดีบางประเภท กล่าวคือ จะต้องเป็นคดีที่จำเลยไม่ให้การ หรือจำเลยให้การปฏิเสธเท่านั้นและต้องกระทำเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความรวดเร็วต่อเนื่อง และเป็นธรรมด้วย หากคดีอาญาเรื่องใด สภาพและลักษณะแห่งคดีไม่มีเหตุและความจำเป็นที่จะต้องกระทำการเปิดเผย กรณีย่อมไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 173/1 นอกจากนี้ยังให้อำนาจศาลมีดุลพินิจที่จะกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนการพิจารณาคดีได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคืออาจจะเกิดจากการร้องขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือศาลเห็นสมควรเองก็ได้ กรณีศาลเห็นสมควรเองย่อมเป็นดุลพินิจของศาล แต่ถ้าเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอก็เป็นดุลพินิจของศาลที่จะเห็นสมควรหรือไม่เช่นกัน หาใช่ว่าเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอแล้วศาลจะอยู่ในบังคับที่ต้องดำเนินการให้ตามคำขอแต่อย่างใด

5.3 สิทธิของจำเลยหรือหน้าที่ของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 40 (1) บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง” ในส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้บัญญัติในส่วนนี้ไว้ในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย แต่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 68 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ จึงเป็นประเด็นที่ว่าในคดีที่จำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การใด ๆ แล้วศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานจำเลยมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานหรือไม่ หรือเป็นหน้าที่ของรัฐในการจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษต่างรูปคดี และเมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตรา 173/1 วรรคสองที่ว่า “ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่งให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลพร้อมสำเนา...” จึงมีความหมายว่าจำเลยในฐานะคู่ความก็ต้องยื่นบัญชีระบุพยาน หลักฐานเช่นกัน นอกจากนี้ ตามหลักการดำเนินคดีอาญาในนานาประเทศก็พบว่าจำเลยไม่มีหน้าที่ที่ต้องต่อสู้คดีไม่ว่าในทางใด จำเลยมีสิทธิที่จะให้การลอย ๆ หรือให้การปฏิเสธหรือไม่ต้องมีหน้าที่อย่างใด ๆ เลยก็ได้ เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยแต่บทบัญญัติในมาตรานี้กลับบังคับให้จำเลยต้องมีหน้าที่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานด้วย (ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2545) ซึ่งประเทศอื่น ๆ โดยทั่วไปไม่ได้ให้จำเลยต้องเปิดเผยพยานหลักฐาน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพื่อเปิดเผยพยานหลักฐานของตนตามมาตรา 173/1 วรรคสองนี้เป็นการกำหนดให้จำเลยอยู่ในฐานะที่เป็นคู่ความเท่าเทียมกันกับโจทก์เหมือนอย่างเช่นในคดีแพ่ง ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้นเลย เนื่องจากในคดีแพ่งเป็นการพิพาทกันในเรื่องทรัพย์สินและไม่มีคู่ความฝ่ายใดต้องถูกคุมขังระหว่างการพิจารณา แต่ในคดีอาญาจำเลยอาจถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีทำให้โอกาสที่แสวงหาพยานหลักฐานมาหักล้างพยานโจทก์ซึ่งโดยปกติก็ทำได้ยากอยู่แล้วกลับต้องมีหน้าที่มาตีแผ่พยานหลักฐานของตนให้โจทก์รู้เห็นอีก ซึ่งถ้าจะนำหลักการเปิดเผยพยานหลักฐานโดยเท่าเทียมกันมาใช้ควรจำกัดอยู่เฉพาะคดีแพ่งเท่านั้น (อำนาจ เนตยสุภา, 2548)

5.4 ไม่มีบทลงโทษสำหรับคู่ความที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 วรรคสอง และวรรคสามไม่ได้บัญญัติบทลงโทษสำหรับการไม่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน รวมถึงถ้าไม่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานให้ถูกต้องแล้วจะเป็นอย่างไร กรณีนี้เห็นว่าควรจะต้องอนุโลมเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87 (2) มาใช้ในคดีอาญาโดยผลแห่งประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าในเมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะแล้วเหตุใดต้องไปอนุโลมเอาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้อีก และโดยที่มาตรา 87 (2) เป็นบทลงโทษของมาตรา 88 แต่กฎเกณฑ์ในเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 วรรคสองและวรรคสาม ไม่ใช้กฎเกณฑ์ ตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 88 จะไปใช้บทลงโทษตามมาตรา 87 (2) ได้อย่างไร กฎหมายที่บังคับให้คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในกรณีที่ศาลสั่งให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน ถ้าไม่มีบทลงโทษสำหรับกรณีที่ไม่นับปฏิบัติตามแล้วก็จะเป็นการแปลความและใช้กฎหมายที่ไร้ผล เมื่อกฎหมายบัญญัติแล้วควรมีสภาพบังคับให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทว่าสภาพบังคับนี้หากมีข้อโต้แย้งว่าไม่ควรใช้มาตรา 87 (2) แต่ควรจะใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 86 วรรคหนึ่ง อนุโลมมาใช้ในคดีอาญา โดยผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 เพราะมาตรา 86 วรรคหนึ่งเป็นหลักทั่วไปที่ใช้กับพยานหลักฐานที่ยื่นไม่ถูกต้องตามหลักกฎหมายที่ว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐานทุกกรณี จึงอนุโลมมาใช้กับกรณีที่ไม่นำพยานหลักฐานมาให้ถูกต้องตามมาตรา 173/1 วรรคสองและวรรคสามของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ซึ่งก็มีผู้ให้ความเห็นว่าหากเราใช้บทลงโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา 86 วรรคหนึ่งจะพบกับข้อจำกัดประการหนึ่งที่ว่ามาตรา 86 วรรคหนึ่งเป็นบทลงโทษที่เคร่งครัดมากกว่ามาตรา 87 (2) กล่าวคือ ศาลจะใช้ดุลพินิจยกเว้นให้รับฟังพยานหลักฐานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมอาจจะทำไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าน่าจะใช้อินโลมเอามาตรา 87 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาเป็นบทลงโทษของมาตรา 173/1 วรรคสองและวรรคสามน่าจะเหมาะสมกว่าเพราะจะทำให้ผลในทางปฏิบัติที่ยืดหยุ่นกว่าและไม่ขัดแย้งต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีให้ตรงกับความเป็นจริงด้วย

ดังนั้น ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงควรเพิ่มบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ยื่นฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งไม่ควรจำกัดเฉพาะในเรื่องของการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานหรือในเรื่องของการส่งต้นฉบับ หรือสำเนาเท่านั้น เนื่องจากในอนาคตยังต้องมีการนำเสนอพยานหลักฐานในลักษณะอื่นอีก เช่นพยานหลักฐานคอมพิวเตอร์หรือเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาล การแก้ไขกฎหมายว่าด้วยกฎหมายการนำสืบพยานหลักฐานและบทบังคับที่ใช้บังคับแก่คู่ความจึงต้องคำนึงถึงการพัฒนาลักษณะของกฎหมายให้ทันสมัยอยู่ในระดับมาตรฐานเดียวกับนานาชาติจะมีส่วนเสริมประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นกับประชาชนอย่างแท้จริงด้วย

นอกจากนี้ มาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 ซึ่งกำหนดเรื่องของการที่จะตรวจพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งหากได้มีการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้แล้ว แต่คู่ความไม่ยอมนำพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุมาให้ตรวจพบบัญชีดังกล่าวก็ไม่บัญญัติถึงผลของการนั้น นอกจากบัญญัติในกรณีที่โจทก์ไม่มาศาลก็ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องของการขาดนัดมาบังคับใช้โดยอนุโลมเท่านั้น มีผู้ให้ความเห็นว่าการไม่นำพยานหลักฐานมาให้ตรวจสอบนั้นถือว่าการเอาเปรียบคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งศาลไม่ควรยอมให้นำพยานหลักฐานนั้นเข้าสืบ หรืออีกความเห็นหนึ่งคือยอมให้นำเข้าสืบได้แต่จะรับฟังหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อาจจะตัดไม่รับฟังหรือรับฟังเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ขึ้นอยู่กับแต่ละความเห็นว่าจะให้น้ำหนักไปที่การยื่นพยานหลักฐานหรือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

5.5 การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีอาญาตามมาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 นี้ ใช้กับกรณีที่ศาลมีกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานเท่านั้น

ในกรณีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน เช่น คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพในคดีอุกฉกรรจ์ที่มีโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โจทก์ต้องนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบคำรับสารภาพของจำเลยในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามมาตรา 176 วรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานไม่ได้ ดังนั้น ในคดีที่จำเลยโดยเจตนาไม่จำเลยจะให้การรับสารภาพศาลจะสั่งให้มีวันตรวจพยานหลักฐานก่อนที่โจทก์ จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบประกอบไม่ได้ เพราะเงื่อนไขสำคัญตามมาตรา 173/1 วรรคหนึ่งนั้น ให้อำนาจศาลสั่งให้มี วันตรวจพยานหลักฐานได้เฉพาะในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธเท่านั้น จริงอยู่แม้ศาลจะใช้อำนาจทั่วไปการกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานได้ แต่วันตรวจพยานหลักฐานที่ศาลใช้อำนาจทั่วไปในการกำหนดขึ้นเองนี้ไม่ใช่ การกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/1 วรรคหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 173/1 วรรคสองที่คู่ความจะต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานล่วงหน้าก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน เพราะความในวรรคสองใช้คำว่า “ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง...” ไม่ใช่วันตรวจพยานหลักฐานที่ศาลกำหนดขึ้นมาเอง

ส่วนในคดีที่ศาลไม่ได้กำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/1 วรรคหนึ่ง คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานล่วงหน้าก่อนวันสืบพยานหรือไม่นั้น ศาลฎีกามีบรรทัดฐานแล้วว่าเรื่องบัญชีระบุพยานหลักฐานที่ไม่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นจะต้องอนุโลมเอาหลักเกณฑ์ในมาตรา 88 และมาตรา 87 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ในคดีอาญาด้วยโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 เหตุที่ยังต้องอนุโลมเอาหลักเกณฑ์การยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีแพ่งมาใช้ในคดีอาญาด้วยเป็นเพราะหากไม่อนุโลมนำมาใช้ โจทก์ในคดีอาญาก็จะไม่มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเลย เมื่อโจทก์ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานก็เท่ากับเป็นการปิดหูปิดตาจำเลยในคดีอาญาไม่ให้มีโอกาสได้รู้แนวพยานหลักฐานของโจทก์ล่วงหน้าก่อนวันสืบพยานซึ่งจะทำให้จำเลยในคดีอาญาเสียเปรียบโจทก์ยิ่งกว่าในคดีแพ่งเสียอีก กล่าวคือทำให้จำเลยในคดีอาญาถูกโจมตีทางพยานหลักฐานยิ่งกว่าคดีแพ่งนั่นเอง ซึ่งไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งและไม่สอดคล้องกับหลักสากลที่ถือหลักว่าจะต้องให้โอกาสจำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

5.6 ผลกระทบต่อหลักการดำเนินคดีอาญา

การที่จะมีบทบัญญัติให้คู่ความต้องนำพยานหลักฐานมาตีแผ่ต่อกันโดยอาศัยหลักการเปิดเผยนั้น จะส่งผลกระทบต่อหลักการสำคัญของการดำเนินคดีอาญาได้ กล่าวคือ หลักการดำเนินคดีอาญาจะเน้นในเรื่องของการแสวงหาความจริงให้ปรากฏ แต่หลักการเรื่องการเปิดเผยพยานหลักฐานกลับไปเน้นในเรื่องการต่อสู้มากขึ้น จึงเกิดผลกระทบต่อหลักการสำคัญในการดำเนินคดีอาญาแทนที่จะเป็นการทดแทนเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับกลับต้องมาต่อสู้กันด้วยพยานหลักฐานว่าฝ่ายใดที่มีพยานหลักฐานน่าเชื่อถือกว่ากันเหมือนอย่างในคดีแพ่งอาจทำให้ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดอาจตกเป็นผู้กระทำความผิดได้ เมื่อคดีเข้าสู่ระบบใหม่คือระบบต่อสู้ ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิดอาจตกเป็นผู้กระทำความผิดได้เนื่องจากการไม่เตรียมตัวในเรื่องการเปิดเผยพยานหลักฐาน กล่าวคือ ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามแบบพิธีนั่นเอง

6. ข้อเสนอแนะ

เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนวทางการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญาก่อนสืบพยานของประเทศไทย ดังนี้

6.1 มีกฎหมายว่าด้วยการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานในคดีอาญา เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 173/1 และมาตรา 173/2 กำหนดให้มีหลักการเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและการตรวจพยานหลักฐานขึ้นแต่ยังไม่มียกเว้นบังคับในกรณีที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งขาดความชัดเจนในเรื่องของประเภทพยานหลักฐานที่จะต้องมีการเปิดเผยจากคู่ความทั้งสองฝ่าย อันอาจทำให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ จึงควรมีกฎหมายว่าด้วยการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน เพื่อใช้บังคับแก่คดีอาญาทุกคดีไม่จำกัดอยู่เฉพาะคดีที่ศาลกำหนดให้มีวันตรวจพยานหลักฐาน ตามมาตรา 173/1 เท่านั้น

6.2 กำหนดเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยาน ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/1 วรรคสอง ของโจทก์ (พนักงานอัยการ) ควรกำหนดให้มากกว่าจำเลย เพื่อจำเลยจะได้ศึกษาและจัดหาพยานหลักฐานรวมทั้งจัดเตรียมคดีเพื่อดำเนินการตามกระบวนการในวันตรวจพยานหลักฐานตามมาตรา 173/2

6.3 มีระเบียบที่ชัดเจนในการกำหนดประเภทคดี ดุลยพินิจของศาลในการกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานในคดีอาญา ควรมีระเบียบที่ชัดเจน เพราะการตรวจพยานหลักฐานจะช่วยให้การพิจารณาเนื้อหาของคดีเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม แม้คู่ความไม่ได้ร้องขอ

6.4 มีกฎหมายกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการเปิดเผยพยานหลักฐาน ของทั้งฝ่ายพนักงานอัยการ และฝ่ายจำเลยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ในการเปิดเผยพยานหลักฐานของพนักงานอัยการที่ควรจะมีมากกว่าจำเลย โดยเฉพาะในส่วนของพยานหลักฐานที่เป็นคุณหรือเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลย เพื่อจำเลยจะได้มีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

6.5 มีระบบการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ โดยสร้างระบบการคุ้มครองให้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ เพื่อที่พยานหลักฐานที่ถูกเปิดเผยหรือตรวจสอบจะได้รับความปลอดภัยและคงสภาพความเป็นพยานหลักฐานที่สมบูรณ์ จนถึงกระบวนการพิจารณาชี้ขาดคดีในชั้นศาลต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กุลพล พลวัน. (2547). *สิทธิมนุษยชนในสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, หน้า 1.
- กุลพล พลวัน. (2524). ลักษณะทั่วไปของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. *วารสารอัยการ*, 4(41), หน้า 49.
- เข็มชัย ชุตินวงศ์. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7), กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, หน้า 4.
- คณิต ณ นคร. (2551). *ภูมิธรรมและบทบาทของพนักงานอัยการ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, หน้า 107.
- คณิต ณ นคร. (2552). *กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคการดำเนินคดี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: วิญญูชน, หน้า 46.
- จิตติ เจริญจำ. (2538). *พยานในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, หน้า 14-15.
- ณัฐภูมิ พรหมศร. (2547). *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานซึ่งต้องห้ามรับฟังในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, หน้า 9.
- ประทุมพร กลัดอำ. (2533). *การนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในวิธีพิจารณาความอาญา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, หน้า 6.
- เปรมศักดิ์ ชื่นชวน. (2550). *การเปิดเผยพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงก่อนการพิจารณาคดีในคดีอาญา เอกสารวิชาการส่วนบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 10*. วิทยาลัยการยุติธรรม, กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, หน้า 15.
- ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. (2545). *รายงานการวิจัยเรื่องสิทธิของจำเลยกับการอำนวยความสะดวกของรัฐ*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 5-6.
- พินารัตน์ ชินพิทักษ์. (2548). *สิทธิของจำเลยในการได้รับการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานก่อนการสืบพยานในคดีอาญา* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, หน้า 25.
- วิสาร พันธนะ. (2521). *วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา*. ดุลพาห, 25(5), หน้า 58-60.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2547). *หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. นครปฐม: มิสเตอร์ ก๊อปปี้, หน้า 44-45.
- สมชาย วัฒนสุข. (2549). *บทบาทของศาลในชั้นต้นในการค้นหาความจริง* (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ, หน้า 1.
- อุดม รัฐอมฤต. (2538). *ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายต่อการกำหนดหน้าที่นำสืบในคดีอาญา*. *วารสารนิติศาสตร์*, 25(2), หน้า 306.
- อำนาจ เนตยสุภา. (2548). *การเปิดเผยข้อมูลในคดีอาญาของพนักงานอัยการ*. *กฎหมายใหม่*, 3(53), หน้า 45.

การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็วสำหรับผู้เรียนชาวไทย Teaching and Learning Chinese to Improve Thai Students' Speed Reading Skills

ธัญญารัตน์ มะลาศรี¹
Thayarat Malasri¹

บทคัดย่อ

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสารและภาษามีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารแล้วภาษายังเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาความคิดของมนุษย์ มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในฐานะภาษาต่างประเทศ จำเป็นต้องพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และ ทักษะการเขียน จากการสำรวจพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยนั้นนักเรียนและนักศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดทักษะการอ่านเร็ว ซึ่งส่งผลให้ทักษะการอ่านภาษาจีนของผู้เรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไข และปรับปรุงเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนทักษะดังกล่าวอย่างเร่งด่วนเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอ ความหมายของการอ่านเร็ว วิธีการอ่านเร็ว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาการอ่านภาษาจีน รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็วสำหรับผู้เรียนชาวไทย ซึ่งคณาจารย์ผู้สอนภาษาจีนสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาที่ตนเองรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านภาษาจีนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและมีระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน ภาษาจีน ทักษะการอ่านเร็ว ผู้เรียนชาวไทย

Abstract

A language is an important tool that human communicates with each other. It is also used as a learning tool and develops human intelligence. Human uses language to transfer culture and the way of life to others. Learning Chinese as a second language should develop four skills, including listening, speaking, reading, and writing. For the survey on teaching Chinese as a second language, Thai students lack of speed reading skill which affected on their learning potential. This article identified and developed the technique to teach the students becoming the effective readers. It presented the meaning of speed reading, technique in speed reading, and factors which affected on the development of reading in Chinese language as well. With this research, teachers have retained the teaching techniques to develop Thai student becoming effective speed reading. All teachers

¹ สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Chinese Language Teaching Program Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Email : memory_tu@hotmail.com

realized ideas and methods to improve the teaching in classes. It could develop and elevate students' reading skill.

Keywords: Teaching and Learning, Chinese Language, Speed Reading, Thai Student

วันที่รับบทความ : 5 ตุลาคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 10 พฤษภาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 7 มิถุนายน 2565

1. บทนำ

การอ่านถือเป็นหนึ่งในทักษะที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ การอ่านเร็วอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ย่อมมีหลักการและแนวทางที่จะไปสู่ความสำเร็จในการรับสารได้มากกว่าผู้ที่อ่านได้ช้า ทั้งนี้เนื่องจากผู้อ่านสามารถอ่านข้อความต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สามารถตีความหรือเข้าใจสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้ค่อนข้างมาก อีกทั้งสามารถถ่ายทอดหรือสื่อสารสิ่งเหล่านี้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ความสำเร็จในการอ่านเร็วอย่างมีประสิทธิภาพนั้นผู้อ่านจะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความตั้งใจและแรงจูงใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ทักษะการอ่านเร็วได้แก่ ทักษะการอ่านแบบข้ามคำ (Skimming) ทักษะการอ่านแบบกวาดสายตา (Scanning) ทักษะการอ่านแบบเข้ม (Intensive reading) และทักษะการอ่านแบบกว้างขวาง (Extensive reading) เป็นต้น ดังนั้นหากผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้วิธีการอ่านดังกล่าวกับการอ่านภาษาจีน ไม่ว่าจะเป็นการอ่านในชีวิตประจำวัน การอ่านเพื่อการสอบ การอ่านเพื่องานวิชาการ หรือการอ่านเพื่อประโยชน์ในการทำงาน ก็จะสามารถทำให้ผู้อ่านประหยัดเวลาในการอ่าน และสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งที่อ่านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

2. ความหมายของการอ่านเร็ว

การอ่านเร็วเป็นวิธีการอ่านอย่างหนึ่ง ที่ผู้อ่านสามารถฝึกอ่านตามขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดทักษะสามารถอ่านเร็วและเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้ มีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการอ่านเร็ว ดังนี้

วิพุธ โสภวงศ์ (อ้างถึงในนงนุช สามัญฤทธิ์, 2552) กล่าวว่า การอ่านเร็ว หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านสามารถทำเวลาในการอ่านได้อย่างรวดเร็ว โดยมีความเข้าใจอย่างสูงสุดด้วยทักษะในการอ่านเร็วและทักษะในการอ่านอย่างเข้าใจมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก

ศิริพร ลิ้มตระกูล (อ้างถึงในนงนุช สามัญฤทธิ์, 2552) กล่าวว่า การอ่านเร็ว หมายถึง ความสามารถในการอ่านที่เข้าใจมากที่สุดโดยใช้เวลาที่น้อยที่สุดตามวัตถุประสงค์ของผู้อ่าน

จะเห็นได้ว่าทักษะการอ่านเร็วเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถจับประเด็นของเรื่องที่อ่านอย่างมีประสิทธิภาพได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้ทักษะในการอ่านของผู้เรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. จุดมุ่งหมายของการอ่านเร็ว

คนที่อ่านอย่างมีประสิทธิภาพนั้นทุกครั้งที่อ่าน มักจะกำหนดจุดประสงค์เอาไว้ก่อนที่จะเริ่มอ่านเสมอ ขึ้นต่อไปก็จะพิจารณาเนื้อหาหรือเรื่องราวที่จะอ่านว่ามีลักษณะเน้นหนักไปทางด้านใด เป็นเรื่องทางวิชาการ กึ่งวิชาการหรือเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้ก็เพราะจะได้้นำเอาไปเป็นเครื่องตัดสินใจเลือกเทคนิคหรือวิธีการอ่านได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด ขณะอ่านจะต้องสนใจรายละเอียดมากน้อยเพียงใดหรือไม่ จะจดบันทึกย่อความอย่างไร และจะอ่านด้วยความเร็วระดับใดอีกด้วย

4. วิธีการอ่านเร็ว

การที่จะอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วนั้นจะต้องคำนึงถึงกระบวนการอ่านไว้ด้วยเสมอ ส่วนการจะเลือกใช้วิธีการอ่านชนิดใดให้เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการอ่านประเภทของสิ่งที่อ่านและเวลาที่ต้องใช้ในการอ่าน วิธีการอ่านมีหลายเทคนิควิธี แต่ที่สำคัญ ๆ และนิยมใช้กันมากคือ

4.1 การอ่านแบบข้ามคำ (Skimming)

4.1.1 ความหมายของการอ่านแบบข้ามคำ

การอ่านข้ามคำ เป็นวิธีการอ่านที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคข่าวสารไร้พรมแดน นักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการอ่านแบบข้ามคำไว้ดังนี้

โคดี้ (Coady อ้างถึงในพิจิตร ทาทอง, 2556) กล่าวว่า การอ่านแบบข้ามคำ คือการอ่านแบบพิจารณาโดยเร็วๆ โดยปกติการอ่านแบบนี้ผู้อ่านจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง การอ่านในลักษณะนี้ผู้อ่านจะต้องใช้ชื่อเรื่องและหัวข้อใหญ่รวมทั้งหัวข้อย่อยให้เป็นประโยชน์ ในระยะเริ่มต้นผู้สอนควรชี้แนะว่าควรตั้งคำถามอะไรไว้ในใจ และพยายามจับใจความของเรื่องที่อ่านให้ได้

วิพุธ โสภวงศ์ (อ้างถึงในพิจิตร ทาทอง, 2556) การอ่านข้ามคำเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการอ่านเร็วมีผลงานวิจัยและตำราเป็นอันมากที่สนับสนุนว่าการอ่านแบบข้ามคำสามารถเพิ่มความเร็วในการอ่านได้ การเพิ่มความเร็วในการอ่านทำให้ผู้เรียนสามารถข้ามคำหรือข้อความที่ไม่มีความสำคัญได้เร็วขึ้นและง่ายขึ้น และทักษะการอ่านข้ามคำนี้จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละย่อหน้า

ไพบุลย์ ดวงจันทร์ (อ้างถึงในพิจิตร ทาทอง, 2556) กล่าวว่า การอ่านแบบข้ามคำเป็นทักษะที่สำคัญมากสำหรับการเพิ่มสมรรถภาพการอ่านให้เร็วขึ้น การอ่านแบบนี้จะอ่านเฉพาะกลุ่มคำที่สำคัญ โดยข้ามคำหรือข้อความที่ไม่สำคัญไป หรืออาจข้ามพวกประโยคตัวอย่าง ประโยคขยายที่ไม่สำคัญไปเป็นตอน ๆ ที่ละหลาย ๆ ประโยค หรืออาจข้ามที่ละบรรทัด หรือหลายบรรทัดก็ได้

สรุปได้ว่าการอ่านแบบข้ามคำ คือ การอ่านข้อความอย่างรวดเร็ว เป็นจุด ๆ เช่นการอ่าน 2-3 คำแรกหรือ 2-3 ประโยคแรกแล้วข้ามไป การอ่านมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อเก็บประเด็นหรือใจความสำคัญ และอ่านเพื่อเก็บรายละเอียดที่สำคัญ

4.2 กลวิธีการอ่านแบบข้ามคำ

การอ่านวิธีนี้จะไม่อ่านทุกคำหรือทุกประโยค แต่จะจับเฉพาะคำสำคัญ (key word) ที่บอกว่าเนื้อเรื่องทั้งหมดนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไรเท่านั้น ซึ่งหลักปฏิบัติในการอ่าน สรุปได้ดังนี้

4.2.1 อ่านสองหรือสามคำแรกและหรือสองหรือสามคำสุดท้ายในแต่ละประโยค คือการอ่านข้ามสิ่งที่คิดว่าไม่มีความสำคัญในประโยค จะเข้าใจประโยคนั้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสลับซับซ้อนและโครงสร้างของประโยคเป็นสำคัญ

4.2.2 การพรีวิว (Preview) คือความสามารถที่จะคิดและคาดการณ์เห็นแนวคิดบางอย่างได้ล่วงหน้าก่อนการอ่านจริง การพรีวิวช่วยให้จับประเด็นได้เร็วขึ้นและช่วยให้อ่านข้ามข้อความโดยไม่เสียอรรถรส วิธีอ่านคือ อ่านประโยคแรกและประโยคสุดท้ายของแต่ละย่อหน้าอย่างรวดเร็วแล้วจึงไปอ่านซ้ำอีกครั้งเพื่อเก็บใจความสำคัญต่อไป ซึ่งอ่านเฉพาะคำหรือวลีที่สำคัญในแต่ละย่อหน้าเท่านั้น

4.2.3 อ่านส่วนแรกของประโยคเร็ว ๆ วิธีนี้จะไม่อ่านจนจบประโยค แต่จะกวาดสายตามองผ่านๆ แล้วเริ่มต้นอ่านประโยคใหม่ ทำเรื่อยๆจนจบประโยคที่ต้องการจะอ่าน ขณะอ่านสายตาจะจับอยู่ที่ทางด้านซ้ายมือของประโยคตลอดเวลา คืออ่านข้อความแค่หนึ่งในสามของประโยคเท่านั้น

4.2.4 อ่านเฉพาะส่วนกลางของหน้าหนังสือ สายตาจะจับเฉพาะตอนกลางของหนังสือเท่านั้น และอ่านเกือบทุกประโยคด้วย

4.2.5 อ่านประโยคหัวข้อหลักซึ่งก็คือประโยคที่บรรจุหัวเรื่องและใจความสำคัญไว้ โดย ประโยคหัวข้อหลักมักจะวางอยู่ที่ประโยคแรกหรือประโยคสุดท้ายของข้อความ และส่วนน้อยที่อยู่ตอนกลางของเรื่อง และบางข้อความไม่มีประโยคหัวข้อหลักผู้อ่านต้องสรุปเอาเองจากเนื้อเรื่องในบทความนั้น

4.2.6 อ่านแต่เฉพาะกลุ่มคำหรือวลีที่สำคัญ ๆ ซึ่งวลีหรือกลุ่มคำดังกล่าวอาจจะมีตัวเลขกำกับอยู่ หรือพิมพ์ด้วยตัวอักษรตัวเอนหรืออยู่ในเครื่องหมายอัญประกาศหรือเป็นคำพูด การอ่านลักษณะนี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อเก็บรายละเอียดบางอย่างมากกว่าที่จะจับใจความสำคัญ

5. การอ่านแบบกวาดสายตา

ความหมายของการอ่านแบบกวาดสายตา

การอ่านแบบกวาดสายตา เป็นเทคนิคการอ่านเร็วอีกวิธีหนึ่งโดยใช้สายตาดำรงกวาดข้อความอย่างคร่าว ๆ และรวดเร็ว การอ่านแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อจะค้นหาข้อมูลหรือคำตอบเฉพาะสำหรับคำถามบางข้อที่ต้องการเท่านั้น ความจริงเราอาจจะใช้วิธีการอ่านแบบนี้อยู่แล้วเกือบตลอดเวลา โดยที่เราเองอาจไม่รู้ตัว เช่น ขณะที่เรากำลังหารายชื่อหรือหมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น ดังนั้นขณะที่อ่านกวาดสายตาไปอย่างรวดเร็วนี้ เราจะละทิ้งคำต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการหรือเกี่ยวข้องไปแต่จะมุ่งหารายชื่อ วัน เดือน ปี ตัวเลข หรือข้อมูลเฉพาะบางอย่างเท่านั้น เพื่อจะได้นำมาเออ้างอิงหรือสนับสนุนทฤษฎีหรือแนวความคิดที่ต้องการบางอย่างของเราให้ชัดเจนและมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

การอ่านแบบกวาดสายตาเป็นการอ่านที่ต้องใช้ความเร็วสูง ดังนั้นขณะที่กวาดสายตาอ่านอยู่นั้นจะต้องคำนึงไว้ตลอดเวลาด้วยว่ากำลังค้นหาคำตอบหรือข้อมูลอะไรอยู่ ถ้าหากเข้าใจหรือมองเห็นสิ่งที่กำลังค้นหาอยู่ตั้งแต่เริ่มแรก การหาข้อมูลหรือคำตอบนั้นๆก็จะทำงานง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อความหรือเนื้อหาที่กำลังกวาดสายตาอ่านอยู่นั้นพอจะคุ้นเคยมาบ้างและไม่ยากจนเกินไป ก็อาจจะหาคำตอบที่ต้องการได้ทันที แต่ถ้าหากเป็นข้อความที่ยาว ๆ ก็ควรอ่านผ่านไปเร็วๆเสียครั้งหนึ่งก่อน เพื่อจะได้ทราบว่าตอนไหนบ้างที่สำคัญแล้วค่อยกลับมาอ่านตอนใหม่อย่างคร่าวๆ เพื่อจับประเด็นที่ต้องการอีกครั้งหนึ่ง

1. กลวิธีในการอ่านแบบกวาดสายตา

- 1.1 ไม่จำเป็นต้องเข้าใจหรือรู้คำศัพท์หมดทุกคำ
- 1.2 กระโดดข้ามบางคำหรือประโยคที่ไม่จำเป็น
- 1.3 ใช้คำหรือกลุ่มคำที่สำคัญในใจหรือที่กำหนดในการหาข้อมูล เช่น ตัวเลข วันที่ สถานที่ ชื่อคน เป็นต้น

6. การอ่านแบบซึม

ความหมายของการอ่านแบบซึม

การอ่านแบบซึม คือการอ่านเร็วเพื่อจับใจความสำคัญสามารถจับรายละเอียดสำคัญของของเรื่องนั้น ๆ ได้ หมายความว่าผู้อ่านนอกจากจะจับประเด็นสำคัญและรายละเอียดของเรื่องที่อ่านได้แล้วนั้นยังต้องเข้าใจแนวคิดหรือทัศนคติที่ผู้เขียนต้องการสื่ออีกด้วย

การอ่านแบบซึม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหาข้อมูลเป็นการอ่านอย่างพิถีพิถันและละเอียดถี่ถ้วน เพื่อความถูกต้อง และมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความคิดและเหตุผลของผู้เขียนในเกือบทุกแง่มุมหรือทุกขั้นตอน การอ่านแบบนี้จะอ่านตั้งแต่หน้าแรกถึงหน้าสุดท้าย โดยเริ่มอ่านอย่างคร่าว ๆ แบบข้ามคำเพื่อให้เข้าใจแนวความคิดหรือประเด็นสำคัญโดยทั่วไปก่อน หลังจากนั้นจึงจะอ่านอย่างระมัดระวังและค่อนข้างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่อ่านจะสนใจในรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ มากเท่า ๆ กับใจความสำคัญ จะอ่านย่อหน้าแต่ละตอนด้วยความตั้งใจ พยายามค้นหาและจับความให้ได้ว่าอะไรคือแนวความคิดหลักของผู้เขียน มีเหตุผลสนับสนุนเพียงพอบ้างหรือไม่เชื่อถือมากน้อยเพียงใด บางครั้งอาจจะต้องหยุดอ่านบ้างเพื่อคิดหรือตีความเพื่อความถูกต้อง และในขณะเดียวกันก็ต้องจดบันทึกย่อความหรือเขียนสรุปประเด็นสำคัญไปพร้อม ๆ กันด้วย

1. กลวิธีการอ่านแบบเข้ม

การอ่านแบบเข้ม เป็นการอ่านอย่างละเอียดรอบคอบและอ่านอย่างลึกซึ้ง เพื่อการตีความ เข้าใจความหมาย ที่ลึกซึ้งของเนื้อความบางตอนในบทอ่าน สำหรับการอ่านแบบ Intensive นี้จะใช้ควบคู่กับการอ่านแบบ Scanning และ Skimming เสมอเพื่อลดเวลาในการอ่านและเพื่อการเข้าถึงเป้าหมายของความคิดที่รวดเร็ว ถูกต้อง และชัดเจนยิ่งขึ้น

1) การอ่านแบบกวาดสายตา (Scanning) เพื่อค้นหาคำสำคัญ หรือข้อมูลบางอย่างเช่นชื่อบุคคล สถานที่ ปี พ.ศ. สถิติตัวเลขต่าง ๆ เป็นต้น การอ่านแบบนี้จะช่วยให้ผู้อ่านทราบข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงไว้ล่วงหน้าเพื่อประกอบการ เก็บข้อมูลในขั้นต่อไป

2) การอ่านแบบข้ามคำ (Skimming) เป็นการค้นหาใจความหลักที่แฝงอยู่ในข้อความ เป็นเรื่อง ของความคิด หลักการ และประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนได้สอดแทรกไว้ ในระยะแรกนี้เป็นเพียงการสำรวจอย่างคร่าว ๆ ก่อนว่ามีใจความหลัก ๆ อะไรบ้างจากข้อความที่อ่าน ผู้อ่านจะจับประเด็นหลักได้ก็ต่อเมื่อรู้วิธีจับใจความจากคำพูดหรือวลีของประโยค เพื่อบอก ความหมาย

3) การอ่านเพื่อทำความเข้าใจเรื่องราวในย่อหน้าเพื่อหาหัวข้อเรื่องใจความหลักและใจความรอง โดยปกติย่อ หน้านั้น ๆ จะประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง ใจความหลักและใจความรอง การอ่านเพื่อค้นหาสิ่งเหล่านี้ ทำได้หลายวิธี ดังนี้

หัวข้อเรื่อง บางครั้งอยู่ที่ประโยคแรกของย่อหน้า ที่เรียกว่าหัวข้อประโยคหลักบางครั้งต้องอ่านให้จบย่อ หน้าเสียก่อนจึงจะบอกได้ว่าเป็นหัวข้อเรื่องอะไร

ใจความหลัก ในข้อความหนึ่งย่อหน้า จะมีใจความหลักอยู่ 1 ใจความและ อาจมีใจความรองอยู่ด้วยก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าเป็นย่อหน้าที่มีข้อความยาวหรือสั้น การค้นหาใจความหลัก ก็คือการจับประเด็นสำคัญของเรื่อง อาจจะอยู่ที่ ประโยคนำ อยู่ตอนกลางย่อหน้า หรืออยู่ตอนท้ายของย่อหน้า เป็นต้น ใจความหลักก็คือแนวความคิดที่ผู้เขียนนำมาผูก เป็นเรื่องราว เพื่ออธิบายหรือขยายความในข้อเขียนแต่ละย่อหน้า ในกรณีที่มีใจความหลักหลายใจความ ผู้เขียนมักจะ เขียนไว้หลายย่อหน้า เพื่ออธิบายหรือขยายความจากหัวข้อเรื่องเดียวกัน เมื่อนำใจความหลักมารวมกันแล้วก็จะได้ ใจความทั้งหมดของเรื่องนั้นๆ

ใจความรอง จะเป็นใจความสนับสนุนใจความหลักซึ่งอาจจะมีหลายใจความ ขึ้นอยู่กับใจความหลักว่า ครอบคลุมประเด็น กว้างหรือแคบ

กล่าวโดยสรุปแล้วการอ่านที่จะบรรลุผลตามเป้าหมายของผู้อ่านได้จะต้องอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้อ่านมาประกอบกับใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่ และประสบการณ์ของผู้อ่านในแต่ละเรื่องด้วย จึงจะช่วยให้ ผู้อ่านเกิดความรู้ใหม่เกิดแนวคิดใหม่อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและใช้ปัญญาในการนำไปใช้หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ของตัวเองได้

7. การอ่านแบบกว้างขวาง

ความหมายของการอ่านแบบกว้างขวาง

การอ่านแบบกว้างขวางเป็น กระบวนการอ่านรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้ผู้อ่านการอ่านแบบสลับไหลต่อเนื่อง โดยเน้น ความบันเทิงในการอ่าน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของการอ่านแบบกว้างขวางไว้ดังนี้

ภทิธรา มณเฑศ (2546 อ้างถึงใน สิตรา ศรีหระ, 2560) ได้ให้ความหมายของการอ่านแบบกว้างขวางไว้ว่า หมายถึงการอ่านที่เน้นความหมายของสิ่งที่อ่านมากกว่าตัวภาษา พิจารณาถึงบทอ่านโดยรวมมากกว่าความหมายของคำ แต่ละคำ หรือประโยคแต่ละประโยค

บุญรอด โชติวชิรา (2547 อ้างถึงใน สิตรา ศรีหระ, 2560) ได้ให้ความหมายของการอ่านแบบกว้างขวางไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลเลือกอ่านสิ่งพิมพ์จำนวนมากตามความถนัดและความสนใจของตนเอง เป็นการอ่านเพื่อ ความเพลิดเพลินที่เน้นความเข้าใจเนื้อหาโดยรวมเป็นหลัก ไม่ได้ให้ความสำคัญกับคำศัพท์หรือไวยากรณ์มากนัก

Susser and Robb (1990 อ้างถึงใน สิตรา ศรีหระ, 2560) ได้ให้ความหมายของการอ่านแบบกว้างขวางไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเรียนหรือการสอนภาษาโดยการอ่านในปริมาณมาก ๆ หรืออ่านในเนื้อหาที่มีลักษณะยาว ๆ เป็นการอ่านเพื่อความบันเทิงเริงใจ

สรุปได้ว่าการอ่านแบบกว้างขวาง หมายถึง การอ่านเพื่อเข้าใจเรื่องราว และใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน ไม่ใช่การอ่านแบบมุ่งสนใจที่คำศัพท์แต่ละคำโดยมีจุดประสงค์ในการอ่านเพื่อความบันเทิง และเน้นเนื้อหาสาระมากกว่ารูปแบบทาง ภาษาและหลักไวยากรณ์

กลวิธีการอ่านแบบกว้าง

1. เลือกบทอ่านที่ผู้อ่านสนใจ
2. อ่านอย่างต่อเนื่องเพื่อเข้าใจเนื้อหาในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการอ่านภาษาจีน

1. ปัจจัยด้านคำศัพท์

ปัจจัยด้านคำศัพท์ ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการอ่าน หากผู้อ่านมีคลังคำศัพท์ไม่มากพอก็จะทำให้การอ่านนั้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งผู้เรียนควรศึกษาเทคนิคการเดาคำศัพท์ในรูปแบบต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ก็จะทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กลวิธีการเดาคำศัพท์จากหน่วยคำ

คำศัพท์ในภาษาจีนแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ คำศัพท์เดี่ยวและคำศัพท์ผสม คำศัพท์เดี่ยวหมายถึงคำศัพท์ที่ประกอบไปด้วยหน่วยคำหน่วยคำเดียว เช่น 人 (คน) 山 (ภูเขา) 水 (น้ำ) รวมไปถึงคำศัพท์ที่เลียนแบบเสียงจากภาษาต่างประเทศ เช่น 沙发 (โซฟา) 咖啡 (กาแฟ) 巧克力 (ช็อกโกแลต) เป็นต้น คำศัพท์ผสม คือ คำศัพท์ที่ประกอบไปด้วยหน่วยคำตั้งแต่ 2 คำ ขึ้นไปประกอบกัน ประเภทของคำศัพท์ผสม ได้แก่

1) การประกอบคำของหน่วยคำที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน (联合式合成词) หมายถึง หน่วยคำหน้าและหน่วยคำหลังที่ประกอบเป็นคำนั้น ๆ มีสถานะเท่าเทียมกัน เนื่องจากความหมายของหน่วยคำดังกล่าวเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ดังนั้นหากผู้เรียนรู้ความหมายของหน่วยคำใดหน่วยคำหนึ่งก็สามารถเดาความหมายของคำศัพท์นั้นได้ เช่น 美丽 (สวย) 美 มีความว่าสวย 丽 ก็มีความหมายว่าสวย ดังนั้นหากผู้เรียนรู้ความหมายของคำใดคำหนึ่งก็สามารถที่จะเดาความหมายของคำว่า 美丽 ได้ คำประเภดังกล่าวยังมีอีกมากมาย เช่น 道理 (เหตุผล) 同样 (เหมือนกัน) 思想 (ความคิด) 逃避 (หลีกเลี่ยง) 产生 (ผลิต) เป็นต้น นอกจากนี้แล้วคำบางคำที่ประกอบไปด้วยสองหน่วยคำ แต่มีเพียงหน่วยคำแรกที่ใช้สื่อความหมาย ส่วนหน่วยคำที่สองไม่มีความหมาย เช่น 儿子 แปลว่า ลูก 妻子 แปลว่า ภรรยา 国家 (ประเทศ) 国 แปลว่า ประเทศ 家 แปลว่า บ้าน 国家 แปลว่า ประเทศ

นอกจากนี้หน่วยคำแรกและหน่วยคำที่สองมีความหมายตรงข้ามกันเมื่อหน่วยคำทั้งสองมาประกอบกัน ทำให้เกิดความหมายใหม่ เช่น 开关 (สวิตช์) 开 แปลว่า เปิด 关 แปลว่า ปิด ซึ่งสองหน่วยคำนี้มีความหมายตรงข้ามกัน และประกอบกันเป็นคำที่มีความหมายใหม่

2) คำผสมแบบขยายและถูกขยาย (合成词中的偏正式) หมายถึง หน่วยคำแรกขยายหน่วยคำหลัง โดยความหมายหลักนั้นอยู่ที่หน่วยคำหลังเช่น 红旗 (ธงแดง) 黑板 (กระดานดำ) 火车 (รถไฟ) เป็นต้น

ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็วขึ้น ผู้สอนสามารถนำเทคนิคการเดาคำศัพท์เหล่านี้ไปปรับใช้ควบคู่กับทักษะการอ่านเร็วก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเดาความหมายของคำศัพท์ที่ตนไม่ทราบความหมายได้มากยิ่งขึ้น

3) คำผสมที่หน่วยคำแรกเป็นประธานหน่วยคำหลังเป็นค่านาม (动宾式合成词) หมายถึง หน่วยคำแรกแสดงถึงการกระทำ ส่วนหน่วยคำหลังแสดงถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นค่านาม ยกตัวอย่างเช่น 招生 หมายถึง รับสมัครนักเรียน หากแยกคำสองคำนี้ออกจากกัน จะเห็นได้ว่า คำว่า 招 มาจาก 招收 หมายถึง การรับสมัคร ส่วนคำว่า 生 มาจาก 学生 หมายถึง นักเรียน ซึ่งก็ยังมีอีกหลาย ๆ คำได้แก่ 满意 หมายถึง พอใจ 关心 หมายถึง เป็นห่วง 伤心 หมายถึง เสียใจ เป็นต้น

4) คำประสมที่หน่วยคำแรกเป็นคำกริยาหน่วยคำหลังเป็นส่วนเสริม (不充式合成词) หมายถึง หน่วยคำแรกเป็นการกระทำบางอย่าง ส่วนหน่วยคำหลังแสดงถึงผลลัพธ์ของการกระทำในหน่วยคำแรก เช่น 改正 แปลว่า

เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น 改 หมายถึง การกระทำ ส่วน 正 คือผลลัพธ์ของการกระทำ 说明 แปลว่า อธิบายให้ชัดเจน 说 คือ การกระทำ ส่วน 明 คือผลลัพธ์ของการกระทำ และยังมีคำอื่นๆอีก เช่น 明白 หมายถึง เข้าใจ 看透 หมายถึง เห็นได้อย่างชัดเจน 降低 หมายถึง ลดลง 提高 หมายถึง พัฒนาขึ้น เป็นต้น

5) คำประสมที่หน่วยคำแรกเป็นคำนามหน่วยคำหลังเป็นคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ (主谓式合成词) หมายถึง หน่วยคำแรกเป็นกริยาสำคัญ ส่วนหน่วยคำหลังแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกริยานั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น 头疼 หมายถึง ปวดหัว 地震 หมายถึง แผ่นดินไหว 眼花 หมายถึง ตาเลย 性急 หมายถึง ใจร้อน 年轻 หมายถึง วัยรุ่น เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

Tylor (1877 อ้างถึงในปวิณกร คลังข้อ, 2556) กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ ผลรวมของระบบความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนความสามารถและอุปนิสัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรม เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นทั้งกฎเกณฑ์และระเบียบหรือมาตรฐานของวิธีการดำรงชีวิต (Way of Life) ของคนในกลุ่มจากคน รุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

ภรณ์ชัย โชติกันตะ (2555) กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ซาบซึ้ง ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ

นิยพรพรรณ วรรณศิริ (2540 อ้างถึงใน สมพร นิลคัมภีร์, 2555) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิด ที่จะหาวิธีการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ การหาอาหาร การรับประทานอาหาร เพื่อใหร่างกายเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่มอยู่รวมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ร่วมกันของมนุษย์ การติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน การขับถ่าย ตลอดจนการตอบสนองความต้องการทางเพศ

นิคม มูลสิริกะคมะ (2545 อ้างถึงใน สมพร นิลคัมภีร์, 2555) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตของคน เกิดจากกระบวนการอันซับซ้อน ทางสังคมหรือกลุ่มชนโดยรวมเอามิติทางด้านจิตใจ วัตถุ ภูมิปัญญา และอารมณ์เข้าไว้ด้วยกัน จนเป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของสังคมนั้น มิใช่เพียงเรื่องของศิลปะและวรรณกรรม หากหมายถึงความถึงรูปแบบของชีวิตระบบค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ

สรุปได้ว่าวัฒนธรรมนั้น หมายถึง พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิด กระทั่งกลายเป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี

ภาษาถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม แต่ละชาติล้วนมีภาษาซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งภาษานั้นล้วนได้ถ่ายทอดวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ทัศนคติ และค่านิยมของคนในสังคม

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็ว ผู้สอนควรคำนึงถึงปัญหาความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมด้วย ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนหากพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ผู้สอนควรอธิบายประเด็นนั้น ๆ ให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้น ก็จะส่งผลให้การอ่านบทความนั้น ๆ ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ปัจจัยด้านแรงจูงใจ

Wigfield และ Guthrie (1997อ้างถึงในเพ็ญญา สุขแอม, 2550) กล่าวว่า แรงจูงใจในการอ่านมีองค์ประกอบอย่างน้อย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความสงสัยใคร่รู้หรือความสนใจ 2. ความชอบในความท้าทาย 3. การมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์หรือบุคคลในเนื้อหาที่อ่าน 4. ความเชื่อในประสิทธิภาพของตน 5. การแข่งขัน 6. การเป็นที่ยอมรับเป็นการอ่านเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ หรือถูกกระตุ้นโดยผู้อื่น 7. ผลการเรียนรู้ เป็นการอ่านเพื่อให้ได้ผลการเรียนที่ดี 8. ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 9) การหลีกเลี่ยงการอ่าน เป็นการหลีกเลี่ยงการอ่านที่เนื้อหาที่ยาก

Mori (2002 อ้างถึงใน Wang zhimin, 1966) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการอ่านภาษาที่สอง นั้นประกอบไปด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1.คุณค่าภายในของการอ่าน (阅读的内部价值) 2.คุณค่าภายนอกของการอ่าน (阅读的外部价值) 3.ความสำคัญของการอ่าน (阅读的重要性) 4.ประโยชน์ของการอ่าน (阅读的效能)

Day&Bamford (1998 อ้างถึงใน Wang zhimin, 1966) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการอ่านภาษาที่ 2 ว่าสามารถแปรผันได้ตาม 4 ปัจจัย ดังต่อไปนี้ 1.เนื้อหาที่ใช้ในการอ่าน (阅读材料) 2.ความสามารถในการอ่าน (阅读能力) 3.ทัศนคติในการอ่าน (阅读态度) 4. สภาพแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรม (社会与文化环境) ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในการอ่าน (阅读材料) และทัศนคติในการอ่าน (阅读态度) ถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการอ่านภาษาที่สอง ดังนั้นผู้สอนควรที่จะจัดหาเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนในวัยที่แตกต่างกันย่อมมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงความยากง่ายของภาษาในบทอ่านให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนด้วย หากบทอ่านยากเกินไปก็อาจจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และถอดใจได้ง่าย

สรุปได้ว่าแรงจูงใจนั้นมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็ว ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงประเด็นในส่วนของแรงจูงใจและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

4. ปัจจัยจากตัวผู้อ่าน

4.1 พื้นความรู้เดิมของตัวผู้อ่าน

พื้นความรู้เดิมของผู้อ่าน ถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การอ่านเนื้อหาของภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาแม่ นั้น หากผู้เรียนมีพื้นความรู้เดิมของเรื่องที่อ่านแล้วนั้นก็ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาในเรื่องที่อ่านได้ง่ายขึ้น

พื้นความรู้เดิมจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถตีความหมายของเนื้อเรื่องที่อ่าน เข้าใจเนื้อหาสาระที่ผู้เขียนต้องการสื่อบทบาทของพื้นความรู้เดิมมี 3 ประเภท ได้แก่

1) เพื่อเป็นพื้นฐานในการเติมข้อความในช่องว่างให้สมบูรณ์ เนื่องจากไม่มีงานเขียนงานใดที่ผู้เขียนจะอธิบายข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน พื้นความรู้เดิมที่ผู้อ่านสะสมไว้ จะช่วยให้ผู้อ่านตีความหมายและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างสมบูรณ์ไม่ขาดตอน

2) ช่วยควบคุมการตีความของผู้อ่านเมื่อพบข้อความที่กำกวม ผู้อ่านจะสามารถตีความในข้อความที่กำกวมได้

3) สร้างการสื่อสารที่ตรงกันระหว่างสิ่งที่รู้แล้วกับสิ่งที่ปรากฏอยู่ในข้อความ

4.2 ความสนใจในการอ่าน

ความสนใจในการอ่าน ถือเป็นปัจจัยสำคัญของแต่ละบุคคลที่ส่งผลต่อการอ่านภาษาที่สอง ซึ่งหากผู้เรียนสนใจการอ่านเป็นทุนเดิมอยู่แล้วก็จะทำให้ผู้เรียนชื่นชอบในการอ่านมากยิ่งขึ้นและสนใจที่จะเรียนรู้การอ่านด้วยตนเอง เมื่อผู้อ่านสั่งสมประสบการณ์ในการอ่านมากขึ้นก็จะทำให้คลังคำศัพท์ของผู้อ่านนั้นเพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงรูปแบบของโครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในการอ่านเร็วและสามารถอ่านเนื้อหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้อ่านที่มีความสนใจในการอ่านจะรู้สึกสนุกกับการอ่าน และรู้สึกว่าการอ่านมีส่วนร่วมกับการอ่าน

Bergin (1999 อ้างถึงใน สุวิมล เล็กสุขศรี, 2559) [9] กล่าวว่า ความสนใจในการอ่านเป็นผลมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ความสนใจในการอ่านของบุคคลมีคุณสมบัติค่อนข้างคงที่ และสามารถได้รับการพัฒนาเมื่อเวลาผ่านไป บุคคลจะถูกกระตุ้นให้มีความสนใจในการอ่านหนังสือประเภทใดประเภทหนึ่ง เนื่องจากเคยมีส่วนร่วมในประเด็นนั้นหรือลักษณะบางอย่างของหนังสือนั้นตรงกับความสนใจของผู้อ่าน

แนวทางในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเร็วสำหรับผู้เรียนชาวไทย

การจัดการเรียนการสอนการอ่านภาษาจีน ในฐานะภาษาที่สอง ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ในด้านคำศัพท์

ในด้านของคำศัพท์ผู้สอนควรสอนโครงสร้างของคำศัพท์ กลวิธีในการสร้างคำศัพท์ รวมไปถึงวิธีการเดาคำศัพท์จากรากศัพท์ รวมทั้งการเดาคำศัพท์จากบริบท และฝึกฝนให้ผู้เรียนมีวินัยในการสะสมและจดจำคำศัพท์ นำนอน

ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการอ่านก็คือคลังคำศัพท์ของตัวผู้อ่านเอง ส่วนเทคนิคต่าง ๆ ในการเดาคำศัพท์เป็นเพียงตัวช่วยเสริมเท่านั้น

2. ในด้านเทคนิคการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ

ในด้านของเทคนิคการอ่านในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่านเร็ว ได้แก่ ทักษะการอ่านแบบข้ามคำ ทักษะการอ่านแบบกวาดสายตา ทักษะการอ่านแบบข้าม และทักษะการอ่านแบบกว้างขวาง โดยในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิธีการ ผู้สอนจำเป็นต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างมีระบบ โดยเริ่มจากการอ่านไปง่ายสุด ไปสู่วิธีการอ่านแบบยากสุด พร้อมทั้งอธิบายคำศัพท์สำคัญที่ผู้เรียนต้องทราบในแต่ละบทความ ด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มพูนคำศัพท์ของผู้เรียน และจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ฝึกทำแบบฝึกหัดอย่างเข้มข้น โดยผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ อย่างมีวินัย และต้องเลือกใช้วิธีการในการอ่านชนิดต่าง ๆ อย่างเหมาะสม หากผู้เรียนคุ้นเคยกับวิธีดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอ่านเนื้อหาต่าง ๆ ของผู้เรียน

3. ในด้านวัฒนธรรม

ในการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านภาษาจีนนั้น ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องสอดแทรกบทความที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ขนบประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสซึมซับวัฒนธรรมจีนผ่านบทความ และเป็นการเรียนรู้คำศัพท์ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาดังกล่าวผ่านบทความ จะทำให้ผู้เรียนมีคลังคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการอ่านในอนาคต

4. ในด้านแรงจูงใจของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านภาษาจีนนั้น ผู้สอนจำเป็นที่จะต้องคัดสรรบทความที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เพราะหากบทความที่ผู้สอนนำมาสอนนั้นสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนก็จะรู้สึกสนุกและมีแรงบันดาลใจในการเรียนมากขึ้น ผวนกับเทคนิคต่าง ๆ ที่ผู้สอนนำมาสอนไม่ว่าจะเป็นเทคนิคในการเดาคำศัพท์ เทคนิคการอ่านประเภทต่าง ๆ ก็จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกกับการอ่านมากขึ้น

8. บทสรุป

ทักษะการอ่านเร็ว ถือเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งในการเรียนภาษาจีน แต่ทักษะการอ่านเร็วของนักเรียนและนักศึกษาชาวไทยในปัจจุบันยังคงต้องมีการพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นผู้สอนจำเป็นที่จะต้องทราบถึง ความหมายของการอ่านเร็ว วิธีการอ่านเร็ว ในรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเร็ว เพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน

เนื่องจากการอ่านภาษาจีนก็เช่นเดียวกับการอ่านภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องอ่านเนื้อหาของภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาแม่ของตนเอง ดังนั้น ผู้เรียนจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการอ่านเร็วเข้าช่วย ไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่านแบบข้ามคำ ทักษะการอ่านแบบกวาดสายตา ทักษะการอ่านแบบข้าม และทักษะการอ่านแบบกว้างขวาง เนื่องจากมีความเป็นไปได้น้อยมากที่ผู้เรียนจะอ่านเข้าใจคำศัพท์ได้ทุกคำ แต่ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะเข้าใจความหมายของคำศัพท์ทุกคำของบทความข้างต้น แต่ทักษะดังกล่าวก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านบทความนั้น ๆ ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีน

9. เอกสารอ้างอิง

- นงนุช สามัญฤทธิ์. (2552). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านเร็ว สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลนครสวรรค์*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปวีณกร คลังช่อง. (2556). *วัฒนธรรมวิถีของครูในจังหวัดปัตตานี*. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- พิจิตร ทาทอง. (2556). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาไทยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดฝึกสมรรถภาพการอ่านเร็วกับการสอนอ่านตามคู่มือครู. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เพ็ญยุภา สุขเอม. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการอ่าน ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. หลักสูตรครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภิรนัย โชติกันตะ. (2555). การใช้มิติการทูตเชิงวัฒนธรรมในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยในต่างประเทศ : กรณีศึกษาการจัดเทศกาลวัฒนธรรมไทยในฝรั่งเศส. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- สมพร นิลคัมภีร์. (2555). เครื่องดักจับสัตว์น้ำ : แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น บริเวณลุ่มแม่น้ำสงครามตอนบน. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ลีตรา ศรีหรา. (2560). การพัฒนาความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการอ่านแบบกว้าง. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุวิมล เล็กสุขศรี. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุเพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคนรองรับโลกศตวรรษที่ 21. (ฉบับสรุป) กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Wang zhimin. (1966). A Comparative Study of Foreign Language Reading Motivation. *China Academic Journal Electronic Publishing House*.

อีสานบ้านเฮา : พินิจสารคดีในมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ Isan Ban Hao : A Documentary Review from the Perspective of Ecocriticism

دنۇپھل ڤۇمسلید¹ และขวัญชนก นัยเจริญ²
Danuphol Phumsalid¹ and Khwanchanok Naijarun²

บทคัดย่อ

สารคดีเรื่อง อีสานบ้านเฮา ของ วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง นำเสนอกระบวนการทัศน์เชิงนิเวศในลักษณะผลิตซ้ำวาทกรรมมนุษย์เป็นผู้ทำลายธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้มนุษย์ต้องมีหน้าที่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ธรรมชาติ ผ่านการนำเสนอภาพของอีสานตามประเพณีที่ผลิตซ้ำวาทกรรมมนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต อันเชื่อมโยงกับการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านเรื่องราว ตำนานที่ประกอบสร้างธรรมชาติในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่เป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในอดีต แต่เมื่อโลกาภิวัตน์นำพาความเจริญเข้ามาในพื้นที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเป็นอันต้อกัน นับเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมที่มนุษย์เป็นผู้ทำลายธรรมชาติอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ ทั้งนี้ การนำเสนอสารคดีเรื่องอีสานบ้านเฮาเป็นหนึ่งในหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศให้แก่เยาวชนได้อย่างแยบยล

คำสำคัญ : อีสานบ้านเฮา สารคดี การวิจารณ์เชิงนิเวศ

Abstract

Isan Ban Hao, a documentary by Weerasak Chansongsang, depicted an eco-paradigm in the reproduction of human discourse as a destroyer of nature. For this reason, human being must have a duty to restore and conserve nature through the presentation of the Isan image in the context of reproducing human discourses which depended on nature for their livelihood. It connected with cultivating ecological consciousness through stories and myths which elevated nature for holy things, evoking the past's united interaction between human and nature. When globalization brought prosperity to the area, the relationship between man and nature was

¹ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Students of Thai Language Department, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: danuphol221042@gmail.com

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

E-mail: nkhwanchanok@psru.ac.th

different. There was a reproduction of the discourse which man destroyed nature. As a result, the societal development has gradually raised human awareness in the natural value. The documentary on Isan Ban Hao was one of the external reading books for students at the fundamentally educational level. This literature also attempted to teach eco-consciousness in the youth.

Keywords : Isan Ban Hao, Documentary, Ecocriticism

วันที่รับบทความ : 20 มกราคม 2565

วันที่แก้ไขบทความ : 22 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 10 พฤษภาคม 2565

1. บทนำ

ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำเนินชีวิต “อีสานบ้านเฮา” บทประพันธ์ของวีระศักดิ์ จันทร์สงแสง เป็นงานเขียนสารคดีที่ถ่ายทอดเรื่องราว วิถีชีวิต ค่านิยมและความเชื่อของชาวอีสานตั้งแต่บรรพบุรุษกระทั่งถึงการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะประเด็นธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติบนผืนแผ่นดินอีสาน จนทำให้สารคดีเรื่องนี้ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่น ประเภทหนังสือสารคดี ประจำปี 2556 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทยและหน้าที่พลเมือง ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในปี พ.ศ.2557 (สำนักพิมพ์สารคดี, ออนไลน์) ต่อมาได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 100 เล่ม โครงการคัดสรร 100 เล่มหนังสือดีสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 12-18 ปี ประจำปี 2560 จัดโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ออนไลน์)

สารคดีเรื่อง อีสานบ้านเฮานำเสนอเรื่องราวของคนอีสานที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ โดยถ่ายทอดวิถีชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านบทความจำนวน 6 บทความ คือ หลากชีวิตในทุ่งทาม หัวเราะทั้งน้ำตา ในทุ่งกุลาร้องไห้ เกลือ : ท้องทะเล ไต้ธรณี ถึงความเค็มในตัวคน รุ่งอรุณหรือสนธยา ของหมอยาและหมู่บ้านงูจงอาง หุบ ๆ บาน ๆ เรื่องเล่าขานหมู่บ้านดอกไม้แดง และดงภูดิน เมืองหลวงแห่งเทพเทวาลุ่มน้ำมูน ซึ่งทั้ง 6 บทความนำเสนอในรูปแบบของสารคดี ซึ่งมีการประกอบสร้างธรรมชาติจากข้อเท็จจริงผสมผสานกับความคิดเห็นในหลากหลายมิติ

การวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ มุ่งวิเคราะห์และตีความมโนทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังที่ชวัญชนก นัยเจริญ (2564, น.76) อธิบายว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นการตีความตัวบทวรรณกรรม ซึ่งให้เห็นถึงระบบคิด การจัดการธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยกัน รวมถึงการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้มนุษย์ตระหนักเห็นความสำคัญของธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากร และดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศน์ (2559, น.241) อธิบายว่า การวิจารณ์แนวนิเวศเป็นกระบวนการสำคัญที่จะโน้มน้าวใจของผู้อ่านและผู้ศึกษาวรรณกรรมให้ลดทอนอัตตาแห่งความเป็นมนุษย์ลง และเปิดใจรับมโนทัศน์ทางเลือกที่เห็นความเสมอภาคและการอิงอาศัยกันของสรรพสิ่งในระบบนิเวศ โดยมนุษย์เป็นเพียงสมาชิกหนึ่งแห่งเครือข่ายของความสัมพันธ์อันซับซ้อน จะเห็นได้ว่าการวิจารณ์เชิงนิเวศให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อนำการวิจารณ์เชิงนิเวศมาตีความวรรณกรรมจึงทำให้มองเห็นกระบวนการทัศน์ของตัวบทและผู้ประพันธ์ที่มีต่อธรรมชาติ ทั้งนี้มีนักวิชาการได้ใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศในการศึกษาบันเทิงคดี ทั้งวรรณคดีนวนิยาย กวีนิพนธ์อย่างแพร่หลาย เช่น ธัญญา สังขพัฒน์ (2556) ใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศศึกษากระบวนการทัศน์และ

วาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย ทำให้พบว่าในวรรณคดีไทยแสดงแนวคิดกระบวนทัศน์เชิงนิเวศนิยม หรือจิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิมอันเป็นร่องรอยหลักฐานความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ผูกพันและเป็นหนึ่งเดียวระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ อีกทั้งตำนานทางศาสนาหลายเรื่องก็พยายามสื่อความหมายว่ามนุษย์มาจากธรรมชาติแสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ (2559) ใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศ พินิจปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านมุมมองวรรณกรรมอเมริกันร่วมสมัยจำนวน 5 เรื่อง พบว่าตัวบทแต่ละเรื่องแสดงความเชื่อมโยงของปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องเล่า ความคิด ความเชื่อ จินตนาการ และความรู้สึกร่วมของมนุษย์ ซึ่งเป็นรากเหง้าของปัญหาสิ่งแวดล้อมอันควรพิจารณาแก้ไขต่อไป รวมถึงการใช้ภาษาในตัวบทมีบทบาทสำคัญต่อการทำความเข้าใจและการสร้างทัศนคติให้แก่ผู้อ่าน ดังนั้นปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงมีความเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนด้วย พชรวรรณ บุญพร้อมกุล (2562) ใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศพินิจเรื่องสั้น “โลกใบเล็กของซัลมาน” โดยอธิบายว่าเรื่องสั้นนี้ทำให้มองลงไปถึงความหมายของโลก และสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ที่ริมทะเลหรือที่เรียกว่าภาพธรรมชาติอันสวยงาม แต่ในทางตรงข้าม ตัวบทกลับบ่งชี้ถึงความตึงเครียดในระบบนิเวศใต้ทะเลฉายให้เห็นการดิ้นรนของชาวบ้านธรรมดาที่ถูกคุกคามโดยโลกสมัยใหม่ ทำให้เห็นว่าพื้นที่และชีวิตของคนเหล่านั้นกำลังถูกลดทอนลงให้เป็นเพียงสินค้าที่ใช้เสพ ถ่ายภาพ ผลิตซ้ำ และยิ่งนับวันจะยิ่งถอยห่างออกไปจากโลกกายภาพไปทุกที นอกจากนี้ตัวอย่างการศึกษาของนักวิชาการที่ยกมา ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่ใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศในการตีความวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี แต่การใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศในการตีความวรรณกรรมประเภทสารคดียังปรากฏน้อยและไม่เป็นที่แพร่หลาย บทความนี้จึงมุ่งขยายขอบเขตของการวิจารณ์เชิงนิเวศให้กว้างขึ้น ด้วยการใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมประเภทสารคดีที่น่าเสนอเนื้อหาของธรรมชาติ เพื่อขยายพรมแดนของการวิจารณ์เชิงนิเวศให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2. กลวิธีการประกอบสร้าง “ธรรมชาติ” ผ่านงานสารคดี

สารคดีเป็นงานเขียนที่มุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงจากเรื่องราวที่เป็นที่สนใจของกลุ่มคน โดยนำเสนอเนื้อหาควบคู่ไปกับการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน กล่าวคือนำเสนอความรู้ควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน ดังนั้นภาษาที่ใช้ในงานเขียนสารคดีจึงเป็นภาษาที่กะทัดรัด สละสลวย ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ดังที่เกศินี จุฑาวิจิตร (2557, น.181) อธิบายถึงลักษณะของสารคดีว่า สารคดี คือ ความเรียงที่มุ่งนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล ความรู้และข้อเท็จจริงไปพร้อมกับสร้างความเพลิดเพลินและความพึงพอใจให้กับผู้อ่าน ผ่านการใช้ภาษาที่พิถีพิถัน ละเอียด คมคาย และงดงาม และเสนอแนะว่าสารคดีที่ดีต้องนำเสนออย่างชาญฉลาดในฐานะผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญตัวจริง ด้วยมุมมองและจินตนาการที่แปลกใหม่ เนื้อหาในสารคดีควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้คน ส่วนรูปแบบการนำเสนอจะต้องกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้อยากเห็นและอยากติดตาม การเลือกใช้ภาษาต้องประณีต สวยงาม สละสลวย จากการศึกษาสารคดีเรื่อง อีสานบ้านเฮา พบว่าผู้ประพันธ์มีกลวิธีการประกอบสร้างธรรมชาติผ่านงานสารคดีโดยใช้ข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์สลับกับรูปภาพที่สื่อความหมายถึงธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ อันแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงการนำความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของคนอีสานมาอธิบายร่วมกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ประพันธ์ ดังนี้ การนำเสนอข้อเท็จจริง คือ สถานที่ บทสนทนา และเรื่องราวความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติในมิติต่าง ๆ ทั้งความอุดมสมบูรณ์ การขาดสมดุลธรรมชาติ และการประกอบสร้างธรรมชาติในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความลึกลับ มหัศจรรย์ โดยผู้ประพันธ์ได้ลงพื้นที่ภาคสนามไปสัมผัสและสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และบุคคลในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ตรงทำให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ นอกจากนี้ยังมีการนำผลงานวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น งานวิจัยไพบ้านลุ่มน้ำมูน ข้อมูลจากการศึกษาของนักวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์พัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ มาสนับสนุนกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จึงทำให้ข้อเท็จจริงที่ผู้ประพันธ์นำเสนอมีความน่าเชื่อถือ ผสมผสานไปกับการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาของผู้ประพันธ์ เช่น

การชื่นชมในความคิดสร้างสรรค์ของผู้คนที่ต่างพากันมาพิธีบวงสรวงญาพอดงภูตินว่า “เป็นความอบอุ่นประสาทพี่น้องชาวบ้านที่ตราตรึงอยู่ในห้วงคำนึงของคนทันได้ร่วมอยู่ในยุคนั้น” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น. 224) ในขณะเดียวกันก็มีการแสดงความคิดเห็นในเชิงไม่เห็นด้วยในวิถีปฏิบัติบางประการ เช่น ความภาคภูมิใจของชาวบ้านที่ส่งลูกเรียนสูง ๆ แต่พวกเขากลับไม่ได้นำความรู้มาพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งผู้ประพันธ์มองประเด็นนี้ว่า “น่าผิดหวังอยู่บ้างก็ตรงที่ผลการศึกษการวิจัยเหล่านั้นไม่เคยถูกนำกลับมาใช้ในชุมชน” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น. 42) จะเห็นได้ว่าการแสดงความคิดเห็นของผู้ประพันธ์นั้นมิทั้งเห็นด้วยและคัดค้าน ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่เป็นกลางและสมเหตุสมผล ผ่านการพรรณนาโวหารและบรรยายโวหารที่มีลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน ทำให้เกิดความรู้และความเพลิดเพลิน อีกทั้งแสดงให้เห็นความเป็นอีสานในแง่วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรม ผ่านการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นลำดับ สารคดีเรื่อง อีสานบ้านเฮา จึงมีความโดดเด่นทั้งกลวิธีการประพันธ์และเนื้อหา โดยเฉพาะประเด็นด้านมนุษยกับธรรมชาติในมิติต่าง ๆ สามารถนำเนื้อหาเป็นข้อสังเกตในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ ได้ดังนี้

3. มนุษย์กับธรรมชาติ : ความอุดมสมบูรณ์ของ “อีสาน” ในอดีต

อีสานเป็นดินแดนที่ราบสูงประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา แม่น้ำ โดยเฉพาะป่าไม้ที่ครอบคลุมพื้นที่กว่า 27,555 ตารางกิโลเมตร ธรรมชาติหล่อเลี้ยงชีวิตชาวอีสานมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึง **หลากหลายชีวิตในทุ่งทาม** โดยการนำเสนอภาพของป่าทาม ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในแถบลุ่มแม่น้ำมูล แม่น้ำสงคราม และลำน้ำสาขาของแม่น้ำทั้งสองสาย เป็นแหล่งของพืชพรรณธัญญาหาร สัตว์ป่า และพันธุ์ปลากว่าร้อยชนิด เป็นแหล่งทำมาหากินของชาวอีสานหลายจังหวัด ดังข้อความ “ทามเป็นเหมือนป่าชายเลนน้ำจืดของภาคอีสาน เป็นที่ชุ่มน้ำประเภทหนึ่ง มีอยู่ทั่วไปในแถบลุ่มแม่น้ำมูล ลุ่มแม่น้ำสงคราม และตามลำน้ำสาขาของน้ำทั้งสองสาย รวมเนื้อที่มากกว่า 4 ล้านไร่ ... ป่าทามเป็นแหล่งกำเนิดอาหารให้แก่แผ่นดินและเป็นป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศอย่างยิ่ง ช่วยชะลอการไหลของกระแสน้ำหลากและกรองเอาตะกอนธาตุอาหารไว้ในทุ่งทาม” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.20 - 21) ดังที่มีผู้ให้สมญานามของป่าทามว่า “ป่าทามเป็นมดลูกของแม่น้ำ ไตของแผ่นดิน” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น. 21) และ “ป่าทามเป็นตู้กับข้าวของชาวบ้าน” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.21 - 22) จากสมญานามดังกล่าวจึงอนุมานได้ว่าป่าทามเป็นดังชีวิตของทุกสรรพสิ่งบนผืนแผ่นดินอีสาน แสดงให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ

เรื่อง **หัวเราะทั้งน้ำตาในทุ่งกุลาร้องไห้** กล่าวถึงทุ่งกุลาร้องไห้ในความคิดของหลาย ๆ คนว่า มีความแห้งแล้งจนแม้แต่กล้วยก็ต้องร้องไห้ ดังข้อความ “ชื่อของทุ่งกุลาร้องไห้ดูจะคุ้นความรู้สึกของคนทั่วไปมากที่สุดในการภาพของท้องทุ่งอันเว้งว่างกว้างไกล ลมแรงอย่างโหดร้าย ยามหน้าฝนน้ำท่วม ถึงยามแล้งก็แล้งไร้ไปสิ้นตั้งดินถึงฟ้า” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.70) แต่แท้จริงแล้วทุ่งกุลาร้องไห้กว่า 2 ล้านไร่แห่งนี้ มีหลักฐานทางโบราณคดีว่าเป็นแหล่งอารยธรรมของผู้คนมากกว่า 3,000 ปี และในปัจจุบันทุ่งกุลาร้องไห้เป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่มีชื่อเสียงของไทย เพราะบริเวณนี้อุดมไปด้วยแร่ธาตุที่สำคัญ มีสภาพอากาศเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิซึ่ง “ชอบดินร่วนปนทรายที่น้ำไม่ขัง ปนความเค็มและความเปรี้ยว ต้องการสภาพอากาศที่แห้งในช่วงที่กำลังติดเมล็ดและเพื่อไล่ความชื้นในเมล็ดข้าวหลังเก็บเกี่ยว” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.104) จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ข้าวหอมมะลิของไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก อีกหนึ่งทรัพยากรสำคัญของภาคอีสาน คือ เกลือสินเธาว์ โดยในเรื่อง **เกลือ : ท้องทะเลใต้ธรณี ถึงความเค็มในตัวคน** อธิบายถึงเกลือสินเธาว์ว่า “ได้จากการนำดินหรือ น้ำใต้ดินมาต้มหรือตาก” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.122) ซึ่งต่างจากเกลือสมุทรหรือเกลือทะเล ปัจจุบันมีแหล่งผลิตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยอยู่ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งทำรายได้อย่างมหาศาลในแต่ละปี สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าภาคอีสานมีความอุดมสมบูรณ์เปรียบดังชุมทรัพย์ที่มีอยู่ในผืนน้ำ ผืนป่า ผืนนา และผืนแผ่นดิน คนมีความผูกพันกับธรรมชาติในลักษณะของ “ธรรมชาติหล่อเลี้ยงชีวิตมนุษย์” การนำเสนอภาพของอีสานในสารคดีเรื่องนี้

เป็นภาพแทนของความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และมนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน นับเป็น
การผลิตซ้ำว่าทรรณมนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต

4. โลกาภิวัตน์ : พลวัตความเป็นอื่นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

โลกาภิวัตน์ไม่เพียงแต่นำความเจริญและสรรพวิทยาการเข้ามาสู่ทุกพื้นที่บนโลกเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่ง
ความหายนะของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไปด้วยแนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ทำให้มนุษย์พยายาม
เข้ามครอบครองและแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อิทธิพลดังกล่าวทำให้วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มนุษย์ต้องการกอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ ดังเนื้อหาของสารคดีมี
การนำเสนอภาพการเข้ามาของทุนนิยมในภาคอีสานผ่านเรื่อง **เกลือ : ท้องทะเลใต้ธรณี ถึงความเค็มในตัวคน**
ว่าความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรจึงทำให้เป็นที่หมายปองของผู้ที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ โดยผ่าน
เครื่องมือที่เรียกว่า “ความไม่รู้” ของชาวบ้าน ดังเนื้อหาที่มีการกล่าวถึงการสัมปทานเหมืองแร่ โปแตชว่า “ตั้งแต่
การสำรวจหาแร่เมื่อนับสิบปีก่อนคนท้องถิ่นไม่เคยรู้ความจริง ตอนบริษัทมาชวนซื้อรวบรวมที่ดินเพื่อทำที่ตั้งโครงการ
ก็ยงลวงชาวบ้านว่าจะสร้างหมู่บ้านจัดสรร” (วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง, 2555, น.147) และผลจากการทำเหมืองแร่โปแตช
ในหลายจังหวัดของภาคอีสานสร้างความเสียหายแก่ระบบนิเวศและธรรมชาติอย่างมหันต์ ดังข้อความ “รายรอบจุดทิ้ง
ดินยังไม่มีต้นไม้ต้นหญ้างอกขึ้นมาได้สักต้น สิ่งปลูกสร้างและข้าวของที่อยู่ในรัศมีที่ไอเค็มฟุ้งกระจายไปถึงผู้พังลงอย่าง
รวดเร็ว หลังคาอาคารที่เป็นสังกะสีชำรุดทรุดโทรมเร็วอย่างเห็นได้ชัด น้ำในหนองที่รับจากบริเวณที่ทิ้งดินเป็นสีหมอง
คล้ำอย่างน่ากลัว และไม่มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ได้” (วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง, 2555, น.147) จากเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็น
ถึงความเสื่อมโทรมของธรรมชาติที่มีสาเหตุมาจากมนุษย์ รวมถึงบ่อเกลือโบราณที่เคยเป็นแหล่งบริโภคภายใน
ครัวเรือนได้แปรเปลี่ยนไปเป็นเหมืองแร่ขนาดใหญ่ที่ไม่สร้างผลประโยชน์ให้กับใคร นอกจากกลุ่มนายทุนผู้ร่ำรวย
นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอวิถีชีวิตของชาวอีสานกับงู ผ่านเรื่อง **รุ่งอรุณหรือสนธยา ของหมอยาและหมู่บ้านงูจงอาง**
ซึ่งกล่าวถึงชาวบ้านโคกสง่า อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้เลี้ยงงูจงอาง “เหมือนเป็นสัตว์เลี้ยงจำพวกหนึ่ง”
(วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง, 2555, น. 167) เพื่อสร้างจุดสนใจในการขายยาสมุนไพร ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ปีละหลายล้านบาท ดังข้อความ “อสรพิษที่คนทั่วไปเห็นเป็นตัวชั่วร้าย กลายเป็นหน้าตาของ
ตำบลจนถึงจังหวัด และทำให้หมู่บ้านธรรมดาสามัญ แห่งหนึ่งบนผืนแผ่นดินอีสานถูกจุดลงแผนที่ประเทศ ในฐานะ
หมู่บ้านท่องเที่ยวแห่งสำคัญของภาคอีสาน” (วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง, 2555, น.168) อย่างไรก็ตาม อสรพิษเหล่านี้ก็ให้
ทั้งคุณและโทษ ในขณะที่อสรพิษสร้างรายได้และโอกาสในการลืมตาอ้าปากให้กับชาวบ้านเปียบกับตั้งรุ่งอรุณของชีวิต
แต่ก็อาจนำมาซึ่งจุดจบตั้งยามสนธยาของชีวิตได้ในเสี้ยววินาที การนำเสนอในลักษณะนี้เป็นการนำเสนอภาพ
ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม “งู” ซึ่งเป็นสัตว์ในธรรมชาติถูกทำให้
กลายเป็นสินค้า เป็นมูลค่า และเป็นสิ่งที่ต้องรับใช้มนุษย์ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงระบบคิดที่เป็นอื่นหรือเป็น
ปฏิปักษ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์มองธรรมชาติในลักษณะนายกับบ่าว ดังนั้นนายอย่างมนุษย์
จึงต้องการกอบโกยผลประโยชน์จากบ่าวอย่างธรรมชาติเพียงเท่านั้น

จากเนื้อหาดังกล่าวสื่อระบบคิดของมนุษย์ที่เป็นอื่นจากธรรมชาติ ทำให้มนุษย์สร้างความหายนะให้แก่
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล และพรากวิถีชีวิตการพึ่งพาธรรมชาติของชาวอีสานไปอย่างไม่มีวันหวนคืน ในเมื่อคน
ไม่สามารถพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีพได้เช่นเดิม จึงทำให้ชาวอีสานบางส่วนต้องประสบกับความแร้นแค้น ยากจน
ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เกิดพลวัต คือ การอพยพไปทำมาหากินในต่างถิ่นหรือต่างแดน โดยเฉพาะผู้หญิงที่มี
ค่านิยมใหม่คือ การมีสามีชาวต่างชาติ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้นำเสนอค่านิยมนี้ไว้ในเรื่อง **ทุบ ทุบ ทุบ** **เรื่องเล่าขานหมู่บ้าน**
ดอกไม้แดง ว่าการมีสามีชาวต่างชาติสามารถเปลี่ยนชีวิตชาวอีสานได้อย่างรวดเร็วและสร้างความพอใจให้กับชาวอีสาน
บางกลุ่ม ดังข้อความ “การมีโอกาสได้ไปทำมาหากินยังต่างแดนและได้แต่งงานกับชายฝรั่งเป็นบ้านประตูที่ก้าวผ่าน

ความยากแค้น” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.198) และ “ปัจจุบันพ่อแม่รุ่นใหม่ในหมู่บ้านก็พอใจที่จะมีลูกสาวมากกว่าลูกชาย” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.198) แม้ค่านิยมนี้จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของครอบครัว แต่ก็ไม่ใช่อยู่บนเส้นทางที่สวยงามเสมอไป เพราะการมีสมาชิกต่างชาตินั้น หลายคนเริ่มต้นจากการไปทำงานในสถานที่ที่โคจร เช่น สถานะโรงรมย์ ผับ บาร์ คาราโอเกะ ดังที่ “นายหย้าหลายครั้งว่าเรื่องผู้หญิงบ้านดอกไม้แดงไปมีสามีฝรั่งนี้ ไม่ค่อยมีใครเขาอยากพูด” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.200) หากหญิงสาวคนใดโชคดีก็ได้สามีฝรั่งและร่ำรวยตามที่คาดหวัง แต่หากไม่เป็นเช่นนั้นก็อาจนำมาซึ่งปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น การตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการค้ามนุษย์ จะเห็นได้ว่าปัญหาเหล่านี้ล้วนมีสาเหตุมาจากระบบคิดของมนุษย์ที่เป็นอื่นจากธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และการเข้ามาของระบบทุนนิยมรวมถึงความเห็นแก่ได้ของคนเพียงไม่กี่กลุ่ม จึงทำให้วิถีชีวิตอันเรียบง่ายของชาวอีสานต้องเปลี่ยนแปลงไป นับเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมที่มนุษย์เป็นผู้ทำลายธรรมชาติซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. “อีสาน” ตามประหวัด : การปลุกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านเรื่องเล่าและเรื่องราว

เมื่อกล่าวถึงอีสาน สิ่งที่หลายคนมักประหวัด หวนคิดหรือการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับพื้นที่นี้ คือ สิ่งเหนือธรรมชาติ และพญานาค สารคดีเรื่อง อีสานบ้านเฮา นำเสนอเรื่องราวของ “อีสาน” ตามการประหวัดของคนนอกพื้นที่ เกี่ยวลึงศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ พิธีกรรมของคนอีสานที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ผ่านเรื่องเล่า เรื่องราว ตำนานของพื้นที่ เพื่อให้คนเข้าใจและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนอีสานและธรรมชาติในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะตำนานความเชื่อเรื่อง “งูใหญ่” หรือ “พญานาค” ที่นับว่าเป็นวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่และทรงอิทธิพลอย่างมากต่อดินแดนสองฝั่งโขง เรามักจะได้ยินเรื่องเล่าของพญานาคตามตำนานพื้นบ้านหรือเรื่องเล่าของชาวอีสานอยู่บ่อยครั้ง เช่น ตำนานหนองหาน ป่าคำชะโนด ฯลฯ จะเห็นได้ว่าสถานที่ต่าง ๆ ในภาคอีสานมักเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับพญานาค ตัวบทสารคดีได้นำเสนอเรื่องราวของ “บ่อพันขัน” บ่อน้ำจืดที่รายล้อมไปด้วยความเค็มของคราบเกลือใต้ดิน อันเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อเรื่องพญานาค ดังปรากฏตำนานบ่อพันขันว่า “เป็นทางลงกลับเมืองบาดาลของพญานาคหลังช่วยชาวเมืองจำปาศักดิ์เสร็จแล้ว แต่ทั้งพิษความเค็มไว้เต็มพื้น สร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่แถวนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงให้พระโมคคัลลานะนำจีวรมาคลุมทางขึ้นลงของพญานาคเอาไว้ แต่ด้วยเกรงว่าคนจะไม่มีน้ำจืดใช้ จึงบันดาลให้เกิดบ่อน้ำจืดขนาดพอจ้วงขันตักได้ แต่ตักเท่าใดก็ไม่มีวันเหือดแห้ง เป็นแหล่งน้ำจืดอยู่กลางพลาญหินที่เต็มไปด้วยความเค็มของคราบเกลือ” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.87) พญานาคจึงเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของผู้คน กระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์เมื่อกล่าวถึงภาคอีสาน หากพิจารณาการประกอบสร้างเรื่องราวเหล่านี้ในมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศจะเห็นถึงการประกอบสร้างความเชื่อของคนอีสานที่ยึดโยงธรรมชาติเป็นศูนย์กลางในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ กล่าวได้ว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์ให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องน้ำของภาคอีสานในอดีต ซึ่งควรจะต้องฟื้นฟูสภาพดังกล่าวให้กลับคืนมา ผนวกกับการสร้างเรื่องเล่าให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธเจ้ากับแหล่งน้ำ จึงเป็นการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมการอนุรักษ์ธรรมชาติทั้งสิ้น

นอกจากเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาคแล้ว ยังมีการปลุกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านเรื่องเล่าและเรื่องราวของสิ่งเหนือธรรมชาติผ่านเรื่อง **ดงภูดิน เมืองหลวงแห่งเทพเทวาลุ่มน้ำมูน** ที่กล่าวถึง ความเชื่อ ความเคารพนับถือผู้นำทางจิตวิญญาณ เทวดา และผี นำเสนอความเชื่อของชาวอีสานที่ว่าในผืนป่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกปักรักษาอยู่ ดังข้อความ “ด้วยเป็นผืนป่าที่ถือกันว่าเป็นเมืองหลวงของญาพ่อ หรือเจ้าพ่อเทพารักษ์ ที่คุ้มครองดูแลชุมชนในแถบตอนกลางของแม่น้ำมูนทั้งลุ่มน้ำ” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.220) ความเชื่อนี้ทำให้ผู้คนเกรงกลัวและไม่กล้าตัดไม้ทำลายป่า เพราะจะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่พอใจและบันดาลโทษให้แก่ผู้คน ดังปรากฏ “ชาวบ้านจะไม่ยอมลงทำไร่ไถนา หากยังไม่ได้ทำพิธีบวงสรวงญาพ่อดงภูดิน ส่วนคราวหลังออกพรรษาเป็นหลังยามน้ำหลาก พวกเขาที่จะ

ไม่ลงแข่งเรือในลำน้ำมูน และไม่ลงฟันไร่ - เติรียมนาในป่าทาม ก่อนพิธีเซ่นไหว้ญาพอย่างเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าจะทำให้บ้านเมืองเกิดอาเพศ” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.247) ส่งผลให้ “บนเนื้อที่ราว 2,700 ไร่ เป็นป่าทางความเชื่อของชุมชนที่ไม่เคยถูกแผ้วถาง กล้ากรายมาแต่ไหนแต่ไร” (วีระศักดิ์ จันทรสังแสง, 2555, น.219) จากข้อความแสดงให้เห็นการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศ ผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ สร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงแสดงความเคารพต่อธรรมชาติผ่านพิธีกรรม คือ การบวงสรวง ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีอิทธิพลต่อชาวอีสานเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการจัดงานบวงสรวงญาพองค์ภูดินที่มีถึงปีละ 2 ครั้ง การจัดงานครั้งนี้ได้นำพาชาวอีสานจากทั่วสารทิศมาร่วมพิธียังดงภูดิน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแนบแน่นของผู้คนที่มีความจิตศรัทธาร่วมกัน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามมุมมองของการวิจารณ์เชิงนิเวศ พบว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับพญานาค สิ่งเหนือธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นความเชื่อเชิงนิเวศแบบดั้งเดิมของชาวบ้านเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยการบูรณาการระบบความคิด แนวปฏิบัติ และความเชื่อเข้าไว้กับบริบททางสังคม จากเรื่องเล่าในดงภูดินแสดงให้เห็นจิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิม คือ การอนุรักษ์ธรรมชาติโดยใช้ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติมาสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ มนุษย์จึงไม่กล้าล่วงล้ำพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะหวาดกลัวสิ่งเหนือธรรมชาติ ความหวาดกลัวก่อให้เกิดเป็นความศรัทธาที่แสดงออกผ่านพิธีกรรมที่มนุษย์จัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อธรรมชาติ แสดงความสัมพันธ์อันลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เรื่องเล่าและเรื่องราวจึงเป็นกุศโลบายอันแยบยลในการประกอบสร้างธรรมชาติในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีความสัมพันธ์กับจิตวิญญาณหรือเรียกว่าพื้นที่จิตวิญญาณเพื่อให้มนุษย์เคารพและนอบน้อมต่อธรรมชาติ อีกทั้งกุศโลบายการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศผ่านพิธีกรรม เรื่องเล่าและเรื่องราวนี้ ได้ถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษเพื่อเป็นการปกป้องรักษาความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า โดยอาศัยความเชื่อและความศรัทธาของผู้คน แนวปฏิบัติเหล่านี้จะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติสืบไป

6. บทสรุป

การใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีกรรมประเภทสารคดี พบว่าสารคดีเรื่องอีสานบ้านเฮา นำเสนอกระบวนการทัศน์เชิงนิเวศในลักษณะของการผลิตซ้ำวาทกรรมมนุษย์เป็นผู้ทำลายธรรมชาติ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงต้องมีหน้าที่ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยแสดงให้เห็นความหลากหลายของภูมิประเทศ ความหลากหลายของผู้คน รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของคนอีสานในอดีตที่มีการพึ่งพาธรรมชาติ จึงปรากฏเรื่องเล่าเรื่องราว ความเชื่อที่ของคนที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทั้งธรรมชาติในเชิงพื้นที่ และสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ก่อให้เกิดความศรัทธาของผู้คนจนกลายเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral history) เฉพาะท้องถิ่น การนำเสนอภาพของ “อีสาน” ตามประเพณีเป็นการผลิตซ้ำวาทกรรมที่มนุษย์พึ่งพาอาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงกับการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศโดยผ่านเรื่องเล่าและเรื่องราว ตำนาน และในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่เป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในอดีต ซึ่งตรงข้ามกับการประหวัดถึงอีสานของผู้คนในยุคปัจจุบันที่มักมองว่าอีสานเป็นดินแดนที่แห้งแล้ง ต่อมาเมื่อความเจริญเข้ามายังพื้นที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป จากที่มนุษย์มองธรรมชาติว่าเป็นหนึ่งเดียวกันกับมนุษย์กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นอื่นจากกัน แสดงให้เห็นการผลิตซ้ำวาทกรรมที่วามมนุษย์เป็นผู้ทำลายธรรมชาติโดยนำเสนอผ่านการชี้ให้เห็นปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ การเข้ามาของระบบทุนนิยมในหลายพื้นที่ของภาคอีสานซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติค่อย ๆ เสื่อมโทรมลง ดังนั้นเนื้อหาที่ถูกนำเสนอในสารคดีจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของผู้คนให้มองเห็นความสำคัญของธรรมชาติ ตระหนักถึงปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านการร่วมแรงร่วมพลังของทุก ๆ ภาคส่วน เพื่อสร้างอีสานให้เป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ ดินแดนแห่งมนต์เสน่ห์ทางวัฒนธรรมที่ดงามเฉกเช่นเรื่องเล่าและตำนานที่กล่าวขานสืบกันต่อมา

และการที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาคัดเลือกสารคดีเรื่องอีสานบ้านเฮามาเป็นหนึ่งในหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น แสดงให้เห็นว่าปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น วรรณกรรมจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังจิตสำนึกเชิงนิเวศให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (13 มกราคม 2565). รายชื่อ 100 หนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน ประจำปี 2560. สืบค้นจาก http://culture.go.th/culture_th/images/akasit/05-181060.pdf
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2557). *การเขียนสร้างสรรค์ทางสื่อสิ่งพิมพ์ : Idea ดี ๆ ไม่มีวันหมด*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ขวัญชนก นัยจรรย์. (2564). *วรรณกรรมวิจารณ์*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2559). *พินิจปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านมุมมองวรรณกรรมอเมริกันร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). *วรรณคดีสี่เขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์นาค.
- เพชรวรรณ บุญพร้อมกุล. (2562). “Ecocriticism นิเวศวิจารณ์: วรรณกรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม โลก”, *นววิถีวิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม, 375 – 337.
- วีระศักดิ์ จันทรสังแสง. (2555). *อีสานบ้านเฮา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- สำนักพิมพ์สารคดี. (13 มกราคม 2565). *แนะนำหนังสือรางวัลและหนังสืออ่านนอกเวลา (สพฐ.) โดยสำนักพิมพ์สารคดีและสำนักพิมพ์เมืองโบราณ*. สืบค้นจาก <https://www.sarakadee.com/2015/06/03/recommended-book/>

การเรียนรู้ทักษะชีวิตภายใต้ความปกติใหม่ The Learning Life Skills under the New Normal

วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู¹
Varinporn Funfuengfu¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทักษะชีวิตภายใต้ความปกติใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคคลภายใต้ความปกติใหม่ หมายถึง มนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมามีเหตุหรือเกิดวิกฤติบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน ซึ่งบุคคลจะต้องมีทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็น ประกอบด้วย ทักษะทางความคิด ทักษะทางจิตใจ ทักษะทางการกระทำ ทักษะทางสังคม รวมทั้งทักษะการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปใช้ในการปรับตัวและแก้ปัญหา ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมในอนาคตเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนไปภายใต้ความปกติใหม่ได้อย่างปกติสุข

คำสำคัญ: การเรียนรู้ ทักษะชีวิต ความปกติใหม่

Abstract

The purpose of this academic article aimed to present concepts of learning life skills under the new normal. The study result revealed that learning life skills of people under the new normal realized that all human beings should learn to live in situations or phenomena which were originally unusual, unfamiliar, and nonstandard for people. Some incidents or crisis gradually occurred. This situation or phenomenon turned to be normal and standard which people had to follow these essential knowledges and skills; namely, thinking skills, mental skill, action skills, social skills ,and technology skills including lifelong learning. It used to adjust solving problems in daily life as well as to prepare for the future in order to live in the changing world under the new normal peacefully.

Keywords: Learning, Life skills, New normal

วันที่รับบทความ : 16 กรกฎาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 29 มิถุนายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 กรกฎาคม 2565

¹ วิทยาลัยนาฏศิลปลพบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Lopburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute

E-mail: Dr.Mam2512@gmail.com

1. บทนำ

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจากเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านวิทยาการต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์และปัญหาต่าง ๆ ของประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทำให้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตมากขึ้น ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สภาวะแห่งการแข่งขันสูงกว่าในอดีต ไม่เพียงเท่านั้น วิกฤติโควิด - 19 ที่เกิดขึ้นทำให้หลายภาคส่วนต้องยอมรับว่า หลังจากนั้นโลกจะเปลี่ยนแปลงไปและคงต้องใช้เวลาอีกนานที่จะกลับไปใช้ชีวิตเหมือนเดิมได้ 100% ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพ การเดินทาง การเรียนและการทำงาน นั่นคือ ความปกติใหม่ (New Normal)

สถาบันจิตยสภ บัญญัติศัพท์ New Normal ความปกติใหม่ หมายถึง สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมาเมื่อเหตุหรือเกิดวิกฤติบางอย่าง จึงมีการเปลี่ยนแปลงทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติและเป็นมาตรฐาน นอกจากนี้ New Normal ยังหมายถึง ฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งมีความหมายว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบ จนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิถีปฏิบัติและการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต (ไทยพีบีเอส, 2564)

ทั้งนี้วิกฤติโควิดยังไม่สิ้นสุด หรือบางอย่างอาจไม่มีทางกลับมาเหมือนเดิมอีกแล้วก็เป็นได้ ดังนั้น มนุษย์ทุกคนจึงต้องเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมภายใต้ความปกติใหม่ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนไปได้อย่างปกติสุข ซึ่งทักษะดังกล่าวนี้คือ ทักษะชีวิต

2. ทักษะชีวิตคืออะไร

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประกอบด้วยการใช้ทักษะทางการคิด ทักษะทางจิตใจ ทักษะทางการกระทำ และทักษะทางสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (วารินทิพร พินเฟื่องฟู, 2557) องค์การอนามัยโลกเป็นผู้นำทักษะชีวิตมาเผยแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อให้ทุกคนได้รู้จักดูแลตนเองในด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และด้านจิตใจ อันจะส่งผลให้คนมีการดำรงชีวิตที่มีความสุขและสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างไม่เป็นภาระของสังคม โดยเน้นความสำคัญของบุคคลให้รู้จักการปรับตัวพร้อมการเผชิญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (อริญญา ชูติมา, 2553) ด้วยเหตุนี้ทักษะชีวิตจึงประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ที่ส่งผลให้คนฉลาดรู้ ฉลาดเลือก และฉลาดปฏิบัติ รวมทั้งการรู้จักยับยั้งชั่งใจ บุคคลที่มีทักษะชีวิตจะเป็นบุคคลที่มีเหตุผล (กมลวรรณ จินหน่อ, 2553)

ทักษะชีวิตเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความรู้ ทศนคติ และค่านิยม เพื่อนำไปสู่ความสามารถที่แท้จริง ทักษะชีวิตเป็นความสามารถที่จะนำไปสู่หนทางแห่งการมีสุขภาพที่ดี ดังที่ปรารถนาตามขอบเขตหรือโอกาสที่จะทำได้ ทั้งนี้การนำทักษะชีวิตไปใช้อย่างต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางวัฒนธรรมและครอบครัวที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมสุขภาพด้วยการนำทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รับรู้และเข้าใจคนอื่น ทักษะชีวิตจะช่วยสนับสนุนเกี่ยวกับความสามารถแห่งตน ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการมีสุขภาพจิตที่ดี สนับสนุนหรือจูงใจที่จะทำให้สามารถดูแลตนเองและบุคคลอื่น อีกทั้งป้องกันโรคทางจิตและปัญหาพฤติกรรมสุขภาพต่าง ๆ (อริญญา ชูติมา, 2553)

ทักษะชีวิตเป็นแนวทางเบื้องต้นในการป้องกันปัญหาสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบให้วัยรุ่นดำเนินชีวิตตามกระแสเศรษฐกิจและกระแสเทคโนโลยี สิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่างๆ รวมไปถึงบิดามารดาที่ไม่ใช้เวลาพูดคุยและอยู่กับบุตรอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับวัยรุ่นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการมีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางจิตใจ มีพฤติกรรมทางเพศแบบเสรีและไม่รับผิดชอบ ตลอดจนความบกพร่องทางคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการปลูกฝังและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

แล้ว ในระยะยาวเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่อาจส่งผลให้เป็นคนที่มีปัญหาพฤติกรรมหรือมีปัญหาความขัดแย้งในจิตใจได้ (กนกวรรณ สินรัตน์, 2552) การพัฒนาทักษะชีวิต จึงเป็นสิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวโดยการต่อสู้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มักมีผลกระทบ ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills Development) โดยการนำมิติใหม่ของการบูรณาการสอนเจตคติและทักษะชีวิตเข้าสู่ระบบการศึกษา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือปัญหาค่านิยมการบริโภค เป็นต้น โดยที่ทักษะชีวิตสามารถนำมาใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ โดยเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนและบุคคลทั่วไป เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป (จุฬารัตน์ โสตะ, 2551)

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งสภาพแวดล้อมเหล่านั้นมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของบุคคลนั้น หากบุคคลนั้นมีทักษะชีวิตย่อมหมายถึงว่าบุคคลนั้นสามารถปรับตัวและมีความสุขในการดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้นได้

3. องค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิต

ทักษะชีวิตมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งองค์กรและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ในแนวทางที่สอดคล้องกัน ได้แก่ องค์การอนามัยโลก หรือ World Health Organization (WHO, 1997) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตไว้ 10 องค์ประกอบด้วยกัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย (ทักษะด้านความคิด) เป็นการรู้จักใช้เหตุและผล โดยรู้สาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น ผลย่อมมาจากเหตุ เมื่อยากให้ผลของการกระทำออกมาดี เป็นที่พึงประสงค์แก่ทั้งตนเองและส่วนรวมก็ควรคิดกระทำ เหตุที่จะทำให้ได้ผลที่ดี เพื่อจุดประสงค์ที่จะพัฒนาชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้าสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อยที่สำคัญ 2 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และ 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.2 องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย หรือเจตคติ (ทักษะด้านจิตใจ) เป็นการฝึกฝนควบคุมนึกคิดให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงใสสะอาดในความดีงาม ประกอบด้วยคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความรัก ความมีเมตตา กรุณา ความเป็นมิตร ความมีน้ำใจ ความมีสัมมาคารวะ ความรู้จักยอมรับและเห็นความสำคัญของผู้อื่น ความกตัญญู ความเพียรพยายาม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อยที่สำคัญ 2 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการตระหนักรู้ในตน และ 2) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น

3.3 องค์ประกอบทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย หรือทักษะสังคม (ทักษะด้านสังคม) เป็นการฝึกฝนตนเองให้มีทักษะด้านวินัยให้ตนเอง เพื่อควบคุมพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสม ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความรำคาญ ไม่สร้างความเดือดร้อน ไม่สร้างความลำบากให้แก่ตนเองและสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เป็นประโยชน์ต่อสังคม เน้นความสุจริตทางกายและวาจา ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อยที่สำคัญ 6 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการตัดสินใจ 2) ทักษะการแก้ปัญหา 3) ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 5) ทักษะการจัดการกับอารมณ์ และ 6) ทักษะการจัดการกับความเครียด

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลนั้น อันประกอบด้วยทักษะการคิด ทักษะทางจิตใจ ทักษะทางการกระทำ และทักษะทางสังคม เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีทั้งองค์ประกอบที่สอดคล้องและแตกต่างกับองค์การอนามัยโลก ดังนี้ (วารินทร์พร พันเพ็ญฟู, 2557)

1. ทักษะการคิด เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกในการคิดในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

1.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบหรือรายละเอียดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาสาเหตุ องค์ประกอบ หรือความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำหนดให้

1.2 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการหาข้อมูลเรื่องราวและคำตอบได้อย่างสร้างสรรค์ สร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่โดยไม่ลอกเลียนแบบใคร

1.3 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัว

2. ทักษะทางจิตใจ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกภายในจิตใจ ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

2.1 ทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการค้นหาและเข้าใจในจุดดี จุดด้อยของตนเอง เข้าใจเรื่องธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างบุคคล ในแง่ความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา สนิมสุขภาพ หรือท้องถิ่น

2.2 ทักษะการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการเข้าใจความรู้สึก และเห็นใจบุคคลที่มีความแตกต่างกัน

2.3 ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการประเมินอารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน

2.4 ทักษะความภูมิใจในตนเอง เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการรู้สึกว่าคุณค่า สามารถบอกข้อดีของตนเองได้

3. ทักษะทางการกระทำ เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตน ประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

3.1 ทักษะการตัดสินใจ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการประเมินทางเลือก เลือก และสรุปผลจากการเลือกเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ

3.2 ทักษะการแก้ปัญหา เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบ ไม่เกิดความเครียดทางกายและจิตใจ จนอาจลุกลามเป็นปัญหาใหญ่โตเกินแก้ไข

3.3 การแสดงออกอย่างเหมาะสม เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและความต้องการของตนเองต่อบุคคลอื่น การแสดงความคิดเห็นด้วยอย่างสุภาพ

4. ทักษะทางสังคม เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้

4.1 ทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรอง เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการใช้เหตุผลเพื่อปฏิเสธและเจรจาท่องต่าง ๆ ที่ไม่ต้องการ โดยการใช้คำพูดและท่าทางที่เหมาะสม

4.2 ทักษะการสื่อสาร เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการใช้คำพูดและภาษาท่าทางที่แสดงออกมาเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมรวมทั้งสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้อง การเตือนและการขอความช่วยเหลือ

4.3 ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการสร้างความผูกพันระหว่างกันและกัน และสามารถรักษาความผูกพันไว้ได้ยืนยาว

4.4 ทักษะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถกระทำตามหน้าที่เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมได้

4.5 ทักษะการให้ความร่วมมือ เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำในการเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น ใช้ความสามารถของตนเองที่ให้ประโยชน์ต่อกลุ่ม การให้การสนับสนุนและการให้ความไว้วางใจสมาชิกกลุ่ม ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเมื่อทำงานร่วมกัน

องค์ประกอบของทักษะชีวิตที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลทุกเพศทุกวัย ซึ่งถือว่าไม่ง่ายเลยในการเอาตัวรอดในปัจจุบัน เพราะเป็นยุคแห่งการเข้ามาของเทคโนโลยี การแข่งขันที่สูงขึ้น และการปรับตัวอยู่เสมอ ดังนั้น นอกจากบุคคล ยุคใหม่จะต้องมีทักษะดังที่กล่าวมาแล้ว ยังต้องมีทักษะแห่งอนาคต ซึ่งหมายความว่าคนรุ่นใหม่ต้องมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21 Century skill) และวิถีคิดของการเป็นพลเมืองโลก (Global Mindset) รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และการฝึกฝนทักษะ (Reskill) ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งแบ่งออกเป็น ทักษะ 3 กลุ่ม ดังนี้ (Workpoint New, 2563)

1. กลุ่มทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน (Foundational Literacies) ในที่นี้รวมถึงไปถึงความสามารถใช้เทคโนโลยีให้เป็น รวมถึงวิชา Entrepreneurship หรือวิธีการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งกลายเป็นวิชาหลักที่ต่างประเทศ ได้บรรจุเป็นหลักสูตรของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับเด็กตั้งแต่ระดับอนุบาล โดยไม่สำคัญว่าเมื่อโตขึ้นจะต้องมีธุรกิจหรือไม่

2. ทักษะที่ต้องนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหา ซึ่งประกอบไปด้วยหลัก 4 C คือ การสื่อสาร และการให้ความร่วมมือ (Communication and Collaboration) สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบได้ (Critical Thinking and Problem Solving) และมีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ที่ไม่ได้ยึดรูปแบบเดิม

3. ทักษะที่ใช้ในการจัดการตัวเองให้เท่าทันกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทุกวันนี้ นอกจากนี้ สิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนหรือผู้ใหญ่ควรปลูกฝังเด็กคือทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อรับมือกับโลกอันพลิกผัน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกปัจจุบัน เป็นการสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเน้น 3 องค์ประกอบ คือ Attitude (ทัศนคติ อุปนิสัย) เด็กต้องใฝ่หาความรู้ อดทน รับผิดชอบ กล้าทดลอง กล้าล้มเหลว กล้าผิดพลาด Skill (ทักษะ) ในเชิงวิพากษ์ สื่อสาร ทำงานเป็นทีม และ Knowledge (ความรู้) พื้นฐาน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน โดยทักษะเหล่านี้สามารถฝึกได้โดยการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากการเล่น เช่น เรียนรู้จากงานศิลปะ การทดลอง และกิจกรรมนอกเวลาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแกร่ง เอาตัวรอดได้แม้ต้องเผชิญกับยุคสมัยแห่งความเปลี่ยนแปลงเช่นในวิกฤตโควิด-19 (มูลนิธิเอสซีจี, 2564)

4. ทักษะชีวิตภายใต้ความปกติใหม่

ทักษะชีวิตในยุคปกติใหม่ เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน ซึ่งบุคคลทุกวัยจะต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ดังนี้ (ธนชาติ นุ่มนนท์, 2563)

1. ต้องปรับตัวได้และมีความยืดหยุ่น ทั้งนี้รูปแบบการทำงานจะเปลี่ยนแปลงจากเดิม การทำงานสายอาชีพเดิมตลอดชีวิตจะมีน้อยลง ดังนั้นคนทำงานต้องพร้อมเปลี่ยนแปลงตัวเองตลอดเวลา

2. ต้องเข้าใจเทคโนโลยี วิกฤตโควิดเป็นตัวเร่งทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ทำดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน และอาจต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง เอไอ, บิ๊กดาต้า หรืออินเทอร์เน็ตออฟฟิงส์มาใช้งาน ดังนั้นคนทำงานไม่ว่าอยู่ตำแหน่งใดก็จำเป็นจะต้องเข้าใจและทำงานโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างคล่องแคล่ว

3. ต้องมีความสร้างสรรค์และมีนวัตกรรม เทคโนโลยีและนวัตกรรมจะมีบทบาทในกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง คนทำงานอาจต้องร่วมกันคิดหาสินค้าหรือบริการใหม่ ๆ ที่มีความต้องการในโลกยุคหลังโควิด

4. ต้องมีทักษะใช้ข้อมูล ยุคอุตสาหกรรม 4.0 องค์กรที่มีข้อมูลและสามารถนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์หรือคาดการณ์เรื่องต่าง ๆ เช่น ความต้องการลูกค้า จะทำให้สามารถแข่งขันได้ คนทำงานจำเป็นต้องรู้จัก วิธีใช้ข้อมูลและเน้นสร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลในองค์กร

5. ต้องคิดเชิงวิเคราะห์ได้ โลกดิจิทัลทำให้มีข้อมูลไหลเข้ามามากมาย รวมถึงข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย คนทำงานจำเป็นต้องมีความสามารถวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ที่อยู่โลกอินเทอร์เน็ตได้ และเลือกสิ่งที่มีประโยชน์มาใช้ในการทำงาน

6. ต้องมีทักษะเชิงดิจิทัลและการเขียนโปรแกรม การทำดิจิทัล ทรานส์ฟอร์มเมชัน ขององค์กรจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีทักษะการใช้งานเทคโนโลยีที่ดี ซึ่งอาจรวมไปถึงการเขียนโปรแกรม การทำเว็บ หรือแม้แต่การทำการตลาดออนไลน์

7. ต้องมีความเป็นผู้นำ องค์กรในยุคใหม่จะเป็นแนวราบมากขึ้น ไม่มีลำดับชั้นที่ซับซ้อนแบบเดิม บางครั้งคนทำงานอาจต้องทำงานคนเดียวที่บ้านหรือนอกสถานที่ หรืออาจทำงานในทีมเล็กๆ ดังนั้นทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ และมีความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วย

8. ต้องฉลาดทางอารมณ์ ในสถานการณ์การทำงานที่ไม่แน่นอนในโลกที่เปลี่ยนไป คนทำงานจะต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ ร่วมสร้างขวัญกำลังใจให้กับเพื่อนร่วมงานทุกคน

9. ต้องพร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต การทำงานในยุคใหม่ต้องการคนทำงานที่มีทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลา ซึ่งต้องพร้อมเรียนรู้วิชาใหม่ ๆ ที่อาจจำเป็นต่อการทำงานในอนาคต ซึ่งการเรียนรู้ในยุคใหม่นอกจากการเรียนในห้องเรียนแบบเดิมแล้ว อาจต้องมีทักษะการเรียนรู้ออนไลน์ด้วย

ทักษะดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะมีประโยชน์ต่อทุกคนในการทำงานในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัลแบบเต็มรูปแบบแล้ว จะเห็นว่ายังมีประโยชน์ต่อองค์กรต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นที่ต้องการขององค์กรในยุค new normal ดังนี้ (adecco.co.th, 2563)

1. Digital Skill

วิกฤตโควิด-19 ทำให้หลายองค์กรต้องปรับตัวสู่ดิจิทัลมากขึ้น ทักษะที่องค์กรมองหาจากผู้สมัครและพนักงานก็คือทักษะทางด้านดิจิทัล ทักษะนี้นอกจากจะเป็นทักษะที่พนักงานด้าน IT และดิจิทัลต้องมีแล้ว พนักงานในวงการอื่นก็ควรต้องมีทักษะดิจิทัลด้วยเช่นกัน

2. Resilience & Adaptability

ท่ามกลางความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลง ทักษะที่จะเป็นที่ต้องการมากคือความสามารถในการยืดหยุ่นและการปรับตัว คงไม่มีองค์กรใดที่ต้องการพนักงานที่จมอยู่กับปัญหา และยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ ในขณะที่องค์กรกำลังพบกับความท้าทายใหม่ ๆ ดังนั้นบุคคลต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ปรับตัวสู่ความปกติใหม่ และมองหาโอกาสที่ซ่อนอยู่เพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสให้ได้

3. Creativity

เมื่อต้องพบกับความปกติรูปแบบใหม่ พบปัญหาใหม่ ๆ บางครั้งวิธีการทำงานหรือวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิม ๆ อาจใช้ไม่ได้อีกต่อไป ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นทักษะจำเป็นในการทำไอเดียการแก้ปัญหาวิธีแก้ปัญหาใหม่ ๆ คนทำงานยุค new normal ต้องกล้าตั้งคำถามใหม่ กล้าที่จะคิดนอกกรอบ รู้จักประยุกต์พลิกแพลง นำข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่มาคิดต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับองค์กร

4. Emotional intelligence

วิกฤตโควิด-19 สร้างความกังวลใจและความเครียดให้กับผู้คนมากมาย รวมถึงคนในองค์กรเช่นเดียวกัน ดังนั้นสิ่งหนึ่งที่องค์กรมองหาก็คือคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถบริหารจัดการอารมณ์ตัวเองได้ ไม่ทำให้ปัญหาที่มีอยู่ใหญ่ไปกว่าเดิม แต่ทำให้ปัญหาที่มีอยู่นั้นเล็กลงโดยใช้ความฉลาดทางอารมณ์ในการทำ ความเข้าใจผู้อื่น และถอยมาหนึ่งก้าวเพื่อมองภาพรวมและหาวิธีเพื่อแก้ไขปัญหานั้น การมีทักษะนี้จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ความฉลาดทางอารมณ์จึงเป็นอีกทักษะหนึ่งที่สำคัญมากในการทำงานในภาวะวิกฤต

5. Learning Agility & Complex Problem Solving

การเผชิญกับสิ่งใหม่ภายใต้ทรัพยากรและความรู้ที่มีอยู่จำกัด การวางแผนและตัดสินใจเชิงคาดการณ์ได้ยาก คนทำงานจึงจำเป็นต้องมีการขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้นั้นมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมองภาพรวม และประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นประกอบการตัดสินใจ ยิ่งในภาวะปัจจุบัน การที่พนักงานแต่ละคนสามารถรับผิดชอบงานและแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง ก็จะทำให้การทำงานในระดับปฏิบัติการสามารถดำเนินการได้เร็วมากขึ้นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สองทักษะนี้จึงเป็นสิ่งที่คนทำงานในยุคนี้ควรมีควบคู่กันเพื่อใช้ในการรับมือกับปัญหาที่มีความใหม่และซับซ้อนยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

ในส่วนของเด็กและเยาวชนนั้น ทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนควรจะได้เรียนรู้เพื่อที่จะเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตกันอยู่แล้ว แต่เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เด็กและเยาวชนมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ทักษะต่าง ๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อที่จะให้เด็ก ๆ มีทักษะหรือภูมิด้านไหนเมื่อไปเจอกับอนาคตที่ยังไม่แน่นอนข้างหน้า ซึ่งประกอบด้วยทักษะสำคัญ 4 ทักษะ ดังนี้ (Paranee Srikham, 2020)

1. เรียนรู้ที่จะอยู่บนความไม่แน่นอน

เมื่อเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นยังไม่มีอะไรที่สามารถยืนยันได้ว่าจะไปจบลงตรงไหน เด็ก ๆ จึงต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน แทนที่จะพยายามหาคำตอบที่ชัดเจนมาเพื่ออธิบายให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจให้เรตอบไปตามความเป็นจริงที่ว่ายังมีอีกหลายอย่างที่เรายังไม่รู้

2. เรียนรู้ชีวิตที่ต้องยืดหยุ่น

เพราะเรากำลังอยู่ในสถานการณ์ที่มันไม่แน่นอน จึงต้องให้เด็ก ๆ รู้จักที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และเรียนรู้ที่จะคิดเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

3. ค้นหาตัวตนนอกห้องเรียน

การหาตัวเอง ไม่ใช่เพื่อพัฒนาตัวเอง หรือก็คือการที่ให้เวลาให้พื้นที่พวกเขาในการที่จะลองทำอะไรสักอย่างที่ไม่เคยมีโอกาสดำเนินการมาก่อนในช่วงเวลาที่ผ่านมา เพื่อที่จะได้รู้ว่าจริง ๆ แล้วพวกเขาอยากที่จะทำอะไร

4. รู้จักบทบาทและความรับผิดชอบ

การใช้ชีวิตในวันข้างหน้าที่เราก็มองว่าจะเกิดอะไรขึ้น อีกสิ่งที่พ่อแม่สามารถสอนให้เด็ก ๆ เรียนรู้ได้ก็คือการที่พวกเขาได้เข้าใจหน้าที่บางอย่างที่ต้องรับผิดชอบ ต้องเข้าใจว่าบางอย่างที่ทํามันต้องใช้เวลาและอาจต้องใช้การทำงานเป็นทีม

สำหรับ กรมสุขภาพจิต (2564) ได้กล่าวถึง New Skills ของเด็กหลังยุคโควิด-19 ไว้ในแนวทางเดียวกัน ดังนี้

1. ต้องเข้าใจและเข้าถึงเทคโนโลยี

ไม่ใช่เพียงแค่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี หรือรู้เชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องรู้อย่างฉลาดและใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถปรับตัวให้ไวตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมถึงเรียนรู้เรื่องนวัตกรรมใหม่ ๆ สม่่าเสมอ

2. ต้องมีความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญในโลกยุคดิจิทัล คิดเป็นวิเคราะห์ได้ โลกดิจิทัลทำให้มีข้อมูลไหลเข้ามากมายผ่านสารพัดช่องทาง เด็กจึงจำเป็นต้องมีความรู้เท่าทันสื่อ มีความสามารถวิเคราะห์แยกแยะ ข้อมูลและข่าวสารต่าง ๆ ที่อยู่บนโลกอินเทอร์เน็ตได้ สิ่งสำคัญคือ คิดเป็นและสามารถเลือกสิ่งที่มีประโยชน์มาใช้ในการทำงานได้

3. ต้องปรับตัวได้ไว

เรียนรู้ที่จะอยู่บนความไม่แน่นอน เด็ก ๆ จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน แทนที่จะใช้ชีวิตไหลตามสถานการณ์ ก็ต้องแทนที่ด้วยการปรับตัวให้ได้ทุกสถานการณ์ อยู่กับความเป็นจริง ไม่ใช่อยู่นอกความหวัง หรืออยู่ไปวัน ๆ

4. ต้องยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต

เพราะเรากำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน จึงต้องให้เด็กรู้จักที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และเรียนรู้ที่จะคิดเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง และต้องมีคุณสมบัติในการยืดหยุ่นต่อชีวิต ไม่จมปลัก หรือพุ่มพวยกับปัญหา แต่พร้อมจะปรับตัวและยืดหยุ่นในการใช้ชีวิตได้ทุกสถานการณ์

5. ต้องพร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต

การทำงานในยุคใหม่ต้องการคนทำงานที่มีทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลา ประเภททำงานเป็นอย่างเดียว จะถูกคนที่ทำงานเป็นและมีทักษะใหม่ ๆ ติดตัวจะได้เปรียบกว่า ฉะนั้น ควรให้เด็กติดตามสถานการณ์และเรียนรู้โลกใบนี้ เพราะการเรียนรู้หนังสือจะต้องปรับรูปแบบ จึงควรส่งเสริมให้เด็กพยายามค้นหาตัวเอง เพื่อที่จะได้รู้ว่าจริงๆ แล้วพวกเขาทำอะไรได้ดี ถนัดอะไร และพร้อมที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ทักษะชีวิตเป็นทักษะสำคัญที่อยู่ภายในบุคคล ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนเผชิญต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตเพื่อการปรับตัวในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งได้แก่ การดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค โดยเฉพาะโรคเอดส์ ยาเสพติด ความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้อย่างมีความสุข (ศิริพรรณ สายหงส์,

2554) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน (ประญา ปิ่นปิ่น, 2551) และสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้การพัฒนาทักษะชีวิตและการพัฒนาจริยธรรม (ศิริพร ขาญประเสริฐ, 2552) นอกจากนี้การศึกษานี้ยังได้พูดถึงการเปลี่ยนแปลงเรื่องการศึกษาใหม่สำหรับเด็กในอนาคต จากวิกฤติโรคระบาด “โคโรนาไวรัส (โควิด-19)” โดยสภาเศรษฐกิจโลกวิเคราะห์ 4 บทเรียน ที่จำเป็นต้องเตรียมให้เด็กในรุ่นต่อไป ดังนี้ (สภาเศรษฐกิจโลก, 2564)

1. สอนให้รุ่นต่อไปอยู่ในโลกที่เชื่อมต่อกัน

การระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ (โควิด - 19) เปลี่ยนแปลงโลก ทำให้เห็นภาพว่าโลกเราเชื่อมต่อกันขนาดไหน ไม่มีสิ่งที่ไม่เรียกว่า พฤติกรรม “โดดเดี่ยว” อีกต่อไปแล้ว คนที่ประสบความสำเร็จในศตวรรษต่อไป ต้องเป็นคน que เข้าใจความสัมพันธ์กันของโลก และสามารถหาเส้นทางข้ามขีดจำกัด ใช้ความแตกต่างให้เป็นประโยชน์และทำงานด้วยวิธีที่ใช้ความร่วมมือจากโลกที่เชื่อมต่อกัน

2. คำจำกัดความใหม่ของ “นักรักเรียน”

ความคิดที่ว่า นักรักเรียนเป็นผู้มีความรู้ที่จะสร้างสติปัญญาของนักเรียน ไม่ใช่ความคิดที่ตรงกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อีกต่อไป เมื่อนักเรียนสามารถหาความรู้ หรือทักษะได้ทางออนไลน์ หรือทางโทรศัพท์ เราต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของนักรักเรียนในห้องเรียนและห้องบรรยาย นี่อาจหมายถึงบทบาทของนักรักเรียนต้องเดินหน้าเขาสู่การเป็นแรงสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่พัฒนาตัวเองให้เป็นส่วนหนึ่งที่มีคุณค่าต่อสังคม

3. สอนทักษะชีวิตที่จำเป็นในอนาคต

ในสภาพแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่ต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่จะหาเส้นทางฝ่าฟันวิกฤติครั้งนี้ มองไปในอนาคต หนึ่งในทักษะที่สำคัญที่สุดที่นายจ้างจะมองหา คือความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการสื่อสาร และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ควบคู่ไปกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ คนที่จะสามารถทำงานร่วมกับคนที่แตกต่าง

4. ปลดล็อกเทคโนโลยีที่จะช่วยส่งเสริมการศึกษา

การระบาดของโควิด-19 เปลี่ยนแปลงโลก ส่งผลให้สถาบันการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และสร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อการเรียนทางไกลให้กับนักเรียนในทุกระดับชั้น นักรักเรียนทั่วโลกกำลังเผชิญกับความเป็นไปได้ที่จะได้ทำอะไรที่แตกต่าง และแตกต่างด้วยความยืดหยุ่น ที่จะเกิดประโยชน์ในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กทั่วโลก

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการเตรียมทักษะชีวิตสำหรับเด็กในอนาคต บทเรียนที่สอนทักษะชีวิตที่จำเป็นในอนาคต ซึ่งเป็นบทเรียนหนึ่งที่ถูกกำหนดไว้สำหรับการเตรียมการในการศึกษา แสดงให้เห็นว่าทักษะชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กในอนาคต

5. บทสรุป

ทักษะชีวิต เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญที่มนุษย์ต้องมี ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยที่เรียกว่า ความปกติใหม่ ซึ่งสามารถเตรียมความพร้อมและฝึกฝนทักษะใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยการปรับตัวและเผชิญหน้ากับปัญหา สามารถแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตโดยใช้ทักษะต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า ทักษะชีวิต อันประกอบด้วย ทักษะทางความคิด ทักษะทางจิตใจ ทักษะทางการกระทำ ทักษะทางสังคม นอกจากนี้ ต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย ดังนั้น ทุกคนจึงต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิต เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ และดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกปัจจุบัน จึงจะเรียกได้ว่า มีทักษะชีวิตภายใต้ความปกติใหม่

6. เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สินรัตน์. (2552). ผลการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญาต่อทักษะชีวิตด้านการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- กมลวรรณ จินหน่อ. (2553). การใช้กิจกรรมการแนะแนวเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการจัดการ การเรียน เวลา และความสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กรมสุขภาพจิต. (2564). *New Skills ของเด็กหลังยุคโควิด-19*. สืบค้นจาก [https://news.thaibps.or.th/content/292126](https://www.dmh.go.th/about/จุฬารณย์ โสตะ. (2551). กลยุทธ์การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. ขอนแก่น: ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.</p>
<p>ไทยพีบีเอส. (2564). <i>ชีวิตวิถีใหม่</i>. สืบค้นจาก <a href=)
- ชนชาติ นุ่มนนท์. (2563). *9 ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคหลังโควิด*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/894727>
- ประณาย ปันปิ่น. (2551). โปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติด ในนักเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มูลนิธิเอสซีจี. (2564). *Covid-19 ตอกย้ำความสำคัญของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก <https://www.scgfoundation.org/>
- วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, กรุงเทพฯ.
- ศิริพร ขาญประเสริฐ. (2552). ประสิทธิภาพของการประยุกต์ใช้การพัฒนาทักษะชีวิตและการพัฒนาจริยธรรม เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู (สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- ศิริพรรณ สายหงส์. (2554). *แนวคิดเรื่องทักษะชีวิตและแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต*. สืบค้นจาก <http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/SkillLife.html>
- สภาเศรษฐกิจโลก. (2564). *4 บทเรียน ที่ต้องเตรียมให้เด็กรุ่นใหม่*. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/alive/edutainment-alive/639508>
- อริญา ชูติมา. (2553). การจัดการทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนนันทชาติ เกรต สดุด อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- adecco.co.th. (2563). *New Normal Skills: 5 ทักษะจำเป็นที่คนทำงานควรมี*. สืบค้นจาก <https://adecco.co.th/th/knowledge-center/detail/new-normal-skills-2020>
- Paranee Srikham. (2020). *4 ทักษะชีวิตที่เด็กควรได้เรียนรู้ เพื่อปรับตัวในโลกยุคหลัง COVID-19*. สืบค้นจาก <https://thematter.co/quick-bite/4-life-skills-for-youth-after-covid-19/117614>
- Workpoint New. (2563). *ทักษะการเรียนรู้ยุคใหม่ในโลกหลังโควิด- 9 ที่คนรุ่นใหม่ต้องมี*. สืบค้นจาก <https://workpointtoday.com/newskill-covid19/>
- World Health Organization. (1997). *Life skills Education in Schools*. Geneva. World Health Organization.

พุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุขในห้วงแห่งความทุกข์ภายใต้สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

The Buddhist Methods for Managing Happiness Skills in the Midst of Suffering under the Circumstance of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)

ไพศาล เครือแสง¹

Paisarn Khruasang¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอหลักพุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุข ขั้นตอนการบริหารจัดการทักษะความสุข และทำไมต้องบริหารจัดการทักษะความสุข ตลอดจนนำเสนอรูปแบบสร้างทักษะความสุขด้วยหลักพุทธธรรม โดยนำหลักอริยสัจ 4 ประการ และอริยมรรค 5 ประการ เป็นหลักพุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุขทางกาย ความสุขทางสังคม ความสุขทางจิตใจ ความสุขทางปัญญา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อประยุกต์ใช้ในการปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตของชีวิตและสังคม

คำสำคัญ: พุทธวิธี การบริหารจัดการ ทักษะความสุข ความทุกข์ โควิด -19

Abstract

The purpose of this academic article was to present Buddhist principles and methods for managing happiness skills. Why did we manage happiness skills all the time and present a model for creating happiness skills with Buddhist principles? The article realized Dharma by the principle of 4 and applying the principles of 5 sensual pleasures with applying a Buddhist method for management namely physical happiness, social happiness, mental happiness, and intellectual happiness skills. In the epidemic situation of Coronavirus 2019 (Covid-19), it could be applied to adjust the critical situations of life and society.

Keywords: Buddhist Methods, Managing Happiness Skills, Suffering, Coronavirus 2019

วันที่รับบทความ : 23 ตุลาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 20 กรกฎาคม 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 26 กรกฎาคม 2565

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Political Science Division, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University

E-mail : phisarn.k@nsru.ac.th

1. บทนำ

ในยุคสมัยที่เต็มไปด้วยเรื่องที่ชวนให้ปวดใจทางจิตใจและทางร่างกาย ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) เมื่อเกิดการแพร่ระบาด มีผู้ป่วยจากโรค ส่งผลทางร่างกาย ผู้คนเป็นจำนวนมาก มักมีอาการทั่วไปของโรคที่พบมากที่สุดคือ มีอาการไข้ วัดจากอุณหภูมิที่สูงมากกว่า 37.5 องศาเซลเซียส มีอาการไอ และอ่อนเพลียอาการอื่นๆ ได้แก่ ปวดเมื่อย เจ็บคอ จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส คัดจมูก น้ำมูกไหล ท้องเสีย หรือผื่นตามผิวหนัง หรือสีผิวเปลี่ยนตามนิ้วมือนิ้วเท้า หากไม่ได้กลิ่น และไม่รับรสชาติ โดยผู้ติดเชื้ออาจยังสามารถรับรู้ความแตกต่างของรสชาติได้บ้าง อย่างความเค็ม หรือความหวาน แต่จะไม่สามารถบอกรสชาติได้ชัดเจน และคนที่สูญเสียความสามารถในการรับรู้กลิ่น ก็มักจะสูญเสียความสามารถในการรับรู้รสได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตามทุกคนสามารถติดโรคโควิดได้ และมีโอกาสพัฒนาไปมีอาการรุนแรงได้เช่นกัน อาการเหล่านี้มักจะไม่น่ารุนแรงนักและค่อยๆ เริ่มทีละน้อย บางรายติดเชื้อแต่มีอาการไม่รุนแรง ผู้ป่วยส่วนมาก (80%) หายป่วยได้โดยไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล มีไข้ อาการหนัก มีหลากหลายสายพันธุ์ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจ ตั้งแต่โรคหัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีอาการรุนแรง เช่น โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (MERS), โรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง (SARS) ติดจากคนสู่คนผ่านทางละอองน้ำมูก น้ำลายซึ่งปะปนออกมาเมื่อผู้ป่วยโรคโควิด มีอาการไอ จามหรือพูด ละอองเหล่านี้ค่อนข้างหนัก ไปไม่ได้ไกล และจะตกลงสู่พื้นอย่างรวดเร็ว การรักษาระยะห่างจากผู้อื่นอย่างน้อยหนึ่งเมตรจึงเป็นเรื่องจำเป็น ละอองเหล่านี้ยังสามารถตกลงสู่ตัวและพื้นผิวต่างๆ องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศชื่อทางการสำหรับใช้เรียก โรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่นี้ว่า “โควิด-19” (Covid-19) โดยชื่อนี้มาจากคำย่อในภาษาอังกฤษของคำว่าโคโรนา, ไวรัส และดีซิส (Disease) คือโรคภัยไข้เจ็บ อีกทั้งโรคโควิด -19 เป็นโรคติดต่อร้ายแรง ที่ส่งผลต่อกายาร่างและจิตใจ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563) การดูแลสุขภาพร่างกายเป็นเรื่องสำคัญ มนุษย์ถ้ามีจิตใจที่ดีแล้วย่อมมีความเชื่อว่าจะต้องมีหัวใจที่มั่นคง รับมือความทุกข์หรือความไม่แน่นอนได้ดี มีความสุข เรียบง่ายในตัวเอง มีพลังในการทำเรื่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่น ต่อสังคม ต่อโลกใบนี้ การเปลี่ยนแปลงภายใน จึงไม่ใช่ความหมายว่าเราจะเปลี่ยนแปลงภายนอก เมื่อมีหัวใจมั่นคงย่อมมีพลังในการเปลี่ยนแปลงโลกให้ดีขึ้นพร้อมกัน ชีวิตคนเราปะปนไปด้วยความสุข-ทุกข์ สลับกันไปจนกว่าจะถึงลมหายใจสุดท้าย เราได้รู้จักกันดีว่า แล้วก็ต้องลาจากกันด้วยเหตุผลบางอย่าง ขณะกำลังใช้ชีวิตอยู่อย่างเพลิดเพลิน เมื่อสภาวะเชื้อโรคระบาดที่ ตรวจพบการติดเชื้อแพร่กระจาย ต้องล้มป่วยลง ทำให้ชีวิตเปลี่ยน บนเส้นทางชีวิตย่อมมีสมหวัง-ผิดหวัง สำเร็จ-ล้มเหลว ยังมีอะไรอีกมากมายที่จะเกิดขึ้นในชีวิตเหมือนที่เกิดขึ้นมาตลอด หัวใจที่มั่นคง จึงสำคัญต่อการดำรงตนอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้ออยู่ในขณะนี้ เปรียบเสมือนพายุแปรปรวนแห่งความไม่แน่นอน ความทุกข์ เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับเราทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อ ที่สร้างความกังวลให้กับสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก วิธีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่ทันตั้งตัว ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เราเกิดความทุกข์โดยไม่รู้ตัวเช่นเดียวกัน (กนกพร นิตยนิธิพฤทธิ และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ.2553)

มนุษย์จำเป็นต้องรู้สึกได้รับการปกป้องเพื่อที่มีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ได้อย่างมีความสุข “ความสุข” (Happiness) (Hobbes,T.2008) เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร หรือไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในสถานะใดก็ตาม ความสุขมักจะถูกหยาบยกขึ้นมาในฐานะที่เป็นยอดแห่งความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน และจะถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ว่าจะแล้วความสุขที่แท้จริงคืออะไร ศาสตร์แห่งความสุขจึงก่อกำเนิดขึ้น และมีความพยายามอธิบายในหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านปรัชญา ศาสนา เศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ที่มีการอธิบายไว้อย่างมากมายเกี่ยวกับความสุขที่แท้จริง ซึ่งในมุมมองของนักปรัชญา ความสุขมักจะมีความเกี่ยวข้องกับทางจริยศาสตร์ ตลอดจนการแสวงหาคุณค่า โดยในยุคแรกเริ่มความสุขเริ่มต้นเมื่อ 300 ปีก่อนคริสตกาล มีนักปรัชญากลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า กลุ่มสุขนิยม (Hedonism) (นภภรณ์ พิพัฒน์.2550) ในมุมมองทางศาสนามุ่งเน้นในกระบวนการพัฒนาจิต พัฒนาอารมณ์ให้เกิดความสุข ได้อธิบายถึงความสุขในเชิงศาสนาพุทธศาสนา หมายถึง การดับ อวิชชา การดับกิเลส หรือการดับทุกข์ ทั้ง 3 นั้นนับเป็นเป้าหมายอันสูงสุด คือ ความสุข หรือความสิ้นทุกข์ ความสุขมีความสำคัญมากในการปฏิบัติธรรมทางพุทธศาสนาแบ่งเป็น 3 ระดับ

ดังนี้ 1) กามสุข คือ สุขเนื่องจากกาม 2) ฌานสุข คือ สุขเนื่องจากฌาน 3) นิพพานสุข คือสุขเนื่องด้วยนิพพาน เป็นความสุขที่เกิดจากภาวะไร้ตัณหา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต).2548) ส่วนในมุมมองเชิงเศรษฐศาสตร์มักเชื่อว่าความสุขในสังคมเหล่านั้น มีฐานคิดอยู่กับวัตถุและความพอใจในวัตถุ นักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความสุข มาพัฒนาเป็นทฤษฎีว่าด้วยอรรถประโยชน์ (Utility) ความสุขในทางเศรษฐศาสตร์จึงเป็นความพอใจ ในการได้อรรถประโยชน์และใช้อรรถประโยชน์โดยการบริโภค อุปโภค และการได้ประโยชน์อื่นๆ จากวัตถุต่างๆ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา.2563) ในมุมด้านรัฐศาสตร์ มนุษย์นั้นโดยธรรมชาติเป็นสัตว์สังคม ที่ต้องอาศัย อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะ จึงเป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการวางระเบียบกฎเกณฑ์ในการ บริหารบ้านเมืองของรัฐ โดยใช้อำนาจทางการเมืองเป็นเครื่องมือ เพื่อให้มนุษย์มีทั้งความสุขทั้งในความหมายของวัตถุธรรมและนามธรรม คือ สุขทั้งร่างกายและจิตใจ การปกครองบ้านเมืองให้สงบสุข สันติสุข และเป้าหมายสูงสุด ประชาชนอยู่ดี มีความสุข มีเสรีภาพ มีสวัสดิการที่ดีจากรัฐบาล มีรายได้เพียงพอในการ ดำรงชีพของครอบครัว แต่ความพยายามอธิบายถึงความสุขที่กล่าวมานั้น คงยังเป็นนามธรรม ขาดความชัดเจนจนกระทั่งการค้นพบทางวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาทดลองและทำการพิสูจน์จนได้ข้อค้นพบที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสุข เช่น ปฏิกริยาของคลื่นสมองที่มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ (เลয়ারด์ ริชาร์ด, 2550) ซึ่งจากการทดลองได้ข้อค้นพบอย่างชัดเจน และสามารถพิสูจน์ในเชิงประจักษ์โดยหลักสรีรศาสตร์ โดยสมองของมนุษย์สามารถหลั่งสารแห่งความสุข ได้แก่ สารเอ็นดอร์ฟิน (Endorphins) เป็นสารเคมีทำให้เกิดความสุข อารมณ์ดี ทำให้สมองเติบโต และเรียนรู้ได้ดี สารอซีทีโคลีน (Acetylcholine) เป็นสารที่ช่วยในการจดจำ กระบวนการเรียนรู้ และเก็บความรู้ไว้ได้นาน สารเซโรโทนิน (Serotonin) เป็นสารควบคุมความประพฤติ การแสดงออก อารมณ์ ทำให้สมองตื่นตัว และมีความสุข ซึ่งเป็นการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์นี้ได้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับความสุข ที่ไม่ใช่เพียงคำพูดลอยๆ ไม่มีวิธีใดที่สามารถพิสูจน์ได้ จึงเป็นการยืนยันถึงความมีแก่นสารที่วัดได้ของความสุข ความสุขจะเกิดได้ต้องกำจัดมูลเหตุแห่งความทุกข์ให้หมดสิ้น หลักธรรมทางพุทธศาสนากล่าวถึงเพื่อดำเนินชีวิตให้หลายข้อ ผู้ประพฤติดุรรมไม่ว่าข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมจะเป็นผู้มีคุณสมบัติในการดำเนินชีวิต ครอบครองคน และครองงานได้ในทุกระดับ ดังเช่นควรเชื่อในกฎแห่งกรรม ปรากฏในพระสูตร คือ “หญิง ชาย ฤๅษี ภริยาบุตรพรพิต ครอบครองงานเนื่อง ๆ ว่าเรามีกรรมเป็นของตน เป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มี กรรมเป็นที่อาศัย เราทำกรรมอันใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เราจะได้รับผลของกรรมนั้น ” หลักธรรมที่ควรนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2539)

ความสุขอยู่กับมนุษย์นั้นได้ไม่นานและมักจะมีการผสมผสานปะปนอยู่กับความทุกข์อยู่เสมอ ที่ใดมีความสุข ที่นั่นก็ย่อมมีความทุกข์ เป็นอมตะวาจา จะทุกข์มากทุกข์น้อยขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัย สภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนหลังจากโรคระบาดโควิด -19 เกิดการระบาดขึ้น จนกระทั่งเกิดการระบาดใหญ่ไปทั่วโลก มีผู้ติดเชื้อมากกว่า 534 ล้านคนทั่วโลก และยังไม่ว่าตัวเลขสุดท้ายจะไปจบที่เท่าไร ทำให้มนุษย์ทั่วโลกมีความทุกข์ยากแค้นแสนเข็ญกับการใช้ชีวิต และหลายแสนชีวิตถึงจะต้องมอดดับด้วยโรคระบาดครั้งนี้ นำมาซึ่งความวาดระแวง ตื่นตระหนกของผู้คนเป็นเหตุนำมาซึ่งการคิดค้นมาตรการป้องกันออกมามากมาย (World Health Organization.2022) ซึ่งมาตรการเหล่านั้นต่างก็แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ใส่หน้ากาก ล้างมือสม่ำเสมอ ใช้เจลแอลกอฮอล์ เว้นระยะทางสังคม หรือใช้มาตรการอื่นๆ ตามสถานการณ์ รวมถึงการร่วมมือกันระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อค้นหาวัคซีนป้องกันโรคอุบัติใหม่นี้ ความจริงแล้วความทุกข์ที่เกิดจากโรคระบาดในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่ไม่ได้น่ากลัวเสมอไปหากเรารู้สาเหตุ และสามารถบริหารจัดการกับมันได้อย่างถูกวิธี สิ่งแรกที่เราควรทำคือ การจัดการความวิตกกังวล ในการใช้ชีวิตในสังคมท่ามกลางโรคระบาด เพื่อลดความทุกข์ใจ ความท้อแท้ ของการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยข้อมูลข่าวสาร จึงมีคำถามเกิดขึ้น

2. หวังความทุกข์ภายใต้สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ความเจ็บป่วยเป็นภาวะที่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สร้างความทรมานทุกข์มากน้อยตามสภาพสังขารของแต่ละคน มีวิธีปรับตัวต่อการเจ็บป่วยที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของโรค ลักษณะ

และวิธีการแก้ปัญหาของผู้ป่วยและสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สังคม ภาวะจิตสังคมของผู้ป่วยเป็นสิ่งที่ ผู้รักษาพยาบาลควรให้ความสนใจและตระหนักในวิชาชีพ และให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมหนัก-เบา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แพร่ระบาด หวาดกลัว กังวลใจ คุณค่าชีวิต สร้างความทุกข์ยากต่อการดำเนินชีวิตทางสังคม (สุตา วงศ์สวัสดิ์.2563)

ในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 2019 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเมืองอู่ฮั่น ในประเทศจีน รายงานว่า มีโรคระบาดชนิดใหม่เกิดขึ้น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2020 โรคระบาดชนิดใหม่นี้แพร่กระจายออกไปจนครบทุกทวีป เรียกอย่างเป็นทางการว่าของโรคระบาดชนิดนี้ว่า “โควิด -19” (COVID-19) ซึ่งเกิดจากโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับไวรัสที่ทำให้เกิดโรคซาร์ส ซึ่งเคยระบาดในช่วง ค.ศ. 2002 - 2004 องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้การระบาดครั้งนี้เป็น Pandemic (การระบาดใหญ่ทั่วโลก) (คูซาร์สกี อัดม.2563) จนถึงขณะนี้ มีจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด -19 สะสมทั่วโลกอยู่ที่ราวๆ ห้าร้อยล้านคนทั่วโลก โดยจำนวนดังกล่าวมีผู้ติดเชื้อในประเทศไทยอยู่ที่ราวๆ สี่ล้านราย และมีผู้เสียชีวิตทั่วโลกประมาณ 5.2 % ย้อนกลับไปราวๆหนึ่งร้อยกว่าปีที่แล้ว ในช่วงปลายสงครามโลก ครั้งที่หนึ่ง โรคไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish flu) ได้คร่าชีวิตผู้คนไปมากกว่าห้าสิบล้าน ซึ่งมากกว่าจำนวนผู้เสียชีวิตจากสงครามโลกครั้งที่ถึงสองเท่า และฆาตกรฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในครั้งนั้นเป็นเพื่อนร่วมวงควานวุ่นเครือแห่งชีวิตกับการระบาดของโควิด

การแพร่ระบาดของโรคต่างๆ สามารถเกิดจากสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกันหลายชนิด แต่สำหรับการระบาดครั้งใหญ่ทั้ง 2 ครั้งที่ผ่านมาเกี่ยว 1 ทศวรรษรวมทั้งการระบาดเล็กอีกหลายครั้งที่มีผู้เสียชีวิตหลักร้อย เช่น โรคตาหรือไข้หวัดนก เป็นการระบาดที่มีเชื้อไวรัสอยู่เบื้องหลังเพราะสาเหตุไวรัส จึงมักเป็นสาเหตุของโรคที่เกิดขึ้นใหม่อยู่บ่อยครั้ง เหตุที่ทำให้เชื้อไวรัสเป็นสมมติฐานของโรคร้ายแรงใหม่ๆ อยู่เรื่อยมาก็คือความสามารถในการกลายพันธุ์อันรวดเร็วของมัน การกลายพันธุ์เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสารพันธุกรรมซึ่งเกิดขึ้นเพราะความผิดพลาดขณะการจำลอง DNA หรือการถูกเหนี่ยวนำด้วยปัจจัยทางสภาพแวดล้อมต่างๆเช่นเคมีหรือรังสี ความทุกข์ภายใต้สถานการณ์โควิด สิ่งที่เกิดขึ้นทั่วโลกไม่เฉพาะสังคมไทย แสดงให้เห็นถึงสังขรณ์ว่า ความเป็นไปของโลกซึ่งมันเคยเคลื่อนขยับไปในทิศทางที่เราคุ้นเคยแล้ววันหนึ่ง มันก็เกิดการเปลี่ยนแปลงกะทันหัน กระทบถึงชีวิตของผู้คนมากมาย อะไรที่เราไม่เคยเห็น ก็ได้เห็น อะไรที่ไม่เคยเกิด ก็เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น การปิดประเทศ ปิดน่านฟ้า งดการเดินทาง มีการผ่อนคลายบ้างในบางช่วงบางเวลา บางแห่งโรงพยาบาลไม่เคยล้น ไม่สามารถที่จะรองรับผู้ป่วยได้ แสดงถึงความเป็นอนิจจัง คือความไม่เที่ยงแท้ ความแปรปรวนที่คาดเดาไม่ได้ ไม่ได้อยู่ในวิสัยที่ใครคนใดคนหนึ่งหรือว่าแม้กระทั่งผู้คนจะควบคุมบังคับบัญชา เป็นไปตามใจหวังหรือความต้องการของตัวเองได้ ข้อนี้เรียกว่า อนัตตา ความหมายคือ ไม่ได้อยู่ในวิสัยที่จะควบคุมบังคับบัญชาได้ ไม่ชอบอย่างใดก็ต้องทนอยู่กับสภาพอย่างนั้น เพราะไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงหรือกำจัดมันออกไปได้ แต่ก็แน่นอนสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ ตกอยู่ภายใต้ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ คือ ไม่สามารถทนอยู่ในสภาพเดิม ทุกข์ คือไม่อาจทนอยู่ในสภาพเดิมได้ ในที่สุดก็ต้องเสื่อมไป สลายไปหรือแปรเปลี่ยนไป เพียงแต่เราไม่รู้ว่าจะเมื่อไรจะถึงวันนั้น แล้วถ้ามันเปลี่ยนไป จะออกมาในรูปใด ไม่สามารถคาดหมายไม่ได้ เป็นอนัตตา จำเป็นที่เราจะต้องเรียนรู้ และเข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและโลกมากขึ้น หรืออย่างที่ทางธรรม เรียกว่า รู้เท่าทันธรรมดา แม้ความทุกข์ภายใต้สถานการณ์โควิด ที่แพร่ระบาดเข้ามาสู่ใจของเราได้ แม้จะมีศิลปบริบูรณ์ ไม่เบียดเบียนใคร แต่ว่าก็มีความทุกข์อย่างอื่นที่ทำให้ไม่สบายใจหรือว่าเกิดความทุกข์ใจได้อย่างเช่น ความเจ็บความป่วย ความแก่ความชรา ความสูญเสียพลัดพราก ซึ่งเกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่ว่าดีหรือชั่ว แต่ว่าจะไม่สามารถมาทำร้ายจิตใจของเราได้ ถ้าใจเรามีภูมิเรียกว่า ภูมิคุ้มใจ หรือว่าสิ่งรักษาใจ สิ่งนั้นก็คือธรรมะ เรียกว่า สติ สติเป็นสิ่งรักษาใจหรือภูมิคุ้มใจที่สำคัญ (พระไพศาล วิสาโล.2564) เพราะฉะนั้นแม้ว่าไม่ได้ป่วยกาย แต่ป่วยด้วยความเครียด ป่วยด้วยความวิตกกังวล หากมีสติรักษาใจ สติช่วยดูแลใจ

ความทุกข์ภายใต้สถานการณ์โควิด -19 (COVID-19) ใช้หลักธรรมะ มีสติ มีสมาธิ ใช้ปัญญาเป็นเครื่องค้ำจุน เป็นภูมิคุ้มใจ ไม่รวมถึงความมีจิตใจเมตตากรุณาจากคนรอบข้างที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเหมือนกัน เพราะในยาม ระบบสุขภาพวิกฤต ผู้คนต้องเก็บตัวอยู่กับบ้าน แต่จะอยู่รอดได้ก็ด้วยความช่วยเหลือของผู้คนรอบข้าง เป็นความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชี้ให้เห็นว่า ธรรมะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อเป็นเครื่องรักษาใจหรือภูมิคุ้มกันใจ ช่วยทำให้ผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบากในขณะนี้ไปได้

3. การบริหารจัดการทักษะความสุข

ความสุขเป็นสภาวะทางจิตใจและร่างกายที่มนุษย์จำนวนมากแสวงหา ตั้งแต่นักปรัชญาโบราณจนถึงนักจิตวิทยาปัจจุบันที่สนใจเรื่องความสุข ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสาร (Information age) เชื่อมโยงถ่ายโอนกันอย่างรวดเร็ว และเกิดการสร้างชุดความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลาจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งสังคมอุดมปัญญา สร้างสังคมก้าวหน้า มนุษย์มีความสุขกับการสื่อสารมากกว่าการเผชิญหน้าเข้าหากัน อาจกล่าวได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Online social media) ซึ่งหมายถึง โปรแกรมประยุกต์ (Application) ที่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้คนในพื้นที่ดิจิทัลด้วยรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น LINE, Facebook, Twitter, อื่นๆ ได้กลายมาเป็นจุดสูงสุดของยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ที่เข้ามามีบทบาทต่อการสร้างความสัมพันธ์ ความสุข ความพอใจ และความเป็นไปในแง่มุมต่างๆ ของมนุษย์ชาติที่ผันผวนพลิกผัน (Disruptive) โลกในพื้นที่ดิจิทัลที่สะท้อนให้เห็นภาพของการแทรกซึมของสื่อสังคมออนไลน์ในแทบทุกชีวิต และทุกกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ได้เปลี่ยนวิถีทางของสิ่งต่างๆ ที่เคยทำมาในอดีตให้กลายมาเป็น วิถีของสื่อสังคมออนไลน์

ความสุขเกิดจากความพอใจ ที่เกิดขึ้นจากร่างกายเป็นที่ยอมรับได้ อะไรที่เป็นเรื่องความสมนุษย์มักจะซังน้ำหนักว่าอะไรได้ประโยชน์ในระยะยาวมากกว่ากัน แต่หากเป็นเรื่องความชั่วร้าย มนุษย์มักจะเลือกสิ่งที่เลวร้ายที่สุด การเลือกระหว่างความสุขระยะยาว กับความสุขระยะสั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญญาความฉลาด (Wise) การเลือกด้วยความสุรอบคอบ (Prudence) และมองถึงผลลัพธ์ในระยะยาว ทำให้ความสุขของมนุษย์เป็นสิ่งที่มิจริงได้ ในสถานะสถานการณ์โรคระบาดขณะนี้ ทำให้ต้องบริหารจัดการทักษะความสุขในห้วงแห่งความทุกข์ภายใต้สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพราะความสุขเป็นเป้าหมายสำคัญที่ทำให้มนุษย์ก้าวข้ามพ้นสิ่งที่ไม่แน่นอนไปสู่จุดหมายได้ ด้วยความเข้าใจที่มีต่อสรรพสิ่งที่เกิดด้วยการสร้างสรรค์ ความสุข จึงเป็นอะไรที่แตกต่างกันในแต่ละคน ในสถานะสมัยใหม่ทำให้ความสุขเป็นเป้าหมายสำคัญของชีวิต คุณลักษณะของความสุขว่าจะเป็นสิ่งที่ให้ความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการ โดยความสุขนี้จะให้พลังงานทางคุณธรรม (Virtues) ต่อการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างอดีตให้มั่งคั่งทางบวกในการวางรากฐานให้กับเป้าหมายในอนาคต ดังนั้นการบริหารจัดการทักษะความสุขในห้วงแห่งความทุกข์ คือ การมองโลกในเชิงบวกต่ออนาคต จึงเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องมีการจัดการความสุข

4. การปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตเพื่อสร้างความสุขเชิงพุทธบูรณาการ

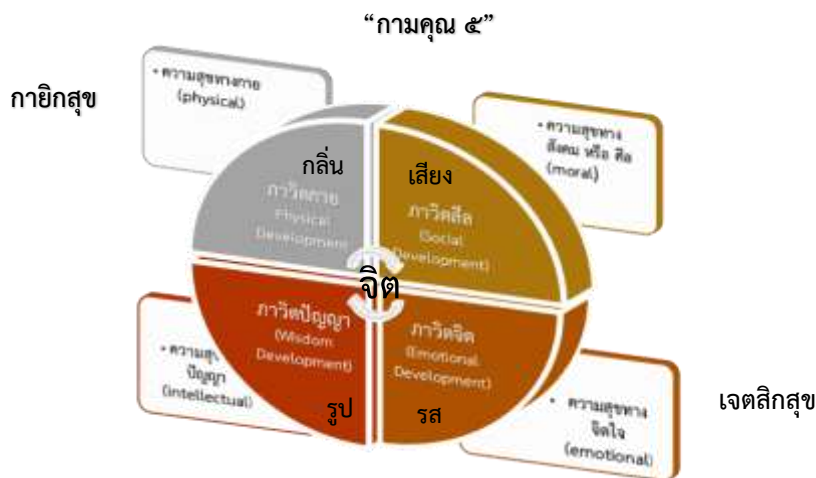
ความจริงของชีวิตตามแนวคิดเชิงพุทธจิตวิทยา ให้ความสำคัญต่อกลไกทางจิตในการปรับตัวเกี่ยวกับจิตใต้สำนึกหรือในระดับภวังคจิต เพราะจิตมนุษย์มีดินรน กวัดแกว่ง ควบคุมยาก ซึ่ง พุทธสาธุชนกล่าวถึงลักษณะของจิตไว้ว่า ลักษณะจิตมนุษย์ ดินรน แกว่งไกว ป้อก้นยาก ห้ามยาก จิตดินรนเหมือนปลา ถูกโยนขึ้นไปบนบก มีแต่จะดิ้นรนลงน้ำ ถ้ายาวเดียว จิตควบคุมยาก เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ใฝ่ไปในอารมณ์ที่น่ารัก น่าใคร่ จิตเห็นได้ยาก ละเอียดอ่อน แส่ไปในอารมณ์ใคร่และจิตท่องเที่ยวไปได้ไกล เทียวไปดวงเดียว ไร้รูปร่าง อาศัยอยู่ในร่างกาย ลักษณะจิตดังกล่าวนี้ พุทธศาสนาจึงได้สอนให้รักษากจิต ควบคุมจิตฝึกจิตให้สงบ เมื่อจิตสงบแล้ว ทุกอย่างก็จะสงบไปหมด ผู้มีสติปัญญาพึงรักษากจิต เพราะจิตที่อบรมดีแล้วนำสุขมาให้ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต).2565) ดังนั้นกลไกทางจิตในการปรับตัวเมื่อมนุษย์คนเราเกิดความเครียดจากการแพร่ระบาดโควิด สร้างความทุกข์ยากต่อการดำเนินชีวิตทางสังคม จำเป็นต้องปรับตัวให้ได้ ทั้งนี้เพื่อรักษาระดับความสมดุลทางจิตใจเอาไว้ ทำให้สภาพของความเป็นตัวของตัวเองดำรงอยู่ต่อไป คนที่ไม่เคยพัฒนาจิตตนเอง จะปรับตัวไม่ได้อาจจะสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองไป เช่น รู้สึกตนเป็นคนมีปมด้อย รู้สึกด้อยค่า ไม่เห็นคุณค่าในตนเอง การยอมรับตนเองลดลง หากเกิดอาการรุนแรงเป็นอาภรณ์ก็จะทำให้ชีวิตสับสน วุ่นวาย ความคิดเกี่ยวกับตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ มีโอกาสเสี่ยงที่จะพัฒนาไปสู่อาการทางจิตประสาทและความผิดปกติของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้านอื่นๆ ก็จะมาตาม

การปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตของชีวิต จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีกระบวนการและกลไกทางจิตในการป้องกันตัวเองที่บุคคลเลือกนำมาใช้อย่างไม่รู้ตัวนี้มีส่วนที่จะเป็นประโยชน์ในการปรับตัวแก่ผู้ใช้ที่จะเฝ้าต่อการแก้ไขปัญหาคความเครียด

ที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวัน ดังนี้ (1) การใช้กลไกทางจิตในการป้องกันตนเอง กล่าวคือ เป็นเครื่องมือ ที่เลือกแสดงออก โดยใช้กลไกทางจิตในการป้องกันตัวเองนี้เป็นสิ่งที่ทดแทนได้ชั่วคราว เมื่อเลือกใช้แล้วก็จะมีความสบายใจไปชั่วขณะ ลดความเครียด มีผลดีทางด้านจิตใจ คือทำให้เกิดความรู้สึกว่าอภัยไปตั้งหลักได้ เกิดกำลังใจ มิได้ทำให้หมดความหวัง โดยเฉพาะเมื่อยามที่คนต้องเผชิญกับความเครียดหรือปัญหาที่ยิ่งใหญ่จริงๆ ในชีวิต การถอยไปตั้งหลักหนึ่งก้าว กลไกทางจิตในการป้องกันตัวเองทำได้ดีมากที่ผ่อนคลายในเชิงพฤติกรรมต่อการตอบสนอง (2) การใช้ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ ความขัดแย้งใจ และความเครียดล้วนเป็นสภาพอารมณ์ ที่ต้องพบกับความผิดหวัง มองตัวเองในทางลบ ทำให้คนรู้สึกสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแห่งธรรมชาติแล้ว มนุษย์ไม่ต้องการตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ กลไกทางจิตในการป้องกันตนเองเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้คนสามารถปรับพฤติกรรมที่ลดความตึงเครียดลงได้ ซึ่งเปรียบเสมือนกันชนหรือเกราะกำบังที่ไม่เปิดโอกาสอันตรายจากภายนอกเข้าไปทำร้ายสภาพจิตใจ สรุปโดยรวมที่สำคัญที่สุดของการปรับตัวและการบริหารความเครียดไม่ได้อยู่ที่การปฏิบัติตามวิธีการต่างๆ หากสามารถนำความเครียดที่เกิดขึ้นไปประสานกับสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านหรือที่ทำงาน มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเรื่องการบริหารความเครียดทั้งเรื่องโภชนาการ การออกกำลังกาย การพักผ่อน และความสัมพันธ์กับผู้อื่นสิ่งเหล่านี้ ไม่นานก็จะสามารถกำหนดวิธีการแก้ไขความเครียดเฉพาะตัวได้ เมื่อนั้นสุขภาพจิตที่ดีความสุขจะเป็นของเราได้ สอดคล้องถึงการพัฒนาความพร้อมเกี่ยวกับสุขภาวะด้านกาย สังคม อารมณ์และระดับสติปัญญาอย่างบูรณาการ ดังนั้นหลักการปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตของชีวิต จึงสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ความทุกข์ ความเครียดที่เกิดขึ้นกับสังคมทั้งทางด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน ทุกคนมีโอกาที่จะประสบกับปัญหาความเครียดในองค์กร แต่เราจะปรับตัวเองอย่างไรที่จะอยู่กับสถานการณ์ที่กดดันเหล่านั้นให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธจิตวิทยาได้ พินิจวิเคราะห์ประเด็นของความทุกข์ไว้ว่า ความเครียดหรือความทุกข์ คือสิ่งที่ทนอยู่ได้ยากอันเกี่ยวกับกายและจิตใจ ได้แก่ พยาธิทุกข์หรือทุกข์เวทนา เป็นทุกข์ เป็นโรค หรือความเจ็บป่วยทางกาย (Physical Diseases) และสันตปาทุกข์ทุกข์คือ ความรุ่มร้อน หรือทุกข์ร้อน ได้แก่ ความกระวนกระวาย เพราะถูกไฟคือ กิเลส พวกราคะ โทสะ และโมหะเผาทุกข์เพราะถูกกิเลสถือเป็นโรคทางจิต (Mental Diseases) และปภินณกทุกข์ ได้แก่ทุกข์เบ็ดเตล็ด หรือทุกข์ที่จรมมาได้แก่ ความเศร้าโศก ความรำไรรำพัน ความเสียใจ และความคับแค้นใจ ทุกข์ประเภทนี้อาจก่อให้เกิดโรคจิตโรคประสาท โรคเก๋บกตหรือโรคซึมเศร้าได้ถือเป็นอันตรายอย่างมาก ดังนั้น การที่ชีวิตของเราจะประสบความสำเร็จและให้มีความสุขน้อยที่สุด แต่ให้มีความสุขเพิ่มมากขึ้น จงพยายามปรับตัวปรับใจตามรักษจิตของตนเองให้ดี เพราะจิตที่ฝึกดีแล้ว จิตที่คุ้มครองดีแล้วและจิตที่ตามรักษาคือแล้ว ย่อมนำสุขมาให้

พระพุทธศาสนากล่าวถึงชีวิตมีมนุษย์ว่าประกอบทั้งความสุขและความทุกข์ มุ่งเน้นให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อลดละความสุข สุขแสวงหาความสุขที่แท้จริง โดยมองว่าความสุขที่แท้จริงไม่มีในโลกนี้ โดยมีได้หมายความว่าโลกนี้ไม่มีความสุข แต่ไม่มีความสุขใดในโลกที่หลุดพ้นไปจากความสุขที่ไม่มี ความสุข (Happiness) (บุญมี พวงเพชร.2556) ในทัศนะทางพระพุทธศาสนานั้น มีพุทธวิธีสร้างทักษะความสุขในสามมิติ คือ (1) ความสุขที่เป็นสภาวะแห่งความสุข ความสบาย เมื่อความสุขเกิดแก่ผู้ใดบุคคลผู้นั้นย่อมมีความสุข เช่น มีความสนุกสนาน ร่าเริง เบิกบาน แจ่มใสยินดี มีสุข สบายกาย สบายใจ เป็นต้น (2) ความสุข คือ สภาวะที่สามารถทนต่อความทุกข์ได้ง่าย หมายถึง เป็นสภาพที่ทนได้ง่าย ซึ่งตรงข้ามกับคำว่า ความทุกข์ (Suffering) คือ สภาพที่ทนได้ยากเป็นสภาพที่บีบคั้นให้ผู้คนไม่สบายกายไม่สบายใจ ความสุขในความหมายนี้มีได้หมายถึงการปฏิเสธความทุกข์โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ สภาวะที่สามารถอยู่ร่วมกับทุกข์ได้ สามารถทนอยู่กับความบีบคั้นได้ สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางสภาวะที่ทนได้ยากได้ ความสุขในที่นี้จึงหมายถึงความสามารถทนต่อความทุกข์ยากลำบากได้ ส่วนความสุขโดยธรรมชาติถือว่าเป็นสภาวะที่มนุษย์สามารถทนได้ง่ายอยู่แล้ว (3) ความสุข คือ สภาวะที่ปราศจากความทุกข์ ไม่มีทุกข์ ขจัดหรือทำลายความทุกข์ เป็นสภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวงหรือภาวะที่ปราศจากตัณหาความอยากทั้งปวง พระพุทธศาสนาเรียกความสุขชนิดนี้ว่า “นิพพานสุข” การมีความสุขย่อมส่งผลให้บุคคลสดชื่นแจ่มใส เบิกบาน มีกำลังใจที่จะประกอบกิจที่มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ตรงข้ามกับคนที่มีความทุกข์ ย่อมไม่มีชีวิตที่สดใส ร่าเริง ดังนั้น ความสุขจึงมีประโยชน์และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพียงแต่ความสุขที่มีนั้นจะเป็นความสุขในระดับใด จะเป็นระดับความสุขของมนุษย์โลกทั่วไปหรือในระดับอริยบุคคลโดยพระพุทธศาสนา

ระบุว่า การที่บุคคลจะมีความสุขได้นั้น สามารถมีได้ตั้งแต่การเริ่มต้นด้วยการทำความดี หรือการทำบุญ ซึ่งมีพระพุทธพจน์ว่า “บุญเป็นชื่อของความสุข” หมายความว่า การกระทำในสิ่งที่เป็นบุญทำให้บุคคลมีความสุข ส่วนในเรื่องการบำเพ็ญเพียรทางจิตหรือการเจริญภาวนาความสุขก็เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้จิตของผู้บำเพ็ญภาวนาเกิดสมาธิได้ง่าย ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น” สาเหตุที่ความสุขทำให้ผู้บำเพ็ญเพียรเจริญภาวนาเกิดสมาธิเพราะว่าเมื่อความสุขเกิดกับผู้ใด ผู้นั้นย่อมมีจิตมั่นคงไม่ฟุ้งซ่าน ทำให้ผู้บำเพ็ญเพียรเจริญภาวนาเกิดสมาธิขึ้น และเมื่อจิตเป็นสมาธิและบรรลุลมุดแล้วความสุขก็เกิดขึ้นเป็นองค์ประกอบของฌานหรือธรรมที่รับรู้ ดังนั้น ความสุขที่แท้จริงตามหลักพระพุทธศาสนา จึงหมายถึง สภาวะที่ชีวิตจิตใจหลุดพ้นจากกิเลสและตัณหาทั้งปวงหรือมีความเป็นอิสระแห่งจิตเป็นอย่างยิ่ง เป็นความสุขที่เกิดจากการบำเพ็ญทางจิต จนเกิดสมาธิและปัญญา มีจิตที่เป็นอิสระจากการครอบงำของสรรพสิ่งเข้าถึงธรรมและนิพพาน ฉะนั้น จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ก็คือ การเข้าถึงนิพพานสุข ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ด้วยการฝึกจิตให้เป็นสมาธิจนเกิดปัญญา หรือด้วยการปฏิบัติในแนวทางที่ทำให้จิตปราศจากกิเลส เครื่องเศร้าหมองทั้งปวง ประเภทของความสุข พระพุทธศาสนาได้แบ่งความสุขของชีวิตออกเป็น 2 ลักษณะ คือ สุขกายกับสุขใจ สุขกาย หรือกายิกสุข เป็นความสุขที่เกิดจากการได้รับรู้และเสวยอารมณ์ที่น่าปรารถนาน่ารัก น่าใคร่ น่าพอใจต่างๆ เช่น ได้เห็นภาพที่สวยงาม ได้ยินเสียงที่ไพเราะ ได้สูดกลิ่นที่หอม ได้ลิ้มรสชาติที่อร่อย และได้ถูกต้องสัมผัสสิ่งที่ยืดหยุ่นนุ่ม ที่เรียกว่ากามคุณ 5 (ความสุขที่เกิดจากการได้สัมผัส ล้มลองรูป เสียง กลิ่น รสสัมผัส ที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าชอบใจ) ซึ่งจัดเป็นความสุขในระดับโลกียะ (ความสุขอันเป็นวิสัยของโลก) และ สุขใจ หรือเจตสิกสุข ซึ่งเป็นสภาวะแห่งใจที่มีปกติผ่องใส สดชื่น เบิกบาน ไม่ขุ่นมัวด้วยอารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามากระทบ เป็นสภาวะที่ใจมีความสำราญแจ่มชื่น ไม่ขุ่นมัวด้วยอำนาจกิเลส ตัณหาความโลภความโกรธความหลง เป็นต้น อันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของจิตใจพระพุทธศาสนาถือว่า สุขภาวะทางใจเป็นเลิศเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และมีความสุขถึงในระดับโลกุตระหรือความสุขจากการทำลายกิเลสได้อย่างถาวร ก็จะเป็นความสุขแห่งนิพพานอีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตของมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาใน 4 ส่วน การพัฒนา ด้ายกาย ศีล จิต และปัญญา ถ้าบุคคลพัฒนาใน 4 ด้านแล้วย่อมจะได้ความสุขหรือความเจริญตามการพัฒนาของชีวิต จึงได้จำแนกพุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุข ไว้ 4 ประการ ดังนี้ (1) สุขทางกาย ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ดี สะอาด ปลอดภัย เช่น มีน้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ป่าไม้สมบูรณ์สวยงาม ที่อยู่อาศัยสะอาดไม่มีขยะมูลฝอยเน่าเหม็น อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย เป็นต้น ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตกายบุคคล” หรือบุคคลผู้มียกยเจริญแล้ว (2) สุขทางสังคม ได้แก่ มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมมีการจัดการเพื่อความสุขความเจริญของบุคคลในสังคม ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตศีลบุคคล” บุคคลผู้มีศีลเจริญแล้ว (3) สุขทางจิตใจ ได้แก่ มีส่วนประกอบทางด้านคุณธรรมความดีงามทั้งหลายภายในจิตใจ ได้แก่ ความมีเมตตา กรุณา ความขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้นผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตจิตบุคคล” บุคคลผู้มีจิตใจเจริญแล้ว (4) สุขทางปัญญา ได้แก่ มีสติปัญญา ความเชื่อ ความรู้ ความนึกคิด ความเห็น ความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริง สามารถอยู่กับความเป็นจริงของโลก และชีวิตได้อย่างปกติสุขและอย่างเข้าใจ ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตปัญญาบุคคล” บุคคลผู้มีปัญญาเจริญแล้ว ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 พุทธวิธีสร้างทักษะความสุขตามหลักภavana 4 ประการ

ผู้ที่ฝึกฝนตนเองตามหลักภavanaทั้ง 4 ประการนี้ ย่อมได้รับความสุขทั้งที่เป็นโลกียะ (กายิกสุข) ความสุขที่เกิดจากกิเลสความทุกข์ของสัตว์และมนุษย์ผู้แสพย์เกมคุณ ๕ ได้แก่ กลิ่น เสี่ยง สัมผัสที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าขบใจ ส่วนที่เป็นกายมีความเบื้องต้นอย่างน้อย 4 ประการคือ กล่าวคือ ด้านอาหาร ด้านเครื่องนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัตรธรรมทั้งหลาย ส่วนที่เป็นจิตมีความต้องการขั้นพื้นฐานคือ ความรัก ความเข้าใจจากผู้คนรอบข้าง และความรู้สึกปลอดภัย เป็นต้น ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย มิใช่ความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขเพียงชั่วคราวและจะต้องแสวงหาสิ่งแปลกใหม่อยู่ร่ำไปและย่อมเข้าถึงโลกุตระสุข (เจตสิกสุข) ได้แก่ รูป รส ความสุขที่เกิดจากความสิ้นไปแห่งกิเลสตัณหาเป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรูสึกทางจิตใจและปัญญาที่รู้จริง มีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนานเป็นความรู้สึกบรมสุขหรือภาวะแห่งการปล่อยวางไม่ยึดติดในตัวตน

ในสภาวะการณ์ การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด -19 ประกอบไปด้วย กายภavana (Physical Development) คือ การบริหารจัดการด้านการดูแลสุขภาพร่างกายให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์และปราศจากความเจ็บป่วย รวมถึงการใส่ใจดูแลสิ่งแวดล้อมภายนอกได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม ดิฌาม ศิลภavana (Social Development) คือ การบริหารจัดการด้านการพัฒนาเจริญศีล ความประพฤติให้ดีขึ้น มีระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนผู้อื่นดำเนินชีวิต เป็นศีลเบื้องต้น จิตภavana (Emotional Development) คือ การบริหารจัดการด้านการพัฒนาจิต ให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต และปัญญาภavana (Wisdom Development) คือ การพัฒนาฝึกอบรมปัญญา ให้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามความเป็นจริง การรับรู้ในหลักธรรมชาติของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น สามารถใช้ปัญญาพิจารณาเหตุแห่งปัจจัยที่เข้ามา กระทบใช้ปัญญาไตร่ตรองยึดมั่นในหลักของคุณธรรมและจริยธรรม เน้นที่ภาวะความสมดุลของทุกมิติแห่งสุขภาพ สมดุลของจิตใจและเข้าถึงสัจธรรม ความสมดุลของมิติต่างๆ ของชีวิต ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ผู้ที่มีสุขภาพะจะมีสุขภาพที่ดีมีสภาวะอารมณ์ทางบวกหรือในทางกุศล มีการ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสอดคล้องกลมกลืนและสันติ นำเอาหลักแห่งการปฏิบัตินี้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่ออันยังความไม่ประมาทในชีวิตในปัจจุบันชาติ มรรควิธีแห่งการปรับตัวเพื่อความ สุขทางจิตใจและปัญญา

จากกระบวนการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญาเพื่อลดทุกข์สร้างสุขตามแนวพุทธบูรณาการของเพื่อนปรับทุกข์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด ไม่ว่าจะได้รับการฉีดวัคซีนและหรือยังไม่ได้รับวัคซีน สิ่งที่จะต้องปฏิบัติเพื่อปรับสภาพชีวิตให้สมดุลทั้งใจ และปฏิบัติตามข้อควรระวังมาตรการ ดังกล่าวสามารถสรุปเป็นพุทธบูรณาการแห่งความสุข คือ เข้าใจสถานการณ์ ประมาตน เคารพรู้ฝึกฝน มีสติ สร้างปัญญา รักษาชีวิต ดังนี้

1) เข้าใจสถานการณ์ ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด ที่อุบัติขึ้นทั่วโลก มนุษย์ความรู้สึกกังวลที่เกิดขึ้นเป็นกลไกธรรมชาติของมนุษย์ในการเผชิญวิกฤติ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญทั้งแพทย์ พยาบาล บุคลากรทางการแพทย์ ผู้ป่วย และทุกคนล้วนมีความเครียดและความกังวลใจ หากวิธีแก้ไขรับมือกับสถานการณ์ ที่สำคัญคือการจัดการความเครียด และความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาเชิงพุทธ ควรเน้นที่ การมีสติและสัมปชัญญะเป็นเรื่องสำคัญ เป็นกลไกโดยธรรมชาติที่ช่วยให้มนุษย์เตรียมตัว วางแผน เข้าใจและรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ประมาณตน การรู้จักเวลาอันเหมาะสม ประมาณตน และรู้ช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการประกอบกิจการต่างๆ อย่างมีสติ ได้อย่างมีความสุขทั้งต่อตนเองและสังคมกับสถานการณ์ ด้วยเหตุนี้การประมาณตน/รู้จักตน การแบ่งปันให้ถูกจุด จะช่วยลดให้พ้นภัย เรียนรู้แก่นแกนสาระธรรม โดยนำหลักธรรมสัปปุริสธรรม มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ด้วย รู้จักค้นหาตนเองในการพัฒนาจิตใจและปัญญามีความสันโดษ พอเพียง รู้จักตนเอง รู้จักชุมชน รู้จักโลก เพื่อยกระดับจิตใจของตนเองไปสู่การสร้างสรรคทางพฤติกรรมและปัญญา

3) เรียนรู้/ฝึกฝน เข้าใจ เรียนรู้ ชีวิตของมนุษยชาติที่เกิดจากเชื้อโรคร้ายต่างๆ นั้นมีมานาน แต่ด้วยพลังสติปัญญารวมทั้งความสามารถของมนุษย์ส่งผลให้สามารถหาวิธีการแก้ไขยับยั้งป้องกันและรักษาได้ ทุกสิ่งที่อุบัติขึ้นในโลกนี้ล้วนมีเหตุปัจจัยทั้งสิ้น ไม่มีอะไรที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ มีสาเหตุเป็นปัจจัยและมีผลที่เกิดตามมาเสมอ สิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมีการเรียนรู้ที่จะการป้องกันตัวเองจากโควิด มีเป้าหมายเพื่อสร้างภูมิรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับโควิด รวมถึงแนวทางการ ปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อโควิด

4) มีสติในการใช้ชีวิต ภายใต้อสถานการณ์โควิด โลกชาดิกำลังเผชิญกับโรคร้าย ผู้คนหันมาใส่ใจ ระเบียบชีวิตมากขึ้น ตั้งสติในการใช้ชีวิต และระเบียบทางสังคม เป็นบรรทัดฐานมากขึ้นทำให้สังคมมีความสุขและสามารถผ่านพ้นวิกฤติ มีสติในการใช้ชีวิต ทำให้เกิดผลดีทั้งทางใจและการป้องกัน กล่าวคือ อย่าหวาดระแวงคนอื่นจนเกินงาม เพราะบางคนอาจจะไม่ได้ติดเชื้อแต่อาจจะมึสภาวะที่ถูกมองและถูกตราหน้าว่าเป็นพาหะของโรค สิ่งที่ดีที่สุดของการเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คือการเห็นคนอื่นเป็นคนปกติทั่วไปและมีสุขภาพแข็งแรงเหมือนตน นำหลักพรหมวิหารธรรมมาปฏิบัติ และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสังคม

5) สร้างปัญญา การแพร่ระบาดของโควิด ทุกชีวิต ทุกอาชีพ ล้วนได้รับผลกระทบด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อปัญหาเศรษฐกิจส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ และปากท้องของผู้คน นำมาซึ่งความทุกข์ยาก ถึงแม้ร่างกายไม่ป่วย แต่จิตใจป่วย อาจส่งผลเสียต่อร่างกายได้เช่นกัน ในความทุกข์ที่เกิดขึ้นมักแฝงไปด้วยแสงสว่างแห่งปัญญา ที่นำมาซึ่งทางออกวิธีการแก้ไข ได้ปรับตัว ปรับใจ เน้นสร้างปัญญาให้ตั้งรับกับทุกสถานการณ์ได้อย่างมีสติ สำคัญที่สุดก็คือ การเพิ่มความสุข พยายามดึงสติของเราให้กลับมาอยู่ที่ลมหายใจ เมื่อจิตใจสงบ เกิดปัญญา ความคิดก็ไม่ฟุ้งซ่าน มีความสุขอยู่กับปัจจุบัน พิจารณาความเป็นไปของชีวิตและการเรียนรู้ต่อเนื่อง โดยยึดหลักของการปฏิบัติคือ การลดทุกข์สร้างสุข และเข้าสถานการณ์ให้เห็นแจ้งในสิ่งที่ปรากฏขึ้น มีสติและปัญญา เมื่อเจอภาวะวิกฤติ ให้สามารถเผชิญหน้ากับความกลัวด้วยสติปัญญา โรคภัยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา สร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่มากขึ้นในภาวะวิกฤติ ฝึกจิตใจให้เข้มแข็งได้ นั่นคือหมั่น ทาน ศีล และภาวนา ภาวนา คือ ใช้ปัญญานำพัฒนาจิตใจ ใช้เหตุและผลพิจารณาอย่างรอบด้านในการดำเนินชีวิต ดูแลสุขภาพและป้องกันตนเอง

6) รักษาชีวิต ธรรมชาติมนุษย์ รักตัว กลัวตาย มนุษย์มีธรรมชาติ ที่เห็นแก่ตัว มีความทะเยอทะยานเป็นสัญชาตญาณเดิม เปรียบเสมือนหมาป่าที่ต้อง คอยดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ด้วยเหตุดังกล่าวมนุษย์จึงหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ทุกคนต่างปกป้องและรักษาชีวิตตนเองเพื่อไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งทำร้าย มนุษย์จึงมีสิทธิตามธรรมชาติในอันที่จะรักษาตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัยจากการคุกคาม หรือการทำร้ายจากผู้อื่น แต่ชีวิตต้องเจอความท้าทายมากมาย และหนึ่งในเรื่องท้าทายที่ต้องเผชิญ คือ การปฐมพยาบาลทางใจ ดูแลช่วยเหลือผู้ที่มีความทุกข์และแสดงออก ด้วยความเห็นอกเห็นใจ นำหลัก สังคหวัตถุธรรม 4 ประการการ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนในสังคม ให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงมีความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นการปฐมพยาบาลทางใจ ย่อมจะช่วยให้สถานการณ์เป็นไปทิศทางที่ดี ดังภาพปรากฏ

แผนภาพที่ 2 พุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุข

พุทธวิธีแห่งการปรับตัวเพื่อความสุขทางจิตใจและปัญญา ความสุขที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติทางจิตใจและปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เป็นความสุขที่สัมพันธ์กับความรู้สึทางจิตใจและปัญญา อันมีลักษณะสงบและดำรงอยู่ที่ยาวนานกว่า เป็นภาวะแห่งการปล่อยวางและการเข้าใจในชีวิต ภาพรวมพลังบ้าน วัด ชุมชน ชำนาญวิถิตั้งนี้ เป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งทางใจ เรียนรู้ เข้าใจ ยอมรับ และเผชิญกับ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตและผ่านพ้นสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นนี้ไปได้ โดยนำหลักมรรควิธีแห่งการปรับตัวเพื่อความสุขทางจิตใจและปัญญา

5. บทสรุป

ปัจจุบันโควิด-19 ได้สร้างความกังวลและหวาดกลัวให้กับประชาชนจำนวนมาก ซึ่งเป็นความกังวลและหวาดกลัวเกี่ยวกับการได้รับเชื้อไวรัส แสดงให้เห็นผ่านพฤติกรรมและอาการต่างๆ การสูญเสียความสามารถในการดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ดังนั้นการช่วย บรรเทาความกังวล ความทุกข์ใจ ผ่อนคลายอารมณ์และเพิ่มความสามารถในการรับมือ กับสถานการณ์การแพร่ระบาด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การข้ามพ้นหรือแก้ไขปัญหาละอุปสรรคทางจิตใจของบุคคลจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลนั้นเกิดปัญญา เพราะเมื่อใดที่บุคคลเกิดปัญญาแสดงว่าบุคคลนั้นเกิดความเข้าใจถึงความจริงแท้ของชีวิต หลักฐานในคัมภีร์พระไตรปิฎก หลักพุทธธรรม พุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุขในห้วงแห่งความทุกข์ภายใต้สถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงนำหลักพุทธวิธี แห่งการปรับตัวเพื่อความสุขทางจิตใจและปัญญา เข้าในสถานการณ์ ด้วยหลักพุทธวิธีการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วยหลักภavana 4 ประการ คือ (1) ภาวนิตกาย คือ ภาวนาภาวนา เรียนรู้ฝึกฝน ตั้งมั่นอยู่ในความประมาณตน (2) ภาวนิตสัท คือ สัทภาวนา ด้านความประพฤติ รักษาชีวิตให้ดีขึ้น มีระเบียบวินัย อยู่ร่วมสังคมอย่างมีประโยชน์สุข (3) ภาวนิตจิต คือ จิตภาวนา การพัฒนาจิต มีสติในการใช้ชีวิต ให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต มั่นคงแน่วแน่ รู้ทันต่อเหตุปัจจัย (4) ภาวนิตปัญญา คือ ปัญญาภาวนา การพัฒนาฝึกอบรมปัญญา สร้างปัญญา ให้มีความรู้ความเข้าใจในสภาพเป็นไปตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้น ใช้ปัญญาไตร่ตรองยึดมั่นในหลักของคุณธรรมและจริยธรรมมองเห็นหลักของเหตุและผล ความสุขถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากต่อการบริหารชีวิต ภาวะแห่งความสมบูรณ์และความสมดุลของบุคคลทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์สังคมและจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญาเพื่อลดทุกข์สร้างสุขตามแนวพุทธบูรณาการของเพื่อนปรับ

ทุกซ์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด ดำรงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมอย่างปกติสุข รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การส่งเสริมสุขภาพ เป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลกระทำเพื่อส่งเสริมให้เกิดภาวะสุขภาพดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้เกิดการมีศักยภาพ จูงม่งหมายของการสร้างเสริมสุขภาพ ด้วยพุทธวิธีการบริหารจัดการทักษะความสุขอย่างยั่งยืน

6. การอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.(2565). ข้อมูลสำหรับการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2565 จาก <http://www.ddc.moph.go.th>
- กนกพร นิตยัณธิพฤทธิ์ และณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ.(2553).*ความสุขหน้ามณฑลความรู้ใหม่ในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คูชาร์สกี,อดัม (Adam Kucharski).(2563).*ระเบียบแห่งระบาด*. กรุงเทพฯ:บิลีโอ.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2560). *On Happiness : ว่าด้วยความสุข*.กรุงเทพฯ : พิมพ์สมบัติ.
- นภาพรณ์ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มติชน.
- บุญมี พวงเพชร. (2556). *Happy Life พลังคำสอนของ ดาไลลามะ เพื่อความสุขชีวิตที่แท้จริง*.นนทบุรี:ริงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก, (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2550). *ความสุข 5 ชั้น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ.2565 จาก <http://www.openbase.in.th/node/3067>.
- พระพรหมคุณาภรณ์.(ป.อ.ปยุตโต). (2548). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.
- พระไพศาล วิสาโล. (2564). *ภูมิคุ้มใจในยุคโควิด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ.2565 จาก <https://pagoda.or.th/aj-visalo/2021-08-04-05-01-24.html>)
- เลয়ারด์ ริชาร์ด.(2550). *ความสุข : หลากหลายข้อค้นพบของศาสตร์ใหม่แห่งความสุข Happiness: Lessons from a New Science*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). แปลโดย รักดี โชติจินดา และเจริญเกียรติ
- สุดา วงศ์สวัสดิ์. (2563). *องค์ความรู้การดูแลสุขภาพใจในสถานการณ์การระบาด โควิด-19 ใจพร้อมไม่ยอมป่วย*. เผยแพร่ครั้งที่1 : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- Hobbes,T. (2008). *Human nature and derpore poitico*. New York: Oxford University Press.
- World Health Organization. (2022). *COVID-19 - WHO Thailand Situation Reports*. Geneva: www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/situation-reports

การบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของสถานศึกษา

The Administration Affecting the Success in the Administration of the Senior Scout in Schools

ศุภกรณ์ เลิศไกร¹ ธารินทร์ รasanond² โกศล มีคุณ³ และ อัจฉรา วัฒนารงค์⁴
Supakorn Lertkrai¹ Tharin Rasanond² Kosol Meekun³ and Achra Whattananarong⁴

บทคัดย่อ

บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่อนำเสนอแนวคิดการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในสถานศึกษา ประกอบด้วย แนวคิด หลักการ และความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ แนวคิดการบริหารคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา แนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในการบริหารกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ให้เกิดผลสำเร็จในสถานศึกษา ซึ่งได้จากผลการประเมินการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของสถานศึกษาจากหน่วยเหนือ ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และความพึงพอใจเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือของผู้มีส่วนได้รับผลโดยตรง

คำสำคัญ: การบริหาร การบริหารงานลูกเสือ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สถานศึกษา

Abstract

This article aimed to present the administrative concepts affecting the success of senior scout administration in schools. The article consisted of concepts, principles, success in senior scout administration, concept of quality administration for senior scouts in schools. The concept of successful factor has been served as a administrative prototype of scout activities in schools. The administrative assessment has been obtained in schools. The success resulted from the senior scout unit leaders, and the satisfaction with scout activities of the stakeholders who have directly been involved.

Keywords: Administration, Scout administration, Senior scout, Schools

¹ สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Educational Administration, College of management, University Phayao Email: samson_lt58@hotmail.com

² สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Educational Administration, College of management, University Phayao Email: sangtharin05@hotmail.com

³ สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Educational Administration, College of management, University Phayao Email: dr.kosolmeekun@gmail.com

⁴ สาขาบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

Educational Administration, College of management, University Phayao Email: Achara.wh@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 พฤศจิกายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ : 17 มิถุนายน 2565

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 24 มิถุนายน 2565

1. บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ การส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชน มีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกสบายในชีวิตแก่พลเมือง รวมถึงการส่งเสริมด้านร่างกาย และสภาพจิตใจ ต่างก็เป็นประเด็นที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น ประเทศไทยเล็งเห็นความสำคัญ “มนุษย์หรือคนในสังคมเป็นหลัก” ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ ระยะ 5 ปี โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่าง หน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลักและกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีนั้น จะต้องได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพของคน การศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ การพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ถึงขั้น กล่าวคือ มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมีวินัยและจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าขึ้นไป ต้องจัดกิจกรรมสะท้อนการสร้างวินัย จิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสังคมคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดี มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม สอดคล้องกับนโยบายของแผนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลสมัยปัจจุบัน

ในปัจจุบันนี้ ขบวนการลูกเสือเป็นขบวนการที่พัฒนาเด็กให้มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง พัฒนาสติปัญญาให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความเฉลียวฉลาด ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และพัฒนาทางด้านจิตใจให้เป็นผู้มีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม กิจกรรมลูกเสือได้เปิดโอกาสให้เด็กมาร่วมขบวนการด้วยการสมัครใจ ไม่คำนึงถึงเพศ วัย ฐานะ เชื้อชาติและศาสนา ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลักการและวิธีการที่ได้จากแนวความคิดของลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ และหนังสือ “การลูกเสือสำหรับเด็กชาย” (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2550) กิจกรรมลูกเสือ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดกิจกรรมลูกเสือ 4 ประเภท ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ได้แก่ ลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และลูกเสือวิสามัญ ที่มีวัตถุประสงค์ หลักการ และวิธีการอันเกี่ยวกับที่จะมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ที่กล่าวไว้ว่า มาตรา 8 คณะลูกเสือแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี และมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข และความมั่นคงของประเทศชาติ (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2552) กิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เป็นกิจกรรมที่จัดสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผู้เรียนในระดับนี้เป็นผู้เรียนในวัยที่อยากรู้อยากเห็นมีกำลังมาก และเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อในการดำเนินชีวิต สามารถพัฒนาให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพได้

ความสำเร็จของการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ขึ้นอยู่กับรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม การที่จะได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม จะต้องได้ข้อมูลจากการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการบริหารที่ประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยสำคัญอาจประกอบด้วย ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในหลายประการ ส่วนความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ อาจได้จากผลการประเมินการบริหารงานลูกเสือจากหน่วยงานต้นสังกัด ผลการปฏิบัติงานของผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และความพึงพอใจเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้มีส่วนได้รับผลโดยตรงอันได้แก่ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ผู้ปกครอง และผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่

2. กิจกรรมลูกเสือคืออะไร และเรียนลูกเสือไปทำไม

กิจกรรมลูกเสือคืออะไร ผู้เขียนขอเสนอความหมายของลูกเสือเพื่อจะได้เข้าใจในกิจกรรมลูกเสือ ความหมายของลูกเสือตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 หมายถึง เด็กและเยาวชนทั้งชายและหญิงที่สมัครเข้าเป็นลูกเสือทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่วนลูกเสือที่เป็นหญิงให้เรียกว่า เนตรนารี ในบทความนี้มีการกล่าวถึงกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี จึงให้เข้าใจว่าเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันกับกิจกรรมลูกเสือ ดังนั้นการให้ความหมายของกิจกรรมลูกเสือจึงมีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมลูกเสือ ไว้ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2549 : ออนไลน์) ได้ให้คำจำกัดความ กิจกรรมลูกเสือ หมายถึง กิจกรรม ที่มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนมีระเบียบวินัย มีความรัก ความสามัคคี รู้จักการเสียสละการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ นำไปสู่พื้นฐานของวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการจัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ และสอดคล้องตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ณรงค์ จันทะคดี (2550 : 11) ได้ให้ความหมายกิจกรรมลูกเสือ หมายถึง กระบวนการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีมีจิตใจโอปอ้อมอารีมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ มีความกล้าหาญ อดทน มีไหวพริบปฏิภาณโดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้ให้คำแนะนำสำนักงานลูกเสือ ยุวกาชาดและกิจการนักเรียน (2552: 3) กล่าวว่าไว้ว่ากิจกรรมลูกเสือ หมายถึงกิจกรรมทั้งปวงประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ หลาย ๆ กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นหมวดหมู่อย่างมีระบบสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกระบวนการลูกเสือส่งเสริมให้เยาวชนลูกเสือกระทำเพื่อให้มีคุณธรรมจริยธรรมเกิดการเรียนรู้ฝึกทักษะความสามารถเสริมสร้างพัฒนาการตามวัตถุประสงค์หลักการและวิธีการของขบวนการลูกเสือ ศุภฤกษ์ ศิโรตศ (2561) กล่าวว่า กิจกรรมลูกเสือไทยคือกระบวนการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นในสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษาเพื่อให้เด็กได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้เด็ก เป็นคนดี มีทักษะประสบการณ์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป

สรุปความหมายของกิจกรรมลูกเสือได้ว่า กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมฝึกทักษะความสามารถ ทำให้เกิดการพัฒนทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ปลูกฝังให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ

“เรียนลูกเสือไปทำไม” เป็นคำถามของหลายคนที่อาจยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญจำเป็นในการเรียนวิชาลูกเสือ ซึ่งหากได้วิเคราะห์จากความหมายของกิจกรรมลูกเสือแล้วก็จะทำให้เข้าใจ และสิ่งที่มีความสำคัญในตัวของลูกเสือที่ลูกเสือทั้ง 4 ประเภท ต้องมีคตินพจน์ กล่าวคือ คตินพจน์ของลูกเสือสำรองที่ว่า“ทำดีที่สุด”คือการทำให้เป็นส่วนรวมเป็นการกระทำที่ดีที่สุด คตินพจน์ของลูกเสือสามัญที่ว่า “จงเตรียมพร้อม” คือพร้อมที่จะทำความดีพร้อมเพื่อสร้างพร้อมเพื่อส่วนรวม คตินพจน์ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ที่ว่า “มองไกล” คือ มองให้เห็นเหตุผล มองให้เห็นคนอื่น มองให้เห็นส่วนรวม มิใช่มองแต่ผลประโยชน์ของตนเอง คตินพจน์ของลูกเสือวิสามัญที่ว่า “บริการ” คือการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นแก่ส่วนรวมนอกจากนั้นคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ก็ได้ระบุถึงการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยถือว่าสำคัญมากแหล่งหรือโอกาสที่ลูกเสือจะบำเพ็ญประโยชน์นั้น ควรเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กก่อน แล้วขยายให้กว้างขวางออกไปตามวัยและความสามารถของเด็ก คือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชนที่ใกล้โรงเรียน งานสาธารณะ งานส่วนรวม และประเทศชาติในที่สุด

สรุปได้ว่า เรียนลูกเสือไปทำไม น่าจะได้คำตอบที่ชัดเจน และสิ่งที่สังคมคาดหวังคือการได้เห็นเด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองดีของชาติ

3. เรียนลูกเสือกันอย่างไร

การเรียนลูกเสือได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดโครงสร้างหลักสูตรไว้ดังนี้

หลักสูตรการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือ

ในฐานะที่คณะลูกเสือแห่งชาติ (The National Scout Organization of Thailand: NSOT) เป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก (World Organization of the Scout Movement: WOSM) จะต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หลักการ และวิธีการของการลูกเสือ ตามที่องค์การลูกเสือโลกได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดแล้ว คณะลูกเสือแห่งชาติยังยึดมั่นในวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 การเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือ เดิมเป็นกิจกรรมเลือก ต่อมาได้แก้ไขเป็นกิจกรรมบังคับ และแก้ไขอีกครั้งเป็นวิชาบังคับเรียน แต่เมื่อประเมินผลแล้วเห็นว่าไม่ประสบผลสำเร็จ จึงแก้ไขเป็นกิจกรรมบังคับเลือก จนถึง พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป ซึ่งต่อมาเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ อยู่ในกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยแบ่งลูกเสือออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

3.1 ลูกเสือสำรอง อายุระหว่าง 8-11 ปี หรือเรียนในระดับชั้น ป.1-ป.3 หลักสูตรประกอบด้วย วิชาแกน ได้แก่ เตรียมลูกเสือสำรอง เครื่องหมายดาวดวงที่ 1-3 วิชาพิเศษ มี 18 วิชา ใช้วิธีบูรณาการเข้ากับวิชาสามัญในหลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมและกิจกรรมลูกเสือสำรอง จะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการทั้งร่างกายและจิตใจเป็นพื้นฐาน ไม่ว่าเด็กจะอยู่ชั้นใดก็ตาม

3.2 ลูกเสือสามัญ อายุระหว่าง 11-16 ปี หรือเรียนในระดับชั้น ป.4-ป.6 หลักสูตรประกอบด้วย วิชาแกน ได้แก่ เครื่องหมายลูกเสือตรี-โท-เอก วิชาพิเศษ มี 54 วิชา ใช้วิธีบูรณาการเข้ากับวิชาสามัญในหลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมและกิจกรรมลูกเสือสามัญ เริ่มฝึกอบรมให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น เริ่มมีกิจกรรมใช้ชีวิตกลางแจ้งและการผจญภัย เน้นระบบหมู่ การเป็นผู้นำ รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ทั่วไป

3.3 ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ อายุระหว่าง 14-18 ปี หรือเรียนในระดับชั้น ม.1-ม.3 หลักสูตร ประกอบด้วย วิชาแกน เครื่องหมายลูกเสือโลก ลูกเสือขั้นพิเศษ และลูกเสือหลวง วิชาพิเศษ 76 วิชา เรียนนอกเวลาหรือในเวลาเรียน การเรียนการสอน การฝึกอบรมและกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ การฝึกอบรมและกิจกรรมเป็นระบบหมู่ ฝึกให้มีความรับผิดชอบสูงขึ้น เป็นผู้ผู้นำในระบอบประชาธิปไตย ฝึกการใช้ชีวิตกลางแจ้ง การผจญภัย ทักษะลูกเสือ ฝึกอบรมความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพตามที่ถนัด รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์

3.4 ลูกเสือวิสามัญ อายุระหว่าง 18-25 ปี หรือ เรียนในระดับชั้น ม.4-ม.6 ปวช.,ปวส., มหาวิทยาลัยหรือเทียบเท่า หลักสูตรประกอบด้วย วิชาแกน เตรียมลูกเสือวิสามัญ สำรวจตนเอง พิธีเข้าประจำกอง วิชาพิเศษ 12 วิชา ใช้เวลาเรียนนอกเวลา ตามแต่สถานศึกษาเป็นผู้จัด การเรียนการสอน การฝึกอบรมและกิจกรรมลูกเสือวิสามัญ การฝึกอบรมร่วมกันทั้งกอง เพื่อเป็นการส่งเสริมงานบริการ บำเพ็ญประโยชน์ พัฒนาในเรื่องสติปัญญา จิตใจ ศิลธรรม การสังคมและอื่น ๆ (สำนักงานลูกเสือยุวกาชาดและกิจการนักเรียน, 2552)

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรได้แบ่งลูกเสือเป็น ประเภท ตามระดับอายุ และหรือระดับชั้น กล่าวคือ ลูกเสือสำรอง อายุ 8-11 ปี ระดับชั้น ป.1-ป.3 ลูกเสือสามัญ อายุ 11-16 ปี ระดับชั้น ป.4-ป.6 ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ อายุ 14-18 ปี ระดับชั้น ม.1-ม.3 และลูกเสือวิสามัญ อายุ 16-25 ปี ระดับชั้น ม.4-ม.6 หรือระดับอาชีวศึกษาหรือระดับอุดมศึกษา

4. สถานศึกษาบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่กันอย่างไรให้เกิดผลสำเร็จ

สถานศึกษา นอกจากจะบริหารงานลูกเสือตามโครงสร้างหลักสูตรแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องศึกษาแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ประกอบด้วย ดังนี้

4.1 แนวคิด หลักการ และความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานลูกเสือ การบริหารงานลูกเสือ (Scout activities) เป็นการบริหารกิจกรรมลูกเสือที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำงานนโยบายให้สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้หลักการบริหารและทฤษฎีการบริหารมาประยุกต์ใช้ สำหรับการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาต้องบริหารในกรอบของกฎหมายเกี่ยวกับกิจการลูกเสือ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และกรอบโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป เป็นต้น

หลักการการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ การบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษาได้นำขบวนการลูกเสือที่มีจุดประสงค์ มีหลักการและวิธีการอันเป็นแบบฉบับเดียวกันทั่วโลก ถือเอาความเป็นเพื่อน เป็นพี่น้องกันเพื่อสร้างมิตรภาพและความเข้าใจอันดีต่อกัน ทั้งนี้ให้เกิดความเป็นกันเอง เป็นพวกเดียวกัน ไม่แตกแยกจากกัน เป็นพลังร่วมกันในอันที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขไปทั่วโลก ดังที่ธรรมนูญขององค์การแห่งโลกว่าด้วยขบวนการลูกเสือ (The World Organization of the Scout Movement) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของขบวนการลูกเสือไว้ดังต่อไปนี้ “จุดมุ่งประสงค์ของขบวนการลูกเสือ คือ การสนับสนุนการพัฒนาอย่างเต็มที่ซึ่งศักยภาพทางกาย สติปัญญา สังคม จิตใจ และศีลธรรมให้แก่เยาวชนเป็นรายบุคคล เพื่อให้เขาเป็นพลเมืองดีมีความรับผิดชอบ ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนท้องถิ่นในชาติและชุมชนระหว่างนานาชาติ” สมมาตร สังขพันธ์ (2558, ออนไลน์) กล่าวถึง หนังสือคู่มือการฝึกอบรมนานาชาติ (International Training Handbook) ปี ค.ศ. 1985 ซึ่ง The World Training Committee ได้จัดทำขึ้น มีบทความอยู่บทหนึ่งให้ชื่อว่า “จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกิจการลูกเสือได้อย่างไร”(How to Achieve the purpose of Scouting) ในขบวนการลูกเสือทุกระดับ ในการที่จะประสบความสำเร็จจะต้องบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกิจการลูกเสือ ซึ่งประกอบด้วย 1) กำหนดการที่ดี (Good Programing) เป็นการจัดกิจกรรมให้กับลูกเสือทุกประเภท ซึ่งได้แก่ ลูกเสือสำรอง ลูกเสือสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และลูกเสือวิสามัญ ให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุของลูกเสือ ตอบสนองความต้องการของตัวลูกเสือ กิจกรรมการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อให้เป็นพลเมืองดีของชาติในประเทศสมาชิกหลายประเทศได้มีการนำกิจการลูกเสือฝึกเยาวชนให้มีส่วนช่วยเหลือสังคมควบคู่กับการให้ประสบการณ์ใหม่ เพิ่มความรู้ พัฒนาทักษะ และสร้างเจตคติที่ดีงาม ดังนั้นกำหนดการที่ดีจึงเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการลูกเสือ 2) การฝึกอบรมที่ดีสำหรับผู้กำกับลูกเสือ (Good Training) กล่าวคือ แผนการฝึกอบรมผู้กำกับลูกเสือซึ่งเป็นผู้ใหญ่อาจจะกำหนดจากบทบาทและภารกิจ (Role and Functions) ของผู้กำกับลูกเสือและจำแนกความต้องการของผู้กำกับลูกเสือประกอบด้วย ความรู้เพื่อว่าจะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้ได้ผลดีที่สุด ทักษะที่ผู้กำกับลูกเสือควรจะสามารถทำได้เพื่อให้ประสบผลสำเร็จของงานในหน้าที่ของตน และเจตคติกับการพัฒนาเจตคติที่ดีให้มีขึ้นต่องานเพื่อที่จะให้นำกำหนดการไปใช้ได้ประสบผลถึงที่สุด แผนการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ต้องเป็นไปในลักษณะที่ก้าวหน้า แต่ละขั้นตอนได้เสริมเพิ่มสูงขึ้นมาจากขั้นที่แล้วมา 3) การสนับสนุนอย่างเพียงพอ (Good Support) ด้วยวิธีการจัดตั้งตำแหน่งงานอย่างเหมาะสมในคณะลูกเสือแห่งชาติ จัดให้มีการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในระดับชาติ ระดับจังหวัดระดับอำเภอหรือระดับกลุ่มลูกเสือ

จุดหมาย (Purpose) จุดหมายของการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มุ่งเน้นที่จะพัฒนาเยาวชนวัยรุ่นเป็นพิเศษทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจสูงขึ้นแตกต่างไปจากลูกเสือสามัญและลูกเสือวิสามัญ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ จึงมีจิตพจน์ประจำตัวว่า “มองไกล” หมายถึงให้มองห่างจากหมู่ ห่างจากกองออกไปสู่สังคมและชุมชน จะคิดจะทำอะไรให้มองและคำนึงถึงชุมชนรอบตัว รอบตำบล และสังคมส่วนใหญ่ไว้ก่อน (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2550) ซึ่งจุดหมายดังกล่าวสำนักงานลูกเสือเยาวชนชาติและกิจการนักเรียน (2552) ได้กำหนดความมุ่งหมายของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ทำให้ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่สามารถพัฒนาตนเองได้ รู้จักวางแผนพัฒนาชีวิต มีระเบียบวินัย มีคุณธรรมจริยธรรมตามกฎของลูกเสือ เน้นรู้จักช่วยเหลือสิ่งแวดล้อม ชุมชน ชาติบ้านเมืองและสังคมโลก มีจิตสำนึกสาธารณะยึดถือประโยชน์ของบ้านเมืองเหนือประโยชน์ของตนและพวกพ้อง ได้เรียนรู้วิชาการตามความสนใจ ความถนัดและพัฒนาสู่ระดับสูง เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการประกอบวิชาชีพในภายหน้า

หลักการ (Principles) หลักการของลูกเสือทุกประเภทรวมทั้งประเภทสามัญรุ่นใหญ่ ยึดแนวอุดมการณ์ที่เป็นจุดหมายของคณะลูกเสือแห่งชาติ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) นับถือศาสนา 2) มีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติของตน 3) มีความศรัทธาในมิตรภาพและความเป็นพี่น้องลูกเสือทั่วโลก 4) บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น 5) ยอมรับและปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 6) เข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ 7) มีความเป็นอิสระต่ออิทธิพลทางการเมือง 8) มีกำหนดการพิเศษสำหรับการฝึกอบรม โดยอาศัย ระบบหมู่ ระบบกลุ่ม การทดสอบเป็นขั้น ๆ เครื่องหมายวิชาพิเศษ กิจกรรมกลางแจ้ง (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2550)

วิธีการของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ (Method) วิธีการของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เป็นข้อกำหนดที่มีการดำเนินการเป็นรูปแบบ คือ การจัดให้มีการฝึกอบรมที่ก้าวหน้าสนุกสนาน ดึงดูดใจ โดยอาศัยคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือเป็นบรรทัดฐาน มีผู้ใหญ่เป็นผู้ให้การแนะนำในเรื่องต่อไปนี้ 1) เครื่องแบบลูกเสือ 2) คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 3) การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ 5) การฝึกอบรมที่ต่อเนื่องและก้าวหน้าสูงขึ้น 6) ระบบฝึกความรับผิดชอบ การเป็นผู้นำ ผู้ตาม การปกครองระบอบประชาธิปไตย 7) เครื่องหมายวิชาพิเศษ 8) กิจกรรมกลางแจ้ง 9) การนันทนาการ เพลง เกมส์ และการชุมนุมรอบกองไฟ

แนวทางการพัฒนาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สมบัติ เดชบำรุง (2562) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาลูกเสือไว้ดังนี้ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่จะต้องพยายามฝึกอบรมตนเอง เพื่อรับเครื่องหมายต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) เครื่องหมายลูกเสือโลก 2) เครื่องหมายลูกเสือขั้นพิเศษ 3) เครื่องหมายลูกเสือหลวง และ 4) เครื่องหมายวิชาพิเศษลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เครื่องหมายลูกเสือโลก เป็นเครื่องหมายขั้นต้นสำหรับผู้ที่เป็ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เป็นการเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ขั้นสูงต่อไป ผู้สมัครใหม่ควรจะสอบได้เครื่องหมายลูกเสือโลกภายในระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันสมัคร เมื่อสอบได้แล้วให้ทำพิธีเข้าประจำกอง และเมื่อได้เข้าพิธีประจำกองเรียบร้อยแล้ว จึงนับว่าเป็นลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โดยสมบูรณ์ มีสิทธิประดับเครื่องหมายลูกเสือโลกที่กึ่งกลางกระเป๋าสีเสื้อข้างซ้ายได้ ผู้ที่ผ่านการสอบและได้รับเครื่องหมายลูกเสือโลกแล้วควรพยายามฝึกอบรมตนเองเพื่อรับเครื่องหมายลูกเสือขั้นพิเศษ และเครื่องหมายลูกเสือหลวงต่อไปตามลำดับ โดยเลือกเรียนวิชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ที่ตนสนใจ เครื่องหมายลูกเสือขั้นพิเศษ และเครื่องหมายลูกเสือหลวงมีวิชาพื้นฐาน 8 วิชาเหมือนกันแต่ต่างระดับกัน คือ หลักสูตรลูกเสือหลวงจะสูงกว่าระดับลูกเสือขั้นพิเศษ ได้แก่ 1) หน้าที่พลเมือง (Citizenship) 2) สิ่งแวดล้อม (Environment) 3) การเดินทางสำรวจ (Expedition) 4) การแสดงออกทางศิลปะ (Expression in the Arts) 5) สมรรถภาพทางกาย (Fitness) 6) อุดมคติ (Ideals) 7) กิจกรรมที่สนใจพิเศษ (Pursuits) และ 8) บริการ (Service) โดยปกติ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ควรจะสอบได้เครื่องหมายลูกเสือขั้นพิเศษภายในระยะเวลา 1 ปี ภายหลังที่ได้รับเครื่องหมายลูกเสือโลก และเข้าพิธีประจำกองเป็นลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โดยสมบูรณ์แล้ว หลักสูตรลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ประกอบด้วย 1) ระเบียบแถวลูกเสือ 2) ความเข้าใจในเรื่องราวของกิจการลูกเสือ 3) การยอมรับและปฏิบัติตามคำปฏิญาณ กฎ และคติพจน์ของลูกเสือ 4) การกางและรื้อเต็นท์ที่พิ้งแรมในเวลากลางคืนกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ 5) สาธิตการบรรจุเครื่องหลังอย่างถูกต้องสำหรับการเดินทางไกลไปพิ้งแรมค้างคืน 6) ก่อไฟและจุดไฟกลางแจ้งแล้วปรุงอาหารอย่างเพียงพอสำหรับคน 2 คน 7) สามารถอ่านและใช้แผนที่เข็มทิศและรู้จักบริเวณที่อยู่ของตนโดยพิจารณาจาก เข็มทิศและสิ่งแวดล้อมที่มองเห็นด้วยตาเปล่า 8) เงื่อนเชือกของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ 9) วิธีปฏิบัติเรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 10) ความปลอดภัยเกี่ยวกับกิจกรรมของลูกเสือ

ความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ให้เกิดความสำเร็จได้นั้นควรมีการประเมินผลการดำเนินงาน จะทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ในการบริหารงาน ศิริชัย กาญจนวาสิ (2547) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของสถานศึกษาไว้ดังนี้ การดำเนินงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ จำเป็นต้องมีกลยุทธ์และตรรกะของการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน เป็นคำรวมที่มีส่วนประกอบของผลผลิต ผลกระทบ และผลลัพธ์ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของการดำเนินงานและความสำเร็จของผลการดำเนินงาน ควรครอบคลุมถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงาน ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนทุกแห่งย่อมมีภาพความสำเร็จเป็นของตนเอง การบริหารงานในองค์การต่างมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่องค์การปรารถนา วงจรของการบริหารงานให้เกิดผลสำเร็จจึงต้องประกอบด้วยกำหนจุดมุ่งหมายและ

มาตรฐานของความสำเร็จที่ชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติงาน และการติดตามกำกับผล การปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ ดังนั้นการประเมินผลการดำเนินงานของการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของสถานศึกษาจะช่วยให้ทราบถึงผลของการดำเนินงาน จึงต้องประเมินตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงาน ซึ่งในแต่ละขั้นทำให้เราทราบถึงปัญหาอุปสรรค ข้อปรับปรุงต่าง ๆ สามารถปรับแผน การปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายของความสำเร็จ

เป้าหมายของความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ แนวคิดเป้าหมายของความสำเร็จของงาน ลูกเสือ มีจุดหมายหรืออุดมการณ์ที่เป็นจุดหมายของคณะลูกเสือแห่งชาติ ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 8 คณะลูกเสือแห่งชาติมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ ช่วยสร้างสรรค์สังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งเป้าหมายของความสำเร็จดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามุ่งเน้นไปที่ตัวของลูกเสือ และการบริหารงานลูกเสือที่เป็นลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ก็จะมีเป้าหมายของความสำเร็จที่การพัฒนาพฤติกรรมของลูกเสือ และเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบลูกเสือ ซึ่งเป็นนโยบายในการพัฒนากิจการลูกเสือให้โรงเรียนนำสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โดยมอบให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตดำเนินการคัดเลือกตามองค์ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก โรงเรียนต้นแบบลูกเสือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้บริหาร โรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาตนเองให้มีวุฒิทางลูกเสือ มีการกำหนดนโยบายและพัฒนา และระบบการ บริหาร กิจการลูกเสือ ให้การส่งเสริม สนับสนุน นิเทศ ติดตาม และประเมินผลกิจการลูกเสืออย่างต่อเนื่อง 2) องค์ประกอบที่ 2 ด้านผู้กำกับลูกเสือ โดยผู้กำกับลูกเสือมีการพัฒนาตนเองทางลูกเสือ มีการวางแผนและจัดกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียน ดำเนินการบริหารงานในกองลูกเสือ ตลอดจนมีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 3) องค์ประกอบที่ 3 ด้านลูกเสือ โดยลูกเสือได้รับการพัฒนาตามหลักสูตรและวิชาชีพ มีทักษะทาง ลูกเสือสามารถปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ มีจิตอาสา จิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย และตระหนักในคุณค่าการเป็นลูกเสือ 4) องค์ประกอบที่ 4 ด้านการจัดมวลกกิจกรรมลูกเสือ โดยมีการจัดกิจกรรมตามข้อบังคับ คณะลูกเสือแห่งชาติ กิจกรรมเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่งเสริมจารีตประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมตามหลักสูตรพิเศษ และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และ 5) องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลงานดีเด่น โดยลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และโรงเรียนมีผลงานดีเด่นเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับของหน่วยงาน ชุมชน และสังคม (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

ผู้เขียนเห็นว่าเป้าหมายของความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เป้าหมายหลักคือการพัฒนา ลูกเสือตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ ที่มีองค์ประกอบหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบลูกเสือ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความมุ่งหมายของการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมการพัฒนา เยาวชนในวัยช่วงอายุ 14 ถึง 18 ปี ทั้งในทางกาย สติปัญญา จิตใจ ศีลธรรม และสังคม ให้มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมตามกฎของลูกเสือ เน้นรู้จักช่วยเหลือสิ่งแวดล้อม ชุมชน ชาติบ้านเมืองและสังคม โลก มีจิตสำนึกสาธารณะ ได้เรียนรู้วิชาการตามความสนใจ ความถนัดและพัฒนาสู่ระดับสูง เป็นพื้นฐานในการศึกษา ต่อและการประกอบวิชาชีพในภายหน้า และการประเมินความสำเร็จตามเป้าหมาย สถานศึกษาสามารถใช้เกณฑ์ การประเมินโรงเรียนต้นแบบลูกเสือที่ประเมินโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 แนวคิดการบริหารคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษาโดยยึดแนวองค์ประกอบ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบลูกเสือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านลูกเสือ 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านผู้กำกับลูกเสือ และ 4) ด้านการจัดมวลกกิจกรรมลูกเสือ และได้กำหนดเป็น

เกณฑ์ประเมินคุณภาพงานลูกเสือในสถานศึกษา ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบลูกเสือของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ดังนี้

4.2.1 องค์ประกอบด้านลูกเสือ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ความมีระเบียบวินัย ความสนใจ ความสนุก ความภูมิใจ ความตระหนักในคุณค่า และความสุขในการเป็นลูกเสือ เรียนรู้/มีทักษะด้านสัญลักษณ์ลูกเสือ 2) การปฏิบัติตามคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ และ 3) การช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน ชนชาติบ้านเมือง และสังคมโลก

4.2.2 องค์ประกอบด้านผู้บริหาร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การพัฒนาตนเองทางด้านลูกเสือ 2) การบริหาร ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดกิจกรรมลูกเสือ และ 3) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน ชนชาติบ้านเมืองและสังคมโลก

4.2.3 องค์ประกอบด้านผู้กำกับลูกเสือ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การพัฒนาตนเองทางด้านลูกเสือ 2) การวางแผน และการจัดกิจกรรมลูกเสือ และ 3) การบริหารงานในกองลูกเสือ

4.2.4 องค์ประกอบด้านการจัดมวกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1) กิจกรรมสัญลักษณ์ลูกเสือ 2) กิจกรรมตามคำปฏิญาณและกฎ และ 3) กิจกรรมโครงการเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา

จะเห็นได้ว่าในแต่ละองค์ประกอบ สถานศึกษามีหน้าที่จัดกิจกรรมให้ลูกเสือบรรลุเป้าหมายของตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านลูกเสือ โดยมีความเชื่อว่าหากลูกเสือบรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวก็จะทำให้การบริหารงานลูกเสือสามัณฐานใหญ่สำเร็จตามเป้าหมาย

4.3 แนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จ

4.3.1 ปัจจัยภายนอกองค์กร หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลหรือเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกองค์กร ในการที่จะสร้างความสำเร็จในการเป็นพลเมืองดี ควรประกอบด้วย 1) นโยบายจากหน่วยเหนือ ซึ่งประกอบด้วย นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนากิจการลูกเสือ และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 2) การสนับสนุนจากผู้ใกล้ชิด ประกอบด้วย ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาซึ่ง แม็กเวลล์, เจ.ซี. (2555) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ที่สำคัญที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการอย่างแท้จริงจะต้องมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความใกล้ชิด คือ มีแรงหนุนในการเสริมสร้างทีมงานที่ดี (Equipping) และ 3) การสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งจุฑาเดียน พันธุมนาวัน (2547) ได้สรุปนิยามการสนับสนุนทางสังคมหรือชุมชน ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotion Support) เช่น การพูดให้กำลังใจ ให้ความห่วงใย ความเห็นใจ หรือการยอมรับ เป็นต้น และ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เช่น การช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา การให้คำแนะนำ คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา การให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจหรือการตัดสินใจที่ดี เป็นต้น 3) การสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์งบประมาณ และแรงงาน (Material Support) เช่น การบริจาคเงิน สิ่งของและเครื่องใช้ที่จำเป็น เป็นต้น

4.3.2 ปัจจัยภายในองค์กร หมายถึง สิ่งที่มีอิทธิพลหรือเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือขององค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในองค์กร ในการที่จะสร้างความสำเร็จในการเป็นพลเมืองดี ควรประกอบด้วย 1) ประสิทธิภาพในการสื่อสารในองค์กร การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานและจัดการองค์กร เป็นปัจจัยกระบวนการที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ระหว่างกัน สร้างความเข้าใจในกฎ ระเบียบต่าง ๆ นโยบายและเป้าหมายร่วมกันในองค์กร ช่วยก่อให้เกิดการแบ่งปันทางความคิด ความต้องการ ส่งผลต่อความร่วมมือร่วมใจ สร้างความเป็นเอกภาพ เกิดความสามัคคี ซึ่งประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายการสื่อสารคุณภาพของการสื่อสารและการมอบหมายงานตามหน้าที่ 2) การสนับสนุนทรัพยากรภายในองค์กร เป็นปัจจัยหนึ่งสำหรับการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในกิจกรรมลูกเสือสามัณฐานใหญ่ของสถานศึกษา ที่ต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนทรัพยากรภายในสถานศึกษาอย่างทั่วถึง เพราะจะเป็นตัวกลางหรือตัวกระตุ้นที่ทำให้การบริหารงานลูกเสือสามัณฐานใหญ่ดำเนินไปได้ และการสนับสนุนทรัพยากรจะมีบทบาทต่อการบริหารทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย ด้านการสนับสนุนทรัพยากรบุคคล ด้านการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการสนับสนุนงบประมาณ และ ด้านการสนับสนุนทรัพยากรอาคารสถานที่ 3) ความร่วมมือในองค์กรเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือ ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน ความร่วมมือเป็นการช่วยเหลือบุคคลอื่นหรือ

ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางสร้างเสริมความร่วมมือ เป็นการยอมรับการกระทำของบุคคลอื่นและตนเอง เป็นการกระทำที่เห็นพ้องต้องกันและเพิ่มกำลังในทางปฏิบัติ ความร่วมมือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดงานให้สอดคล้องกันโดยปราศจากความขัดแย้ง ในการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ด้านความร่วมมือควรประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และด้านการร่วมรับผิดชอบ 4) ทศนคติต่อกิจกรรมลูกเสือ

4.3.3 ปัจจัยทางการบริหาร ปัจจัยทางการบริหาร เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำกระบวนการบริหารมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา กระบวนการบริหารได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลากหลาย ดังนี้

Henry Fayol, (1949); Gregg Russell T., (1957); Jesse B. Sears, (1959) อ้างถึงใน ชัชชญา พิระธรรณิษฐ์ มีแนวคิดการกำหนดขั้นตอนการบริหารที่คล้ายกัน คือ 1. การวางแผน (To Plan) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วกำหนดแผนการปฏิบัติงานไว้เป็นแนวทางในการทำงานในอนาคต 2. การจัดองค์การ (To Organize) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารในการจัดโครงสร้างของงานและอำนาจหน้าที่ของบุคคล 3. การบังคับบัญชา (To Command) หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการการตัดสินใจ การมอบหมายหน้าที่การงาน การนิเทศงาน ตลอดจนการใช้ภาวะผู้นำ 4. การประสานงาน (To Coordinate) หมายถึง ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานการจัดระเบียบงานให้เรียบร้อยสอดคล้องกลมกลืนกันเพื่อให้งานสมดุลและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ 5. การควบคุมงาน (To Control) หมายถึง การกำกับงานและตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานได้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่โดยอาศัยการรายงานและงบประมาณเป็นเครื่องมือ

Luther Gulick and Lyndall Urwick, (1937), อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, (2560) นำแนวคิดของอองรี ฟาโยล์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ โดยได้ขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น 7 ประการ รวมเรียกว่า POSDCoRB ซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การ ราชการโดยทั่วไป โดยได้เพิ่มการประสานงาน (Coordinating) เพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การรายงาน (Reporting) ผลการปฏิบัติขององค์การเพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการงบประมาณ (Budgeting) การใช้เงิน การควบคุมการใช้จ่ายและการตรวจสอบด้านการเงิน

สมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators: AASA) มีความเห็นว่ากระบวนการบริหารการศึกษาคล้าย ๆ กัน แต่ได้เพิ่มการจัดสรรทรัพยากร (Allocation) ที่เป็นปัจจัยจำเป็นในการบริหารงานการบำรุงขวัญ (Stimulating) ผู้ปฏิบัติงาน และการประเมินผล (Evaluation) หรือติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (นพพงษ์ บุญจิตรธาตุย์, 2551)

Andrew J. Dubrin, (2004), อ้างถึงใน นวลจันทร์ จันทนพ, (2559) มีแนวคิดการจัดการเป็นกระบวนการใช้ทรัพยากรขององค์การให้องค์การมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ โดยผ่านโครงสร้างของการวางแผนและการตัดสินใจ การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม

กระบวนการบริหารดังกล่าวเป็นกระบวนการบริหารที่มีนักวิจัยได้นำมาเป็นกรอบงานวิจัยการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา เช่น พรอนันต์ เสือศรี (2559) ได้ศึกษาการบริหารกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34 โดยแยกเป็นกิจกรรมลูกเสือ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดตั้งกลุ่มหรือกอง ด้านการบังคับบัญชาลูกเสือ ด้านการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือ ด้านการเงินลูกเสือ และด้านการรายงานกิจกรรมลูกเสือ พบว่า โดยรวมและรายด้านผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า สถานศึกษามีการนำกระบวนการบริหารตามแนวคิดของเกรก (Gregg) มาปฏิบัติในระดับปานกลาง ทั้ง 7 ขั้นตอน คือ (1) การวินิจฉัยสั่งการ (2) การวางแผน (3) การจัดองค์การ (4) การติดต่อสื่อสาร (5) การจูงใจ (6) การประสานงาน และ (7) การประเมินผล และเนตรดาว ปาลรัตน์ (2554) ได้ทำการวิจัยการบริหารงานกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับความคิดเห็นการบริหารงานกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (Deming) 4 ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาอำเภอสายบุรี จังหวัด ปัตตานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายกิจกรรมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 กิจกรรม เรียงลำดับจากมากไป นาน้อย ได้ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสือ การรายงานกิจการลูกเสือในรอบปี การบังคับบัญชาลูกเสือ การเงิน ลูกเสือ และการจัดตั้งกองลูกเสือ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และกลุ่มลูกเสือ ชัยณรงค์ สวนจันทร์ และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ได้ศึกษาการส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี 2) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และ 5) ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนกิจกรรมลูกเสือมีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารบุคคล ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และ ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล

กระบวนการบริหารของนักการศึกษาต่าง ๆ นั้น สถานศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา และปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา เป็นปัจจัยทางการบริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบที่ส่งผลความสำเร็จในการบริหารงานลูกเสือในสถานศึกษา

5. บทสรุป

การบริหารงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในสถานศึกษา ควรจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในทุกปัจจัย ที่สำคัญจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา ซึ่งในสถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากครู นักเรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำขับเคลื่อนปัจจัยแห่งความสำเร็จ การสนับสนุนส่งเสริมให้ครู นักเรียนมีความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนา พร้อมทั้งส่งเสริมสร้างแรงจูงใจ ย่อมทำให้การบริหารไปสู่เป้าหมายหลักอย่างเดียวกันคือพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติ และการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดการยอมรับ ศรัทธา จากสังคมภายนอกสถานศึกษา เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกันทั้งผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งปัจจัยและความร่วมมือทั้งมวลจะนำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ที่ได้จากผลการประเมินสถานศึกษาจากหน่วยเหนือ ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และความพึงพอใจเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้มีส่วนได้รับผลโดยตรง อันได้แก่ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ที่ส่งผลให้การบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในสถานศึกษาสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

6. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ซัชชญา พิระธณิศร์. (2562). *การบริหารจัดการคุณภาพเพื่อยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาใน*

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. ศึกษาสารสาร มหาวิตาลัยเชียงใหม่, 3(2), 58-59. สืบค้น 22 ตุลาคม 2564

จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/cmujedu/article/view/183055>

ชัยณรงค์ สวนจันทร์ และ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2561). *การส่งเสริมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณสงขลา, สงขลา.*

ณรงค์ จันทะคัต. (2550). *การพัฒนาแบบบริหารงานกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา).*

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ดุจเดือน พันธุนาวัน. (2547). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคมของหัวหน้าสถานีนามาย์ตำบล กรุงเทพมหานคร, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2551). *หลักการ และทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพฯ: เทียมฟ้า.
- นวลจันทร์ จันทนพ. (2559). *การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.*
- เนตรดาว ปาลรัตน์. (2554). *การบริหารงานกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. สงขลา.*
- แม็กเวลล์, เจ.ซี. (2555). *ภาวะผู้นำ 5 ระดับ จากจุดเริ่มต้น สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบ. (วันดี อภิรักษ์ธนากร, แปล).* กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊ค.
- พรอนันต์ เสือคลื่น. (2559). *การบริหารกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มดอยอ่างขาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 34. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่, กรุงเทพฯ.*
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2547). *ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศุภฤกษ์ ศิโรต. (2561). *แนวทางการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.*
- สมบัติ เดชบำรุง. (2562). *การฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ขั้นความรู้เบื้องต้น. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.*
- สมมาต สังขพันธ์. (2558). *วัตถุประสงค์ของการลูกเสือ. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2563.*
จาก <https://scout.nma6.go.th/640>
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). *การบริหารการศึกษา หลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง), กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.*
- สำนักงานลูกเสือ ยุวกาชาด และกิจการนักเรียน. (2552). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบลูกเสือ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.*
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2550). *คู่มือการฝึกอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ขั้นความรู้เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.*
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2552). *พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.*

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง
การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ เป็นวารสารสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ทั้งบทความวิจัยและบทความวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งทางสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา บทความที่จะผ่านการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า 2 ท่าน บทความชุดนี้เป็นตัวอย่างในการจัดรูปแบบบทความเพื่อจัดพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงในบทความนี้ ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง รวมถึงเอกสารอ้างอิงรูปแบบ ตัวอักษรต่าง ๆ วิธีการใส่รูปภาพ ตาราง ผู้เขียนบทความสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร หรืออีเมลติดต่อกองบรรณาธิการที่ อีเมล krungkao.arursjournal@gmail.com

1. การเตรียมบทความสำหรับวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารเปิดรับบทความวิจัยแบบเต็มรูปแบบ (Research Article) และบทความวิชาการ (Academic Articles) จากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยบทความดังกล่าวจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และเป็นข้อคิดเห็นของผู้ส่งบทความเท่านั้น

วารสารเปิดรับบทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยครอบคลุม ด้านบริหารธุรกิจ ด้านการศึกษา ด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์

เกณฑ์การพิจารณาบทความ

บทความจะผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น จำนวน 2-3 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินแบบ Double Blinded กรณีมีข้อเสนอแนะแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ กองบรรณาธิการจะดำเนินการแจ้งให้ผู้เขียนปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และทรงไว้ซึ่งสิทธิในการตัดสินใจตีพิมพ์ให้หรือไม่ก็ได้

ข้อมูลเผยแพร่ : <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ : ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

2. คำแนะนำในการจัดเตรียมต้นฉบับ

การจัดรูปแบบบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้เขียนบทความสามารถจัดรูปแบบบทความตามตัวอย่างที่แสดงใน Template ซึ่งทางวารสารได้ทำการตั้งค่าขนาดหน้ากระดาษ รูปแบบหน้าแรก รูปแบบและขนาดตัวอักษร คำอธิบายสำหรับการเขียนบทความ วิธีการเขียนเนื้อเรื่อง การเขียนอ้างอิง การเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ การใส่ภาพและตาราง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดเอกสารชุดนี้ได้จากเว็บไซต์ของวารสาร

2.1 บทความวิจัย

มีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหาดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิจัยเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

บทนำ

- ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ขอบเขตของการวิจัย
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

วิธีดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

อภิปรายผล

ข้อเสนอแนะ

การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

2.2 บทความวิชาการ

บทความวิชาการ เป็นบทความที่รวบรวมหรือเรียบเรียงจากหนังสือ เอกสาร ประสพการณ์หรือเรื่องแปล เพื่อเผยแพร่ความรู้ในสาขาต่าง ๆ หรือแสดงข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าทางวิชาการ

บทความวิชาการ มีความยาวไม่ต่ำกว่า 8 หน้า ไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ B5 ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (Title) สถานที่ทำงาน (Work place of author & co-authors) การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence) บทคัดย่อ (Abstract) และคำสำคัญ (Keywords ไม่เกิน 5 คำ) โดยบทคัดย่อและคำสำคัญเนื้อหา ดังกล่าวทั้งหมดข้างต้นต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิชาการเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย

- บทนำ
- เนื้อหา
- บทสรุป
- การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

3. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนต้องส่งต้นฉบับบทความ พร้อมกรอกแบบฟอร์มนำส่งบทความวิจัย/บทความวิชาการ ซึ่งระบุวิธีการจัดส่งในเอกสารแบบฟอร์มดังกล่าว โดยส่งผ่านระบบเว็บไซต์ของวารสารที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-ar>

4. รูปแบบบทความวิจัยและการพิมพ์เนื้อหาของเรื่อง

เพื่อความสะดวกในการแก้ไข ควรใช้โปรแกรม Microsoft Word for windows พิมพ์บนกระดาษ B5 โดยตั้งหน้ากระดาษดังนี้ ขอบกระดาษด้านบน – ล่าง 1.5 ซม. ขอบกระดาษด้านซ้ายและขวา 1.5 ซม.

4.1 รูปแบบและขนาดอักษร

ตัวอักษรทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK สีดำเท่านั้นโดยกำหนดรูปแบบขนาด และรายละเอียดดังนี้

รูปแบบ (Types of texts)	บทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ (ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK)	
	ขนาด (Size)	ตัวพิมพ์อักษร (Typeface)
ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและอังกฤษ (Title)	18	ตัวหนา (Bold)
ชื่อผู้เขียน (Author & co-authors)	16	ตัวหนา (Bold)
การติดต่อผู้เขียน (Contact address of correspondence)	12	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวเรื่องบทคัดย่อ (Abstract heading)	16	ตัวหนา (Bold)
บทคัดย่อและเนื้อเรื่องหลัก (Abstract & main texts)	14	ตัวธรรมดา (Normal)
หัวข้อคำสำคัญ (Keywords)	14	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องหลักและตัวเลข (Section heading & number)	16	ตัวหนา (Bold)
หัวข้อเรื่องรองและตัวเลข (Subsection heading & number)	14	ตัวหนา (Bold)

4.2 หน้าแรก

หน้าแรกของบทความจะประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนและผู้เขียนร่วม บทคัดย่อ และเชิงอรรถบ่งบอกตำแหน่งและสถานที่ทำงานของผู้เขียนและผู้เขียนร่วม ให้พิมพ์หน้าแรกทั้งแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษเรียงตามลำดับ

4.2.1 ชื่อเรื่อง พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ เริ่มจากชื่อภาษาไทยแล้วตามด้วยชื่อภาษาอังกฤษ ขนาดและตัวพิมพ์อักษร และรายละเอียดไฟล์รูปแบบบทความ

4.2.2 ชื่อผู้เขียน พิมพ์อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้หลังชื่อเรื่อง และเว้น 1 บรรทัด ทั้งด้านบน และได้ชื่อผู้เขียน ถ้ามีมากกว่า 1 คนให้พิมพ์คำว่า “และ” หน้าชื่อคนสุดท้าย ไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อใด ๆ ทั้งสิ้น และให้ใช้ตัวเลขอารบิกพิมพ์แบบตัวยกต่อท้ายชื่อ เพื่อแสดงความแตกต่างของสถานที่ทำงานดังตัวอย่างประกอบหน้าแรก

4.2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “บทคัดย่อ” สำหรับบทคัดย่อภาษาไทย และ “Abstract” สำหรับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ โดยจัดให้อยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ สำหรับคำว่า “Abstract” เฉพาะตัวอักษร “A” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนเนื้อความ ให้จัดพิมพ์เป็นแบบ 1 คอลัมน์ โดยบรรทัดแรกให้ย่อหน้า 1.5 ซม. และมีอย่างละย่อหน้าเดียว ทั้งนี้บทคัดย่อไม่ควรใส่เอกสารอ้างอิงใด ๆ ทั้งสิ้น และมีจำนวนคำไม่เกินอย่างละ 450 คำ

4.2.4 คำสำคัญ (Keywords) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “คำสำคัญ” โดยพิมพ์ไว้ใต้บทคัดย่อภาษาไทย เว้น 1 บรรทัด และจัดชิดซ้ายของคอลัมน์ คำสำคัญในแต่ละบทความควรมีประมาณไม่เกิน 5 คำ

ให้พิมพ์หัวเรื่องคำว่า “Keywords” (เฉพาะตัวอักษร “K” เท่านั้นที่ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่) โดยพิมพ์ไว้ได้ บทคัดย่อ ภาษาอังกฤษ และให้ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เฉพาะตัวแรกของคำแรกของแต่ละคำสำคัญเท่านั้น

4.2.5 ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน ให้พิมพ์สถานที่ทำงานของผู้เขียนทุกคน โดยเรียงตามหมายเลข และ Email address จากชื่อผู้เขียน โดยอยู่ด้านล่างของหน้าแรก

4.3 ส่วนอื่น ๆ ของบทความ

เนื้อเรื่อง ได้แก่ บทนำ ขอบเขตการวิจัย วัสดุ-อุปกรณ์และวิธีการวิจัย/ทดลอง ผลการวิจัย/ทดลอง วิเคราะห์/อภิปรายผล บทสรุป กิตติกรรม-ประกาศ (ถ้ามี) เอกสารอ้างอิง และภาคผนวก (ถ้ามี) โดยไม่ต้องเว้นบรรทัด เมื่อจะขึ้นหัวข้อใหม่ให้เว้น 1 บรรทัด การพิมพ์หัวข้อให้พิมพ์ชิดซ้ายของแต่ละคอลัมน์ ส่วนของเนื้อเรื่องให้ย่อหน้า 5 เคาะ

การลำดับหัวข้อในเนื้อเรื่อง ให้ใส่เลขกำกับ โดยให้บทนำเป็นหัวข้อหมายเลขที่ “1.” และหากมีการแบ่งหัวข้อย่อย ก็ให้ใช้ระบบเลขทศนิยมกำกับกับหัวข้อย่อย เช่น 1.1, 1.1.1, 1.2, 1.2.1 เป็นต้น

4.4 การจัดรูปภาพ ตาราง และการเขียนสมการ

รูปภาพทุกรูปและตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายอย่างชัดเจน

4.4.1 รูปภาพ

รูปภาพที่เตรียมควรมีขนาดความกว้างไม่เกิน 15 ซม. และความละเอียดที่เหมาะสม โดยตัวอักษรที่ปรากฏในรูปภาพจะต้องมีขนาดใหญ่สามารถอ่านได้สะดวก โดยทุกรูปภาพที่ใส่ไว้ท้ายบทความจะต้องมีการกล่าวอ้างในเนื้อหาบทความทุกรูปภาพ และรูปภาพทั้งหมดควรมองเห็นชัดเจนเมื่อบทความถูกพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์

การเขียนคำบรรยายใต้ภาพ ให้ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 14 โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของรูป และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายรูปภาพ จัดพิมพ์ไว้กึ่งกลางคอลัมน์

รูปลายเส้นของรูปภาพจะต้องเป็นเส้นสีดำ ส่วนรูปถ่ายควรจะเป็นรูปขาวดำที่มีความคมชัด รูปสีอนุโลมให้ได้ รูปภาพควรจะมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และ เพื่อความสวยงามให้เว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นใต้คำบรรยายรูปภาพ 1 บรรทัด

4.4.2 ตาราง

ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับเหนือตาราง โดยปกติให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 Point โดยพิมพ์ตัวหนาสำหรับหัวเรื่องและหมายเลขของตาราง และพิมพ์ตัวธรรมดาสำหรับคำอธิบายตาราง ถ้ามีข้อมูลฟุตโน้ตด้านล่างของตารางให้ใช้ตัวหนังสือเป็นแบบเดียวกันหากแต่ขนาดตัวอักษรเป็น 12 Point ให้จัดพิมพ์ชิดซ้ายของคอลัมน์ เพื่อความสวยงาม ให้เว้นบรรทัดเหนือคำบรรยายตาราง 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้ตาราง 1 บรรทัด

5. เอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงใช้แบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point) ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในข้อการอ้างอิง จะต้องมีส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

ตัวอย่างการอ้างอิง ใช้การอ้างอิงแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7

หนังสือ

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อหนังสือ*. ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

บทความวารสาร

ผู้เขียนบทความ. (ปีพิมพ์). *ชื่อบทความ*. *ชื่อวารสาร*, ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่), เลขหน้า.

หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, วันเดือน). *ชื่อบทความ*. *ชื่อหนังสือพิมพ์*, เลขหน้า น.หรือ p.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). *ชื่อวิทยานิพนธ์*. (การศึกษาอิสระหรือ วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิต).
ชื่อมหาวิทยาลัย, จังหวัด.

เอกสารประชุมวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปี, เดือน). *ชื่อเอกสารหรือโปสเตอร์*. เอกสารหรือโปสเตอร์นำเสนอใน การประชุมของ ชื่อการประชุม. สถานที่.

ข้อมูลสืบค้นที่ได้จากอินเทอร์เน็ต

ผู้แต่ง. (ปี). *ชื่อเอกสาร*. สืบค้น วันเดือนปี, จาก หรือ Retrieved from <http://www.xxx>

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี, วัน เดือน). ตำแหน่ง(ถ้ามี). [บทสัมภาษณ์.]

วิธีเรียงบรรณานุกรม การเรียงบรรณานุกรมให้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

ตัวอย่างรูปแบบการเตรียมบทความวิจัย
วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ชื่อเรื่องภาษาไทย ((TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง))
ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ (TH SarabunPSK 18 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

ชื่อผู้วิจัย¹ ชื่อผู้วิจัย² และชื่อผู้วิจัย³ (ภาษาไทย)
ชื่อผู้วิจัย¹ ชื่อผู้วิจัย² และชื่อผู้วิจัย³ (อังกฤษ)
(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

บทคัดย่อ

(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

//////////.....(ย่อหน้า 15 เคาะ)..... (TH SarabunPSK 14 Point.

.....
.....
.....

คำสำคัญ: คำสำคัญ1 คำสำคัญ2 คำสำคัญ3 (ไม่เกิน 5 คำ) (TH SarabunPSK 14 Point)

Abstract

(TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา อยู่กึ่งกลาง)

//////////.....(ย่อหน้า 1.5 เคาะ.)..... (TH SarabunPSK 14 Point).....

.....
.....
.....
.....

Keyword: keyword1, keyword2, keyword3 (TH SarabunPSK 14 Point)

วันที่รับบทความ:

วันที่แก้ไขบทความ:

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ:

(TH SarabunPSK 12 Point)

¹ ชื่อสาขา คณะ มหาวิทยาลัย ภาษาไทย

ชื่อสาขา คณะ มหาวิทยาลัย (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อ E-mail ที่สามารถติดต่อได้

(ใช้ TH SarabunPSK 12 Point)

1.บทนำ (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.3 ขอบเขตของการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.4 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ) 1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี) (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 14 Point ตัวหนา)

.....(TH SarabunPSK 14 Point)

2. วิธีดำเนินการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

3. สรุปผลการวิจัย (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

4. อภิปรายผล (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

5. ข้อเสนอแนะ (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

/////(ย่อหน้า 5 เคาะ).....(TH SarabunPSK 14 Point)

6. การอ้างอิงใช้แบบ การอ้างอิงใช้ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (หัวข้อใช้ TH SarabunPSK 16 Point ตัวหนา)

////6.1. การอ้างอิงในเนื้อหา โดยอ้างอิงแบบนาม-ปี ระบุชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ เอกสารไว้ท้ายของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เช่น (เลิศชาย สถิตยพนาวงศ์, 2562) (TH SarabunPSK 14 Point).

////6.2. การอ้างอิงท้ายบทความ ทุกการอ้างอิงที่ปรากฏในเนื้อหาจะต้องมีในส่วนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ และห้ามใส่เอกสารอ้างอิงโดยปราศจากการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ การขึ้นบรรทัดที่สองให้เคาะเจ็ดเคาะ (TH SarabunPSK 14 Point).

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Research Journal

สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2565 Vol.9 No.2 May - August 2022

Research Articles

1. Law Enforcement on Child Protection From the Sexual Exploitation of Tourism in Phuket..... 1-10
2. The Development of Participation Model in Corporate Social Responsibility of Private Organizations in the Gateway City Industrial Estate, Chachoengsao Province..... 11-24
3. The Development of Interreligious Dialogue Model in Khlong Samwa District and Nong Chok District, Bangkok..... 25-38
4. Guidelines for Developing Marketing Channels to Supermarkets and Community Tourist Attractions for Mangoes and Mango Products in Chachoengsao Province..... 39-48
5. The Effects of the Simulation Learning Management toward Mathematics Concept of Grade 6 Students..... 49-58
6. A Study of Reasoning Ability of Grade 11 Student by Using Critical Thinking Instruction with KWDL Technique..... 59-68
7. The Fine Motor Skills Development for Toddlers Using of Fine Motor Training Kits..... 69-78
8. The Development of Knowledge Management System of Sufficient Economy Philosophy for Promoting Learning Achievement on Google Platform in Wat Dongkhoi School, Phitsanulok Province..... 79-90
9. The Competency Enhancing Guidelines for Student Teachers in Rambhai Barni Rajabhat University.....91-104
10. The Psychological Training Program Development for Enhancing Social Adjustment of the Middle Ages for Preparation to the Elderly Age in 4.0 Era..... 105-118
11. The Evidence Examination in Criminal Proceedings Prior to the Testimony in Thailand119-130

Academic Articles

12. Teaching and Learning Chinese to Improve Thai Students' Speed Reading Skills.....131-140
13. Isan Ban Hao : A Documentary Review from the Perspective of Ecocriticism.....141-148
14. The Learning Life Skills under the New Normal.....149-158
15. The Buddhist Methods for Managing Happiness Skills in the Midst of Suffering under the Circumstance of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19).....159-170
16. The Administration Affecting the Success in the Administration of the Senior Scout in Schools.....171-181

วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University Research Journal

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Website : <https://soo1.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arj>

Tel. 035-322082 Facebook : RDIARU2